

*The Academy
of Management
and Administration
in Opole*

**MODERN PROBLEMS OF
MANAGEMENT:
ECONOMICS, EDUCATION,
HEALTH CARE AND PHARMACY**

**WSPÓŁCZESNE PROBLEMY
ZARZĄDZANIA:
EKONOMIA, EDUKACJA,
OPIEKA ZDROWOTNA
I FARMACJA**

**Conference Proceedings
of the 5th International
Scientific Conference
October 26 – 29, 2017**

Opole 2017

The Academy of Management and Administration in Opole, Republic of Poland
Berdyansk State Pedagogical University, Ukraine
Donbass State Pedagogical University, Ukraine
Institute for the Study of Spatial Development, Ukraine
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University, Ukraine
Kharkiv Trade and Economic Institute KNUTE, Ukraine
The National University of Pharmacy, Ukraine
The School of Economics and Management in Public Administration in Bratislava,
Slovak Republic
The University of Economics in Bratislava, Slovak Republic

**MODERN PROBLEMS OF MANAGEMENT:
ECONOMICS, EDUCATION,
HEALTH CARE AND PHARMACY**

*Conference Proceedings of the 5th International Scientific Conference
October 26 – 29, 2017*

Opole 2017

ISBN 978-83-62683-23-9

Conference Proceedings of the 5th International Scientific Conference *Modern Problems of Management: Economics, Education, Health Care and Pharmacy* (October 26 – 29, 2017, Opole, Poland). The Academy of Management and Administration in Opole, 2017; ISBN 978-83-62683-23-9 (Paper); pp.232, illus., tabs., bibls.

Reviewers:

Marian Ciepaj – Doctor of Science, Professor, the Academy of Management and Administration in Opole, Republic of Poland

Volodymyr Karpenko – Doctor of Science, Professor, Kharkiv Medical Academy of Post-graduate Education, Ukraine

Olena Raevneva – Doctor of Science, Professor, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Ukraine

The Conference Proceedings of the 5th International Scientific Conference *Modern Problems of Management: Economics, Education, Health Care and Pharmacy* include modern theories, their practical aspects, tools for analyzing and managing complex socio-economic, educational and medical problems of society development, as well as new research directions are presented. Grounded systematic methodological concept and design principles of socio-economic, educational and medical research, taking into account the features of social determinants in constructing models of social systems at various levels, the purpose of which is to substantially increase the efficiency of such systems. Special attention is paid to the study of the educational and medical, financial and economic instruments of society's development in the spatial coordinate system.

Editorial Office:

Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu
45-085 Polska, Opole, ul. Niedziałkowskiego 18
tel. 77 402-19-00/01
E-mail: info@poczta.wszia.opole.pl

Publishing House:

© Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu
45-085 Polska, Opole, ul. Niedziałkowskiego 18
tel. 77 402-19-00/01

Authors are responsible for content of the materials.

ISBN 978-83-62683-23-9

© Authors, 2017

© Publishing House WSZiA, 2017

PROGRAM COMMITTEE

Igor Bogdanov – DcSc, Professor, Rector of Berdyansk State Pedagogical University, Berdyansk, Ukraine

Viera Cibáková – CSc, Professor, Ing., Rector of the School of Economics and Management in Public Administration in Bratislava, Slovak Republic

Marian Duczmal – DcSc, Professor, Rector of the Academy of Management and Administration in Opole, Republic of Poland

Kapitolina Gurova – PhD, Professor, Director of Kharkiv Trade and Economic Institute KNUTE, Kharkiv, Ukraine

Tetyana Kolgan – PhD, Associate Professor, Dean of the Faculty for Advanced Studies of Pedagogical Staff, Donetsk Regional Institute of Postgraduate Education, Ukraine

Alla Kotvytskaya – DcSc, Professor, Vice-Rector of the National University of Pharmacy, Kharkiv, Ukraine

Tetyana Nestorenko – PhD, Associate Professor, President of the Institute for the Study of Spatial Development, Berdyansk State Pedagogical University, Berdyansk, Ukraine

Svitlana Omelchenko – DcSc, Professor, Rector of Donbas State Pedagogical University, Slovyansk, Ukraine

Jana Péliová – PhD, Ing., Vice-Rector of the University of Economics in Bratislava, Slovak Republic

Volodymyr Proskunin – PhD, Associate Professor, Vice-Rector, Donbas State Pedagogical University, Slovyansk, Ukraine.

ORGANIZING COMMITTEE

Nadiya Dubrovina – PhD, Department of Finance, the University of Economics in Bratislava, Slovak Republic

Vira Dubrovina – Department of Finance, Kharkiv Trade and Economic Institute KNUTE, Kharkiv, Ukraine

Wojciech Duczmal – PhD, Vice Rector, the Academy of Management and Administration in Opole, Republic of Poland

Stanislav Filip – Doc. Ing, PhD., Vice-Rector of School of Economics and Management of Public Administration in Bratislava, Slovak Republic

Russell Gerrard – PhD, Associate Dean for Undergraduate Programme, Cass Business School of City University, London, United Kingdom

Vladimír Gonda – PhD, Professor, Ing., Department of Economic Theory, the University of Economics in Bratislava, Slovak Republic

Olena Kolgan – PhD, Associate Professor, Assistant Rector, Donbas State Pedagogical University, Ukraine

Igor Lyman – DcSc, Professor, Vice-Rector for International Relations, Berdyansk State Pedagogical University, Berdyansk, Ukraine

Tamara Makarenko – PhD, Associate Professor, Dean of Humanitarian and Economic Faculty, Berdyansk State Pedagogical University, Berdyansk, Ukraine

Oleksandr Nestorenko – PhD, Secretary of Organizing Committee, Associate Professor, Berdyansk Institute of State and Municipal Management of the Classic Private University, Berdyansk, Ukraine

Erika Neubauerova – PhD, Ing., Deputy Dean of the Faculty of the National Economy, the University of Economics in Bratislava, Slovak Republic

Aleksander Ostenda – PhD, Dean of the Faculty of Architecture, Building and Applied Arts, Katowice School of Technology, Katowice, Republic of Poland

Iryna Ostopolets – PhD, Associate Professor, Donbass State Pedagogical University, Slovyansk, Ukraine

Tadeusz Pokusa – PhD, Vice Rector, the Academy of Management and Administration in Opole, Republic of Poland

Olga Posylkina – DcSc, Professor, Head of Department of Economics of Enterprises, the National University of Pharmacy, Kharkiv, Ukraine

Olga Shevchenko – PhD, Associate Professor, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University, Kropyvnytskyi, Ukraine

Slawomir Śliwa – PhD, Deputy Dean of the Pedagogical Faculty of the Academy of Management and Administration in Opole, Republic of Poland

CONTENTS

SECTION 1

CONCEPTS AND MODELS OF MANAGEMENT OF ECONOMIC SUBJECTS ON THE MICRO, MESO AND MACRO LEVELS

<i>Vladimír Gonda.</i> Menová politika Európskej centrálnej banky	11
<i>Vladimír Gonda.</i> Úlohy inovačného rozvoja v Európskej únii a Slovenskej republike v kontexte strategických dokumentov	13
<i>Eleonóra Matoušková.</i> Aktuálne otázky trhu práce v Slovenskej republike	15
<i>Eleonóra Matoušková.</i> Kúpyschopnosť obyvateľstva Slovenskej republiky ...	17
<i>Filip Pokusa.</i> Istota miejskiego produktu terytorialnego	19
<i>Tadeusz Pokusa.</i> Zrównoważony łańcuch transportu publicznego i intermodalnego – zarys problemu	21
<i>Hanna V. Popova.</i> Gender Asymmetry in Management Practice	23
<i>Władysław Wornalkiewicz.</i> Zastosowanie konwertera plików	25
<i>Олена В. Василенко.</i> Вирішення сучасних проблем управління персоналом з використанням партисипативного управління на підприємстві	28
<i>Валентина Г. Воронкова.</i> Філософія управління складними соціальними системами в умовах інформаційного суспільства та глобалізації	30
<i>Наталія М. Дробот, Вікторія О. Яцюк.</i> Впровадження системи контролінгу на підприємствах АПК України	32
<i>Наталія О. Козицька.</i> Облікова політика як основа інформаційного забезпечення управління підприємством	34
<i>Ольга А. Кравченко.</i> Оценка финансовых рисков железнодорожного транспорта	37
<i>Олена М. Крайнік.</i> Теоретико-методологічні засади ризик-менеджменту в регулюванні економічної поведінки суб'єктів господарювання в сучасних умовах	39
<i>Тетяна Є. Кунгурцева-Мащенко.</i> Інтеграція як напрям розвитку підприємництва в курортно-туристичній сфері	41
<i>Віктор І. Лук'янов, Олена С. Салтанова.</i> Організація загальногалузевої діагностики як передумова інтенсифікації та зростання результативності діяльності в житлово-комунальній галузі України	43
<i>Вікторія В. Мельник.</i> Розвиток інтернет як фактор удосконалення глобальної інформаційної системи	45

<i>Антон В. Мельнік.</i> Передумови підвищення якості людського капіталу України на етапі руху до ЄС	48
<i>Олена В. Мостінака.</i> Емісія грошей як алгоритм управління економічною системою	50
<i>Дмитрий А. Несторенко.</i> Удобство как фактор успеха Windows на рынке операционных систем	52
<i>Анна В. Семикіна.</i> Людський капітал у вимірах конкурентоспроможності на різних економічних рівнях	53
<i>Тетяна І. Сергієнко.</i> Ефективне лідерство в процесі управління освітніми змінами	54
<i>Кристина Р. Сізова, Ольга М. Сипченко.</i> Імідж сучасного менеджера освіти	57
<i>Ганна О. Склярова.</i> Вплив військового конфлікту на економіку України	59
<i>Наталія А. Скриннік.</i> Теоретичні основи інноваційної діяльності ВНЗ ...	60
<i>Олена М. Шевченко, Олег О. Шевченко.</i> Аутсорсинг фінансових послуг як форма управління бізнесом: переваги та недоліки	62

SECTION 2

THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS OF ORGANIZATION AND MANAGEMENT IN EDUCATION SPHERE

<i>Kateryna A. Alekseiєva.</i> The Crisis in the System of the Higher Education of Ukraine: Reasons and Impacts Which has Caused It	65
<i>Emiliia U.-S. Gutsalo, Olga I. Matyash.</i> Ontological Bases of Social Constructionism in the Formation of Communication Competence	67
<i>Slawomir Kania.</i> Universal Positive Prevention Program	69
<i>Kateryna V. Kovalova.</i> Organization of Educational Process in Conditions of Use of Case Study	70
<i>Dorota Kowalska.</i> Rola przedszkola w kształtowaniu samodzielności dziecka .	73
<i>Hanna Yu. Kravchenko.</i> Synergetic Approach in Adaptive Management of Development of the Department System of Institutes for Postgraduate Education.....	77
<i>Ivana Lennerová.</i> The Educational University Concept	79
<i>Natalia M. Matorina, Valentina V. Matorina.</i> Creating the Optimal Conditions of the Development of Professionalism of Future Graduates in the Process of Professional Training	81
<i>Viktor V. Morozov, Olena V. Kalnichenko, Grygorii M. Steshenko.</i> Using Cloud Technologies based on Multy Client System to Build the Practical Environments in E-learning	83

Maryna Yu. Shevchenko. The Concept as the Main Forming Factor of the Internet User's Name	86
Viktoriia V. Slabouz. On the Problem of Increasing the Effectiveness of Individual Work of Students on Studying Foreign Languages with the Help of Using the Modern Technologies	88
Halyna M. Svidenska. Psychological Conditions and Factors of Self-consciousness' Development	90
Iana G. Tikan. The Basic Activities for Intercultural Education of Students: Belgian Experience	92
Антон О. Артюхов. Особливості методики тренувань з кікбоксингу	94
Наталя Е. Афанасьєва. Проблемы подготовки психологов-консультантов экстремального профиля в Украине	96
Оксана А. Бабенко. Локальний освітній проект «Майбутній педагог» як засіб професійної орієнтації учнів школи третього ступеня	99
Катерина М. Біницька. Початкова освіта Польщі в контексті професійної підготовки майбутніх учителів початкової освіти	101
Елла В. Бурова. Урок – основна форма організації навчання	104
Надія С. Воронова. Впровадження мультимедійних технологій в соціокультурній діяльності майбутніх магістрів культурології	105
Ганна В. Гладкова. До питання реорганізації методичної служби в умовах децентралізації	107
Лариса М. Дейниченко. Особливості використання інтерактивного навчання студентів у процесі вивчення психологічних дисциплін	109
Леонід П. Іванченко, Світлана Г. Іванченко. Порівняльний аналіз домінуючих мотивів у студентів-спортсменів та студентів, які не займаються спортом	112
Юлія Ю. Ільїна. Формування продуктивного мислення як умови підвищення ефективності навчальної діяльності	114
Світлана В. Іноземцева, Ірина О. Малиніна. Особливості організації освітнього процесу на художньо-графічному факультеті	116
Микола О. Кириченко. Інформаційна культура як складова ідеології інформаційного суспільства сучасної України	118
Олена В. Колган. До питання професійної компетентності викладачів-лінгвістів у процесі організації освітньої діяльності гірничих спеціальностей	120
Лариса О. Кондратенко, Лідія М. Манилова. Особливості організації психологічної роботи з учнями початкової школи, які погано засвоюють навчальний матеріал	122
Тетяна Ю. Котович. Впровадження інтерактивних технологій в систему формування моральних цінностей	124

Тетяна Г. Кузнецова. Створення сприятливих умов з мовленнєвої підготовки дошкільників з порушенням інтелекту до навчання у школі ...	126
Ян В. Курінний. Вплив ігор економічного спрямування на формування я-економічного старших дошкільників	128
Вікторія В. Лазарєва. Управління конфліктом у навчальному процесі – запорука формування успішного фахівця	130
Назар М. Ляшов. Параметри інтертекстуальності у романі Г.Сенкевича «Вогнем і мечем»	132
Надія М. Ляшова. Аспекти організації студентських практико-орієнтованих проєктів із методико-математичних дисциплін	135
Анастасія О. Мельнік. Формування педагогічної майстерності у студентів факультету фізичного виховання	137
Галина Й. Михайлишин, Мирослава М. Довга. Життєві компетентності у формуванні успішної особистості	139
Юлія Ю. Мусхарина, Наталья Н. Савченко. Аутотренінг как способ коррекции психического состояния студентов-спортсменов	141
Лідія М. Наріжна. Сучасні проблеми розвитку системи соціально-виховної діяльності	143
Маргарита К. Неснова. Проектна діяльність в системі формування соціальних компетенцій учнів школи в процесі навчально-виховної роботи	145
Тетяна П. Несторенко. Економічна діяльність вишу на локальному рівні	147
Олена В. Нєворова, Людмила В. Нєворова. Особливості вияву психофізіологічних показників у баскетболістів	149
Наталья П. Нікітіна. Креативний дидактичний менеджмент як технологія формування креативного освітнього середовища	150
Марина С. Омельченко. До проблеми організації підготовки до школи дошкільників з порушеннями інтелекту	152
Поліна С. Омельченко. Дистанційне вивчення історії повсякдення: варіанти завдань (на прикладі щоденного життя жінок у таборах ГАЛУГу)	154
Руслана М. Падалка. Дистанційна освіта здобувачів-філологів як синтез здобутків теорії та практики навчання української мови	157
Лариса П. Пасечнікова. Регіональний концепт функціонування школи в умовах децентралізації	158
Любов В. Пашко. Навчання каліграфії майбутніх учителів початкових класів засобами хмарних технологій	161

Володимир М. Проскурнін, Уляна В. Проскурніна. До питання організаційно-педагогічних умов діяльності освітніх округів на регіональному рівні	163
Ольга В. Радзівська. Оптимізація навчального процесу за допомогою Інтернет-технологій	164
Олена О. Решетняк. Символеми <i>Едем, Ханаан, Єрусалим, Новий Єрусалим</i> як один із засобів створення архетипної символіки апокаліптичної біблійної образності	166
Ірина А. Решетова. Подготовка студентов экономических специальностей к педагогической деятельности в общеобразовательных учебных заведениях	168
Надія Г. Рудьова, Оксана М. Омельченко. Про деякі особливості реалізації компетентнісного підходу в контексті реформ сучасної школи	170
Марія С. Свіденська. Емоційний інтелект як чинник розвитку управлінської культури ВНЗ	173
Наталія О. Світлична. Креативність як чинник розвитку професійно-комунікативних здібностей майбутніх психологів	175
Марія Ю. Семенюк. Аналіз показників академічної успішності студентів	178
Марина В. Семикіна, Сергій В. Дудко. Аспекти якості професійної підготовки фахівців з позицій соціальної відповідальності бізнесу	180
Світлана В. Сечка. До питання соціалізації студентської молоді у громадських організаціях та об'єднаннях	182
Вікторія В. Сильченко. Проблеми формування комунікативного розвитку дітей дошкільного віку	183
Інна С. Синевич. Організаційні засади процесу формування квазіпрофесійного досвіду майбутніх фахівців у мистецьких ВНЗ	185
Олексій А. Стасенко. Методика застосування гімнастичних вправ для розвитку силових якостей в оздоровчих видах занять	187
В'ячеслав В. Супрун, Вячеслав В. Максимчук. Теоретичні та прикладні аспекти організації і управління в сфері професійної освіти України	189
Євген О. Терновський. Мотивація та психофізіологічний стан боксерів під час підготовки й участі у змаганнях	191
Наталія М. Токар. Освітньо-культурні українсько-польські зв'язки Кіровоградщини межі XIX-XX ст.	193
Валерія В. Тупченко. Художньо-естетичне виховання у вищих навчальних закладах України	195
Тетяна В. Фурсикова. До питання вивчення стилізації зображень майбутніми вчителями образотворчого мистецтва	197
Вероніка Ю. Халіна, Валентина В. Смачило, Олена М. Колмакова. Прикладні аспекти впровадження спеціалізації з публічних закупівель в освітній процес	199

Світлана В. Харченко. Соціальний інтелект в професійній діяльності працівників освітніх закладів	201
Олена І. Хижан, Лідія О. Нестерова, Вікторія В. Кротенко. Сучасні аспекти викладання хімії в аграрних вищих навчальних закладах	203
Валентина П. Черній. Шляхи ефективної організації фізкультурно-оздоровчої роботи в умовах сільської школи сприяння здоров'ю	205
Олена М. Шабаліна. Театр танцю ХХ ст. як провокація до нової комунікації в мистецтві	208
Олександр Г. Шайда. Психологічні особливості та вимоги до викладачів ВНЗ у процесі організації освітньої діяльності	210
Ольга В. Шевченко. Теоретичне обґрунтування професійних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури	211

SECTION 3

MODERN PROBLEMS AND PROSPECTS OF MANAGEMENT AND DEVELOPMENT OF CLINICAL MEDICINE, HEALTH CARE AND PHARMACY

Tetiana M. Kaminska. About Optimal Model of Compulsory Health Insurance for Ukraine	214
Тетяна О. Белкова. Теоретичні засади формування особистого здоров'я майбутніх медичних працівників	216
Алексей В. Гаращенко. Мировые тенденции в медикаментозном лечении ДГПЖ	218
Олександр М. Зинов'єв. Причини виникнення патологічних процесів при травматичному пошкодженні спинного мозку.....	220
Тетяна О. Луковенко. До питання творення термінів української гомеопатичної галузі.....	222
Ігор М. Макогоненко. Вплив занять айкідо на здоров'я учнів	224
Ірина Ю. Остополець. Екофасилітація і консультативна практика як засіб подолання особистісної кризи	226
Елена А. Резникова. Особенности копинг-стратегий студентов в ситуации хронического стресса	228
Ярослав М. Шатковський. Соціальне партнерство як крок до покращення якості медичного обслуговування в Україні	231

SECTION 1

CONCEPTS AND MODELS OF MANAGEMENT OF ECONOMIC SUBJECTS ON THE MICRO, MESO AND MACRO LEVELS

MENOVÁ POLITIKA EURÓPSKEJ CENTRÁLNEJ BANKY¹

Vladimír Gonda

Ekonomická univerzita v Bratislave, Bratislava, Slovenská republika

vladimir.gonda@euba.sk

Hlavným cieľom Európskej centrálnej banky (ECB) je zabezpečenie cenovej stability, pod ktorou sa rozumie úroveň inflácie do 2%, ale blízko tejto hranice. Až do vzniku globálnej finančnej a hospodárskej krízy ECB s pomocou tradičných nástrojov úspešne plnila deklarovaný cieľ. Po prepuknutí krízy začala ECB uskutočňovať silne *expanzívnu menovú politiku* so zámerom vyhnúť sa potenciálne hlbokoj recesii, odvrátiť defláciu a podporiť ekonomický rast. Uvedené ciele sa ECB snažila dosiahnuť prostredníctvom viacerých nástrojov. Predovšetkým pristúpila k *redukcii kľúčových úrokových sadzieb*, ktoré sa postupne znížili až na rekordne nízku úroveň, pričom depozitná sadzba dosiahla dokonca záporné hodnoty. To má odradiť komerčné banky od držby nadmerných zdrojov na bezpečných účtoch v ECB a viesť ich k požičiavaniu prostriedkov súkromnej sfére, čo by mohlo podporiť ekonomický rast. Treba však uviesť, že znížením kľúčových úrokových sadzieb ECB na historické minimá boli možnosti štandardnej menovej politiky prakticky vyčerpané. Pritom politika nízkych sadzieb neprináša želané výsledky [7] pokiaľ ide o stimulovanie európskej ekonomiky.

Z tohto dôvodu ECB začala súčasne uplatňovať aj dodatočné *neštandardné opatrenia*. V roku 2010 začala realizovať tzv. *Program pre trhy s cennými papiermi* (SMS – Securities Markets Programme) a nakupovala dlhopisy najviac ohrozených zadlžených členských krajín eurozóny. K neštandardným opatreniam ECB patrila aj ponuka lacných úverov komerčným bankám na tri roky, realizovaná v decembri 2011 emisiou trojročných dlhopisov (tzv. Long-Term Refinancing Operation – LTRO. Išlo o *dlhodobú refinančnú operáciu* s nízkou úrokovou mierou s cieľom zmierniť napätie na európskom medzibankovom trhu. Dané opatrenie však nenaplnilo očakávania ECB – banky nezačali výraznejšie úverovať podniky a domácnosti v záujme posilnenia ekonomického rastu, ako predpokladala ECB, ale uvedené prostriedky vo veľkej miere

¹ This paper is the result of the research under the grant schemes VEGA № 1/0393/16 «European Union in the post-crisis period – macroeconomic and microeconomic aspects» (50%), and VEGA № 1/0246/16 «Efficiency of fiscal and monetary policy during the course of business cycle» (50%).

použili na úhradu splatných záväzkov, alebo ich uložili v ECB [5]. V septembri 2012 ECB obnovila nákup dlhopisov krajín menovej únie, keď vytvorila nový program – *priame monetárne transakcie* (OMT – Outright Monetary Transactions), ktorý nahradil program SMS. Program OMT umožnil ECB nakupovať v neobmedzenom množstve dlhopisy problémových krajín s lehotou splatnosti od jedného do troch rokov, aby tak znížila ich náklady na obsluhu dlhu. Treba však poznamenať, že dané opatrenie nedostatočne motivovalo dotknuté krajiny uskutočňovať kľúčové reformy, krajiny odkladali riešenie zásadných problémov a posilňoval sa morálny hazard v menovej únii [6].

Mimoriadne nízka úroveň inflácie v krajinách eurozóny bola hlavnou príčinou, ktorá viedla ECB na jar 2015 k spusteniu programu *kvantitatívneho uvoľňovania* (Quantitative easing – QE). Zámerom bolo dostať do reálnej ekonomiky viac likvidity. Prostredníctvom národných centrálnych bánk ECB začala nakupovať dlhodobé vládne aj firemné obligácie s investičným ratingom s dobou splatnosti od dvoch do tridsať rokov, a to v objeme až 60 mld. eur mesačne. Pritom objem nákupu bezpečných dlhopisov jednotlivých členských štátov sa odvíja od podielu národných centrálnych bánk eurozóny na kapitáli ECB. Cieľom QE je podpora reálnej ekonomiky – ekonomického rastu vrátane zníženia nezamestnanosti, stimulovanie spotreby a investícií. Rizikom QE je možné prehriatie ekonomiky a vytváranie cenových bublín na trhoch. Program mal pôvodne trvať do septembra 2016, alebo dovtedy, kým sa neprejaví trvalé približovanie tempa rastu spotrebiteľských cien k inflačnému cieľu ECB. V decembri 2015 bol program predĺžený o 6 mesiacov (do konca marca 2017). V marci 2016 došlo k navýšeniu mesačného objemu nákupu aktív zo 60 mld. eur na 80 mld. eur mesačne. Začiatkom roka 2017 bol program QE predĺžený o ďalších 9 mesiacov pri súčasnom spomalení tempa nákupu aktív z 80 mld. mesačne na 60 mld. za mesiac.

Pokiaľ ide o súčasnú menovú politiku [1; 2; 3; 4; 8], ECB sa snaží o bezproblémovú realizáciu už prijatých opatrení na boj s dlhodobou nízkou infláciou a slabým rastom ekonomiky v eurozóne. V súčasnosti (už od marca 2016) je základná úroková sadzba na úrovni 0%, jednoduchá refinančná sadzba na úrovni 0,25% a depozitná sadzba na úrovni -0,40%. Rada guvernérov ECB naďalej očakáva, že kľúčové úrokové sadzby ECB zostanú na súčasnej alebo nižšej úrovni počas dlhšieho obdobia a ešte podstatnú dobu po skončení čistého nákupu aktív. Ohľadom neštandardných opatrení menovej politiky rekapitulujeme, že ECB naďalej pokračuje v nákupoch aktív (dlhopisov), od apríla 2017 v objeme 60 mld. eur mesačne. Rada guvernérov mieni v tomto tempe pokračovať až do konca roka 2017, v prípade potreby aj dlhšie, maximálne však dovtedy, kým sa neprejaví trvalá zmena vývoja inflácie zodpovedajúca jej inflačnému cieľu (tesne pod hranicou 2%). V prípade zhoršenia výhľadu rozvoja ekonomiky je Rada guvernérov pripravená menovú politiku ešte viac uvoľniť a program QE rozšíriť a/alebo predĺžiť jeho trvanie.

Literatúra

1. Across Private Investments (8.9.2016). Menová politika ECB naráža na svoje limity. Dostupné na internete: <http://www.across.sk/aktualne/denny-komentar/menova-politika-ecb-naraza-na-svoje-limity/>
2. Blaščák, M. (2017). ECB bude vysvetľovať, politiku však nezmení. Dostupné na internete: <http://finweb.hnonline.sk/komentare-a-analyzy/893809-ecb-bude-vysvetlovat-politiku-vsak-nezmeni>
3. ECB (19.1.2017). Rozhodnutie o menovej politike. Dostupné na internete: http://www.nbs.sk/sk/informacie-pre-media/tlacove-spravy/spravy-vseobecne/detail-tlacovej-spravy/_rozhodnutia-o-menovej-politike46
4. ECB o uťahovaní menovej politiky: Peniaze chceme tlačiť aj po marci 2017, bude to okolo 540 miliárd eur. (8.12.2016) Dostupné na internete: <https://openiazoch.zoznam.sk/cl/172795/ECB-o-utahovani-menovej-politiky-Peniaze-chceme-tlacit-aj-po-marci-bude-to-okolo-miliard-eur>
5. OBADI, S. M. a kol. (2012). Vývoj a perspektívy svetovej ekonomiky: Medzi stagnáciou a oživením. Bratislava: EÚ SAV, 2012
6. OBADI, S. M. a kol. (2013). Vývoj a perspektívy svetovej ekonomiky: hľadanie možných ciest oživenia v čase pretrvávajúcej krízy dôvery. Bratislava: EÚ SAV, 2013
7. OBADI, S. M. a kol. (2015). Vývoj a perspektívy svetovej ekonomiky: Krehké oživenie globálnej ekonomiky v čase relatívne nízkych cien ropy a pretrvávajúcich geopolitických rizík. Bratislava: EÚ SAV, 2015.
8. TASR (8.9.2016). Menová politika ECB je efektívna, tvrdí šéf Draghi. Dostupné na internete: <http://www.teraz.sk/ekonomika/menova-politika-ecb-je-efektivna-tvrdi-d/216632-clanok.html>

ÚLOHY INOVAČNÉHO ROZVOJA V EURÓPSKEJ ÚNII A SLOVENSKEJ REPUBLIKE V KONTEXTE STRATEGICKÝCH DOKUMENTOV²

Vladimír Gonda

Ekonomická univerzita v Bratislave, Bratislava, Slovenská republika

vladimir.gonda@euba.sk

V súčasných podmienkach globalizácie význam inovácií narastá. Inovácie sú kľúčom k udržateľnému rastu, nástrojom na zvýšenie konkurencieschopnosti podnikov, regiónov i štátov. Pritom základom inovačného rozvoja sú *národné inovačné systémy* (NIS), ktoré rozvíjajú a realizujú tvorivý potenciál každej jednotlivkej krajiny. NIS zahŕňajú zoskupenia inštitúcií a subjektov, ktoré spájajú inovačné procesy v určitom štáte. Účastníkmi NIS sú výskumné, akademické, finančné, ale aj kultúrne, informačné či ďalšie inštitúcie, miestne podniky, miestna vláda a trh. Podmienkou úspechu NIS je kvalita samotných aktérov a taktiež vzťahov medzi nimi. Výskumné inštitúcie sa zaoberajú tvorbou a šírením novovzniknutých znalostí, ktoré sú príležitosťou pre miestne podniky na vytváranie inovačných produktov; samotný trh

² This paper is the result of the research under the grant schemes VEGA № 1/0393/16 «European Union in the post-crisis period – macroeconomic and microeconomic aspects» (50%), and VEGA № 1/0246/16 «Efficiency of fiscal and monetary policy during the course of business cycle» (50%).

následne zabezpečuje finálne zužitkovanie celej produkcie. Dôležité miesto v NIS patrí vláde, ktorá pre inovačné systémy (národný, regionálne) vytvára politický rámec.

Európska únia, ktorá si uvedomila svoje zaostávanie v inovačnom rozvoji za hlavnými globálnymi konkurentmi, prijala program zvyšovania konkurencieschopnosti – *Lisabonskú stratégiu* (2000 – 2010) a následne jej nástupnícky program – *stratégiu Európa 2020*, ktorej cieľom je zabezpečiť do roku 2020 inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast. Inteligentný rast sa má zabezpečiť najmä vďaka investíciám do výskumu, vzdelania, inovácií a digitálnej spoločnosti, udržateľný rast znamená preorientáciu na nízkouhlíkové hospodárstvo založené na efektívnom využívaní zdrojov a inkluzívny rast sleduje zmiernenie biedy a chudoby v Európe a tiež vytváranie nových pracovných miest [1]. Uvedené tri priority a tiež päť hlavných cieľov (v oblasti zamestnanosti, výskumu a vývoja, energetiky a klímy, vzdelávania a zmiernenia chudoby) sa majú zabezpečiť prostredníctvom siedmich priorít, z ktorých za najdôležitejšiu považujeme prvú – *Úniu inovácií*. Daná iniciatíva stanovuje celkovú inovačnú stratégiu pre členské štáty EÚ a má umožniť lepšie spojenie medzi inováciami, výskumom a tvorbou nových, kvalitnejších pracovných miest.

Na podporu R&D a inovačných projektov v období 2014 až 2020 a priblíženie sa Európskej únie k Únii inovácií slúži 8. rámcový program EÚ pre financovanie výskumu a inovácií *Horizont 2020*. Ide o finančný nástroj EÚ s celkovým prerozdelením finančných prostriedkov v hodnote približne 75 miliárd eur. Skladá sa z troch priorít, na ktoré EÚ v rokoch 2016 až 2017 prerozdeli celkové množstvo prostriedkov takto – *Excelentná veda* získa 5,803 miliardy eur, *Vedúce postavenie priemyslu* 3,397 miliardy eur a *Spoločenské výzvy* 3,978 miliardy eur [2].

Priority a iniciatívy stanovené v stratégii Európa 2020 sú v podmienkach SR premietnuté do *Inovačnej stratégie SR na roky 2014 – 2020*. Daný strategický koncept identifikuje aktivity a nástroje podpory inovačných aktivít zo strany ústredných orgánov štátnej správy financované prostredníctvom národných verejných zdrojov a finančných prostriedkov štrukturálnych fondov v programovom období rokov 2014 – 2020. Strategickým cieľom je zlepšiť schopnosť komercionalizovať a adoptovať inovácie a technológie a zaradiť Slovensko medzi úspešné priemyselné krajiny 21. storočia [4, s. 3]. Ďalším strategickým dokumentom je *Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu SR*, ktorá bola schválená vládou SR v uznesení č.655/2013. Predmetný dokument je zameraný najmä na podporu výskumnej a inovačnej aktivity v období 2014 – 2020 a tiež na udržanie hospodárskeho rastu a zvyšovanie zamestnanosti v SR [5].

Mieru inovačnej výkonnosti odráža súhrnný inovačný index (SII), prostredníctvom ktorého Európska komisia rozdeľuje členské štáty EÚ do štyroch skupín – inovační lídri, silní inovátori, mieni inovátori a slabí inovátori. Slovensko sa zaraďuje do tretej skupiny miernych inovátorov, keď vo väčšine inovačných

ukazovateľov sa nachádza pod priemerom EÚ. Podľa Scoreboard 2017 sa SR umiestnila až na 21. mieste spomedzi krajín Únie. Pokiaľ ide o investície do výskumu a vývoja, Slovensko obsadilo 18. miesto s 1,18% HDP, čo je približne 59% európskeho priemeru (2,01%) [3]. Slovenská výkonnosť bola v sledovanom roku (2016) pod priemerom EÚ vo všetkých dimenziách okrem *Human resources*. Relatívne dobré výsledky dosiahla krajina v oblastiach *Sales share of new innovations* a *New doctorate graduates*, naopak relatívne slabo sa ukázala pri indikátoroch *Licence and patent revenues from abroad*, *Non-EU doctorate students*, *Venture capital investments* a *PCT (Patent Cooperation Treaty) patent application*.

Literatúra

1. European Commission (2010). Europe 2020. A Strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth. Brussels, 3 march 2010. 37 p.
2. European Commission (2016). Horizon 2020 Monitoring Report.
3. European Commission (2017). European Innovation Scoreboard 2017.
4. MS SR (2013). Inovačná stratégia SR na roky 2014 – 2020. Bratislava, 30 s.
5. MH SR (2013). Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu SR.

AKTUÁLNE OTÁZKY TRHU PRÁCE V SLOVENSKEJ REPUBLIKE³

Eleonóra Matoušková

Ekonomická univerzita v Bratislave, Bratislava, Slovenská republika

eleonora.matouskova@euba.sk

Problematiku nezamestnanosti skúmajú rôzne vedecké disciplíny, napríklad ekonómia, psychológia alebo sociálna politika. Z pohľadu ekonomickej teórie rozlišujeme dva rozmery nezamestnanosti, a to mikroekonomický a makroekonomický rozmer. Z mikroekonomického hľadiska nezamestnanosť negatívne vplýva nielen na jednotlivca, ktorý stratil prácu, čím sa obmedzili jeho príjmy na aké bol dosiaľ zvyknutý, ale znamená aj celkové zníženie životného štandardu pre celú jeho rodinu. Makroekonomický rozmer nezamestnanosti súvisí s podstatou fungovania ekonomiky ako celku, s otázkou využívania disponibilných zdrojov krajiny a stratou tvorby hrubého domáceho produktu. Má tiež negatívny dopad na štátny rozpočet. Na jednej strane dochádza k stratám v daňovej oblasti, keď sa znižuje príjmová stránka štátneho rozpočtu a na druhej strane vznikajú nadmerné výdavky spojené s vyplácaním podpôr v nezamestnanosti a sociálnych dávok, čo zvyšuje jeho výdavkovú časť.

Slovenský trh práce dosiahol v roku 2016 najvyšší počet pracovných miest a miera nezamestnanosti po prvýkrát klesla pod priemer eurozóny. V polovici roka 2016 vzrástol počet pracujúcich Slovákov na 2,49 milióna, čo je o 86 000 viac ako

³ Príspevok vznikol v rámci riešenia projektu VEGA č. 1/0246/16 – Efektívnosť fiškálnej a monetárnej politiky v priebehu ekonomického cyklu.

v rovnakom štvrtroku 2008, ktorý bol dovtedy najúspešnejším rokom pre slovenský trh práce. Miera nezamestnanosti v roku 2016 klesla pod 10%, po prvýkrát pod priemer eurozóny. Historické minimum dosiahla v polovici roku 2017, keď predstavovala 8,1% (v roku 2008 to bolo 8,7%). Miera ekonomickej aktivity Slovákov stúpala. Hoci ubudol počet ľudí v pracovnom veku, záujem pracovať u tých, čo zostali, rástol. Počet ekonomicky aktívnych obyvateľov tak celkovo stúpol.

Vývoj na trhu práce výrazne ovplyvňuje demografický vývoj. V najbližších rokoch na Slovensku ubudne veľká časť pracovnej sily. Očakáva sa, že v horizonte 10 rokov pribudne zhruba 130 000 dôchodcov, a naopak, z mladých absolventov ubudne približne 120 000. Ekonomicky aktívnych ľudí bude ubúdať, pokles miery nezamestnanosti sa tak urýchlil aj bez vzniku nových pracovných miest.

Ďalším problémom je, že desaťtisíce Slovákov pracujú v zahraničí. Ich návrat by mohol zvýšiť ponuku kvalifikovanej pracovnej sily. Trend je však opačný. Migrácia za prácou do zahraničia rastie. Približne 165 000 Slovákov dochádza za prácou do zahraničia, najmä do Rakúska, Nemecka a Českej republiky.

Na trhu práce je nesúlad v štruktúre medzi ponukou a dopytom po práci. Viac ako 50% nezamestnaných má iba základné alebo učňovské vzdelanie bez maturity. Trh práce však ukazuje, že len jedno z troch až štyroch pracovných miest je vhodné pre takéhoto uchádzača o prácu. Mnoho ľudí bolo príliš dlho bez práce a strácajú tak kvalifikáciu. Viac ako polovica nezamestnaných (58%) je bez práce dlhšie ako jeden rok, jedna štvrtina nezamestnaných dokonca nemala prácu viac ako štyri roky.

Vysoká dlhodobá nezamestnanosť má mnoho dôvodov. Ďalším z nich je neochota, ale aj problém pre ľudí sťahovať sa za prácou. Na Slovensku je tento problém spojený s nedostatočným a neefektívne fungujúcim trhom s nájomným bývaním, preto pracovné miesto nachádzajúce sa mimo regiónu uchádzača o prácu predstavuje preňho problém. Bývanie mimo regiónu bydliska nezamestnanej osoby môže byť výrazne drahšie alebo sa vyznačuje nedostatočnou kapacitou.

Dlhodobá nezamestnanosť je na Slovensku koncentrovaná. Najvyššia je v južných okresoch stredného Slovenska a na východnom Slovensku. Najvyššiu nezamestnanosť zo všetkých krajov na Slovensku dosahuje Prešovský kraj. Svojou rozlohou predstavuje druhý najväčší kraj na Slovensku. Nachádza sa na východe Slovenska a hraničí s Poľskom a Ukrajinou. V tomto kraji je vyššie zastúpenie osôb s nízkym vzdelaním, napr. vyučených bez maturity. Problémom sú preto aj nízke mzdy – dosahujú najnižšiu úroveň z celého Slovenska. Prešovský kraj trpí dlhodobou nezamestnanosťou už dlhšie časové obdobie. Už v roku 2001 miera nezamestnanosti dosiahla úroveň 23,59%. Dôsledkom takejto situácie je skutočnosť, že dlhodobo nezamestnaní si zvyknú na to, že nepracujú a nesnažia sa nájsť si prácu. Naučia sa využívať sociálne dávky, resp. podporu v nezamestnanosti. Tým strácajú svoju kvalifikáciu a podniky aj v prípade potreby zamestnancov odmietajú zamestnávať dlhodobu nezamestnaných, ktorí stratili zručnosť a ochotu podávať čo najvyšší výkon.

Dôsledkom toho je oslabenie výkonnosti ekonomiky, nižší rast HDP v porovnaní so situáciou pri plnom využití zdrojov (pracovných síl).

Výrazný problém s integráciou na trhu práce má iná skupina občanov – etnické skupiny. Prognózy vývoja rómskej populácie hovoria, že zo súčasných 400 000 sa ďalších 300 000 Rómov v najbližších rokoch dostane na trh práce. Vzhľadom na veľmi vysokú nezamestnanosť tohto etnika, a to predovšetkým dlhodobú, slovenská ekonomika nemusí túto situáciu zvládnuť, ak nepoužije vhodné a efektívne opatrenia.

Nezamestnanosť podlieha veľkým cyklickým výkyvom. Z približne 18% v roku 2003 sa vďaka vysokému tempu hospodárskeho rastu znížila na 8,7% v roku 2008. Priaznivý vývoj narušila finančná a hospodárska kríza, ktorá sa predovšetkým v podobe poklesu zahraničného dopytu naplno prejavila aj v slovenskej ekonomike. V pokrízovom období sa úspešne podarilo naštartovať ekonomický rast a nezamestnanosť opäť klesala. V súčasnosti dosahuje cca 8,1%. Napriek novým zahraničným investíciám na Slovensku a tvorbe nových pracovných miest počet záujemcov o prácu v zahraničí neklesá. Dôvodom sú relatívne nízke mzdy na Slovensku v porovnaní s úrovňou miezd v mnohých krajinách EÚ, čo motivuje ľudí hľadať prácu v zahraničí. Ďalším dôvodom je regionálna nevyváženosť investícií na Slovensku, ktoré smerujú predovšetkým do rozvinutejších regiónov Slovenska (najmä západné Slovensko) a práve zaostalejšie oblasti Slovenska obchádzajú. Príčinu toho možno hľadať tiež v nedostatočnej infraštruktúre v menej rozvinutých oblastiach a v nižšej úrovni kvalifikácie nezamestnaných ľudí v menej rozvinutých regiónoch.

Literatúra

1. Jandourek, J. 2012. Slovník sociologických pojmů. Praha: GradaPublishing.
2. Dinga, J., Ďurana, R. 2015. Nezamestnanosť – systémový problém slovenského hospodárstva. Bratislava: INESS.
3. Pribúda penzistov, ubúda absolventov. Bude mať kto pracovať? Pravda. Prevzaté 27.8.2017 z <http://www.profesia.sk/ludske=zdroje/clanok/409315-pribuda-penzistov-ubuda-absolventov-bude-mat-kto-pracovat/>

KÚPYSCHOPNOSŤ OBYVATEĽSTVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY⁴

Eleonóra Matoušková

Ekonomická univerzita v Bratislave, Bratislava, Slovenská republika

eleonora.matouskova@euba.sk

S úspešným vývojom slovenskej ekonomiky vyjadreným rastom hrubého domáceho produktu na úrovni približne 3,3% dochádza postupne k poklesu miery nezamestnanosti. Miera evidovanej nezamestnanosti na Slovensku dosiahla v marci 2017 úroveň 8,04%, čím sa ekonomika priblížila výške prirodzenej miery nezamestnanosti.

⁴ Príspevok vznikol v rámci riešenia projektu VEGA č. 1/0246/16 – Efektívnosť fiškálnej a monetárnej politiky v priebehu ekonomického cyklu.

S poklesom miery nezamestnanosti, resp. s rastom miery zamestnanosti súvisí aj vývoj priemernej mzdy v ekonomike. Priemerná ročná mzda v národnom hospodárstve mala za sledované obdobia rokov 2012 – 2016 rastúci trend. Kým v roku 2012 predstavovala 875 €, v roku 2013 sa mierne zvýšila na 887 €. V roku 2014 dosiahla úroveň 918 €. Nárast priemernej mzdy pokračoval aj v roku 2015, keď vzrástla na 956 €. V roku 2016 to bolo už 990 €. Treba však zdôrazniť skutočnosť, že priemerná mzda má generalizovanú podobu, ktorá je priemerom v rámci celého Slovenska. Preto je v realite diametrálny rozdiel vo výške miezd medzi západnou a východnou (resp. južnou) časťou krajiny.

Z hľadiska kúpyschopnosti obyvateľstva je dôležitá aj cenová stabilita, resp. výška inflácie v ekonomike. Vysoká inflácia znižuje množstvo tovarov a služieb, ktoré si možno kúpiť za peňažnú jednotku. Najvyššia miera inflácie v období rokov 2011 – 2016 bola v roku 2011, keď dosiahla výšku 3,9%. Aj v roku 2012 sa inflácia udržiavala na relatívne vysokej úrovni, a to 3,6%. V roku 2013 nastal pokles miery inflácie na 1,4% a v nasledujúcich rokoch došlo dokonca k deflácii (približne - 0,3%). V súčasnosti sa vykazuje miera inflácie na úrovni 1,5%. Na základe týchto údajov možno konštatovať, že za ostatné roky vývoj cenovej hladiny neovplyvňuje negatívne kúpyschopnosť obyvateľstva na Slovensku.

V roku 2013 bola vypracovaná európska štúdia zameraná na porovnanie úrovne kúpyschopnosti obyvateľstva v jednotlivých štátoch. Agentúra GfK Purchasing Power, ktorá výskum realizovala zistila, že priemerný Slovák disponoval až o 42% menšou kúpnu silou ako priemerný Európan. Slovensko tak obsadilo až 23. priečku zo všetkých 42 krajín, ktoré boli zaradené do tejto štúdie. Suma, ktorú mohol v tomto roku slovenský obyvateľ minúť, predstavovala 7473 €. Táto suma predstavovala výšku čistého disponibilného príjmu na jedného obyvateľa v Slovenskej republike. Suma, s ktorou disponujú všetci obyvatelia Slovenska bola 40,4 miliardy €. Na porovnanie suma priemerného Európana, ktorú má ročne k dispozícii je 12 890 €. Túto peňažnú čiastku má na nákupy spotrebných tovarov, ako aj na pravidelné mesačné výdavky určené na platby nájomného, energie, príspevkov do súkromných dôchodkových fondov a poistenia, dopravy alebo cestovania.

Európsky index kúpnej sily na jedného obyvateľa v hodnote 100 predstavuje celoeurópsky priemer na jedného obyvateľa, pričom Slovenská republika dosiahla hodnotu 58.

Výskum sa zaoberal aj úrovňou kúpyschopnosťou obyvateľstva v rámci 8 slovenských samosprávnych krajov. Sledoval úroveň bohatstva obyvateľov v jednotlivých samosprávnych krajoch a jej vývoj. Nie je prekvapením, že Bratislava ako hlavné mesto Slovenskej republiky, resp. Bratislavský kraj je najbohatším regiónom s najvyššou kúpnu silou na jedného obyvateľa. Podľa výskumu práve Bratislavský kraj má kúpnu silu na obyvateľa vyššiu približne o 44% ako je celoštátny

priemer. Opačná situácia je v Prešovskom kraji (východné Slovensko), kde kúpna sila na obyvateľa tu zaostáva za celkovým priemerom o 16%.

Keď porovnávame jednotlivé okresy na Slovensku zisťujeme, že aj v tomto prípade dominuje Bratislava. Podľa prieskumu agentúry GfK Slovakia, index kúpyschopnosti obyvateľov okresu Trnava (západné Slovensko) prevyšuje celoštátny priemer až o 12 – 20%. Na popredné priečky sa zaradili aj mestá ako Banská Bystrica, Nitra, Žilina, Trenčín, ktoré sú krajskými mestami a tiež Dunajská Streda (západné Slovensko). Na konci rebríčka sa nachádzajú okresy ako Kežmarok, Rimavská Sobota, Gelnica, Sabinov a Vranov nad Topľou, ktoré sa nachádzajú na východe Slovenska a vyznačujú sa vysokou mierou nezamestnanosti.

Literatúra

1. MF SR. 2016. Program stability Slovenskej republiky na roky 2016 až 2019. 78 s. Dostupné na internete: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2016/sp2016_slovakia_sk.pdf.
2. Národná banka Slovenska. 2016. Očakávaný makroekonomický vývoj SR podľa strednodobej predikcie NBS (P4Q-2016). 2. ročník. Dostupné na internete: http://nbs.sk/_img/Documents/_PUBLIC_NBS_FSR/Biatec/Rok2016/06-2016/Biatec_6_16_01Beka.pdf
3. Kúpyschopnosť Trnavčanov patrí medzi najvyššie na Slovensku. Dostupné na internete: <http://www.trnava-live.sk/2013/12/06/kupyschopnost-trnavcanov-patri-medzi-najvyssie-n-slovensku/>.

ISTOTA MIEJSKIEGO PRODUKTU TERYTORIALNEGO

Filip Pokusa

*Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu, Opole, Polska
fpokusa@interia.pl*

Produkt terytorialny jest bardzo rozbudowany i dlatego trudno jest analizować go jako całość. Posiada on różne grupy klientów – są nimi: mieszkańcy miasta, podmioty gospodarcze, turyści czy też osoby dojeżdżające do pracy z innych miast. Natomiast w zależności od klienta produkt terytorialny może się charakteryzować odmienną częstotliwością korzystania. Kibic klubu sportowego rozgrywającego mecze w danym mieście będzie regularnie odwiedzał stadion i emocjonował się odbywającymi się zawodami sportowymi. Kibic drużyny przyjezdnej, będąc także klientem korzystającym z produktu miejskiego, skorzysta z niego tylko raz w sezonie. Poszczególnych klientów charakteryzuje zróżnicowanie preferencji, stąd też produkt który będzie atrakcyjny dla jednego klienta, może być mało atrakcyjny dla innego. Dlatego też dokonuje się klasyfikacji „megaprojektu” na grupy subproduktów charakteryzujące się względnie jednolitą grupą odbiorców.

Miasto może być postrzegane jako przedsiębiorstwo, które tworzy i oferuje pewne produkty. Różne miasta konkurują więc na rynku oferując klientom produkty

miejskie, które charakteryzują się określonymi cechami funkcjonalnymi zaspokajając takie same potrzeby. Miasta dążą do maksymalizacji korzyści swoich klientów, przy zachowaniu efektywności podejmowanych działań. Charakterystyczna dla produktu miejskiego jego złożoność powoduje jednak, że poziom korzyści może być zróżnicowany w zależności od tego do jakiej grupy klientów jest adresowany.

Na kompleksowy „megaprodukt” składają się produkty miejskie. Mogą one przyjmować postać:

- usługi, zaspokajającej potrzeby mieszkańców;
- osoby – oznacza to eksponowanie danej osoby, promowanie jej działań;
- idei – obejmuje to propagowanie określonych wzorów zachowań, postaw wśród mieszkańców (np. tożsamości z miastem, aprobaty dla działań władz miejskich);
- organizacji – nakłaniającej społeczności lokalne do korzystania ze świadczonych przez organizacje miejskie usług, ofert inwestycyjnych, ulg itp.

Produkt terytorialny posiada strukturę, na którą składają się: rdzeń produktu, produkt rzeczywisty oraz produkt poszerzony. Analizę struktury produktu terytorialnego można stosować zarówno w odniesieniu do jednostki terytorialnej, jako „megaproduktu”, ale także poszczególnych subproduktów stanowiących jego części składowe. Rdzeń produktu obejmuje jego istotę, czyli podstawowe korzyści, jakie użytkownik otrzymuje dokonując zakupu lub użytkując dany produkt. Produkt rzeczywisty mieści pewne cechy i elementy które wpływają na siłę postrzegania produktu przez potencjalnych klientów. Informują więc przez pryzmat jakich elementów jednostka osadnicza jest postrzegana. Trzeci poziom to produkt poszerzony, a tworzą go cechy i elementy jednostki terytorialnej stanowiące korzyści dodatkowe w dużej mierze decydujące o jej przewadze konkurencyjnej. A. Szromnik (2007) poszczególnym poziomom przyporządkowuje użyteczności⁵ jakie uzyskają klienci korzystający z jednostki osadniczej.

Cechą jednostek terytorialnych jest ich zmienność w czasie. Przeobrażenia i rozwój miasta są procesem rozciągniętym w czasie. Można doszukać się pewnej analogii pomiędzy fazami rozwoju miasta, a cyklem życia produktu. Cykl życia produktu jest zbudowany z 4 faz: wprowadzenia na rynek, wzrostu sprzedaży, dojrzałości rynkowej oraz spadku. Po wprowadzeniu produktu na rynek jego sprzedaż rośnie powoli, jednak dzięki dużym nakładom na promocję oraz dystrybucję następuje przejście do kolejnej fazy cyklu, w której wielkość sprzedaży produktu rośnie szybciej. Następnie produkt przechodzi do kolejnej fazy dojrzałości rynkowej, w której jego sprzedaż rośnie wolniej, aż do momentu osiągnięcia dojrzałości stabilnej czyli stanu nasycenia w którym wielkość sprzedaży produktu przestaje rosnać. W dalszej kolejności produkt przechodzi do fazy spadku, w której wielkość jego

⁵ Szromnik, Andrzej (2007) Marketing terytorialny. Miasto i region na rynku, s. 121-124.

sprzedaży spada.⁶ Rozwój aglomeracji miejskiej także obejmuje 4 fazy: urbanizacji, suburbanizacji, dezurbanizacji i reurbanizacji. Fazy rozwoju produktu miejskiego identyfikowane są na podstawie 2 zmiennych: czasu i liczby mieszkańców, zaś fazy cyklu życia produktu przemysłu – czasu i wielkości sprzedaży. Mając na uwadze cykl życia produktów miejskich można wyróżnić 3 grupy produktów miejskich: wymarłe (np. wyludnione ulice miasta), modyfikowane (np. modernizowane dzielnice) I nowe czyli zbudowane od podstaw. Każdy z tych produktów znajduje się w innej fazie: wchodzi na rynek, już na nim funkcjonuje, czy też jest z niego wypychany.

Promocja i produkt jako elementy marketingu terytorialnego odgrywają coraz większe znaczenie i zaczyna być traktowana na równi z innymi ważnymi działaniami strategicznymi podejmowanymi przez władze regionów i miast. Szeroko rozumiany marketing terytorialny – to nie tylko analiza wyniku finansowego, czy wielkość wpływów do budżetu regionu, czy miasta przez pryzmat jego skuteczności. To świadome nadawanie „charakteru”, określenie „klimatu”. Podmiotami tych działań są wszyscy, jeżeli nawet nie angażują się bezpośrednio w te działania. Promocja i produkt należy do tych przedsięwzięć, które służą do podtrzymania warunków istnienia regionalnej i miejskiej społeczności, podnoszenia świadomości posiadanych walorów. Powinny więc stanowić stały przedmiot troski stosownych władz i instytucji.

ZRÓWNOWAŻONY ŁAŃCUCH TRANSPORTU PUBLICZNEGO I INTERMODALNEGO – ZARYS PROBLEMU

Tadeusz Pokusa

Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu, Opole, Polska

t.pokusa@poczta.wszia.opole.pl

„Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego” został przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Opolskiego Nr XLIV/505/2014 z dnia 22 lipca 2014 r. wpisując się tym także w „Regionalną Strategię Innowacji Województwa Opolskiego do roku 2020” przyjętą Uchwałą nr 5250 Zarządu Województwa Opolskiego z dnia 1 lipca 2014r. Jest to oczywiście też integralna część „Strategii rozwoju województwa opolskiego do 2020 roku”, przyjęta uchwałą Sejmiku Województwa Opolskiego nr XXV/325/2012 z 28 grudnia 2012 r.

Zakłada on, że kluczowym dla regionu będzie transport kolejowy, a skłania do tego m.in. gęsta w opolskim sieć połączeń kolejowych, z których rocznie według wyliczeń korzysta 8 mln pasażerów. Wokół kolei natomiast powinna być budowana oferta przewozów autobusowych – miejskich, podmiejskich i dalekobieżnych. Zdaniem twórców planu powinno się też skorelować rozkłady jazdy pociągów i

⁶ http://pl.wikipedia.org/wiki/Cykl_%C5%BCycia_produkту

autobusów na kluczowych węzłach komunikacyjnych. W tych miejscach należałoby usunąć wszelkie bariery architektoniczne oraz stworzyć parkingi dla samochodów, motocykli i rowerów, tak by zachęcać mieszkańców korzystających z indywidualnego transportu do przesiadania się do publicznych środków lokomocji. O potrzebie zintegrowania biletów kolejowych i autobusowych mówili sami mieszkańcy woj. opolskiego, których ankietowano w ramach przygotowań do stworzenia dokumentu. 11 proc. ankietowanych chciałoby właśnie jednego biletu na różne środki transportu. Przygotowanie planu poprzedziła analiza sytuacji transportowej w regionie. Wśród słabych stron transportu publicznego w woj. opolskim wskazano m.in. brak skomunikowania przejazdów pociągów i autobusów, niską częstotliwość kursów autobusów na niektórych liniach, brak dobrego skomunikowania z Warszawą czy trudną sytuację ekonomiczną wielu przewoźników. Wśród mocnych – fakt, iż przez region przebiega autostrada A4 oraz to, że w woj. opolskim sieć połączeń kolejowych jest jedną z najgęstszych w kraju. Podkreślono, że aby transport, publiczny się rozwijał – prócz wspólnych biletów i stacji przesiadkowych – trzeba też inwestować w infrastrukturę, kupować nowy tabor kolejowy, podnosić częstotliwość kursów, poprawiać ich punktualność i dbać o coraz lepszy komfort podróżnych. Do uchwalania planów transportowych zobowiązuje województwa m.in. ustawa o publicznym transporcie zbiorowym. Wprowadzenie założeń dokumentu w życie ma poprawić dostępność i jakość usług transportowych, ograniczyć negatywny wpływ transportu na środowisko i wspierać konkurencyjność gospodarki w regionie.

Jeżeli chodzi o rozwój transportu intermodalnego z uwagi na jego istotę, należy go rozpatrywać w skali szerszej niż tylko wojewódzkiej. W Polsce wymaga on zarówno rozwoju bazy technicznej, jak i zmian organizacyjno-prawnych i ekonomicznych, które pozwoliłyby na wyeliminowanie podstawowych barier rozwoju tej technologii transportu oraz skutecznego wykorzystania sprzyjających przesłanek zewnętrznych i wewnętrznych. Do podstawowych przesłanek rozwoju transportu intermodalnego, zalicza się dążenie do dostosowania naszego transportu do jednego z priorytetowych kierunków europejskiej polityki transportowej. Szczególną rolę można tu przypisać korytarzowi Wschód-Zachód, przebiegającego przez Berlin, Warszawę i Moskwę. Istnieje tu wielki potencjał rozwoju tego transportu. Do najważniejszych należą: długie czasy postoju pojazdów drogowych na wschodniej granicy UE, niski standard sieci drogowej, jak i również restrykcje nakładane na transport drogowy z pobudek ekologicznych. Ważnym czynnikiem jest również tranzytowe położenie Polski, które skutkuje zwróceniem szczególnej uwagi na doświadczenia i działania na rzecz promowania transportu intermodalnego, w krajach alpejskich.

Brak sieci autostrad i dróg szybkiego ruchu również można wymienić jako czynnik sprzyjający rozwojowi transportu intermodalnego. Przeciążenie drogowych przejść granicznych i tym samym ograniczenie możliwości tranzytowych tego rodzaju transportu. Z drugiej strony istnieje dobrze rozwinięta sieć linii kolejowych o

międzynarodowym znaczeniu i poważne rezerwy zdolności przepustowej na tych liniach.⁷ W naszych warunkach rozwój transportu intermodalnego można również upatrywać w integracji żeglugi morskiej bliskiego zasięgu w morsko-lądowych łańcuchach transportowych, zgodnie z rekomendacją Komisji WE. Efektywne, pod względem ekonomicznym i organizacyjnym, funkcjonowanie kombinowanego morsko-lądowego łańcucha transportowego wymaga ścisłej współpracy między operatorami żeglugowymi, spedytorami, operatorami transportu lądowego i innych⁸.

GENDER ASYMMETRY IN MANAGEMENT PRACTICE

Hanna V. Popova

Donbas State Pedagogical University, Slovyansk, Ukraine

annapopova7146@gmail.com

In modern society gender stereotypes still dominate formed during a long period concerning the place of woman in society and the availability of those social roles and professions in which she can realize herself most successfully. Nevertheless, the life itself destroys the stereotype imagination of the world community regarding the impossibility of the professional realization of women in the so-called male fields of professional activity, to which the management field is included. So far, there are many known examples of successful female managership both of states and powerful business structures; exemplary women-managers, outstanding personalities known by successful management methods, in public administration and at various levels of the global and national economy.

Recently the keen scientific debates have been unfolding around the gender issues in governance that led to the emergence of the gender-based management – one of the youngest scientific fields that explores gender stereotypes, the causes of their appearing, analyzes the possibility of increasing the role of women in management, studies gender managership, especially the men's and women's styles of management, etc. [1, p. 277–278].

Traditionally we distinguish such styles of managership and therefore the types of managers like: “female”, more balanced, aimed at mutual understanding, oriented to the interaction with subordinates, positive socio-psychological climate in the team; “male” (masculine), in which a woman-manager is perceived by the subordinates as an authoritarian, strict, demanding personality. The background of the masculine style is the premise: a woman-manager should demand for herself the same respectful

⁷ Możliwości zastosowania przewozów intermodalnych w działalności spedycyjnej i tego korzyści, praca zbiorowa, Wydawnictwo Akademia Ekonomiczna w Katowicach 2014, s 5-6

⁸ Wronka J.: Transport kombinowany w aspekcie wymogów zrównoważonego rozwoju. Wydawnictwo Naukowe Ośrodka Badań Ekonomiki Transportu, Warszawa - Szczecin 2002, s.202-203.

treatment as for a man so she rejects the so-called “female” methods in communication (patience, compassion) that impede effective professional activity, distances from the staff, brings the relationship at work only to the functional ones.

In reality, the woman, in her essence, has a number of advantages realizing which, she can be a successful manager [2, p. 297]. Thus, it is more characteristic of her attentiveness, detailing responsibilities, willingness to cooperate, sensitivity, high performance in stressful situations. At all times the woman had more rapport and practical thinking, more developed social intelligence, an intuitive sense of the intricacies of relationships, both among people and among concerning herself. If a man is inclined to think strategically and to predict the long-term expectation, the woman prefers a guaranteed outcome in the near future. She is better than a man discovers and monitors her own and others’ mistakes, she is able to clearly formulate and express her opinions. However, women are more dependent on the social group, they are characterized by stronger than men, anxiety, they are acutely responsive to their own mistakes, criticism, expression of inattentiveness of senior managers, require favorable evaluation of their work, less responsive to risk. In spite of that, as the studies of the German and British scientists have shown, organizations run by women, are more stable, and the companies led by men constantly are accompanied by difficulties and risks [1, p. 278].

The experience of own professional activity also confirms some arguments in favor of a woman-manager. Thus, the analysis of gender training of the educational groups in specialty “Management” (during the last 5 years of training) shows in average such a distribution: girls – 80%, young men – 20%. The study of professional motives of future managers shows that most girls have internal (30.2%) and internally positive motivations to the profession (41%), while boys show – respectively 15.5% and 22.7%. Thus, women seeking management profession, mostly demonstrate conscious choice of a profession. The research of personal sphere of students-managers enables to state that girls as opposed to boys have better developed social intelligence, communicative sphere, sociability, and empathy, instead of the opposite sex they are better developed emotionally and volitionally, they have analytical skills, stress duration, predisposition for risk. So both man and woman is an individual, unique person with only his or her inherent qualities, attitudes, motives, behaviors, with strengths and weaknesses that can either hinder the effective management or bring his or her a favor.

Thus, to change purely a male or female type of manager should come a gender-neutral – unique, organic, holistic and flexible image, which should correspond to the inner essence of an official, to predictable professional goals and should be assessed by the level of professionalism, competence, effectiveness of the made decisions. This type of a manager allows to combine persistence, rationality, efficiency of woman in managerial positions and caring, tenderness, femininity at other social roles,

destroying gender stereotypes and structural barriers concerning unequal opportunities for women and men in management. At the same time in terms of practical professional activity it is important to have heterosexual management team, formed on the basis of gender equality that will allow harmoniously to combine male and female managerial and personal potential for the common deal – flowering of the led organization.

References

1. Marmaza O. I. Gender Culture as a Component of Professional Culture of a Head of an Educational Institution / O. I. Marmaza // Pedagogical Sciences: Theory, History, Innovative Technologies. – 2014. – № 6. – P. 273–282.
2. Petrova I. A. Factors That Form Business Qualities of a Woman-Manager of the Enforcement Agencies / I. A. Petrova // Law Forum. – 2014. – № 3. – P. 296–299.

ZASTOSOWANIE KONWERTERA PLIKÓW

Władysław Wornalkiewicz

Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu, Opole, Polska

wlodek2004@op.pl

Czasem jesteśmy w sytuacji, że mamy zbiory dźwiękowe zapisane na płytach CD w formacie CDA. Dla wygody kopiujemy je na dysk twardy własnego laptopa. Później próbujemy otworzyć i okazuje się, że pliki nie są uruchamiane i w takiej sytuacji trzeba dokonać konwersji plików. Przykład taki przeprowadziłem z zastosowaniem bezpłatnego konwertera *audio v1.0.20* o nazwie *fre:ac*. Potrzeba taka wynikała z otwierania nagrań kolejnych lekcji języka angielskiego otrzymywanych na płytach CD w formacie CDA. Konwertery posiadają przeważnie wiele możliwości zamiany określonego pliku audio, a także i video na wskazany przez użytkownika. Są przeważnie bezpłatnie dostępne w Internecie. W niniejszym materiale przedstawiono różnego rodzaju pliki multimedialne. Ponadto wyszczególniono stosowane programy do konwersji plików na pożądany format ze szczególnym uwzględnieniem ich funkcjonalności.

Dla wyłonienia procedury konwersji wykorzystano będącą w dyspozycji autora płytę CD z nagraniem kolejnymi lekcjami 1-2 języka angielskiego otrzymaną na szkoleniu prowadzonym przez ESKK. W dalszej części omówię kolejne kroki postępowania mającego na celu konwersję plików z formatu CDA na popularny format MP3. Wkładamy płytę CD do stacji dysków. System operacyjny naszego laptopa pracującego np. pod Windows XP rozpoznaje ją jako *Muzyczny dysk CD*, a naszą płytkę jako *Audio CD (E:)*. Instalujemy wcześniej program *Windows Media Player*. W oknie dialogowym pojawiającym się po włożeniu dysku wybieramy funkcję *Otwórz dysk audio CD, używanie Windows Media Player*. W kolejności otwieramy

okno z dyskami występującymi w systemie operacyjnym użytkownika. Interesuje nas *Audio CD E:*. Klikamy na tą ikonę i następuje otworzenie plików zapisanych na kolejnych ścieżkach *Track01-Track47* dysku. Są to – jak już wspomniałem, pliki w formacie CDA. Teraz zachodzi potrzeba zainstalowania z Internetu bezpłatnego konwertera audio *fre:ac* (*free converter v1.0.28*). Pobrać go można ze strony: www.freac.org. Po tej czynności możemy omawiany program wywołać z menu *START/Programy/fre:ac*.

Wymieniony konwerter audio ma własne menu obejmujące zakładki: *Pliki, Baza danych, Ustawienia, Konwersja*. Jeśli w stacji dysków E: znajduje się płyta CD, to następuje automatyczne jej otworenie w środowisku konwertera *fre:ac*. Zanim nastąpi otwarcie, konwerter sprawdza własną bazę danych, a jeśli nie ma plików daje odpowiedni komunikat. Mając już sprawdzoną własną bazę danych konwerter wysyła zapytanie o dane do płyty CD w stacji E: i listuje kolejne pliki na ścieżkach. Pliki na ścieżkach traktowane są jako „utwory muzyczne”. Nastąpiło przejście z płyty CD przez konwerter np. 47 plików audio, które następnie w postaci skonwertowanej zapisane będą na dysku D:. Wystarczy teraz kliknąć na zakładkę *Konwersja*. Program na bieżąco informuje nas o zaawansowaniu w procentach i wizualnie, konwersji domyślnej danego pliku korzystając z podprogramu *LAME MP3 Encoder*. Zakończenie procesu przetwarzania wszystkich plików dźwiękowych sygnalizowane jest komunikatem: *Konwersja pliku – brak*.

Zatrzymajmy się jeszcze na programie szczegółowym *LAME MP3 Encoder* o którego nowej wersji dowiadujemy się w wyszukiwarce Google. Według informacji z Internetu *LAME MP3 Encoder 3.99.5* to polska wersja szybkiego bezpłatnego *encodera* współpracującego z wieloma programami do tworzenia plików MP3⁹. Pracuje pod systemami operacyjnymi: Windows XP, Windows Vista, Windows 98, Windows 7, Windows 8, Windows 10. Ten *encoder* posiada wybór częstotliwości, kodowania trybów (*mono, stereo, joint stereo*) oraz ma możliwość kodowania plików WAN w formacie VBR¹⁰.

Do otwarcia określonego pliku o rozszerzeniu mp3 system Windows XP korzysta z programu E.M. *Total Video Player*. Jego nową wersję 840 można zainstalować z Internetu¹¹. Dodam, że obecne konwertery umożliwiają zamianę wielu formatów plików o rozszerzeniach¹²:

1. Audio (mid, midi, rmi, aac, aiff, au, audiocd, bonk, **cda**, flac, **mp3**, ogg, opus, voc, wav, wma).
2. Video (3gp, avi, fly, m2ts, mkv, mov, mp4, mpg, mts, vob, webm, wmv).
3. Grafika (bmp, eps, gif, jpg, pcx, png, psd, scg, tiff, webp, odg).

⁹<https://www.dobreprogramy.pl/LAME-MP3-encoder,Program,Windows,12377.html>, dostęp: 10.09.2017.

¹⁰ Ibidem.

¹¹<http://total.video-player.pl/downloadastro.com>, dostęp: 20.09.2017.

¹²<https://www.converter.pl>, dostęp: 21.09.2017.

4. Dokumenty biurowe oraz e-książki, zapisane w formatach: azw3, cbr, cbz, djvu, doc, docx, epub, fb2, html, mobi, odp, ods, odt, pdb, pdf, ppt, pptx, rtf, txt, xls, xlsx.

Warto w tej skróconej formie artykułu wymienić też inne przykładowe programy do konwersji audio¹³. Program *3unity Audio CD Extractor* 1.0 to narzędzie służące zgrywania ścieżki dźwiękowej z płyt *audio* CD. Zadaniem programu (4K *Video to MP3* 2.3.2.843) jest wyodrębnienie ścieżki dźwiękowej z dowolnego materiału wideo w formatach: AVI, MKV, WMV, MP4, FLV, 3GP, MPEG, M2TS, MOV. *Any Audio Converter* 6.15 służy do konwertowania plików *audio* pomiędzy różnymi formatami i wydobywania ścieżek dźwiękowych z plików *video*. Aplikacja *Ashampoo Music Studio* 2016 przeznaczona jest do zarządzania plikami muzycznymi. Program *Ashampoo Music Studio* 6.0.2 pozwala użytkownikowi na zgranie z płyt *audio* ulubionych piosenek oraz dokonanie podstawowej obróbki dźwięku. *Audio/Video To Exe* 1.7 jest interesującym konwerterem plików *audio/wideo*. Obsługuje większość najpopularniejszych formatów multimedialnych, a ponadto umożliwia przeprowadzenie konwersji do postaci plików wykonywalnych. Jak już wspomniałem program *fre:ac* służy do konwertowania plików dźwiękowych pomiędzy formatami MP3, MP4/M4A, MWA, Ogg Vorbis, FLAC, AAC i WAV, a także do przejścia z plików o rozszerzeniu *cda* na *mp3*. Z informacji internetowej dowiadujemy się, że polski program *fre:ac* pozwala konwertować nie tylko pojedyncze formaty, ale również całe biblioteki muzyczne, zawierające setki pozycji z jednoczesnym zachowaniem struktury plików i folderów¹⁴. Wymieniona aplikacja umożliwia także zgrywanie zawartości płyt *Audio-CD* do formatu MP3 lub WMA. Wbudowany mechanizm baz *CDDb* i *freedb* umożliwia pobieranie informacji. Zaletą *free:ac* jest dostępność i dogodny interfejs użytkownika zbliżony do aplikacji *Microsoftu*.

Na zakończenie dodam, że rozległa jest tematyka związana z możliwie jak najlepszym zapisem dźwięku, jak też wideo na płytach magnetycznych. Istotne jest też ich przenoszenie na różnego typu urządzenia komputerowe. Występuje coraz większa dbałość firm o jakość przekazywanych strumieni dźwięku poprzez popularne obecnie medium jakim jest Internet. Firmy fonograficzne i pozostałe internetowe zabiegają o zaprojektowanie coraz nowszych formatów (standardów) zapisu zarówno muzyki, mowy jak i obrazu. Skupiają wokół siebie twórców, fanów jak również doświadczonych specjalistów informatyków. W efekcie tych działań powstały nowe bardziej precyzyjne i zabezpieczone przed kopiowaniem formaty zapisów twórczości naukowej i artystycznej. Do ich utrwalenia potrzebne są specjalne *kodery* – programy do przenoszenia formatów z różnych aplikacji. Nadmienię, że rozwojowi oprogramowania towarzyszy proces innowacyjnego tworzenia nowego sprzętu komputerowego.

¹³<https://www.dobreprogramy.pl/Obrobka-i-konwersja-audio,Programy,Windows,203.html>, dostęp: 22.09.2017.

¹⁴<https://www.dobreprogramy.pl/freac,Program,Windows,19977.html>, dostęp: 24.09.2017.

ВИРІШЕННЯ СУЧАСНИХ ПРОБЛЕМ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ З ВИКОРИСТАННЯМ ПАРТИСИПАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ.

Олена В. Василенко

Національний транспортний університет, м. Київ, Україна

vasilenkoelena@ukr.net

На сьогоднішній день дуже швидко змінюються зовнішні умови, економічна політика держави і законодавство, внутрішні умови функціонування організації та реструктуризація підприємств, технологічні зміни і організаційна структура багатьох підприємств, що ставить більшість підприємств перед необхідністю підготовки персоналу до роботи у новому форматі. Змінюються також і принципи які реалізуються через мотиви та стимули, на основі яких реалізується управління персоналом на підприємствах.

Нові управлінські та організаційні стратегії вимагають внесення суттєвих коректив в систему кадрового управління, і навчання персоналу в цих умовах стає головним елементом процесу управління персоналом. Багато підприємств зіткнулися з необхідністю шукати найбільш дієві шляхи підвищення продуктивності та ефективності праці через активацію внутрішнього потенціалу персоналу. Сьогодні роботодавці значно більше зацікавлені в тому, щоб мати висококваліфікований персонал, здатний створювати товари і послуги, які могли б успішно конкурувати з товарами і послугами, що надійшли в нашу країну з усього світу. Процес навчання керівників підприємств, покликаний підготувати персоналу до вірного рішення більш широкого кола завдань і забезпечити високий рівень ефективності в роботі мотивуючи та активізуючи внутрішній потенціал персоналу через систему стимулів для ефективної праці на підприємстві.

Дослідження розвитку цієї категорії дає змогу виділити два основних підходи до вивчення теорій мотивації. Перший базується на вивченні змістової сторони теорії мотивації. В основі таких теорій покладено дослідження потреб людини, які є основним мотивом діяльності. Якщо звернутись до сучасної системи мотиваційного менеджменту, то можна зустріти такий вид управління, як «партисипативне» управління, який пропонується застосовувати на сучасних підприємствах торгівлі задля підвищення продуктивності праці. Воно означає демократизацію й участь найманого персоналу в управлінні підприємством [1]. Спочатку партисипативне управління характеризувалось виключно запровадженням нових методів мотивації праці. Однак на сьогодні воно є ефективним засобом використання потенціалу людських ресурсів, організації та розвитку. На практиці такий вид управління може бути реалізований за такими

принципами: працівники підприємства отримують право самостійного вирішення таких питань: вибір засобів здійснення трудового процесу, запровадження нових методів роботи; режим роботи й відпочинку; працівникам надається право контролю за якістю продукції, водночас установлюється відповідальність за кінцевий результат; право на формування складу робочих груп (бригад) із членів підприємства та визначення, з ким вони кооперуватимуться у процесі групової діяльності. Розглядаючи поширену практику управління персоналом на підприємствах, варто відзначити, що мотивація зводиться лише до стимулювання. На сьогодні стимулювання орієнтоване переважно на короткострокові економічні цілі, досягнення певного результату за конкретний період. Такий підхід не забезпечує зацікавленості працівників в самовдосконаленні й постійному підвищенні кваліфікації. Дуже важливо мотивацію розглядати в сучасних умовах як процес формування у працівників мотивів до діяльності в інтересах досягнення загальних цілей підприємства [2]. Практичні дослідження багатьох авторів свідчать, що справжніми причинами, які спонукають віддавати роботі всі сили є переважно потреби, інтереси, мотиви та стимули. Актуальність часу в сучасному мотиваційному процесі який охоплює весь світ на сьогоднішній день, передбачає використання таких понять, як «потреба» й «винагорода».

На сьогоднішній день потреби працівника не піддаються зміні та їх можна визначити спостерігаючи за поведінкою людини. Питання задоволення потреб вирішуються через винагороду. Але, працівники неоднаково оцінюють власні потреби, тому різняться їх винагороди. Важливим питанням є формування умов, за яких працівник відчуватиме значимість своєї праці, матиме почуття причетності до певного колективу, отримуватиме задоволення від спілкування та дружнього ставлення колег. Усе ж у контексті цього вирішальна роль належить зовнішньому визнанню значущості праці у вигляді заробітної плати, просування по службі, що є безумовними символами службового статусу і престижу. В період усього часу, праця була джерелом матеріальних і духовних цінностей, тому проблема спонукування людей до праці ніколи не втрачала своєї актуальності. На практиці методи мотивації завжди були пов'язані з конкретним рівнем розвитку виробництва, наявними суспільними умовами, потребами, культурою, релігією. Однак протягом тисячоліть людство, намагаючись змінити поведінку людини, керувалося не науковими підходами, а методом «спроб і помилок» [2].

На сьогоднішній день варто зауважити, що змінюється не тільки управлінська структура підприємств, законодавство, оподаткування, хоча потреби людини з теорії Маслоу залишаються тіж самі, а й змінюється підхід в системі стимулів, виходячи з духовного розвитку людства і моральних принципів притаманних сучасним реаліям.

Література

1. Большаков А.С. Менеджмент: Золотые алгоритмы / А.С. Большаков. – СПб. : Литера, 2008. – 173 с.
2. Данюк В.М. Менеджмент персоналу: Навч. Посіб. Вид. 2-ге, без змін / В.М. Данюк, В.М. Петюх, С.О. Цимбалюк та ін. – К.: КНЕУ, 2006. – 398 с.

ФІЛОСОФІЯ УПРАВЛІННЯ СКЛАДНИМИ СОЦІАЛЬНИМИ СИСТЕМАМИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Валентина Г. Воронкова

Запорізька державна інженерна академія, м. Запоріжжя, Україна

valentinavoronkova236@gmail.com

В умовах інформаційного суспільства швидкоплинні процеси вимагають створення спеціального інструменту управління та досягнення іншої глибини знань і швидкості дослідження. Розвиток методик та інструментарію дослідження складних управлінських систем в умовах інформаційного суспільства продовжується. Розвинуті країни на сьогоднішній день сформували систему міжнародних стандартів, в які входить біля 40 тис. документів, які освоєні країнами ЄС. В умовах інформаційного суспільства відбувається зміна основного типу капіталу – місце фінансів займають знання, зростає роль людини як джерела та носія нового інтелектуального капіталу. Відбувається перехід до когнітивного розвитку складних соціальних систем та управління ними на основі бачення благоприємного майбутнього. Проте й розвнені країни поки що не подолали великі виклики, а діюча система управління «гасить» тільки кризи, які сьогодні складають суть реалій. Фактично весь цей час економісти вивчали не економіку, а історію управлінських помилок, тому сьогодні зростає якість рішень, що приймаються, так як прості рішення для складних систем не спрацьовують. Поглиблення глобалізації приводить до глобальної гіперконкуренції, появі складних форм конкурентного партнерства з непередбачуваною періодичністю. Зона можливих благоприємних рішень звужується, екосистеми втрачають стійкість, майбутнє стає невизначеним. В сукупності проблем і можливостей розвитку зростає необхідність забезпечення конкурентоспроможності без загроз, а також має місце обмеженість часу, на протязі якого необхідно перейти на нову модель (траєкторію) інноваційного розвитку країни.

Все це зумовлює надзвичайну актуальність розробки системи пропозицій щодо стратегічного розвитку та регулювання наукової, науково-технологічної та інноваційної діяльності. Необхідні нові глобальні конкурентоспроможні

інструменти та механізми управління в умовах інформаційного суспільства, які повинні вивести країну на передовий рубіж її розвитку. Серед них – технології управління, що є основою світового технологічного розвитку на основі формування когнітивних умов та когнітивної праці. Недопустимим є новий цифровий розрив на основі інтелектуальних інформаційних технологій, що націлені на випереджаючий розвиток. Проте саме людство не готове прийняти нові знання і технології, так як вони загрожують самому існуванню людини. Необхідно перевизначити траєкторії розвитку людства з точки зору збереження і забезпечення стабільності життя кожної людини. Сьогодні держава повинна закласти основи управління майбутнім, а для цього слід розробити інструменти управління складними соціальними системами [1].

За допомогою нової інформації, яка нелінійно зростає, слід сформуванати нові нові моделі світу, нові проєкції та гіпотези. Можна припустити ситуацію вибухового характеру росту інформації, знань та нових технологій, що допоможуть пояснити нові моделі складності світу, можливості формування систем глобального моніторингу, зокрема моніторингу інновацій, діяльності провідних інноваційних фірм.

Перш за все – це гнучкий інтерактивний підхід до вибору критеріїв та визначення показників оцінки: 1) зовнішні та внутрішні зміни приводять до зміни значення багаточисленних факторів впливу; 2) необхідний пошук причин відхилення параметрів в контексті моделей, що приймаються; 3) слід розробляти інтегральний рівень оцінки ризиків, які враховують перерозподіл ризиків, так як фрагментарні пороги не спрацьовують [2]. Сучасний світ є надзвичайно складним, який має свої проєкції – матеріальну, віртуальну, духовну, творчу. Всі проєкції світу є багаторівневими, мультимережевими та мультиагентними, тому при їх аналізі слід враховувати етапи життєвого циклу, поліхронність (належність до різного економічного часу) агентів впливу та гетерохронність (різномовність) їх зв'язків. Структурно-функціональний аналіз при цьому повинен перетворитися на аналіз функцій-процесів-структур-форм, а PEST – на PESTELGIV, що включає політику-економіку-соціум-технології-екологію-право-управління-інформацію-оцінку. В інформаційному суспільстві можливість роботи з величезними потоками інформації і знань збільшується, а використання їх у вигляді конкретних технологій та інновацій без втрати цілісності сприйняття потребує створення масштабного специфічного інструменту, необхідного для регулювання сфер науки, технологій та інновацій як складних взаємопов'язаних активних систем, підходів, принципів і методології та їх використання в умовах глобальної гіперконкуренції. Важливою умовою формування нової парадигми управління є створення і застосування людино-комп'ютерних систем для формування проєктів розвитку, оцінки ефективності і ризиків, а також регулювання зв'язків між економічними сферами науки, технологій та інновацій,

що входять в систему, та повинні формуватися як конкурентоспроможні. Для досягнення конкурентоспроможності України необхідно створити конкурентоспроможну концепцію управління складними соціальними системами в умовах інформаційного суспільства та глобалізації, створити нові методики та інструментарій дослідження складних управлінських систем.

Література

1. Бех Ю. В. Філософія управління соціальними системами: монографія / Ю.В.Бех; К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – 623 с.
2. Воронкова В. Г. Формирование синергетически-рефлексивной модели самоуправленческого общества: цивилизационный контекст/ В.Г.Воронкова // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: [зб.наук.пр.] – Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2012. – Вип. 49. – С. 17-28.

ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ КОНТРОЛІНГУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АПК УКРАЇНИ

Наталія М. Дробот, Вікторія О. Яцюк

Національний університет біоресурсів і природокористування України,

м. Київ, Україна

ndrobot@nubip.edu.ua

Агробізнес сьогодні – це сучасні комплекси, що використовують якісні матеріали, новітні технології та орієнтовані на кінцевого споживача. Але головний інструмент, який дозволить аграрним компаніям стати конкурентоспроможними – це висока технологічність не тільки в технології виробництва, але і в технологіях управління підприємством. Прогресивним підходом до удосконалення менеджменту в бізнесі є контролінг. Контролінг є кращим систематизатором масштабних потоків інформації в рамках підприємств з метою координації прийнятих управлінських рішень [1].

Розробкою як теоретичних, так і практичних засад системи контролінгу на підприємстві займалися такі зарубіжні та вітчизняні вчені як: Є. Майєр, Р. Манн, Д. Хан, С.М. Пушкар, Р.Ф. Бруханський, С.М. Петренко, Л.О. Сухарева, Л.О.Меренкова, О.О. Терещенко, Л. В. Алекперова, О.Д. Годес, Н.В. Бондарчук.

Метою дослідження є вивчення контролінгу як концепції удосконалення управління та способів його впровадження на підприємствах АПК.

У визначенні термін контролінг об'єднує дві складові: контролінг як філософія менеджменту і контролінг як інструмент досягнення стратегічної мети підприємства [2]. Контролінг – це концепція управління, яка використовує теорію та практику діагностики, моделювання та аналізу для того, щоб допомагати керівництву підприємства приймати правильні управлінські рішення, які спрямовані на досягнення стратегічних та оперативних цілей.

Більшість великих підприємств в агробізнесі створені як вертикально-інтегровані компанії: від вирощування культур і виробництва кормів, добрив до виготовлення кінцевої продукції для пересічного споживача. Саме контролінг допоможе об'єктивно оцінити, чи всі бізнес-напрями в такому холдингу ефективні, чи стабільно зростає вартість підприємства, чи є товари, що зменшують рентабельність підприємства в цілому.

Аграрні холдинги в Україні можна поділити на три групи залежно від способу впровадження системи контролінгу у своїй діяльності.

Перша група – це холдинги з іноземним капіталом, центральний офіс яких знаходиться за кордоном. Функцію контролінгу виконують контролери чи аудитори з материнської компанії за кордоном, а в Україні фахівці надають інформацію та виконують рекомендації з удосконалення управління. Як приклад, механізм фінансового контролінгу у «BASF Україна» реалізується у централізованому порядку на рівні регіонального управління (зони країн). Тобто вони є вертикально підпорядкованими, контролер з України підпорядковується контролеру з зони країн СНД, який в свою чергу відповідає перед центральним апаратом управління в Європі. Така схема подвійного підпорядкування використовується в багатьох транснаціональних корпораціях, розміщених на території України та СНД, коли фінансовий контролер відповідає і перед керівництвом підприємства, і перед керівництвом центрального апарату.

Як і більшості ТНК та холдингів, що розміщуються на території України, контрольну функцію контролінгу «BASF Україна» виконують аудитори з материнської компанії в Німеччині. Вони в основному здійснюють моніторинг процесів тендерів, закупок та продажів. Не обходить їхню увагу звичайно і фінансова звітність локальних підприємств. На основі аналізу ситуацій на локальних підприємствах, служби контролінгу отримують необхідну інформацію зі сторони, для коригування своїх дій [5].

Друга – це підприємства, які самостійно впровадили систему контролінгу на своїх підприємствах, часто з виділенням штатом відділу контролінгу або із фахівцем у фінансовій службі. З досвіду побудови якісної моделі контролінгу компанії «Агро Інвест Україна» спочатку необхідно описати стратегію і цілі компанії, потім забезпечити систему оперативного, управлінського і бухгалтерського обліку, планування і контроль, а потім автоматизувати ці процеси. Оптимізацію підприємства на практиці почали з уніфікації довідників, призначення відповідальних людей за внесення їх в систему, описання бізнес-моделі. Найскладнішим у процесі впровадження контролінгу вважають навчити виконавців і сформувати команду однодумців [4].

Третя група – це підприємства, які впровадили систему контролінгу за допомогою експертів та консультантів, і постійно підтримують оптимізацію бізнес-процесів силами свого персоналу. Як приклад, агрохолдинг «Мрія», одна

з провідних аграрних компаній на ринку України, запровадила власну систему контролінгу в 2011 році, за допомогою проекту автоматизації бюджетного планування і формування управлінського обліку консультаційної компанії [3]. У структурі підприємства є відділ бюджетування, контролінгу та казначейства, в якому введена посада методолога з опису та впровадження бізнес-процесів.

Для кожного підприємства найефективнішим буде створення власної моделі контролінгу, спрямованої на досягнення стратегічних цілей, з урахуванням особливостей його діяльності та організаційної структури.

Література

1. Бондарчук, Н. В. Дефініція поняття "контролінг" та його значення в системі управління підприємствами АПК / Н. В. Бондарчук // Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. Сільськогосподарські науки. – 2014. – Вип. 22(2). – С. 28-32. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ZnpPdatucg_2014_22%282%29__
2. Майер, Э. Контроллинг как система мышления и управления [Текст] / Э. Майер. – М.: Финансы и статистика. – 1993. – С. 9.
3. Медведев, А. Служба контролинга на предприятии. Режим доступу: <http://www.intalev.ua/library/articles/article.php?ID=24558>
4. Мушенко, Т. Контролінг як одна з систем управління агрохолдингом, матеріали II Аграрної фінансової конференції, 23 вересня 2016 р. Режим доступу: <http://agronews.ua/node/70014>
5. Фінансовий контролінг у «BASF-Україна» Режим доступу: https://kneu.edu.ua/ua/science_kneu/ndi/Institute_for_Financial_Controlling/announced/urlbasf/

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЯК ОСНОВА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Наталя О. Козіцька

*Первомайський політехнічний інститут Національного університету
кораблебудування імені адмірала Макарова, м. Первомайськ, Україна
kozitskaya_na@ukr.net*

Прийняття управлінських рішень щодо одержання максимальної вигоди від функціонування підприємства залежить не лише від належного організаційного забезпечення, але і від інформаційного забезпечення процесу управління. Основним джерелом такої інформації є дані бухгалтерського обліку, які систематизуються у звітність. Необхідною умовою прийняття ефективних управлінських рішень на рівні підприємства є формування облікової інформації в рамках законодавчого поля, яка б відповідала запитам внутрішніх та зовнішніх користувачів і була зрозумілою незалежно від їх територіального розташування. Суб'єкти господарювання розробляють облікову політику, яка підпорядковується, насамперед, потребам управління та особливостям

технології виробництва і є складовою економічної політики і стратегії підприємства.

Загальним питанням формування і реалізації облікової політики присвятили свої праці такі вчені як: Ю. Верига, Ф. Бутинець, Г. Давидов, П.Житний, М.Пушкар, М. Білуха, М. Корінько, С. Голов, А. Герасимович, Е. Хендріксен, Л.Шнейдман та інші. Проте, в наукових джерелах питання облікової політики в системі управління підприємством є недостатньо вивченими, що вказує на актуальність тематики дослідження.

Вдало обрана облікова політика позитивно впливає на діяльність підприємства, забезпечує ефективну роботу бухгалтерії та є основною передумовою розробки адекватних управлінських рішень, що надає можливість підвищити ефективність діяльності підприємства.

Кожне підприємство індивідуально встановлює облікову політику, враховуючи свою структуру та галузеві особливості. Основна інформація, яку має містити облікова політика – це опис принципів статей звітності підприємства та вибір можливих методів обліку, передбачених П(С)БО, яких потрібно дотримуватись для складання фінансової звітності. Саме фінансова звітність становить основу інформаційного забезпечення для формування ефективних управлінських рішень (рис.1).

Рис.1. Місце облікової політики в управлінні підприємством

Попри всю цінність і значимість облікової інформації, отриманої у вигляді бухгалтерської та внутрішньої звітності, вона має ряд недоліків:

- чітко визначену періодичність складання, що гальмує можливість проведення діагностики діяльності підприємства за будь-який період. Як правило, діагностика може бути проведена не частіше ніж один раз на квартал або рік;

- історичність – інформація стає можливою для оцінювання після завершення звітного періоду;

- обмеженість – відсутня деталізація за видами економічної діяльності.

При прийнятті управлінських рішень, крім звітності, важливе значення має використання і інших елементів облікової політики, зокрема: методи оцінки вибуття запасів, періодичність визначення середньозваженої собівартості одиниці запасів, порядок обліку і розподілу ТЗВ, методи амортизації необоротних активів, метод обчислення резерву сумнівних боргів, поріг суттєвості щодо окремих об'єктів обліку, перелік створюваних забезпечень майбутніх витрат і платежів тощо. Забезпечити їх чітке розуміння дають змогу облікові стандарти – міжнародні (МСФЗ) та національні (П(С)БО).

На жаль, сьогодні, формування облікової політики на підприємствах України має ряд проблем, що, в свою чергу, істотно впливає на оцінку і прийняття управлінських рішень. Поміж таких проблем слід виділити наступні:

- відсутність на підприємстві, стосується переважно малих підприємств, Наказу (Положення) про облікову політику або формальність його складання;

- не оновлення Наказу (Положення) про облікову політику, відповідно до змін і доповнень, що вносяться до П(С)БО;

- неповнота розкриття інформації щодо об'єктів обліку в Наказі (Положенні) про облікову політику;

- обрання методів обліку, відносно простоти їх застосування, а не інформаційних потреб і стратегії підприємства;

- відсутність розробки облікової політики щодо формування внутрішніх показників діяльності підприємства.

Усунення визначених проблем на практиці сприятиме обґрунтованості статей бухгалтерського обліку з метою прийняття раціональних управлінських рішень користувачами фінансової звітності.

Таким чином, в ході проведеного дослідження, було з'ясовано, що облікова політика є вагомим інструментом для потреб управління. Вона практично об'єднує соціальну та економічну політики підприємства в єдиний інформаційний простір для прийняття управлінських рішень, з метою забезпечення стійкості розвитку підприємства.

ОЦЕНКА ФИНАНСОВЫХ РИСКОВ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА

Ольга А. Кравченко

*Государственный университет инфраструктуры и технологий, г.Киев, Украина
kravch.olha@gmail.com*

Социально-экономическая нестабильность в государстве и мире, трансформация национальной экономики привели к увеличению неопределённости условий функционирования предприятий. Следствием этого является снижение производственно-экономической и финансовой эффективности их деятельности как результата повышения рискованности принятых управленческих решений, прежде всего, финансовых. При этом наиболее рискованными являются решения, связанные с управлением активами и пассивами, что прямо влияет на финансовую стабильность предприятий.

Ситуация осложняется тем, что уровень рисков, в том числе и финансовых, формируется факторами внешней и внутренней среды предприятий, которые не только имеют различную природу возникновения, но и могут быть разнонаправленными. Это существенно усложняет их оценку и, как следствие, учёт при принятии финансовых решений. Так, применительно к железнодорожному транспорту Украины в качестве таких факторов можно выделить следующие:

внешние – социально-экономическая ситуация в стране; макроэкономические (уровень инфляции, фискальная политика и др.); государственное регулирование производственно-экономической и финансовой деятельности; объём произведённой продукции промышленности, составляющей основу номенклатуры железнодорожных перевозок; уровень компенсации разницы между действующими тарифами на грузовые и пассажирские перевозки и их себестоимостью; изменение структуры транспортного рынка и др.;

внутренние – высокий моральный и физический износ необоротных активов; уровень финансирования инновационного обновления активов предприятия; рациональность системы управления имеющимися активами; перекрёстное субсидирование пассажирских перевозок за счёт грузовых; эффективность системы управления финансами, прежде всего, формирования финансовых ресурсов и их распределения, обеспечения генерирования положительного финансового потока; отток квалифицированных кадров и др.

В такой ситуации особую актуальность приобретает внедрение современных подходов к оценке существующих и потенциально возможных рисков, поскольку существующие методики финансового менеджмента

базируются в основном на ретроспективных детерминированных оценках, что не позволяет учитывать при принятии управленческих решений возможности количественных и качественных изменений тенденций как во внешней, так и внутренней среде предприятия.

Тогда оценка рисков должна предполагать не только (а) выделение потенциально опасных зон их появления, анализ «опасности» (степени влияния) отдельных рисков и их комбинаций на деятельность предприятия; (б) комплексное исследование уровня неопределённости будущего его внешней и внутренней среды, но и (в) ожидаемые финансовые потери. Это позволит вырабатывать управленческие решения, адекватные сложившейся ситуации и направленные не только на минимизацию возможных потерь, но и использование скрытых резервов эффективности, прежде всего финансово-экономической.

Достаточно «хорошие» результаты изучения и оценки финансовых рисков с учётом условий, рассмотренных выше, можно получать при использовании сценарного подхода, который является подходом к исследованию и мониторингу изменений во внешней и внутренней среде конкретного предприятия и позволяет оценивать влияние этих изменений на эффективность его функционирования за счёт построения научно обоснованных альтернативных вариантов будущего (сценариев).

В условиях неопределённости сценарный подход имеет значительные преимущества по сравнению с другими методами, а именно «раннее» предупреждение количественных и качественных изменений во внешней и внутренней среде, возможность снижения рисков за счёт потенциальной готовности к их возникновению (разработка оперативного плана действий при неблагоприятных изменениях условий функционирования предприятий), выявление резервов повышения производственно-экономической и финансовой эффективности и др.

Тогда оценка финансовых рисков железнодорожного транспорта Украины на основе сценарного подхода должна осуществляться по таким этапам:

1) формирование комплекса «картин будущего» на основе выделения и анализа ограниченного множества факторов (движущих сил), определяющих динамику изменений во внешней и внутренней среде ПАО «Укрзалізниця»;

2) изучение «картин будущего» для идентификации потенциально опасных зон возникновения рисков, а также определения их конкретных видов (снижения финансовой устойчивости, платёжеспособности, ликвидности и др.);

3) интегральная оценка степени влияния выделенных рисков на эффективность функционирования предприятия для уменьшения возможных финансовых потерь, а также снижения риска упущенных возможностей;

4) выработка управленческих решений, направленных на «успешность»

функціонування підприємства при реалізації любого сценарія майбутнього;

5) розробка комплексу заходів по нивелюванню впливу ризиків на фінансові результати підприємства за рахунок підвищення швидкості реакції при виникненні негативних ситуацій в його зовнішній і внутрішній середі.

Таким чином, сценарний підхід дозволить не тільки виділяти потенційно можливі фінансові ризики, здійснювати оцінку ступеня їх впливу на ефективність функціонування підприємства, виробляти управлінські рішення з урахуванням можливих ризиків, але й виробляти комплекс превентивних заходів при реалізації несприятливих сценаріїв в майбутньому.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ В РЕГУЛЮВАННІ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОВЕДІНКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Олена М. Крайнік

Запорізька державна інженерна академія, м.Запоріжжя, Україна

elenakrainik2@gmail.com

У сучасних умовах господарювання ефективність функціонування всієї економічної системи та дії її суб'єктів не можуть бути повністю визначені та розраховані, тобто діяльність кожного підприємства завжди пов'язана із ризиком та можливими втратами. У цьому разі виникає потреба в певному механізмі, який би дозволив найраціональнішим способом врахувати ризик та мінімізувати втрати. Таким механізмом є ризик-менеджмент (управління ризиком). Тому управління ризиком у системі ринкових відносин представляється об'єктивно необхідною задачею, вирішення якої вимагає нових підходів щодо вдосконалення теоретико-методологічних засад і розширення практики застосування [3, стр. 72].

Дослідження сучасних концептуальних підходів до управління ризиком дали можливість сформулювати сукупність способів та методів комплексної системи ризик-менеджменту. До ключових моментів, що визначають особливості формування системи ризик-менеджменту на підприємствах, можна віднести процес управління ризиками господарської діяльності, який можна представити у вигляді таких етапів: визначення мети ризикованих подій; діагностика проблеми; аналіз ризиків; визначення ризик-позиції підприємства на основі результатів оцінки ризиків; розробка та впровадження основної програми дій щодо коригування ступеня ризику; моніторинг і контроль процесу управління ризиками та відповідних їм ключових процесів. [3, стр. 78].

Формування системи ризик-менеджменту покликане забезпечити високу ефективність прийняття управлінських рішень для досягнення стратегічних і тактичних цілей підприємства. Використання в господарській практиці підприємств алгоритму управління ризиками дає змогу скоригувати стратегію розвитку з урахуванням ступеня ризику, підвищити результативність їх функціонування.

Характер сучасної економічної поведінки суб'єктів господарювання обумовлений негативними чинниками стагнації економіки та суспільно-політичної кризи в державі. За таких умов на передовий план виступають інші пріоритети бізнес-процесів, зокрема, не розвиток, а життєздатність. Під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників економічна поведінка суб'єктів господарювання розподіляється за типами, які, в свою чергу, формують відповідні моделі, яким притаманний окремий спектр інструментів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, представлені в роботах Т. Долгопятової, В. Дементьєва, Н. Карачиної, А. Кудінової, В. Пастухової, І. Скворцова, Н. Шibaєвої та інших. Проте, існуючий механізм регулювання економічної поведінки суб'єктів господарювання в умовах кризи потребує уточнення з позиції системи ризик-менеджменту, що дасть можливість встановити відповідність між економічними цілями, діяльністю та зовнішнім середовищем.

Структурні елементи поняття ризик-менеджменту як інструменту регулювання економічної поведінки та їх семантична характеристика підтверджують багатоаспектний базис його суті. Дискусія щодо визначення чіткої характеристики даного поняття формується на основі неоднозначності, нечіткості понять зазначених складових. Міждисциплінарний характер та широкий обсяг предметної області ускладнює формування чітких ознак.

Авторське бачення змісту поняття ризик-менеджменту як інструменту регулювання економічної поведінки полягає в тому, що це складне та багатоаспектне міждисциплінарне за суттю поняття, яке характеризує цільовий механізм формування траєкторії розвитку суб'єкта в соціально-економічному середовищі за рахунок власної внутрішньої структури. Сама по собі категорія траєкторії втрачає сенс за умов невизначеності, проте, саме система ризик-менеджменту виступає фундаментом для формування її меж в сучасних умовах господарювання. В реальному вимірі соціально-економічних процесів траєкторія розвитку суб'єкта характеризується формуванням фазових траєкторій. Провідні дослідження економічної діяльності суб'єктів господарювання дали змогу прийти до висновку, що економічна поведінка характеризується їх певною поведінкою за відповідних обставин та залежно від намічених економічних цілей. Сама по собі поведінка виступає результатом взаємодії або реакцією на зовнішнє середовище. Економічна поведінка характеризується певним вибором з

наявних альтернатив, що максимально відповідає цілям суб'єкта господарювання в межах обраної альтернативи [1, с. 12].

Економічна поведінка характеризується метою суб'єкта господарювання, наявністю економічних альтернатив, системи прийняття рішень, що базується на спектрі доступних інструментів, методів прийняття рішень та мотиваційно-вольової компоненти, що повинна переважати над емоціями, почуттями та переживаннями в процесі прийняття рішень.

Отже, питання економічної поведінки суб'єктів господарювання за критерієм ризику потребують подальшого дослідження. Звідси актуалізуються аспекти ролі, значення та місця системи ризик-менеджменту в процесі регулювання економічної поведінки суб'єкта господарювання.

Література

1. Самоорганізація соціально-економічних систем: моделі і методи: монографія / А.В.Бакурова. – Запоріжжя: КПУ, 2010. – 328 с.
2. Економічна енциклопедія / Відп. ред. С. В. Мочерний. – Т. 1. – К. : Академія, 2001. – 864 с.
3. Ризик-менеджмент як інструмент управління господарським ризиком підприємства / Т.Л. Мостенська, Н.С. Скопенко//Вісник ЗНУ, №3(7) – Запоріжжя, 2010. – 72 с.

ІНТЕГРАЦІЯ ЯК НАПРЯМ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В КУРОРТНО-ТУРИСТИЧНІЙ СФЕРІ

Тетяна Є. Кунгурцева-Мащенко

Бердянський державний педагогічний університет

tanyakungurtseva2704@gmail.com

Високий рівень глобалізації економіки, який є наслідком стрибкоподібного підвищення конкуренції на ринках туристичних і курортно-рекреаційних продуктів, дефіцит фінансових, сировинних та інших ресурсів обумовив необхідність участі підприємницьких структур і курортно-рекреаційних комплексів в інтеграційних процесах, які представляють собою спільне використання потенціалу в цілях найбільш ефективного споживання ресурсів, збільшення прибутку, а також досягнення довгострокових стратегічних цілей.

Дослідженнями доведено, що інтеграцію курортно-рекреаційних комплексів і підприємницьких структур в аспекті динаміки слід розглядати як виникнення синергетичних курортно-рекреаційних організацій, необхідними умовами існування яких виступають процеси організаційної взаємодії, в рамках яких реалізуються різні форми інтеграції, кооперації та еволюції [1]. Перш за все, йдеться про горизонтальну інтеграцію, формуванні організаційних альянсів та об'єднань. Тут синергетичні механізми кооперативної взаємодії приводять до синхронізації процесів у різних партнерів і формування у них когерентної

поведінки. В результаті виникають резонансні ефекти, коли прибуток і конкурентоспроможність партнерів багатократно зростають.

Будь-яка інтеграція підприємницьких структур і курортно-рекреаційних комплексів в широкому сенсі – це асоціація. Існує безліч різних видів асоціацій. Найбільш популярні з них різновиди стратегічних альянсів. Укладання альянсів – це один з найбільш швидких і доступних шляхів реалізації глобальної стратегії і є «м'якою» організаційною формою інтеграції таких систем, яка дозволяє вести спільну діяльність при збереженні юридичної і господарської самостійності. Цей факт набуває особливої значущості в сучасних умовах, оскільки дозволяє не знижувати темпів розвитку систем і не зменшувати гнучкість реакції на зміни зовнішнього середовища [2].

Існують різні погляди на сенс і роль альянсів [3]. Якщо розглядати сенс створення стратегічних альянсів як досягнення взаємовигідних цілей кожної з таких систем, то таке партнерство можна визначити як проміжні коопераційні угоди про потоки і взаємозв'язки з використання ресурсів і управлінських структур незалежних організацій для спільного досягнення цілей організацій-партнерів відповідно до їх корпоративних місій. Взаємна вигода не має на увазі рівну вигоду, але означає, що сторони, які вступають до альянсу, отримують вигоду відповідно до зроблених вкладень. Якщо зробити акцент на розподілі ресурсів, то стратегічні альянси можуть розглядатися як угоди між двома або більше сторонами в цілях обміну курортно-рекреаційними технологіями або ресурсами, які можуть бути потрібними для обох сторін. Певний довгостроковий контракт, що має місце в стратегічних альянсах, зазвичай має на увазі обмін або об'єднання деяких, але не всіх, ресурсів курортно-рекреаційної організації з однією або декількома підприємницькими організаціями.

Важливий мотив створення стратегічних альянсів – боротьба з невизначеністю. В той же час це швидше «засіб захисту» від невизначеності зовнішнього середовища та недосконалості ринку, чим метод маніпулювання і впливу на зовнішнє середовище. Виділяють два основні джерела невизначеності зовнішнього середовища: невизначеність попиту і невизначеність конкурентного середовища. При утворенні стратегічних альянсів курортно-рекреаційні об'єднання дотримуються або наступальної, або оборонної політики. Тобто альянси можуть використовуватися або як вигідний шлях для розширення стратегічного потенціалу, або як засіб контролю ринку за рахунок скорочення конкуренції.

У роботі досліджено проблему про доцільність формування стратегічних альянсів з метою удосконалення функціонування курортно-рекреаційної сфери з певними видами курортно-рекреаційних продуктів на різних етапах діяльності [4, 5]. З метою визначення, яким чином повинне прийматися рішення про вступ до альянсу, розроблено послідовність етапів виробничого циклу діяльності

курортно-рекреаційного об'єднання. Кожен етап характеризується набором показників, що впливають на ефективність функціонування всієї курортно-рекреаційної системи.

Також побудовано і досліджено економіко-математичну модель, яка дозволяє визначити режим роботи альянсу і вибрати стратегію переходу на нього за умови зниження прогнозу попиту. Запропонована модель дозволяє завчасно оцінити можливі стани курортно-рекреаційної сфери з точки зору її організаційної структури і можливих перехідних стратегій. Конкретизація характерних ознак кожної організаційної структури і перехідної стратегії дає можливість оцінити майбутні витрати і проблеми переходу на новий рівень, і, таким чином, понизити ризик прийняття невірної стратегії розвитку. При використанні такого підходу відбувається збільшення ефективності функціонування курортно-рекреаційного об'єднання в загальному випадку за рахунок: поліпшення його конкурентної позиції на ринку, досягнення синергії альянсу, збереження ресурсів, розподілу ризиків і зниження невизначеності зовнішнього середовища.

Література

1. Ерохин Е.А. Современное понятие и виды интегрированных организационно-производственных структур [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ekportal.ru/page-id-1515.html>.
3. Campbell A. Strategic synergy / A. Campbell, K. S. Luchs. – Washington : An International Thomson Publishing Company, 2008. – 520 p.
4. Просветов Г. И. Стратегические альянсы: задачи и решения / Г. И. Просветов. – М. : Альфа-Пресс, 2015. – 72 с.
5. Мочерний С. Синергетичний підхід в економічному дослідженні / С. Мочерний // Економіка України. – 2001. – № 5. – С. 44–51.

ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАГАЛЬНОГАЛУЗЕВОЇ ДІАГНОСТИКИ ЯК ПЕРЕДУМОВА ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ТА ЗРОСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ В ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНІЙ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

*Віктор І. Лук'янов, Олена С. Салтанова
ЖКК ХНУМГ імені О.М. Бекетова, м. Харків, Україна
saltanova503@gmail.com*

В умовах розвитку в Україні ринкових відносин високий рівень життя мешканців міста може забезпечуватися тільки при багатоцільовому виборі рішень міської економіки, при якому існує високий рівень забезпечення жителів міста житлово-комунальними послугами, а також рядом інших послуг.

На сьогодні проблема багатоцільового вибору має виключно важливе

значення. Це обумовлено тим, що постійно зростає роль і складність практичних проблем, які вирішуються методами дослідження операцій. Традиційними скалярними (однокритеріальними) методами оптимізації неможливо вирішити ці проблеми. Тільки багатоцільова оцінка і вибір створюють передумови для розробки ефективної методології вирішення цих проблем, дають досліднику або розробнику організаційно-економічних проблем формально апарат, який адекватно вирішує складні проблеми в житлово-комунальній галузі.

Складність багатоцільового вибору заключається, в першу чергу, в протиріччі критеріїв. Звідси виникає необхідність використання деякої схеми розумного компромісу, який дозволяє покращити якість рішень, що приймаються, по всіх локальних критеріях – полідімensionальних показників ефективності.

Найбільш відомим критерієм успіху рішення, яке приймається, є адитивний критерій оптимальності, який було запропоновано Д. Бернуллі. Саме за цим методом критерій сформовано на основі так званого принципу справедливої абсолютної уступки коли багатокритеріальна задача зводиться до однокритеріальної, яка легко вирішується.

Однак при вирішенні ряду організаційно-економічних задач формування раціональних інфраструктур житлово-комунальних міст цього методу недостатньо і необхідне вирішення низки додаткових задач. Особливо важливо відмітити той випадок, коли для порівняння вибирається декілька варіантів і значення показників, які порівнюються, являються різнорідними, тобто значення одного показника варіюють в досить широкому, а значення другого – в дуже вузькому інтервалі.

В цьому випадку доцільніше використати принцип ентропії (поняття ввів К.Е. Шенон), встановлюючи залежність організаційно-економічних показників, де основна увага приділяється інтервалу варіації показника. Чим інтервал варіації показника більше, тим його значимість при порівнянні варіантів вище. Таким чином, всі типи показників, які мають широкий інтервал варіаційних значень, одержують свій бал значимості.

Необхідність вирішення протирічч в використанні того чи іншого методу привели до переоцінки формального досвіду і до розуміння того, що навіть при відсутності жорстких теоретичних обґрунтувань рівень невизначеності можна знизити за рахунок вмілого використання суджень фахівців і здатності людини приймати раціональні рішення в умовах неможливості їх повної формалізації.

Використання інформації, одержаної від фахівців, особливо плідне, якщо для її збору, узагальнення і аналізу використовуються спеціальні логічні прийоми і математичні методи, які одержали назву метода експертних оцінок.

З допомогою цього методу встановлюють значення показників ефективності, виходячи із суджень фахівців (експертів). Для визначення

«інтенсивності переваги» необхідно користуватися «шкалою важливості», яка була запропонована Т. Сааті.

Важливим при аналізі і прогнозуванні розвитку житлово-комунальної інфраструктури міст є соціально-економічний аспект, у першу чергу співвідношення прибутків і витрат населення міст, їхня збалансованість з обов'язковим урахуванням при оцінці гармонії пропозицій дохідності і видаткової частини балансу результатів ретроспективного SWOT-аналізу.

Необхідно удосконалити інформаційну базу житлово-комунальної інфраструктури шляхом наближення її до інституційної моделі розвитку автоматизації процесів обробки вихідних даних і оптимізації методів збереження інформації в банках і базах даних.

Необхідно оптимізувати організаційно-правову структуру управління самим розвитком міст з акцентом на підвищення наукоємності її складових.

Таким чином, одержала подальший розвиток в економіці житлово-комунального господарства теорія порівняльного аналізу і встановлення закономірностей формування часткових критеріїв оптимальності (показників ефективності) організаційно-економічних рішень, які приймаються з урахуванням похідної інформації, яку маємо на цей час, ступеню її невизначеності і характеру задач, які вирішують при формуванні задач житлово-комунальної галузі.

РОЗВИТОК ІНТЕРНЕТ ЯК ФАКТОР УДОСКОНАЛЕННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

Вікторія В. Мельник

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова,

м. Київ, Україна

doc.v.melnik@mail.ru

Витоки Інтернету можна знайти в ARPANET, комп'ютерній мережі, створеній Агенцією перспективних дослідницьких проєктів (ARPA), яка була створена в 1958 р. Міністерством оборони США з метою мобілізації дослідницьких ресурсів. ARPANET вийшла з одного з відділів ARPA – відомства технологій обробки інформації (IPTO), створеного в 1962 р, основою якого стала стимуляція досліджень у сфері інтерактивної обробки даних. У створенні ARPANET вбачали подальший розвиток глобальної інформаційної системи, в основі якої створення інтерактивної комп'ютерної мережі IPTO як революційної технології телекомунікаційної передачі, пакетної комутації децентралізованої гнучкої комунікаційної мережі. Наступним кроком стала

реалізація можливості зв'язку ARPA-PRNET та SATNET як мережі мереж. Для того, щоб комп'ютерні мережі могли спілкуватися одна з одною, їм потрібні були стандартизовані комунікаційні протоколи, додавши міжмережевий протокол (IP) і випустивши TCP/IP протокол-стандарт, за яким Інтернет працює і зараз.

У лютому 1990 р. технічно застаріла ARPANET була списана у резерв, а на 1990 р. більшість комп'ютерів в США мала мережеві можливості, чим створила підґрунтя для міжмережевого зв'язку, а у 1995 р. діяльність NSFNET була зупинена, що відкрило дорогу приватному управлінню Інтернетом. Після цього Інтернет швидко розрісся як глобальна мережа комп'ютерних мереж [1].

Проте сьогодні вже відомо, що ARPANET була не єдиним джерелом Інтернету. FIDONET працює за допомогою персональних комп'ютерів стандартних телефонних ліній і залишається найдешевшою та найдоступнішою мережею комп'ютерних комунікацій у світі. У 2000 р. вона нараховувала більше 40 000 вузлів та близько 3 млн. користувачів, хоча це репрезентувало тільки крихітну частину загального використання Інтернету. FIDONET стала впливовим фактором в конфігурації світового Інтернету. Вирішальна тенденція в комп'ютерних мережах виникла зі спільноти користувачів UNIX як операційна система, розроблена в лабораторіях BEL та репрезентована у 1974 р. університетам, а у 1979 р. була розроблена програма зв'язку між комп'ютерами UNIX дозволила сформуватися мережам комп'ютерних комунікацій (USENET NEWS), що суттєво розширило практику комп'ютерних комунікацій. USENET став невід'ємним від ARPANET, що свідчить про те, що поступово злилися дві традиції й різні комп'ютерні мережі змогли спілкуватися і використовувати ту саму магістраль, а ці мережі зійшлися зрештою у вигляді Інтернет.

Іншим значним наслідком традицій користувачів UNIX став «рухом відкритих джерел» як спроба зберегти доступ до усієї інформації щодо програмних систем відкритим [2]. Згодом Столлмен створив операційну систему GNU як альтернативу UNIX за умови поваги до положення COPyleft, під яким розуміється, що кожен, хто використовує програмне забезпечення, яке зробилося вільним, має у відповідь поширити Мережею покращений код цього програмного забезпечення. Результатом цієї ініціативи стало створення надійної операційної системи LINUX, яка постійно удосконалювалася працею тисячі хакерів та мільйонів користувачів, завдяки чому LINUX зараз широко вважається однією з найпередовіших операційних систем у світі. Так, більше 60% серверів всесвітньої павутини використовували APACHE, серверну програму з відкритим кодом, розроблену спільними зусиллями мережі програмістів UNIX.

Згодом було впроваджено програмне забезпечення, яке дало можливість знаходити та вносити інформацію з будь-якого та до будь-якого комп'ютера, підключеного до Інтернету: HTTP, HTML і URI (пізніше названий URL).

Бернерс-Лі побудував програму-браузер /редактор у 1990 р. і назвав цю гіпертекстову систему всесвітньою павутиною (WWW).

Найбільш модифікованою версією WWW була MOSAIC, в яку ввели передову графічну спроможність для того, щоб зображення могли бути знайдені і передані Інтернетом. ARPA стало самостійно вирішувати, як стимулювати технологічні досягнення в ключових сферах, не придушуючи креативність, як головне джерело того, що врешті стало називатися Інтернетом. Згодом ARPA стала однією з найбільших у світі інституцій інноваційної технологічної політики і ключовим актором технологічної політики США. У 1983 р. мережа розділилася на MILNET (військова) та ARPA-INTERNET (дослідницька) і в 1984 р. привела до створення NSFNET. З даного сценарію випливає, що без ARPA не було б ARPANET, а без ARPANET не існував би Інтернет, таким, яким ми його знаємо сьогодні.

Інтернет пройшов довгий час еволюції з тих пір, коли розширився у безпечному середовищі, забезпеченому громадськими ресурсами та дослідженнями, яке не придушувало свободу думки та інновацій [3]. Самі університети відіграли провідну роль у розширенні та інституціалізації Інтернету, які внесли великий культурний та технологічний внесок. Поява персонального комп'ютера допомогла розширенню комп'ютерних мереж, прикладом чого є світове поширення FIDONET. Вплив автономних мереж став вирішальним у глобальній експансії комп'ютерних мереж, які з'явилися з культури свободи, відкритості.

Інтернет продовжує розширюватися із безпрецедентною швидкістю не тільки по кількості мереж, але й в діапазоні прикладних програм, досягнувши відносної стабільності в управлінні, не піддаючись ані бюрократії, ані хаосу децентралізованої структури.

Література

1. Воронкова В. Г. Інтернет як глобальна тенденція розвитку мережевого суспільства та інформаціоналізму / В. Г. Воронкова // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – Запоріжжя : РВВ ЗДІА. – 2015. – Вип.64.– С. 32 – 43.
2. Лазаревич А. А. Глобальное коммуникационное общество / А. А. Лазаревич. – Минск: Беларус. наука, 2008. – 350 с.
3. Мельник В. В. Культура буття людини як соціокультурний феномен / Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: [зб. наук. пр.] – Запоріжжя : РВВ ЗДІА, 2015. – Вип. 60. – С. 253 – 268.
4. Нікітенко В. О. Геокультурні цінності в умовах сучасного світового розвитку : соціально-філософський вимір / В. О. Нікітенко // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії : [зб. наук. пр.]. – Запоріжжя : Вид-во ЗДІА, 2013. – Вип. 54. – С. 266 – 280.

ПЕРЕДУМОВИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ УКРАЇНИ НА ЕТАПІ РУХУ ДО ЄС

Антон В. Мельнік

Центральноукраїнський національний технічний університет,

м. Кропивницький, Україна

antikos09@gmail.com

Людський капітал визнаний найціннішим ресурсом, набагато важливішим, ніж природні ресурси або накопичене багатство. Тому підвищення якості людського капіталу є першочерговим завданням розвитку країни та потребує комплексного вивчення. Особливо в умовах євроінтеграції це питання стає дуже актуальним.

Фундаторами теорії людського капіталу виступили американські вчені Г.Беккер, Т. Шульц, а згодом Е. Денісон, Дж. Фендрік, Дж. Мінцер.

В Україні питанню підвищення якості людського капіталу постійно приділяють увагу у своїх публікаціях: В.П.Антонюк, В.М.Геєць, О.А.Грішнова, С. М. Злупко, Е.М. Лібанова, С. В. Мочерний, М. В. Семикіна, І.А.Чекан та ін.

Теоретичний аналіз допоміг з'ясувати, що людський капітал в сучасній економічній літературі трактується як накопичений у результаті інвестицій запас знань, навичок, вмінь, кваліфікації, професійної підготовки, мотивації, досвіду, здоров'я, які характеризують індивіда і не можуть бути відділені від нього, використовуються у суспільному виробництві, сприяють зростанню продуктивності праці, економічній і соціальній ефективності, підвищенню конкурентоспроможності економіки і водночас впливають на зростання особистого доходу людини, підприємства і суспільства загалом.

Поділяємо думку М. Семикіної про те, що на процес формування якості людського капіталу з різною силою і спрямованістю впливає множина чинників, що діють на різних економічних рівнях, зокрема: медико-демографічні, економічні, соціальні, політичні, правові, психологічні, культурні, історичні, географічні, екологічні, конкурентні тощо.

Підвищення якості людського капіталу має величезний вплив на соціально-економічний, інноваційно-інвестиційний, культурний розвиток держави, визначає її конкурентоспроможність серед інших країн світу, виступає передумовою переходу до інформаційного суспільства та підвищення якості життя, що визначається рівнем розвитку соціальної сфери: освіти, медицини, культури та відпочинку, науки.

Підкреслимо, що зміцнення і утримання конкурентних позицій країни в глобальному світі залежить від таких параметрів якості життя та розвитку людського капіталу, як:

- обсяг ВВП на душу населення;
- рівень охорони здоров'я і початкової освіти;
- якість послуг вищої освіти та професійного вдосконалення;
- рівень грамотності дорослого населення;
- рівень розвитку соціальної інфраструктури;
- очікувана тривалість життя;
- кількість населення, що проживає за межею бідності;
- інноваційна активність, розвиток науки та запровадження її досягнень у виробництво.

Сьогодні в Україні існує сукупність чинників формування та відтворення людського капіталу, які істотно послаблюють конкурентні позиції. До них відносяться:

- фінансування розвитку людського капіталу. Видатки на охорону здоров'я та освіту в Україні є незначними порівняно з країнами з високим рівнем розвитку людського капіталу. За оцінками експертів Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), при рівні витрат на охорону здоров'я нижчому 5% обсягу ВВП економіка стає неефективно. В Україні за 2013 р. витрати на охорону здоров'я склали 3,4% від ВВП. Для порівняння: витрати на охорону здоров'я у 2013 р. у Польщі становили 7%, Іспанії – 9%, Японії – 10%, Франції – 12%, США – 17%. Державні видатки на освіту у нашій країні у 2014 р. становили 4,8% обсягу ВВП, у Польщі становили 5,1%, Іспанії – 5%, Японії – 3,8%, Франції – 5,9%, США – 5,4%;

- демографічна криза. За роки незалежності чисельність населення скоротилася більше ніж на 8 млн. осіб, крім того, багато українців здійснюють трудову діяльність за межами країни. Невтішними є прогнози щодо збереження тенденції подальшого зменшення кількості населення України. Серед основних причин погіршення демографічної ситуації слід відокремити: погіршення якості життя та здоров'я, переважання рівня смертності над рівнем народжуваності, низький рівень доходів, високий рівень безробіття, озброєний конфлікт на сході країни тощо.

Вважаємо, що підвищення якості людського капіталу України на етапі руху до ЄС можливе завдяки подолання системної кризи, припинення озброєного конфлікту на сході країни, підвищення рівня добробуту населення, створення конкурентного середовища на ринку праці. Тільки подолавши ці проблеми, Україна зможе підняти свій рівень економіки, бути конкурентоспроможною та стати повноправним членом ЄС.

ЕМІСІЯ ГРОШЕЙ ЯК АЛГОРИТМ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ СИСТЕМОЮ

Олена В. Мостіпака

Компанія «Юрконсалтинг», м. Тернопіль, Україна

mostipaka_olena@ukr.net

Одним із елементів грошової системи є емісійна система. З розвитком суспільних відносин відбувається і розвиток емісійної системи, з'являються нові емісійні технології, вдосконалюється система забезпечення та захисту грошових знаків, особливо в час активного розвитку систем електронних грошей та криптовалют. Майер Ротшильд (1744-1812), засновник династії банкірів, сказав: «Дайте мені управляти грошима країни, і мені немає діла, хто буде встановлювати там закони» [1]. Ф. Бродель наголошує: «Гроші – єдність світу, але вони й світова несправедливість. ... Гроші стікаються на службу до того, хто володіє технологією їх обігу» [2].

До сьогодні ця боротьба продовжується за контроль над алгоритмами, емісії та функціонування грошей, в т. ч. електронних грошей та криптовалют.

Емісійний ресурс з інституційних позицій має бути доходом держави. Концептуальною основою негативного функціонування соціально-економічної системи є те, що емісійний ресурс фактично залишається в тій країні, валюта й цінні папери якої формують валютні резерви України та на величину яких Національний банк України (НБУ) розширює грошову базу; через це позитивний вплив органів монетарної влади на соціально-економічний розвиток економіки країни обмежений.

В Україні поряд із гривнею панує долар. Емісійний ресурс створюється і реалізується в обсязі емісії національних грошей (гривні), а в частині іноземної грошової маси, що знаходиться в обігу, залишається в США. Україна фактично не має своєї власної грошової системи. Майже вся доларова сума виражає втрачений емісійний дохід, яка в кілька разів перевищує гривневу масу. Через доларизацію національна валюта недооцінюється близько на 50,2% [3, с. 12]. Створення сучасних фідучіарних грошей – прибутковий вид економічної діяльності завдяки отриманню емісійного доходу (сеньйоражу), який дістається тому, з ким емітент грошей здійснює першу транзакцію. У США це пов'язані з ФРС комерційні банки, в ЄС – держави-емітенти облігацій під забезпечення кредитів Європейського центрального банку, в Японії та Китаї – державні кредитні інститути, інститути розвитку. Саме емісійний дохід, що виникає при емісії фідучіарних грошей створює синергію для розвитку національної економіки.

Збільшення пропозиції грошей забезпечують обидва рівні банківської

системи – центральний банк і комерційні банки. Отже, вони беруть участь у створенні емісійного ресурсу і є його первинними розпорядниками і користувачами. Якщо виходити з постулату кредитної природи сучасних грошей, то суто теоретично ЦБ пріоритетним напрямом використання свого емісійного ресурсу повинен вважати кредитно-інвестиційне фінансування реального сектора економіки. Лише за такої умови забезпечується надійний обіг грошей і достатня їх стабільність. Одночасно забезпечується максимально повне задоволення фінансовими ресурсами потреб прискореного економічного розвитку. Проте в міру розвитку економіки «вільного ринку» виникла та поглиблюється диспропорція між обсягами емісійного ресурсу і потребами реального сектора. Майже весь емісійний ресурс НБУ спрямовується поза реальним сектором економіки, незважаючи на те, що соціально-економічна система потребує фінансової підтримки [4, с. 22-25].

Дж. Везерфорд у роботі «Історія грошей» [5] зазначає, що за контроль над грошима завжди велась гостра боротьба, адже контролювати виробництво і розподіл грошей означає контролювати багатства, ресурси і населення світу. У ХХІ ст. одним із чинників до накопичення багатства і влади стане електронний сеньораж [5, с. 245-246]. Тому, якщо влада ЦБ ґрунтується на монополії на емісію грошей, то зараз ця можливість ставиться під загрозу через швидкий розвиток інформаціологічних технологій взагалі, блокчейн-технологій та криптовалют зокрема.

Алгоритми емісії та функціонування грошей дозволяли отримувати владу й використовувати гроші як інструмент розподілу багатства. Тисячоліттями правителі, монархи, диктатори і банкіри за допомогою відповідних схем створювали і контролювали функціонування грошей. Гроші – це інститут, що практично ідентичний такому інституту, як царі-самодержавці. Адже на металевих і паперових грошах є портрети коронованих володарів і некоронованих правителів країн-держав. Гроші здебільшого – державний знак, знак влади. Гроші та алгоритми їх функціонування надають безумовну владу тим, хто їх емітує та можливість управляти соціально-економічним простором в часі.

Література

1. Майер Ротшильд. Дайте мне управлять деньгами страны / Люди. Peoples.ru [Електронний ресурс]. – http://www.peoples.ru/state/rich/meyer_rothschild/index.html.
2. Бродель Ф. Структуры повседневности: возможное и невозможное. – М., 1986. – 508 с.
3. Швайка М. А. До питання про створення ефективної кредитно-грошової системи України / М. А. Швайка // Європейські перспективи. – 2013. – № 9. – С. 5-13.
4. Фінансово-монетарні важелі економічного розвитку [монографія]: В 3 т. / [за ред. А. Даниленка]. – К.: Фенікс, 2008. – Т. 2: Механізми грошового та фондового ринків і їх вплив на розвиток економіки України, 2008. – 442 с.
5. Weatherford J. The History of Money / J. Weatherford - N.Y. Three Rivers Press. – 1997.

УДОБСТВО КАК ФАКТОР УСПЕХА WINDOWS НА РЫНКЕ ОПЕРАЦИОННЫХ СИСТЕМ

Дмитрий А. Несторенко

*Словацкий технический университет в Братиславе, г. Братислава, Словакия /
Бердянский государственный педагогический университет, г. Бердянск, Украина
dnestorenko@gmail.com*

Огромное количество людей сегодня используют операционную систему Windows на своих компьютерах. Почти для всех эта система была первой, для многих она и по сей день остается незаменимой. При включении компьютера символика Windows появляется на экранах во многих офисах компаний, в университетах, школах, квартирах. Почему большинство потребителей отдают предпочтение именно этой системе? Чем она заслужила такую популярность среди пользователей компьютеров? Ответ заключается в том, как пользователи смотрят на экран и что они хотят. Но все же первым из самых главных аспектов выбора системы всегда будет цена. Многие люди в то время, когда компьютеры только начали появляться в квартирах, попросту не могли финансово позволить себе персональную электронную вычислительную машину вроде компьютера Apple. Поэтому им приходилось покупать что-то подешевле. На рынке доступных продуктов из всей массы больше всего выделялся именно продукт Microsoft. С того времени люди начали привыкать к нему. Он был легок в использовании, аккуратен и эффективен. Он был доступен всем пользователям.

В каком-то смысле он был как чистый лист бумаги, на котором пользователи начали создавать новое. Каждый использовал систему в соответствии со своими требованиями. Система Windows стала дружелюбной к пользователям. Каждый пользователь мог перестроить систему на свой вкус и цвет. С системой Windows каждый пользователь получал то, в чем нуждался: видео, медиа, доступ к множеству разных программ и тому подобное.

Согласно данным компании NetMarketShare за январь 2017 г., операционные системы компании Microsoft имеют устойчивый высокий спрос на мировом рынке (около 90%), который не только не снижается, но и растет. Так, на апрель 2016 года рыночная доля Windows составляла около 88,5%.

Все так же остается популярной одна из систем Windows – седьмая, которая с 2009 года завоевала приверженность среди значительной части пользователей компьютеров. Windows 7 стала самым кассовым товаром в истории Amazon, что превышает продажи предыдущего рекордсмена, седьмой книги Гарри Поттера. Всего через две недели после выхода Windows 7 ее доля превысила аналогичный показатель Snow Leopard, выпущенной двумя месяцами ранее в качестве последнего обновления от Apple. По данным Net Applications, доля Windows 7 достигла доли рынка 4% менее чем за три недели. Даже после серий новых

систем, таких як Windows 8 і Windows 10, більшість користувачів віддають перевагу старій і перевіреній Windows 7 замість нових і тоді невідомих операційних систем.

Зрозуміло, були і є системи, які в вузькій сфері є сильнішими за Windows. Однак, середньостатистичний користувач не буде використовувати консольні професійні системи для спілкування з друзями або офісної роботи. Навпаки, він буде шукати дешеву, просту і ефективну систему, якою була і до сих пор залишається операційна система Microsoft Windows! Це є основним фактором такої великої популярності по всьому світу. Саме тому сотні мільйонів користувачів комп'ютерів по всьому світу використовують цю операційну систему і по сьогоднішній день.

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ У ВИМІРАХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НА РІЗНИХ ЕКОНОМІЧНИХ РІВНЯХ

Анна В. Семікіна

Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна

SemikinaMV@i.ua

Світовий досвід засвідчує, що успіхів в економічному, соціальному та інноваційному розвитку в стратегічному вимірі досягають країни, де пріоритетна увага приділяється людському капіталу (ЛК) та підвищенню його конкурентоспроможності. В результаті аналізу та узагальнення наукових джерел нами запропоновано «конкурентоспроможність людського капіталу» (КЛК) розуміти як затребувану якість ЛК, сформовану і накопичену навчанням, вихованням, оздоровленням, освітньо-професійним розвитком, переваги якої, у поєднанні із прийнятною ціною трудових послуг, забезпечують власникам ЛК розширення можливостей для трудового вибору, ефективної зайнятості, отримання більшого доходу та інших соціально-економічних зисків.

В результаті оцінювання КЛК (за нашою методикою) визначено:

1) серед країн світу, включених до рейтингу Індексу глобальної конкурентоспроможності (на прикладі 2014 р.), рівень КЛК України виявився середнім, при цьому доведено, що найбільші конкурентні переваги ЛК формуються завдяки охопленню населення освітою, проте вони втрачаються через корупцію, відсутність дієвої підтримки талантів, захисту інтелектуальної власності, недосконалість соціально-економічної політики держави;

2) інтегральна оцінка КЛК на рівні регіонів України, здійснена з використанням комплексу демографічних та соціально-економічних статистичних показників, довела суттєві міжрегіональні відмінності в її рівнях,

що спричинено, не стільки зосередженням ЛК більш високої якості в окремих регіонах, зокрема у м. Києві, Дніпропетровській, Харківській, Львівській областях, яким притаманна висока частка працівників з вищою освітою, скільки наслідками необґрунтованих та часто несправедливих міжгалузевих і міжрегіональних диспропорцій у доходах та потоках інвестицій у розвиток ЛК, створення нових продуктивних робочих місць тощо.

3) оцінка КЛК на мікрорівні, здійснена методами соціологічного дослідження на підприємствах Кіровоградської області у 2013–2014 рр., дала можливість виявити низку проблем у формуванні КЛК. Враховуючи перспективи вступу України до ЄС, майже половина опитаних керівників, професіоналів та робітників (46,3%) критично оцінює КЛК підприємства, вважаючи її низькою через недостатній рівень техніко-технологічного розвитку підприємств, украй низьку оплату праці, нестачу особистих компетенцій і компетенцій вищого керівництва. За підсумками соціологічного дослідження визначено чинники, що гальмують процес підвищення КЛК.

Таким чином, оцінка КЛК України на різних рівнях засвідчила:

- негативні тенденції у розвитку та використанні ЛК та диференціацію можливостей населення у формуванні конкурентних якостей ЛК, що стосуються здоров'я, освіти, професійного розвитку, а також в отриманні гідного доходу;
- кризу соціальної відповідальності партнерів щодо розвитку ЛК та підтримки його конкурентної якості;
- нагальну потребу у керованих інноваційних змінах у розвитку і використанні людського капіталу в Україні.

Отримані результати та висновки вимагають подолання негативних тенденцій та пошуку оптимальних методів і механізмів регулювання розвитку людського капіталу в Україні. З нашої точки зору, невикористаним інструментом залишаються соціальні інновації у різних сферах формування, розвитку та використання людського капіталу, які дозволять підвищувати конкурентоспроможність українських працівників.

ЕФЕКТИВНЕ ЛІДЕРСТВО В ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМИ ЗМІНАМИ

Тетяна І. Сергієнко

Запорізька державна інженерна академія, м. Запоріжжя, Україна

Sparkle777@rambler.ru

Актуалізація лідерства в процесі управління освітніми змінами сьогодення характеризується масштабними суспільними тенденціями, трансформацією

цінностей та організаційних структур і кризою сучасної адміністративно-менеджерської моделі управління. Зміст управлінської діяльності набуває нового контексту, актуалізується лідерство як "вищий еволюційний та якісний рівень управління" [4, с.5]. Так, лідерство в процесі управління освітніми змінами набуває нового наповнення, оскільки для ведення до визначеної мети застосовуються крім традиційних інструментів менеджменту, ще й принципово нові, такі як: бачення, натхнення та власний приклад. Структурні освітні зміни, як зазначає І.Семенець-Орлова, зокрема перспектива фінансової, академічної та управлінської автономії шкіл в Україні, суттєво посилює проблему змісту і характеру професійної діяльності освітніх управлінців [5., с. 106]. Інноваційна діяльність у сучасному навчальному закладі – один з аспектів його роботи в режимі розвитку. Управління інноваційними процесами концептуалізується як специфічна складова управлінської діяльності, що зумовлює якісні зміни в усіх компонентах управлінської системи в галузі освіти.

Проблематика лідерства в управлінні сферою освіти висвітлювалася В.Андрющенко, О.Брюховецькою, С.Калашніковою, Ю.Молчановою, В.Морозом, П.Плошаєм, М.Фуланом. Роль лідера в управлінні освітою вивчали науковці Н.Беннетт, М.Барбер, Ф.Вудз, Д.Гопкінз. Теоретик М.Барбер переосмислив потребу лідерства в сучасному мінливому контексті освітнього середовища, однак його концепція не містила проблеми адміністрування в освіті. Отже, вітчизняні дослідження кінця ХХ – початку ХХІ ст. детермінують феномен лідерства як нову управлінську парадигму.

Термін лідер походить від англ. leader – ведучий, як авторитетний член організації чи соціальної групи, особистий вплив якого дозволяє йому відігравати істотну роль у соціально-політичних ситуаціях і процесах, у регулюванні взаємовідносин у колективі, групі, суспільстві [2]. Тобто лідер – це особа, яка чітко формує свою ціль і знаходить прибічників, які будуть допомагати їй у самореалізації та досягненні вже спільної мети. Саме тому лідерство як процес, за допомогою якого людина здійснює вплив на іншу людину чи на групу людей [3], є сучасною концепцією управління, в тому числі управління змінами, ефективності його сприяє не стільки рівень посади, скільки ступінь впливовості діяльності особи.

Реалії сьогодення свідчать, що лідерство нерозривно пов'язане з менеджментом або з так званим організаційним лідерством, яке полягає в оптимізації використання ресурсів навчального закладу та освітньої системи загалом і координації професійної діяльності педагогів зокрема. "Менеджерське лідерство" у вузькому розумінні є невід'ємною частиною централізованої системи управління освітою. Таким чином, лідерство визначається як соціально-психологічний феномен, який пов'язаний з динамічними процесами у малій групі; це поняття, яке характеризує відношення домінування і

підпорядкованості. Ефективне лідерство сприяє досягненню групових цілей в оптимальні терміни з максимальним ефектом. Лідерство є результатом дії як об'єктивних чинників, так і суб'єктивних, а також дій лідера як ініціатора й організатора групової діяльності [1., с. 247].

В умовах постійних змін у зовнішньому середовищі, трансформації внутрішніх потреб і прагнень керівника навчального закладу, ефективно вирішувати завдання розвитку лідерського потенціалу можливо лише за допомогою стратегічного підходу, який передбачає досягнення основної мети в умовах мінливого зовнішнього середовища. Стратегічний підхід до розвитку лідерського потенціалу означає готовність до діяльності в умовах надскладних, часом важкопрогнозованих змін; системне бачення розвитку навчального закладу й місця керівника-лідера в цьому процесі [4, с.14]. Сучасні заклади освіти потребують керівників-лідерів із принципово іншими моделями поведінки. Між тим, розвиток як навчального закладу, так і ефективного лідерства відбувається за умов сполучення потенційних ресурсів і можливостей керівника лідера та потреб навчального закладу.

Особливість ефективного управління освітніми змінами на засадах лідерства полягає в тому, що воно має забезпечувати не тільки успішне функціонування закладу, його якісний розвиток, а й сприяти повному розкриттю і розвитку лідерського потенціалу керівника. Таким чином, розробка стратегії ефективного лідерства в процесі управління освітніми змінами передбачає, по-перше, визначення лідерського потенціалу і професійної місії керівника закладу середньої освіти; по-друге, вивчення особливостей навчального закладу; по-третє, узгодження лідерського потенціалу індивіда й потенціалу навчального закладу; по-четверте, розробку концепції розвитку навчального закладу, яка б максимально сприяла як актуалізації лідерського потенціалу керівника закладу середньої освіти, так і максимальному розвитку навчального закладу.

Література

1. Калашникова, С. А. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки управлінців-лідерів в умовах сучасних суспільних трансформацій: дис. ... доктора пед. наук : 13.00.06 / Калашникова С. А. – К., 2011. – 462 с.
2. Логунова М. М. Соціально-психологічні аспекти управлінської діяльності / Логунова М. М. – К.: Центр сприяння інституційному розвитку державної служби, 2006. – 196 с.
3. Політичне лідерство (Глосарій основних термінів)/ За заг. ред. Гошовської В. А. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.parle.org.ua/wp-content/uploads/2014/11/додаток-15.pdf>
4. Поспелова Т. Розвиток лідерського потенціалу керівника закладу середньої освіти : навчальний посібник / Т. Поспелова. – К.: ДП "НВЦ "Пріоритети", 2016. – 36 с.
5. Семенець-Орлова І. А. Результативне лідерство в процесі управління освітніми змінами // Вісник НАДУ. – № 4. – 2015. – 107 – 112.

ІМІДЖ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖЕРА ОСВІТИ

Кристина Р. Сізова, Ольга М. Сипченко

Донбаський державний педагогічний університет, м. Слов'янськ, Україна

sizova-kristina@mail.ua, sypchenko.olga@i.ua

Особливе значення у формуванні іміджу освітньої організації має імідж її першої особи. У нинішніх умовах забезпечити конкурентоспроможність освітньої установи в змозі тільки керівник, який глибоко усвідомлює свої професійні обов'язки й соціальну відповідальність, має сформоване інноваційне соціально-економічне мислення, компетентний у розв'язанні проблем корпоративного управління та глобального менеджменту, здатний поєднувати в собі високий професіоналізм із широким світобаченням, готовий оволодівати основами менеджменту освіти, серед яких особливе значення має імідж керівника.

Поняття іміджу є багатограним і розглядається в різних наукових галузях, а саме: у філософії, соціології, політології, економіці, психології, педагогіці тощо. Сучасне визначення поняття імідж дозволяє нам сформувати уявлення про людину на основі її зовнішнього вигляду, звичок, манери говорити, менталітету, вчинків. Причому мова йде не лише про візуальний, зоровий образ (вид, вигляд), а й про спосіб мислення, дій, вчинків. Це створення зовні привабливого образу, покликаного справляти емоційно-психологічний вплив, уміння сформувати в себе й оточуючих уявлення і впевненість у власній привабливості.

Вищезазначене дозволяє констатувати, що імідж сучасного менеджера освіти передбачає створення сукупного образу – синтез професійних якостей і компетентностей, особистісних якостей і зовнішності особистості. У зв'язку з цим, кожен керівник прагне здійснити сприятливе враження й одержати схвалення від оточуючих. Імідж формується не тільки зовнішніми рисами людини, але й особистісними: заповзятливістю, сміливістю, творчим типом характеру, цілеспрямованістю. Установлено, що якості, які успадковуються індивідом генетично, утворюють ядро іміджу. Імідж керівника формується на основі його діяльності і передбачає демонстрацію найкращих рис [1].

Ученими доведено, що в якості компонентів іміджу менеджера освіти виступають: персональні (фізичні і психофізіологічні якості, тип особистості, моральні і комунікативні якості, культурний аспект); соціальні (рівень освіти, значущі факти біографії, спосіб життя, статус керівника; професійні (знання стратегії розвитку освіти, принципів освітньої політики, змісту, форм, методів, технологій підготовки та виховання, економічних і нормативно-правових основ функціонування і розвитку освітнього закладу) [2, с. 128]. Імідж керівника в цьому контексті розглядається як компонент загального корпоративного іміджу

організації та один із чинників ефективного позиціонування організації в конкурентному середовищі. Тобто створення іміджу є однією зі сфер діяльності керівника, який спроможний передати інформацію про нього та про організацію в цілому. Слід зазначити, що в багатьох випадках імідж менеджера освіти – це результат вмілої орієнтації в конкретній ситуації, а тому – правильного вибору своєї моделі поведінки. Позитивний імідж керівника вирішує ряд управлінських проблем, через здійснення комплексу функцій, а саме: комунікаційна, мотиваційна, функція соціального впливу, номінативна, нормативна функції. Сучасний дослідник О. Романовський до вищезазначених функцій відносить: естетичну, консервативну та адресну функцію [3].

Гарною демонстрацією позитивного іміджу менеджера освіти, який ефективно впливає на роботу педагогічного колективу, є діяльність ректора Донбаського державного педагогічного університету, доктора педагогічних наук, професора С.О.Омельченко. Завдяки професійному іміджу Світлани Олександрівни ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» є одним із престижних та прогресивних вишів України. Позитивний імідж ректора дозволяє їй реалізовувати та виконувати декілька соціальних ролей, а саме:

- бути лідером, спроможним вести за собою підпорядкованих їй людей, використовуючи свій авторитет, високий професіоналізм, позитивні емоції тощо;
- бути успішним дипломатом, який встановлює контакти з партнерами і владою, успішно переборює внутрішні і зовнішні конфлікти;
- бути новатором, який розуміє роль науки в сучасних умовах, уміє оцінити і без зволікання впровадити у навчально-виховний процес ВНЗ той чи інший винахід або раціоналізаторську пропозицію;
- бути людиною, яка володіє високими знаннями і вміннями, рівнем культури, чесністю, рішучістю характеру і в той же час розважлива, спроможна бути в усіх відношеннях зразком для оточення.

Грунтовний аналіз психолого-педагогічної літератури дозволяє констатувати, що імідж як інструмент стратегічного управління має такі основні особливості, як гнучкість, цілісність, залежність від очікувань оточуючих щодо особистості керівника. У ході дослідження встановлено, що позитивний імідж менеджера освіти має значний вплив на формування як внутрішнього, так і зовнішнього іміджу організації та слугує засобом неформального впливу, додатковим мотиваційним чинником в системі управління персоналом. Доведено, що імідж менеджера освіти повинен відповідати внутрішній природі особистості, віддзеркалювати її високі морально-етичні і професійні якості, здатність до саморозвитку та самовдосконалення. Тому, імідж керівника виступає потужним мотиватором функціонування колективу, який свідомо та цілеспрямовано працює над образом освітньої організації в очах представників цільової аудиторії.

Література

1. Акайомова А. Комунікативні властивості іміджу та його класифікація / Анжеліка Акайомова // Віче. – 2011. – №2. – С. 2 – 5.
2. Поведение руководителя : [практ. пособ.] / [Авт. – сост.] Лидия Вечер. – Минск : Новое знание, 2000. – 208 с.
3. Романовський О. Г. Педагогіка успіху / О. Г. Романовський, В. Є. Михайличенко, Л. М. Грень. – Харків : Изд-во НТУ «ХП», 2011. – 376 с.

ВПЛИВ ВІЙСЬКОВОГО КОНФЛІКТУ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Ганна О. Склярєва

Краматорський технологічний технікум, м. Краматорськ, Україна

Sklyarova_anna_ktt@ukr.net

Економіка України опинилася в ситуації, коли її найбільший індустріальний регіон фактично відірваний від єдиної системи. Політична криза і війна руйнує у першу чергу сам Донбас. За останніми даними головного управління статистики в Донецькій області, у квітні 2017 року промисловість України знову продемонструвала різке падіння, скоротивши виробництво на 6,1% порівняно з 2016 роком. Результат за чотири місяці – мінус 2%, і це після зниження у 2015-2016 роках на 17%.

Тобто через руйнування інфраструктури, порушення зв'язків, проблеми з доставкою сировини і відвантаженням готової продукції постраждали не тільки окуповані території – занепад стосується регіону як єдиного комплексу.

Безумовно, це вкрай негативно впливає і на економіку всієї країни, адже частка Донбасу у валовому внутрішньому продукті (ВВП) України становила близько 15%, а в експорті – 25%.

Таке падіння промислового виробництва на Донбасі напряду дає зниження ВВП України на рівні п'яти відсотків і українського експорту – на 12-13%. Окрім цього, саме війна на Донбасі дає і зростання безробіття, адже на ринок праці України значний вплив має ситуація з вимушеними переселенцями, яких лише за офіційними даними понад один мільйон осіб. І переважна частина з них не може швидко знайти роботу. Реальний стан справ може виявитися ще гіршим, адже українська статистика користується застарілою методологією і занижує негативні показники. Це стосується як рівня безробіття, так і показників інфляції і загального стану економіки.

В частині Донбасу, яка підконтрольна Україні, малі та середні підприємства складають 11 723 підприємства, серед яких питома вага середніх 7,4% і – малих – 92,3%, решту у 0,3% складають підприємства великого бізнесу. Невтішними для підприємців є тенденції, що складаються в економіці через воєнний конфлікт

на Донбасі. Через воєнний конфлікт значна кількість компаній продовжує нести втрати, які обчислюються мільйонами доларів. Місцева влада намагається стримати падіння шляхом запровадження Регіональної програми розвитку малого і середнього підприємництва на 2017-2018 роки, але суттєвих результатів не досягнуто.

На тлі війни відсутність умов для ведення бізнесу та економічних реформ, які досі не запровадив уряд, ще більше сприяє занепаду економіки, а фінансова допомога від міжнародних кредиторів за умови її ефективного використання дала б можливість мінімізувати наслідки воєнних дій. Цьому допомогла б і переорієнтація українських підприємств з російського ринку на альтернативні – в країнах Азії, Африки та Латинської Америки, де українська промислова продукція може бути конкурентоспроможною. Без переорієнтації ринків збуту вирішення глибоких економічних проблем країни лише відкладається в часі.

Складно уявити, що Україна сьогодні може повністю компенсувати втрату Донбасу. Якогось додаткового ресурсу для цього зараз немає. Україна не зацікавлена в утриманні так званої "сірої зони", яка буде постійним джерелом нестабільності.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВНЗ

Наталія А. Скриннік

*Харківський державний університет харчування та торгівлі, м. Харків, Україна
skrynnik939@gmail.com*

Актуальність теми дослідження обумовлена сучасним станом розвитку національної системи освіти в Україні, який характеризується суттєвими змінами в усіх сферах життя нашого суспільства. Відмітною ознакою даного періоду є творчий пошук інноваційних технологій у педагогічній та психологічній науці з метою покращення розвитку системи національної освіти України, поєднання науки і освіти.

Функціонування системи вищої освіти України в умовах нових ринкових відносин виявило гостру потребу якісної зміни всієї вертикалі управління. Суть проблеми полягає в суперечності між адміністративно-командною системою управління ВНЗ та тими вимогами, які диктує сучасне професійне середовище, що стрімко трансформується в умовах інноваційних перетворень виробничої сфери.

Від процесів, що відбуваються в управлінні ВНЗ, залежить якісний рівень модернізації системи вищої освіти в Україні. У свою чергу, рівень модернізації управління ВНЗ залежить від рівня застосування інноваційних технологій, що

підтверджується багатьма дослідниками (Л. Ващенко, Л. Даниленко, В. Зайчук, І. Зязюн, С. Ілляшенко, Я. Камінецький, П. Кухарчук, С. Ніколаєнко, В. Олійник, Л. Петренко, В. Полієва, В. Радкевич, О. Щербак.

Мета статті – визначити категорії «інноваційна діяльність у вищій освіті», узагальнити теоретичні складові інноваційної діяльності вищих навчальних закладів.

Дослідження теоретичних основ інноваційної діяльності вищих навчальних закладів вимагає насамперед з'ясування сутності поняття «інновація». Термін «інновація» (з англ. Innovation – нововведення) утворено з двох словосполучень: лат. «novatio» – новизна, новація, оновлення, заміна і англ. префікса «in» – в. Засновником поняття вважається австрійський вчений Й. Шумпетер, який у першому десятилітті ХХ ст., у праці «Теорія економічного розвитку» визначив п'ять нових комбінацій змін у розвитку, а саме: використання нової техніки, технологічних процесів, нового ринкового забезпечення виробництва.

Інноваційна діяльність ВНЗ є обов'язковою складовою інноваційної політики держави, тому що ефективна парадигма «виробництво – університети» значно більш продуктивна, ніж створення нових компаній для інноваційної діяльності.

Значна кількість вчених, таких як Б. Твісс, М.І. Лапін, О.І. Прігожин, В.П. Соловйов трактують поняття “інновація” як процес опанування нового засобу, комплексну діяльність щодо створення, освоєння, використання і розповсюдження новинок. Більшість дослідників з цієї теми вважають, що інноваційна діяльність – це відносини, що виникають у процесі створення та впровадження інновацій від появи ідеї до її впровадження у виробництво. Науковий аналіз показує, що у загальному вигляді йдеться про поєднання науково-творчої діяльності з комерціалізацією її результатів, тобто під інноваційною діяльністю треба розуміти діяльність з питань створення та впровадження у виробництво науково-творчої думки.

Інноваційна діяльність у сфері вищої освіти це створення та впровадження інноваційних освітянських технологій, що представляють собою нові якісно удосконалені технології, методи та форми навчання. Тобто інноваційна діяльність ВНЗ – будь-яка новація, спрямована на удосконалення навчального процесу.

Вищі навчальні заклади на сучасному етапі є не тільки центрами підготовки фахівців, але ще й центрами інноваційної діяльності. Вузівська наука, органічно поєднується з навчальним процесом, відіграє важливішу роль у підвищенні якості підготовки фахівців, вона представляє дві сторони єдиного процесу збереження і відтворення фахівців вищої кваліфікації, має специфічні відмінності від академічної та галузевої науки. Ця особливість, перед усім, полягає у тому, що у вищій школі процес передачі студентам нових знань,

отриманих у результаті наукових досліджень, відбувається ще до отримання кінцевих результатів наукового пошуку.

На нашу думку, основою інноваційної діяльності вищого навчального закладу – є організаційно-управлінський механізм з розробки та впровадження новацій для підвищення його конкурентоспроможності (підвищення ефективності наукової і науково-дослідної діяльності, розробка і використання нових освітніх технологій та удосконалення освітнього процесу).

Підготовка до змін з інноваційної діяльності вищого навчального закладу вбачає необхідність у розробці концепції – зміста інноваційної політики, цілей, видів, категорій, принципів, закономірностей, чинників впливу на нововведення, а також методології як сукупності організаційного, кадрового, фінансового, інформаційного забезпечення в управлінській моделі системних новацій.

Зокрема, створення педагогічних інновацій вимагає достатнього потенціалу творчих людей у колективі, здатних виступити їх авторами чи співавторами. Це потребує відповідної науково-методичної та матеріально-технічної бази.

Проведений аналіз поставленої проблеми дозволяє стверджувати, що успішне функціонування сучасної вищої освіти в Україні неможливе без створення ефективної системи інноваційного менеджменту, що має на меті підвищення якісних показників усіх видів її діяльності – учбово-організаційної, навчально-методичної, науково-дослідної та виховної.

АУТСОРСИНГ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ ЯК ФОРМА УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Олена. М. Шевченко, Олег О. Шевченко

Полтавський національний технічний університет імені Ю. Кондратюка,

м. Полтава, Україна

omshevko@gmail.com

У сучасних умовах глобалізації та інтернаціоналізації виробничих, фінансових процесів, підвищення рівня конкурентоздатності підприємств змушують їх шукати та застосовувати нові форми управління бізнесом.

Світова практика свідчить, що однією з таких форм є аутсорсинг, який сприяє економічному та фінансовому розвитку суб'єктів господарювання, їх інноваційній спрямованості.

Термін «аутсорсинг» запозичений з англійської мови та в своїй основі є неологізмом, утвореним з об'єднання трьох англійських слів «outside-resource-using», що означають використання послуг із зовнішніх джерел. У економічній літературі під аутсорсингом розуміють доручення виконання певних завдань

компетентним фахівцям або фірмам – аутсорсерам, здатним виконувати покладені на них функції і завдання більш ефективно, ніж цього можна очікувати від тих, хто покладає на них ці доручення [1, с. 174].

Одним із основних видів аутсорсингу є фінансовий. Він охоплює послуги в галузі управління, оподаткування та бухгалтерського обліку, фінансово-інвестиційного аналізу та банківського обслуговування [2, с. 41].

Застосування фінансового аутсорсингу дає змогу забезпечити оптимізацію структури капіталу, контроль доходів і витрат, аналіз фінансових показників для прийняття рішень оперативного управління, підвищення ефективності фінансових операцій, оптимізацію податкових платежів тощо.

Вагомість аутсорсингу у фінансовій діяльності, як свідчать дослідження, зростає досить швидко. Від незначних починань упродовж 1990-х років аутсорсинг на ринку фінансових послуг, за оцінками експертів, протягом останнього десятиріччя в середньому зростав до 10% на рік. Тільки в фінансовому секторі США щороку укладається угод із аутсорсингу на суму, що дорівнює приблизно 15% усіх коштів фінансової індустрії країни. Аналітики прогнозують, що до 2020 р. глобальний аутсорсинг на ринку банківських послуг, страхування та інших фінансових послуг зростатиме в середньому на 6% [3, с. 12]

Основною причиною дедалі більш активного використання аутсорсингу фінансових послуг є його вагомі переваги:

- можливість зосередитись на основних пріоритетних видах діяльності та їх інтенсивнішого розвитку;
- скорочення витрат і контроль над операційними витратами;
- вивільнення ресурсів для інших проектів;
- отримання якісного обслуговування через використання висококваліфікованих працівників;
- якість і надійність послуг (вузька спеціалізація і накопичений досвід аутсорсера);
- отримання послуг із використанням передової техніки, інновацій, інформаційних технологій;
- взаємовигідна співпраця аутсорсера і споживача, що дає змогу розділити ризики;
- оптимізація системи управління підприємством;
- збереження повної юридичної та господарської самостійності підприємства, що використовує аутсорсинг у своїй діяльності [2, с. 41; 3, с. 12; 4, с. 93].

Поряд із переконливими перевагами аутсорсинг фінансових послуг має і недоліки, зокрема: можливість витоку конфіденційної інформації; зменшення швидкості передачі інформації; неможливість контролю підбору персоналу

компанії-партнера та її корпоративних норм і правил; втрата контролю якості і термінів виконання послуг; якість послуг може знизитися до неприпустимого рівня внаслідок внутрішніх проблем аутсорсера; втрата контролю над власними ресурсами, над частиною справ та функцій.

Проте переваги застосування аутсорсингу фінансових послуг, вважаємо, мінімізують зазначені недоліки.

Що стосується України, то аутсорсинг фінансових послуг на вітчизняному ринку в основному обмежується веденням бухгалтерського обліку та аудиту. Це пов'язано з тим, що для багатьох компаній питання збереження витоку конфіденційності інформації при використанні аутсорсингу поки залишаються не вирішеними, що обумовлено високим рівнем закритості вітчизняного бізнесу.

Дослідження свідчать, що більшу частину коштів вітчизняні компанії витрачають на ІТ-аутсорсинг. Це обумовлено як самим розвитком інформаційних технологій, так і істотним скороченням фінансових витрат на побудову та підтримку ІТ-систем, оперативним залученням кваліфікованих фахівців до вирішення ІТ завдань.

Таким чином, застосування аутсорсингу фінансових послуг як важливої форми управління бізнесом дозволяє істотно поліпшити ефективність діяльності підприємств на основі впровадження технологічних інновацій, вивільнення власних фінансових коштів для виконання стратегічних цілей, що сприятиме підвищенню конкурентних позицій самих підприємств.

Література

1. Рудая И.Л. Аутсорсинг: методология и практика: [монография] / И.Л.Рудая. – Самара: Универс групп, 2009. – 229 с.
2. Логвінова О.П. Фінансовий аутсорсинг: сутність, тенденції та перспективи розвитку в Україні / О.П. Логвінова // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. – 2013. – Вип. 1(2). – С. 40–48.
3. Шапран Н. Аутсорсинг на фінансовому ринку /Н. Шапран // Цінні папери України. – 2016. – № 47-48 (943-944). – С. 12–13.
4. Бутов А.М. Фінансовий аутсорсинг та його застосування в управлінні діяльністю підприємства/ А.М. Бутов // Причорноморські економічні студії. –2016. – № 5. – С. 91–94.

SECTION 2

THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS OF ORGANIZATION AND MANAGEMENT IN EDUCATION SPHERE

THE CRISIS IN THE SYSTEM OF THE HIGHER EDUCATION OF UKRAINE: REASONS AND IMPACTS WHICH HAS CAUSED IT

Kateryna A. Alekseieva

National university of bioresources and nature using, Kyiv, Ukraine

katerinaalex@ukr.net

Since 1991 there has been a process of formation of the national educational system in Ukraine. The main organizational and legal bases were defined by the Law of Ukraine "About education" [3] adopted in the first years of the existing of independent Ukraine. At the same time the initial development stage of the formation of the Ukrainian educational system a little came by the inertia from the previous Soviet period. The existed before system of planning, assessment, quality control of knowledge remained almost without changes though there was an updating of the training and working programs.

In our opinion the quick "Ukrainization" of the most educational process during that period became the most important step for formation of the national education system, i.e transforming of all the taught disciplines at all levels from Russian into Ukrainian. Removal of monopoly of the state for teaching of specialists became also important. Higher educational institutions of private form of ownership have begun to arise and to develop actively.

Simultaneously the public higher educational institutions developed the work of new divisions, offered entrants a wide range of new educational programs, both for budgetary, and for the private account. In general, transition to variable education, creation of variable programs and transition to multivector financing of education can be referred to positive shifts in the system of national education of that period. Process of receiving of the higher education in Ukraine became very available to various strata of the population. The number of the diplomated Ukrainians grew promptly. A large number of higher educational institutions were organized in Ukraine, including private. So, in 1996 1037 higher educational institutions of various form of ownership worked in Ukraine. [2]

Further development of the educational system of Ukraine was being held within the world tendencies of its development, and it was headed for the European

integration and world recognition. It is natural that in 2005 Ukraine joined Bologna Process in the higher education, and entered the international standards of education directly. In all higher educational institutions of Ukraine the system of transfer of the credits started in the full correspondence with the European standards for estimation of students' scores. At that time the requirements to the higher educational institutions became tougher. Its quantity was greatly reduced via the mechanism of association and integration. In 2006 there were 920 higher educational institutions in Ukraine, in 2010 there were 813 ones. [2]

The second decade of the new century puts new challenges to the higher educational institutions of Ukraine. The pressing problem of shortage of entrants should be noted which is caused by both considerable demographic changes in Ukraine and deep reforming of all system of the public relations in our country within the last twenty years.

Concerning demographic changes, there has been an essential reduction of population in general in Ukraine, and the number of children of the elder school age, in particular. The generation of the children has grown who were born at the beginning of the 90th years, which were difficult for Ukraine, when low birth rate in the country first of all contacted to economic ailments. The absolute number of graduates of schools in comparison with the last decade has decreased. In 2016 only 210 thousand people became graduates of schools that is nearly by 20 thousand less in comparison with the past 2015 when 229 500 young people graduated from schools. At the same time, there were fixed more than 500 000 graduates of the Ukrainian schools ten years ago. [1] It is worth noticing that the tendency of decreasing in number of graduates of schools has been watched since 2006. Before that time the quantity of the graduates of schools was steadily growing. It is clear, that such a notable decrease in absolute number of graduates of schools has become one of the reasons for students' shortages in higher educational institutions.

It is necessary to mention also that during this period the European countries, especially countries of Eastern Europe (Poland, the Czech Republic), have become more active in involvement the Ukrainian entrants into studying in their national higher educational institutions. Ukrainian entrants and students have anxiously begun to go abroad for studying via different mechanisms of programs at either quite affordable payment or even free. It is necessary to admit that Ukrainian educational institutions have appeared not to be ready to compete with foreign educational institutions, and the main point is even not in teaching and level of knowledge which is got by students in Ukraine, but matter is in all set of social and economic conditions of our country, beginning from material and technical resources of domestic educational institutions and finishing with starting opportunities of employment and level of the salary in Ukraine and outside her western borders.

In our opinion not many representatives of the Ukrainian system of the higher education will survive in the current conditions without changing the government policy about them.

Література

1. В Україні катастрофічно зменшується кількість випускників шкіл: Педрада. Портал освітян України 2016.– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pedrada.com.ua/news/3831-qqn-16-m7-12-07-2016-tsogo-roku-klkst-vipusknikv-shkl-skorotilasya-mayje-na-20-tis>
2. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2014/2015 навчального року. Статистичний бюлетень / [відп. за випуск О.О.Кармазіна]. – К. : Держ. служба статистики, 2015. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_vnz_bl.htm
3. Про освіту: Закон України за станом на 19 лютого 2016 р. № 1144-XII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>.

ONTOLOGICAL BASES OF SOCIAL CONSTRUCTIONISM IN THE FORMATION OF COMMUNICATION COMPETENCE

Emiliia U.-S. Gutsalo¹, Olga I. Matyash²

¹ *Kirovohrad Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University, Kropyvnytskyi*

² *Communication Ivy Tech Community College, Indianapolis, USA*

¹ *kspu_psy2016@ukr.net, ² omatyash@ivytech.edu*

Central to social constructionism is understanding communication as a primary formative process, a basic human activity or practice through which people co-construct their social realities. The aim of the article is to analyze a social constructionist approach and how it is manifested in today's social research across disciplines. Today's communication research literature widely recognizes the significance of competence in communication interactions and argues for the need to understand its nature (Wiemann; Spitzberg and Cupach; Martin; Spitzberg) [3; 4]. The complex nature of communication competence has resulted in a great multitude of theoretical and methodological approaches and models. The existing models of communication competence include competence as effectiveness and appropriateness, goal-attaining, interpersonal problem solving, social skills, adaptability, behavioral flexibility, interpersonal impression and perception, fundamental competence, linguistic competence, social competence, relational competence, etc. (Cupach and Spitzberg; Chen and Starosta; Spitzberg) [1; 2].

Along with assessing communication behaviors of individual participants, the critical analysis allowed for some cross-case generalizations. It revealed that the most common communication problems or deficiencies experienced by professionals in their organizational discussions were:

1. *A lack of empathy and mutual understanding (or coorientation)* which included: not hearing or missing some of the presented information because of frequent interruptions and talkovers preventing the speakers from expressing their point of view in full; presenting a topic non-clearly, with poor articulation and without a preview or an introductory context for listeners; «misinterpreting» the speakers' meanings (when one party complained that their meanings were neither heard nor understood, instead different meanings were imposed on their words); fighting to establish one's own «truth» versus creating an agreement (when either party stayed with its own interpretations, unable to comprehend or to accept interpretations of the other party and to get some sort of agreement).

2. *A lack of behavioral flexibility* or maneuvering on the part of some participants which revealed itself when: participants had a limited communication tactics repertoire, would use repetitively the same behavioral patterns (such as complaining or asserting their own «truth») that proved to be ineffective under the circumstances, and would show no attempts to try alternative tactics.

3. *Coordination problems* which were manifested as: frequent interruptions, talkovers, and multiple simultaneous dialogues which created chaos in the course of discussion; participants' dissatisfaction about unfulfilled goals of the meeting (what has been planned or expected from the meeting has not been achieved, in their view); deficiencies in organizing the meeting (including the selection of issues and participants for the discussion, preparation of necessary documentation, announcing a formal leader or chairperson to conduct the meeting, and defining or negotiating goals at the opening of the meeting).

Among diverse communication strategies used by professionals in managing their communication problems, the following ones were identified as most effective:

1. *Opening or creating new space* happened when one party introduced some kind of a conversational constraint and the other party would say something that would introduce a new option or a new perspective on the issue and thus facilitate the proceeding of the conversation. One of the ways to create an opening was by reframing or metacontexting which meant placing an issue into a new and broader context.

2. *Recognizing disagreements or agreeing to disagree* applies to those situations when two parties might have an argument about different points of view, until one of them suggests that they recognize and accept each other's differences rather than prove themselves right. Utilizing this strategy might not necessarily resolve a disagreement, but it might alleviate it and set a temporary agreement (to accept the differences), which in the course of a growing tension might be as much important.

3. *Timely withdrawal* relates to those situations when two parties may be engaged in a debate and then one of the parties suddenly decides to withdraw or stop arguing. In spite of its seeming disadvantages (the debated issue stays unresolved, and the party

who decided not to continue the argument, might be perceived as a «loser»), this tactic has a constructive, «unlocking» effect that might be mutually beneficial, especially at the point when the debate becomes too involved. Though it does not resolve a debatable issue, it helps to stop the escalation of tension (which usually accompanies any problematic interaction) and saves time for the discussion of other issues which at this point of the talk may be more manageable.

4. *Chunking down* can be described as asking specific questions about the issue that is either abstract in its nature or is presented ambiguously. That strategy was particularly useful in conversational management as a problem analysis technique and as a focusing technique.

References

1. Chen, G. (1996) Intercultural Communication Competence: A Synthesis. / G. Chen, W. Starosta. *Communication Yearbook*, 19. – P. 353-383.
2. Cupach, W. & Spitzberg, B. (1983) Trait Versus State: a Comparison of Dispositional and Situational Measures of Interpersonal Communication Competence/ W. Cupach, B. Spitzberg. – *The Western Journal of Speech Communication*, 47. – P.364-379.
3. Martin, J. (1993) Intercultural Communication Competence: A Review. In Wiseman, R. and Koester, J. (Eds) / J. Martin. – *Intercultural Communication Competence*. – NY: Sage.
4. Spitzberg, B. (2000). A Model of Intercultural Communication Competence. In Samovar, L. and Porter, R. (Ed.) / B. Spitzberg. – *Intercultural Communication: a reader*. – CA: Wadsworth Publishing Company.

UNIVERSAL POSITIVE PREVENTION PROGRAM

Sławomir Kania

Academy of Management and Administration in Opole, Republic of Poland

kania.slawomir@gmail.com

The need to fulfill the task results from the experience of the tenderer's experience. This is confirmed by the annual survey on drug and drug addiction monitoring in the municipality of Opole (M. Łabudziński, 2015) and nationwide research (M. Jędrzejko, R. Sieroń, 2016). Children and adolescents learn to live in a world of temptation in which risk spaces are present almost daily. The consequence of this condition is the unmistakable scale of risky behaviors and the use of psychoactive substances. Contemporary threats, however, varied widely and evolved.

Besides the abuse of alcohol and drug use, the use of so-called " afterburner, misuse of medication, home-away-from-home behavior. There are also new areas of risk associated with online activities of students, related to the content contained therein and the abuse of digital media (telephone, Internet, game console). Some risky behaviors have been ransacked, where exemplary risky sexual behavior, ie sexting.

Accordingly, it seems important to apply the new idea in school prophylactic and preventive actions – positive prevention.

The program of positive universal prevention is based on two main premises – 80% of the factors protecting against risk behavior are the same regardless of the type or form of risky behavior and that some risky behavior paves the way for other risky behaviors.

Therefore, measures should be put in place to strengthen the potential and resources of pupils' health and strengthen their environment through parent-teacher-centered activities. The most important need in this area is to consolidate pro-social resistance and behavior to protect against risky behaviors and the use of psychoactive substances.

One of the important elements strengthening the resistance to risky behavior is the family environment. Family is also a source of "life guides" in the form of parents. Parents need support and reinforce their sense of authority, reinforce the sense of educational effectiveness, and provide prevention strategies for the family.

Space in school as a system of relations there prevailing as a social climate is an important element of strengthening the positive development of students. An important element is also the culture of the school and its involvement. Teachers should have the ability to perceive the potential for development among students and to see the need to engage in their lives.

ORGANIZATION OF EDUCATIONAL PROCESS IN CONDITIONS OF USE OF CASE STUDY

Kateryna V. Kovalova

Vinnitsia National Agrarian University, Vinnitsia, Ukraine

katrin.viter@gmail.com

Dynamic development of society leads to changes in the education system. Today, the use of only traditional technologies is not enough, so there is a need to develop new, innovative technologies, one of which is case study.

The method of teaching in specially simulated professional situations was first tested in 1924 in the USA and was called "case study", which literally translates as "the investigation of the case or an accident". While using this method: the teacher offers students a certain professional situation (case) and sets the task - to solve it independently. While solving the professional situation, the student activates all kinds of language activities, forms a willingness to communicate as a professional, which has positive consequences for communicative competence.

Morison believed that the context is individual and dynamic, as it studies the relationships, data, professional situations and other. This type of training demonstrates the professional relationships between people in real situations and makes it possible to understand the content much deeper than in cases of simple demonstration of an abstract theory (Morison, 2003). Honan (2002) is also convinced in the necessity to use this method. He explains that the teacher should operate with the "case-study" technique, as after such training the students learn a lot from the teacher and from students.

Larionova (2005, p.118-122) defines contextual learning as "modeling with the language of science of the content of future professional activity through a system of different forms, methods and methods of teaching." The use of this method involves the use of forms and methods of active learning, broadening of the horizon, enriching the experience, understanding the meaningful influence of the future profession of students on future educational activities. The basis of contextual learning is the modeling of professional situations that reveal the essence of the future profession, "tracing the contours of professional reality to real life (Levkivskiy, 2004, p.49-55).

Modeling of future professional situations allows students to deep into the world of the future profession, learn its features, try to establish business relations, choose appropriate forms of behavior, try to form a positive microclimate, be responsible for one's own actions. The main feature of such training is the modeling of the subject and social content of the future profession by means of displaying real professional situations.

Dychkivska (2004) notes that "contextual training activities include the ability to obtain and use professional skills, the ability to solve various professional situations, the ability to cooperate and fulfill professional duties." Contextual learning promotes the development of creative thinking (Tykhomirov, 1984). In the process of contextual training, the teacher transforms the student from the passive perception of knowledge to the very basis of this knowledge. Gotting (2008) also agrees with this point of view.

I am sure that modeling of professional situations will train students to act creatively, develop their own strategy of behavior, find mutual understanding, support of colleagues, be psychologically ready for possible difficulties and overcome them. In addition, this is the opportunity to use the gained knowledge in practice, which will indicate to the shortcomings and make it possible to catch up in the training. Case study in the learning process allows you to display the content of the future profession through the formation of the communicative competence of a student during the classes in "Psychology" and "Business English". The issue of communicative situations and their modeling in the educational process is paid close attention both in the scientific and methodological literature, and in the practice of teaching. Having considered the positions of scientists the educational communicative situation can be defined as a set of living conditions that contribute to a certain point of view and its

use in a linguistic equivalent. The use during the lectures on “Psychology”, “Foreign language for professional orientation” of communicative situations of future professional activity contributes to the formation of language behavior of a specialist, create the ease in communication in general.

Communicative situations contribute to the disclosure and realization of the communicative abilities necessary in the activities of students especially in their ability to obtain knowledge, exchange information, conduct a conversation, formulate and argue the opinion, take into account the interlocutor's opinion, clarify the facts, solve business problems, make decisions and achieve the desired result.

In the learning process, specific situations are realized in various forms: situation-illustration, situation-exercise, situation-problem, situation-evaluation, situation-teaching. In a learning community, situations arise which require of its members social competencies conducive to positive social interaction (Geofroy, S., Joseph-Alleyne G and Mohammed J., Phadra P., 2017). The main goal of all these situations is to improve the communicative skills and professional qualities of a student.

The use of problematic communicative situations in the educational process promoted the development of linguistic-thinking activity, pushed to search for new ideas, logical-justified solutions, stimulate the processes of analysis, comparison, synthesis. So, studying the topic "My future profession", students not only read the texts that were offered in the textbooks, but also tried to tell about the features and differences in the work of their colleagues abroad after watching a video about the work of the Chinese plant. In order to solve situations, it is necessary for students to apply thinking, analysis, disagreement, creativity, dedication, independence, use of hypotheses, prove their point of view, understand interlocutor's thoughts, form skills to overcome obstacles.

The effectiveness of case study was precisely that students receive their own experience, which they can use in the future. So case study was realized while teaching subjects of linguistic and psychological cycle with using of business, simulation games and it contributed to the enrichment of experience, broaden the horizons, develop thinking, self-presentation, self-actualization, enhance motivation, creative activity, improve and develop communicative skills in order to understand the importance of communication for a future career.

References

- Dychkivska, I.M. 2004. Innovative pedagogical technologies: educators. K.: Academic Edition.
- Geofroy, S., Joseph-Alleyne G and Mohammed J., Phadra P. 2017. “Educational foundations in Trinidad and Tobago: Reformulating a Masters course and building a learning community”. The International Education Journal: Comparative Perspectives 16, 33-48. doi: <http://openjournals.library.usyd.edu.au/index.php/IEJ/index>
- Gotting, V.V. 2008. Preparation of the teacher of professional training on the basis of the competence approach. Materials of the international scientific and practical conference

- "Innovations and training of scientific personnel of the highest qualification in the Republic of Belarus and abroad". Minsk: State Educational Institution "BelISA".
- Honan, James P. 2002. Using cases in higher education: a guide for faculty and administrators. John Wiley and Sons, USA.
- Larionova, O. 2005. Competence - the basis of contextual learning. Higher. education in Russia, 118-122.
- Lyvkivskyi, M. 2004. Educational innovative technologies in the process of teaching disciplines. Zhytomyr: Osvita. 49-55.
- Morrison, Keith R. B. 2003. – Fifth edition. – Great Britain.:Routledge.
- Tykhomirov, O.K. 1984. Psychology of thinking. Moscow: Izd-vo MGU

ROLA PRZEDSZKOLA W KSZTAŁTOWANIU SAMODZIENOŚCI DZIECKA

Dorota Kowalska

*Wyższa szkoła zarządzania i Administracji w Opolu, Opole, Polska
peraspera24@wp.pl*

Przestępując próg przedszkola zarówno dziecko, jak i jego rodzice, bez względu na wiek odczuwają różnorakie emocje. Zarówno dzieci i dorośli odczuwają lęk, strach, ból, które spowodowane są nową sytuacją. Dziś wiemy, że dzięki poznaniu danych miejsc, sytuacji, i związanych z nimi emocji mówimy o adaptacji, czyli przystosowaniu dodanych warunków. Przez wielu badaczy przystosowanie uważane jest za fundamentalny problem życiowy człowieka.

Tematykę aklimatyzacji kilkulatek do przedszkola ujęła w swojej książce Jadwiga Lubowiecka. Twierdzi ona, że: „osoba społecznie przystosowana, to taka osoba, która dostosowuje się do norm i zasad panujących w określonym środowisku. Takie zachowanie umożliwia jej bezpieczne funkcjonowanie. Co więcej współczesny świat oczekuje od człowieka nie tylko zaspokajania wymogów stawianych przez dane otoczenie, ale również zobowiązuje do rozwijania w sobie twórczości, kreatywności oraz umiejętności współpracy w grupie.”¹

W literaturze przedmiotu termin „adaptacja” wyjaśniany jest na wiele sposobów. Stosowany jest na równi z terminem „przystosowanie”. Wątek ten był rozpatrywany przez wielu naukowców w takich dziedzinach jak: pedagogika, socjologia, psychologia, biologia, a także medycyna. Powszechne znaczenie rozpatrywanego pojęcia to wzajemna relacja zachodząca pomiędzy jednostką, a środowiskiem, w jakim egzystuje. Przystosowanie w takich dziedzinach, jak: psychologia, a zwłaszcza w psychopedagogice specjalnej zostało wielokrotnie omówione. Określenie to używane jest, aby scharakteryzować funkcjonowanie osobnika w środowisku, w którym bytuje.

¹ Lubowiecka J, *Przystosowanie psychospołeczne dziecka do przedszkola*, Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2000, s. 7.

Przejawia się również, jako: kształcenie oraz kreowanie zachowań mających dać odpowiedź na przemianę danego środowiska.

Mówiąc o adaptacji oraz zdolnościach przystosowawczych jednostki nie ma żadnych przeszkód, aby rozważać to pojęcie pod względem rozwoju ludzkości, a także historii życia człowieka, w okresie trwania indywidualnych stadiów rozwoju. Ponadto omawiane pojęcie odnosi się także do konkretnych sytuacji, zwłaszcza sytuacji trudnych dla psychiki i organizmu człowieka, na które napotykamy w swoim życiu.²

Wincenty Okoń adaptację przedstawia w dwóch wymiarach: biologicznym oraz społecznym. Adaptacja biologiczna w rozumieniu autora to działanie mające na celu przystosowanie organizmu do zmian zachodzących w środowisku. Natomiast adaptacja społeczna w jego opinii jest procesem lub efektem procesu osiągania równowagi pomiędzy potrzebami człowieka a warunkami środowiska społecznego. Ukształtowanie jednostki prospołecznej, wyczulonej na potrzeby drugiego człowieka, a także inteligencja oraz orientacja indywidualnych predyspozycji są elementami regulującymi odpowiedni przebieg procesu adaptacji społecznej.³

Proces ten ułatwiają również takie cechy jak: wytrwałość, odpowiedzialność, samodzielność, wyzbycie się egoizmu oraz łatwość dostosowywania się do grupy społecznej.⁴

Według Tadeusza Tomaszewskiego adaptacja dokonuje się głównie poprzez uczenie się i naśladowanie. Jedną z teorii osobowości, jaką autor wymienia w swojej książce jest teoria przystosowania. Zasadniczą rolą tego procesu jest system kar i nagród występujących w danym środowisku, które nagradza jednostkę za zachowanie akceptowane przez otoczenie oraz karze za wszelkie odstępstwa.

Trzeci rok życia dziecka to czas, kiedy następuje otwarcie kolejnej fazy rozwoju. Bardzo często faza ta nosi miano wieku przedszkolnego, ze względu na to, iż duża liczba dzieci właśnie w wieku trzech lat rozpoczyna uczęszczanie do przedszkola. W tym okresie następuje duża zmiana w dotychczasowym życiu dziecka, gdyż ze środowiska rodzinnego wkracza w środowisko życia społeczności przedszkolnej. Jest to niezwykle trudny czas dla małego dziecka, które dotychczas przebywało w domu tylko z rodziną. Bardzo często wiąże się to z dużym stresem i przeżyciami emocjonalnymi u dziecka. Dla większości malców jest to niełatwy okres, dlatego tak ważne jest wsparcie ze strony zarówno rodziców jak i nauczycielek przedszkola.

Na proces przystosowania się dziecka do otoczenia i warunków przedszkolnych składa się wiele czynników a ich źródło znajduje się w samym przedszkolaku, w środowisku, w którym żyje a także w otoczeniu, do którego ma się przystosować.

Dla procesu przystosowawczego trzylatka istotne są dwie grupy czynników:

²Sękowska Z, *Przystosowanie społeczne młodzieży niewidomej*, Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1991, s. 9.

³Okoń W, *Nowy słownik pedagogiczny*, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2007, s. 16.

⁴Mróz T, Siwińska M, *Słownik terminów ogólnej teorii kształcenia*, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, Legnica 2013, s. 4.

- czynniki endogenne (wewnętrzne, wrodzone) to swoiste cechy, na które składają się: płeć, wiek, cechy układu nerwowego, etap rozwoju psychoruchowego, sytuacja zdrowotna

- czynniki egzogenne (zewnętrzne, nabyte) to detale, które dotyczą środowiska rodzinnego i dotyczy warunków materialnych i bytowych rodziny, sytuacji, jaka w niej panuje, jej liczebności, międzyludzkich relacji, postaw opiekunów, a także metod, jakimi się posiłkują.

Słowniki pedagogiki i psychologii podają, że rodzina jest fundamentalną grupą społeczną, która funkcjonuje we wszystkich grupach społeczeń.⁵

W życiu, każdego rodzica przychodzi moment, kiedy musi posłać swoje dziecko do przedszkola. Działalność wychowawczo – opiekuńcza rodziców ma znaczący wpływ na ciąg procesu akomodacji dziecka. Dla przyszłego przedszkolaka dość istotne jest, aby rodzice wspierali go przed przybyciem po raz pierwszy do placówki przedszkolnej a także, aby należycie przygotowali go do nowej roli. Niestety dość często rodzice nie przykładają większej uwagi do odpowiedniego przygotowania psychicznego ani fizycznego swoich dzieci do wkroczenia w nowe środowisko. Nie uczęszczają na zajęcia adaptacyjne z dzieckiem, wyręczają w podstawowych czynnościach, co skutkuje brakiem samodzielności, nie pozostawiają malucha pod opieką innych osób choćby na krótki czas (inaczej pójdzie do przedszkola będzie kojarzyć się z pierwszym rozstaniem), nie uczą zgłaszania i załatwiania swoich potrzeb fizjologicznych. Takie postępowanie w dużej mierze utrudnia pozostanie trzylatka w przedszkolu. Kształtowanie działań związanych z samoobsługą, a także naukę dobrych manier trzeba rozpocząć dostatecznie wcześnie. Im bardziej trzylatek się usamodzielnia, w domu, tym będzie się czuł pewniej i łatwiej poradzi sobie z aklimatyzacją do warunków życia przedszkolnego.⁶

Aby malcowi nie sprawiało problemu przyswojenie zwyczajów przedszkolnych, rodzice powinni wdrażać go do dłuższego przywiązywania uwagi za pomocą różnych zabaw i gier, w których wyznaczone są pewne zasady, słuchać wierszy, opowieści a także śpiewać piosenki. Ważna jest tu regularność i konsekwencja ze strony rodziców w kształtowaniu nawyków i prawidłowych postaw dziecka tak, aby w przyszłości nie trzeba było się zamartwiać, w jaki sposób je skorygować.⁷

Przedszkole i rodzina są tymi środowiskami wychowawczymi, które podejmują starania oddziałujące na rozwój dziecka. Dla placówki przedszkolnej ważną rolę odgrywa prawidłowa współpraca pomiędzy załogą przedszkola a rodzicami. Podstawą owocnej współpracy placówki z rodzicami jest wzajemne zaufanie oraz partnerskie relacje w wychowaniu. Ważnym aspektem jest kierowanie rozwojem jednostki. Proces

⁵Janus K, *Słownik pedagogiki...*, op. cit., s. 245.

⁶Klim-Klimaszewska A, *Trzylatek w przedszkolu*, op. cit., s. 77 – 85.

⁷Fiutowska T, Rumińska A, *Dziecko w domu i w przedszkolu. Vademecum dla rodziców i nauczycieli*, Oficyna Wydawnicza – Pedagogiczna Adam, Warszawa 2010, s. 39.

ten powinien przebiegać jednolicie tzn. tok wychowania i uczenia się w domu powinien być bardzo podobny do toku nauczania w przedszkolu. W przeciwnym razie może dojść do specyficznej rozbieżności emocjonalnej oraz poznawczej dziecka.⁸ Z chwilą przekroczenia progu przedszkola w życiu dziecka następuje bardzo ważny moment początku życia w dwóch środowiskach: rodzinnym oraz instytucjonalnym. Rozpoczęcie edukacji przedszkolnej wiąże się z opuszczeniem na kilka godzin doskonale znanego dziecku miejsca, jakim jest jego dom. Maluch wkracza w całkowicie nieznaną mu przestrzeń, która wcale nie kojarzy mu się z bezpieczeństwem, ciepłem rodzinnym i znajomymi twarzami. W interesie instytucji powinno być, aby dziecko uważało to miejsce za przyjazne, ciekawe, godne zaufania i bezpieczne. Jeśli takie będzie maluch na pewno szybciej pokona proces adaptacji i będzie z każdym dniem chętniej przychodził do placówki. Poza dobrą organizacją przedszkola bardzo ważną rolę odgrywa nauczyciel grupy, do której uczęszcza trzylatek.

Według Wincentego Okonia przedszkole jest placówką wychowawczą – opiekuńczą, do której uczęszczają dzieci od 3 do 6 lat. Instytucja ta stanowi pierwszy stopień w jednorodnym systemie edukacyjnym. Zadania, jakim powinno sprostać przedszkole według autora to: zagwarantowanie jednostce wszechstronnego rozwoju ruchowego, intelektualnego, emocjonalno– społecznego a także przystosowania do rozpoczęcia edukacji w szkole podstawowej.⁹

Literatura

- Borkowska A., *Kierunki działań adaptacyjnych w pracy z małym dzieckiem rozpoczynającym edukację przedszkolną*, w: *Małe dziecko w przestrzeni społecznej i edukacyjnej*, Lubina E. (red.), Wydawnictwo POLIHYMNIA, Lublin 2012.
- Chorchos P., *Problemy adaptacji dziecka do edukacji przedszkolnej*, w: Lubina E (red): *Małe dziecko w przestrzeni*, Warszawa 2007.
- Fiutowska T., Rumińska A., *Dziecko w domu i w przedszkolu. Vademecum dla rodziców i nauczycieli*, Oficyna Wydawnicza – Pedagogiczna Adam, Warszawa 2010.
- Gasiul H., *Psychologia osobowości. Nurty, teorie, koncepcje*, Difin SA, Warszawa 2010.
- Gulińska – Grzeluska D., *Kompetencje nauczyciela przedszkola*, w: *Nauczyciel. Rozwój zawodowy i kompetencje*, Przygońska E. (red.), Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2010.
- Janus K., *Słownik pedagogiki i psychologii*, Wydawnictwo Buchmann, Warszawa 2011.
- Karbowniczek J., Kwaśniewska M., Surma B., *Podstawy pedagogiki przedszkolnej z metodyką*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2013.
- Klim – Klimaszewska A., *Pedagogika przedszkolna. Nowa podstawa programowa*, Instytut Wydawniczy ERICA, Warszawa 2012.
- Klim-Klimaszewska A., *Trzylatek w przedszkolu*, Warszawa 2008.
- Klim – Klimaszewska A., *Witamy w przedszkolu*, Instytut Wydawniczy ERICA, Warszawa 2011.
- Król I., Pielachowski J., *Nauczyciel i jego warsztat pracy*, eMPiK Poznań 1995.
- Kwiatkowska H., *Pedeutologia*, Wydawnictwo Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.
- Lubowiecka J., *Przystosowanie psychospołeczne dziecka do przedszkola*, Wydawnictwo

⁸Karbowniczek J, Kwaśniewska M, Surma B, *Podstawy pedagogiki...*, op. cit., s. 177 – 178.

⁹Okoń W, *Nowy słownik...*, op. cit., s. 336 - 337.

Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2000.

Mróz T., Siwińska M., *Słownik terminów ogólnej teorii kształcenia*, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, Legnica 2014.

Okoń W., *Nowy słownik pedagogiczny*, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2007.

Sękowska Z., *Przystosowanie społeczne młodzieży niewidomej*, Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1991.

Zabielska A., *O czym każdy rodzic wiedzieć powinien?*, [w:] *Moje dziecko w przedszkolu*, red.A. Jegier, Wydawnictwo Harmonia, Gdańsk 2009.

SYNERGETIC APPROACH IN ADAPTIVE MANAGEMENT OF DEVELOPMENT OF THE DEPARTMENT SYSTEM OF INSTITUTES FOR POSTGRADUATE EDUCATION

Hanna Yu. Kravchenko

*Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, Ukraine
innovatica@ukr.net*

Adaptive management of development of the department system of institutes for postgraduate education” is considered as an interaction of the control and controlled subsystems, which is based on coordination of the strategic goal of development of the institute and specific goals of activities of its subdivisions, motivations and abilities of the participants in the educational process, requirements of the educational services market and interests and professional experience of the trainees with the content of the provided educational services, mobile transformation of the leading departments for increasing the level of professional competence of students / trainees and ensuring their competitiveness in the labor market.

Synergetic approach, which is used in various scientific researches mainly to determine the links between elements and their formation, identify the means of controlling them in complex systems, is of major importance for studying the phenomena of reality. In works of Ukrainian scientists, L. Danylenko, O. Yelnykova, and others, the nature of synergetic approach is analyzed, and its essence, which lies in studying the processes of self-organization and the formation of new ordered structures, is determined. For our study the principles of synergetic approach laid out in the works of I. Osadchyi [2] are relevant. The author notes that in studying educational systems it is important to define within synergetic approach the statement that educational systems are open and have no boundaries, and their structure consists of a core (macro-level) and zones of weak, moderate and strong influence at the micro-level and mega-level. This is understandable, because almost all resource flows, which, interacting in the core of the educational system and thereby providing some or other results of its functioning, are formed even far beyond its borders at the micro-level (the level of individuals) and mega-level (social groups, classes, regions, etc.)

[1]. The main indicators of the implementation of the synergetic effect in the functioning and development of the department system are such signs as positive energy of the academic staff of the institute; growth in the number of proposals for improving the educational process and its effective management; increase in the interest in professional development and professional self-development; loyalty of each academic staff member to the educational institution structural subdivision where he/she works as well as to its administration; reduction in the number of operational (including organizational) issues included in the agenda of administration meetings, meetings of departments, and increase in the number of strategic issues; reduction of employee fatigue; constant demand for educational services. According to the main provisions of synergetics, the features of determining the effectiveness of adaptive management of IPPE department system development under conditions of instability with relation to external influences and peculiarities of internal processes are as follows:

1. Considering the department system as a complex, open socio-pedagogical system, which is a subsystem of a more complex social system (system of educational institution, district, city, region, state, world). It should be borne in mind that, like any open system, the department system exchanges information, “energy” with other systems.

2. Taking into account the own trends in the department system development, creating conditions for self-development of the system towards its transition to a qualitatively new state, stimulating self-management in the system by adapting it to internal and external conditions, and adapting the environment to the needs of the system.

3. Building connections between different levels of orderliness of the department system, various structures of department system management with regard to the possibility of occurrence of temporary formations.

4. Relying on the processes of cooperation, namely, interaction of all participants in management of the department system development (administration, heads of departments and methodological subdivisions, teachers, methodologists, students / trainees), cooperation of efforts of all subsystems of the department system in different areas of its activity; coordination of management and self-management; alignment of joint efforts in creative searching for ways of achieving a desired result of development and diagnostics of the quality of the received result.

5. Applying nonlinear managerial thinking that not only focuses on setting common goals and forecasts of the department system development but also takes into account the chance of current situations.

Thus, in order to implement the law of synergy, the heads of all structural subdivisions of the department system should create the right system of interpersonal dealings within the IPPE department system, which envisage the network interaction

of all employees of the institute. Therefore, from the point of view of synergetic approach, it is important for us to understand that elements of the IPPE department system interact with each other and influence each other at all levels forming certain connections, which make them simultaneously components of the subsystem of the lower and higher levels.

References

1. Кравченко Г. Ю. Адаптивне управління розвитком інститутів післядипломної педагогічної освіти в Україні [Текст] монографія. / Ганна Юрїївна Кравченко. – Х.: «Смугаста типографія», 2015. – 300 с.
2. Осадчий І. Г. Основи теорії БМ-систем: інформаційні моделі освітніх систем / Іван Григорович Осадчий // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2003. – №1. – С. 74–86.

THE EDUCATIONAL UNIVERSITY CONCEPT

Ivana Lennerová

University of Economics in Bratislava, Bratislava, Slovakia

ivanalennerova@gmail.com

The Ministry of Education, Science, Research and Sport of the Slovak Republic prepared last year the draft called „National programme of development in education and training“, which is designed to cover in the 10-year vision of the strategic intentions in the field of education and training in Slovakia. The document is called "Learning Slovakia" and represents the basis for the formulation of the national development programme of upbringing and education. The basic philosophy, which is reflected in its content, emphasizes the long life process of learning of man as the core of his human nature and the key to a successful life. In particular, the efficient functioning of a high education as a permanent part of the European higher education area and the European research area, providing higher education with quality matching international standards, available for all citizens, who are interested and show the prerequisites for its successful completion.

Higher education must also be the heart of the research in Slovakia in the field of basic research and in the field of applied research and development and the driving force behind the development of society and regions in Slovakia. In the present contribution, we introduced the concept of an educational university. It is our opinion, how universities in Slovakia can will be better attractive for students. One of the key tasks of the university in educating young people in today's changing world is the creation of an environment that: promotes meaning full learning and critical thinking, provides a realistic choice of learning to reach the maximum, enables and develops open partnership communication, value, promotes cooperation and acceptance of diversity. It is an environment that allows students to live an exciting and exciting life a day, not just to prepare for it. The creation of such an environment requires not only

the provision of foreign language teaching, the use of modern technologies, the innovation and reduction of learning content, the mastery of new pedagogical methods and learning processes, but also the support of the constant process of professional and personal growth of all teachers, administrative workers and university as a whole. It is a permanent process of forming a university as an open system, a learning community. University as a system arises not only as the work of creative and sacrificing pedagogical workers. It is the product of cooperation of all stakeholders. We want to create universities for good students and good teachers for the benefit of the entire community.

Traditional understanding of the university as a means of learning, education and learning needs to shift to the perception that the main objective of all stakeholders is to create a "good university" – fostering an environment for education and development. We usually talk about a good university when its students are placed at the top of the competitions or national rating. Educational university should be a place of education at the level of individuals, teams or the whole organization, even at the community level with which the university is in contact. The educational university should be a lasting, strategically used, integrated and parallel-going process that goes together with the work flow. It also develops the university's ability to innovate and grow. Educational university should have built-in systems that capture education and share it. Educational universities should seek to integrate knowledge into their structure, apply them in their work, and thus project into their own experience and be able to adapt to rapidly changing and increasingly complicated environmental conditions. The need to be flexible, adaptable and react quickly to change has led to a new approach to continuous education as a priority competitive advantage for the university. Educational university means a place where people develop their ability to achieve the desired results, promoting new and creative ways of thinking, in which space for collective aspirations is created and in which people are continually learning how to learn together. Such a university facilitates and supports the learning of all its members and is constantly transforming. The intention of the university's teaching concept is to make the processes of individual learning and learning universities one of its main activities. And the ability to learn faster than competitors can be the only sustainable competitive advantage. In the educational university, employees as individuals should be able to analyze themselves what steps to take to improve the overall situation at the university, seek answers to questions, be they initiative, try to learn something new, while helping each other and being willing to work on it. This activity should evolve from the sense of belonging and willingness to participate in achieving common goals. The role of management in the educational university is to contribute to the creation of its own environment to support higher performances, to provide all the necessary information and to explain the essence of the company's mission and objectives or to improve the communication system between all levels by conducting meetings or

creating mailboxes for anonymous staff questions the leadership should be devoted. In the educational universities, continuous and voluntary education will be required, and learning will require changes in style of management. The interest of change management is a key condition. Managers typically educate faster and adopt new approaches, are more adaptable, and should therefore have a positive impact on other employees. In this process, communication plays a key role at all levels of the university. The will to communicate must be directed both inside the university and outward. Educational university is an ideal or vision of what many managers are trying to achieve around the world. Continuous improvement is a staggering process in which people at all levels of organization gradually increase their ability to achieve the desired results. There is no recipe for success. Successful ones combine at least one aspect: they want to learn how to do something, they want to figure out how to solve the problem. The educational university is built on five building blocks. These are personal mastery, mental models, shared vision, team learning and system approach.

CREATING THE OPTIMAL CONDITIONS OF THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONALISM OF FUTURE GRADUATES IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING

Natalia M. Matorina¹, Valentina V. Matorina²
Donbas State Pedagogical University, Slovyansk, Ukraine
¹ n.m.matorina@gmail.com, ² v.matorina@mail.ru

Modern higher school being in the center of the processes of social development undergoes great changes which are determined by the urgent need of training the specialists of a new formation who are able to join the processes of reforming economy, to provide the development and implementation of innovations in all spheres of life activities. In this regard, as never before, there are required high-quality specialists with high professional training, ensuring the professional and career success of specific specialists, as well as achieving positive changes on a national scale. Precisely such labor resources of the new generation will ensure the implementation of the large-scale goals facing the society. That is why the radical improvement of the quality of higher education, as well as the competitiveness of graduates, is extremely topical today. Recently, many works have appeared in which scientists-pedagogues, pedagogues-managers speak about the unsatisfactory state of the existing system of training future specialists in various spheres of life, and also look for conceptual approaches for updating and modernizing this system.

Undoubtedly, full integration into the world educational space requires raising the education system to the international level. We will name, based on the analysis of

the scientific and methodological works on the topic of research and our own pedagogical activity, the main trends necessary for the modern development of the higher educational system, as well as some optimal and effective conditions, types of activities for developing professionalism of future graduates of higher educational institutions.

Let us note that under professional learning we, following the well-known academic pedagogues, understand the ability of a person to carry out professional activities (communicate, learn, analyze, design, choose and create) on the basis (on the ground for separation – consequently: mastering the past, the possibility of effective professional activities “in the present” and the possibility of development) of deep fundamental knowledge; high professional competences; high basic competences.

Proceeding from the fact that professional education is aimed at meeting the needs of four subjects / objects (customers and consumers of educational services) – personality; society, state; production; system of professional education – the main ideas, directions of the development are humanization of professional education (focus on personality); democratization of professional education (focus on society, state); advanced professional education (focus on production); continuous professional education (focus on the system of professional education).

The leading trends in the development of the system of higher education at the present stage should, in our opinion, be the following: renewal of philosophy of higher education; introduction of new paradigms of higher education; search for more effective ways of managing the educational system; integration of science with education; improvement of state standards of higher education; informatization of education and development of adequate new teaching technologies; increase in the level of learning and professional competence of graduates of higher school, and so on. The conditions of effectiveness are determined, in our opinion, by the systematic and purposefulness of actions, the person-oriented direction of professional training, the orientation toward the development of individual psychological potential, the satisfaction of the need for social and professional self-determination of each applicant; partner interaction in the system of “lecturer-applicant”, and so on.

The priorities in the issue of the development of professionalism of future graduates should become strengthening the general educational components in the professional educational programs, the further development of postgraduate education in higher school, the transition of professional school to the training of specialists of a broad profile, the development of scientific and educational and production-educational complexes, the strengthening of the scientific potential of higher educational institutions, the development of the ties with academic science, as well as the activity orientation – the transition from the “knowledge” paradigm to the activity (competence) one. Universities should form a competitive graduate. For this all the scientific-pedagogical activities of the lecturers of universities should be directed to

the formation of the following skills, abilities and way of actions of the applicants: to organize the process of communication, to diagnose, to create the positive emotional background while communicating with people, to motivate, to inspire people, to settle conflicts, to conduct talks; to organize joint routine and creative activities, to organize one's own activity, to take decisions in standard and nonstandard situations, to behave in a proper way in the competitive conditions, to use sociocultural technologies, to distribute and evaluate resources for the implementation of goals; to forecast the development, to plan activities (one's own and others'), to set goals, to analyze, to assess, to develop and use documentation, typical of professional activities, to generate new ideas, to present and transfer information, to maintain constant creative growth and development, to use appropriate technical means, etc.

Among the activities to develop professionalism of future graduates, we actively use training technologies, training in foreign educational and methodological complexes (EMC), participating in heuristic distance Olympiads, etc. All this is directed to the formation and development of such features of the personality as an ability to work in a group, a sense of responsibility for learning outcomes, initiative, curiosity and creativity; is aimed at developing foreign-language communicative competence, i. e, abilities and willingnesses of applicants to use foreign languages in the interpersonal and intercultural communication, and so on.

Thus, the above provisions, as well as the tendencies in the development of higher education, require from higher school to rethink the priorities in the educational activity, as well as to create optimal conditions for the development of professionalism of future graduates. The factor of participation of the competitor of a degree of higher education in the course of training induces lecturers to search for new ideas, means and ways to make the competitor a real participant of the educational-cognitive, communicative activity, who is able independently and then autonomously to receive education.

USING CLOUD TECHNOLOGIES BASED ON MULTY CLIENT SYSTEM TO BUILD THE PRACTICAL ENVIRONMENTS IN E-LEARNING

Viktor V. Morozov¹, Olena V. Kalnichenko², Grygorii M. Steshenko³

Management Technology Department of Taras Shevchenko National University, Kyiv

¹ knumvv@gmail.com, ² kv_vl@ukr.net, ³ gmsteshenko@gmail.com

Expanding the range of tasks to create modern information systems, increasing their complexity, ambiguity and increased turbulence in external environment, large volumes of information, require new technical solutions to ensure effective integration of heterogeneous information resources, determined by a number of requirements,

such as reliability, security, independence from the type of operating system or communication network, etc. [1]. Among these tools can be distributional information systems (DIS), which are now actively used to solve these problems and appear to be a universal approach for various areas of activity.

As the projects for the creation of DIS are related to IT projects, which are characterized not only by functional and constructive complexity, but also by a large number of changes at the planning stages and especially at the project implementation stages [2]. The example of discussed DIS is presented in Fig.1.

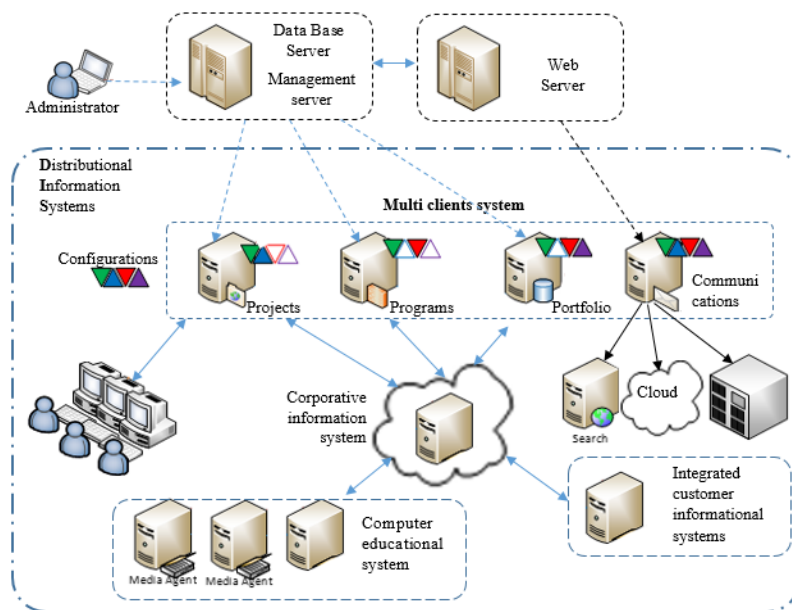

Figure 1. Interaction structure of discussed DIS

The concept of using a multi-agent system is one of the most promising areas for the development and construction of virtual educational environments for distance education systems. The process of implementing information-communication technologies in modern educational process using multi-agent systems, requires the construction of an efficient high-tech infrastructure of higher education institutions. So, for such organizations that do not have a complex infrastructure, there is a problem in development of their own cloud environments that should provide instant access to on-line learning, unlimited scalability and access to the dynamic set of personal learning tools.

Main research tasks:

- development structure of cloud learning service, based on the usage of DIS and multy client approach;
- development of a service structure to support various user profiles for the dynamic provision and distribution of remote access to the cloud computing environment, based on reusable usage of a set of practical training environment.

For today, the SCORM (Shareable Content Object Reference Model) – an industry standard for sharing educational materials based on the conceptual model of

the IEEE 1484.12.1 standard ["Standard for Learning Object Metadata"], has been developed and used. It is developed to provide a multiple use of training materials, for support and adaptation courses, for organization of the information of individual teaching materials in the training courses or disciplines according to individual user requests.

To resolve the problems described above Kyiv Taras Shevchenko National University, Faculty of Information Technology (FIT) has made three steps that will partially or fully solve them. The proposed approach is shown in Fig. 2.

To ensure the quality of the educational process, taking into account global trends in education, the department created a system of electronic learning (SEL) [3], which provides much more opportunities for students to master all the requirements of the above standards.

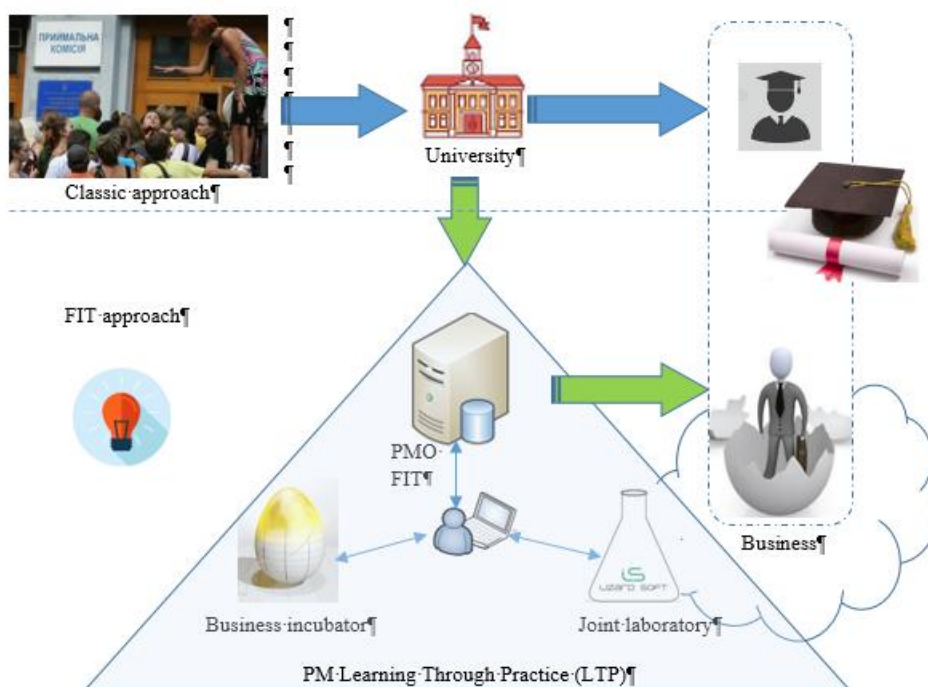

Figure 2. PM learning through practice approach

Through the project "e-learning system" at the faculty created a unique series of training in the field of project management. There were overcome negative effects caused by changes in the curriculum and increased the number of students employed by specialty.

References

1. А.Н. Алпатов. Развитие распределенных технологий и систем. Перспективы Науки и Образования, 2015, №2 (14).
2. V. Morozov, O. Kalnichenko, Yu. Liubyma Managing Projects Configuration In Development Distributed Information Systems. Proceedings of the 2nd IEEE International Conference «Advanced Information and Communication Technologies-2017». Lviv Polytechnic National University, July 3-7, 2017, Lviv, Ukraine.
3. Electronic Learning System, <http://online.knu.ua/>

THE CONCEPT AS THE MAIN FORMING FACTOR OF THE INTERNET USER'S NAME

Maryna Yu. Shevchenko

Donbas State Pedagogical University, Slovyansk, Ukraine

maryluckybest@gmail.com

Modern linguistic concepts characterized by attempts to reveal the universal nature of language are balanced between humans and extra-linguistic reality. Language is a means of conceptualizing reality that creates a picture of the world speech. The problem that is disclosed article lies in the problem of the nicknames that are represented in the concept of the Internet and cognitive components of the concept.

The purpose of the article lies in forming of a view to the phenomenon of the concept with the aim to represent the cognitive components of the concept (as in the conceptualization of reality involved in cognitive structures that make up the mechanism of the concept – the idea), and identify mechanisms of perception and reproduction of conceptual components using appropriate cognitive models of perception and reproduction of reality and highlight the main conceptual array of items on the Internet. Finally, our task also lies in the illustration of specific concepts of the participants of the Internet communication.

The process of describing of the new life situations is not by inventing new, but is a result of the use of existing forms, including models and formatives, during their activation by analogy. Prototypes of the new name may match some similar structural and semantic models where there may be similar derivatives of word building.

Subject party concept can be described using concepts such as frame and gestalt. As noted, V.I. Karasik, "frame is a model for measuring and describing the knowledge stored in the memory". Modules identify the frames using the language (holistic) perception of reality. Linguistic Gestalt described in the works of famous scientists are very important for our investigation. We consider the linguistic gestalt as a way to relate the form and content. Special linguistic Gestalt may be represented in different stylistic means as grammatical structures or other categories of speech.

The concept is one of the basic understandings of the cognitive linguistics, it lies in the sphere of the mission, operating with abstract symbols. It also belongs to the symbols that are compared with the evocation of messages and the internal representations of reality. Concept also includes the idea and sensitivity of personality.

Chronologically exploring the concept, the science, moving in the direction of form, appealed to the semantic structure of the phenomenon, abandoning its own structural approach. The Prague Linguistic Group (60-ies) worked in the field of nomination. The theory of nomination continues to be based on the cognitive studies of J. Lacoff, A. Vezhbitskaya that made a significant contribution to the founding and

development of cognitive science, where the basic concepts serve as the basic level categories – prototype, frame, module, gestalt, idealized cognitive model (its types) and concept. According to V. Karasik, «the concept includes subject-figurative, conceptual and value components». The central factor that makes the concept meaningful is the value component. The degree of significance is determined by the degree of efficiency. Concept does not arise from nowhere. It is first perceived, digested and sent to memory and stored in memory (the frames, file frames stored in memory), at the same time, the concept is refracted in personality, individual experience and then it is reproduced and begins to live in the speech environment.

We assume that the constituents of the concept are perceived and reproduced with the help of the corresponding cognitive models, namely, the image component is a conceptual component reproduced by a schematic cognitive model. This is a simple assimilation of the concepts of reality through cognitive schemes, such as «good – bad», «far – near», «warm – cold» and images «river – blue ribbon».

This is the so-called «basic conceptualization», which, in the process of perceiving reality, uses simple schemes and images. The subject component is reproduced by means of a positional cognitive model. And, finally, the conceptual component of the concept uses a metaphorical and metonymic cognitive model, since it creates some concepts in the «repositories» of others. So, imagination is used when, for example, the statement «Free as the wind» creates a concept of «freedom» that is conceived for the metaphorical overlay «the wind is freedom. The process of describing of new life situations is provided not due to the invention of a new one, but as a result of the use of existing models, including word-formation models, in the process of activating by analogy. Prototypes of a new name may correspond to several similar structural-semantic models, where embedding of similar derivatives in the word-formation series are used. We consider the conceptual and figurative aspects of the concept as two sides that are responsible for two different stages of the existence of the concept - the stage of perception and the stage of reproduction. At the stage of reproduction, the most important is the conceptual side of the concept, as it already implies the presence of any knowledge, representations, images. And at the stage of perception, the image component of the concept is more important, as gestalt perception (we perceive the world in a holistic manner, in the interconnection of components) implies the perception of a holistic image. An image is not a concept; it is a «bundle of interacting features». The subject side of the concept may be described using concepts such as frame and gestalt. As V. I. Karasik notes, «frames are models for measuring and describing the knowledge stored in memory». Modules describe the frames in the language with the help of gestalt (holistic) perception of reality. We consider linguistic gestalt as a way of correlating form and content. Specifically, the linguistic gestalt is expressed (may be expressed), for example, by stylistic means, grammatical structures or other categories of language.

ON THE PROBLEM OF INCREASING THE EFFECTIVENESS OF INDIVIDUAL WORK OF STUDENTS ON STUDYING FOREIGN LANGUAGES WITH THE HELP OF USING THE MODERN TECHNOLOGIES

Viktoriia V. Slabouz

Donbas State Pedagogical University, Slovyansk, Ukraine

queen_viktoriya28@ukr.net

Students' individual work under the credit-module system is one of the most important components of educational work at a higher educational institution. Its aim is to form a creative personality who is who is capable of self-development, self-education, and innovative activity not only during university studies, but also throughout life: the modern person must learn to perceive and analyze the large volume of new information, to evaluate critically its assessment. Of particular importance is the organization of students' individual work while studying foreign languages as one of the means of communication and cognition of the surrounding world.

The problems of the innovative technologies are studied by such researchers as N. Basova, S. Vyetrov, M. Klarin, I. Pidlasyy, Zh. Poplavska, D. Stetchenko, V. Tynnyy, V. Shukshunov. The use in pedagogy of the information technologies is analyzed in the works by V. Bezpalko, A. Nisimchuk, I. Pidlasyy, O. Shyyan and others.

Traditionally, students' individual work has occupied a significant amount in the process of mastering a foreign language, in particular, in mastering and working over the lexical, grammatical material, while developing the reading and writing skills. Existing manuals, dictionaries, reference books, computer and multimedia technical resources, and the Internet provide a wide range of opportunities for students to independently process their studied material and improve their knowledge of a foreign language. However, in this process, the role of the teacher should not be passive, he/she must correctly organize students' individual work, create the necessary teaching and methodological support. An important role in this process is played by the use of the computer technologies and the Internet, audio and video materials, project method, etc. It should be emphasized that effective individual work can only be done when students are interested in its implementation. All the above-mentioned technologies greatly contribute to this goal.

Considering the issue of the use of information technologies while learning foreign languages, one can distinguish the following positive moments of their implementation – they motivate learning, possibly even more than audio and video materials, enable the lecturer to apply an individual approach, contribute to the

development of students' autonomy, encourage to use the information that directly affects their personal or professional life, raise awareness of other languages and cultures, due to the availability of various types of texts, they enhance language competences, provide modern materials that meet the interests and needs of students, provides authentic and up-to-date material.

Let us consider the role of modern technologies in the process of organization of students' individual work in more detail. Computer technologies and the Internet are the basic means of attracting and encouraging students to work independently due to many factors. Firstly, it is the convenience of using and accessibility of these tools, because today each higher education institution has computer classes and multimedia audiences connected to the Internet, and the vast majority of students have their private computers and the Internet at home. Secondly, one of the ways of encouragement is a wide range of opportunities for students' individual work, such as work with texts, audio and video materials, special programs, electronic testing of knowledge, communication with foreign language speakers on-line, the ability to find the right material on any topic, etc.

Nowadays there are a lot of different programs for learning, developing and mastering knowledge, skills and abilities of students. All these program products can be divided into four basic categories:

1. Electronic dictionaries (Lingvo, Webster's Dictionary, Longman Dictionary, Macmillan English Dictionary and some others), that give an opportunity to find quickly any word with all its meaning and possible grammar forms, listen to the pronounced transcription of the given word and analyze the examples of the sentences with this word to understand better its meaning in different contexts. These dictionaries can be used while working with texts, audio and video materials, etc.

2. Electronic translators (Prompt, Magic Goody, Google Translate and others) that allow to translate big texts. The drawback of these translators is that they do not always present translations that correspond to all the syntactic and stylistic norms of the language. They can be used while working independently with texts.

3. Programs to learn a foreign language that are oriented to their audience and the level of language proficiency. They can be actively used at different stages of work with the lexical and grammatical materials.

4. Testing programs (electronic tests of TOEFL, IELTS and others) serve to check and control knowledge and to estimate the general level of language proficiency.

In addition to the above-mentioned categories, it is also worth mentioning the availability of special programs for lecturers that allow them to conduct electronic testing. Such programs can become indispensable in the process of checking and evaluating students' individual work, as they significantly save time for a lecturer.

Thus, the information technologies and the Internet are extremely effective means of organizing individual work of the students of language specialties and deserve wide use. They fully develop speaking skills, allow to understand more deeply the culture of the country which language is learnt, stimulate interest in learning foreign languages. All these modern technologies contribute to the development of students' individual work under the credit-modular system, create conditions for the effective organization of individual work while studying foreign languages as one of the means of communication and cognition of the surrounding world.

PSYCHOLOGICAL CONDITIONS AND FACTORS OF SELF-CONSCIOUSNESS' DEVELOPMENT

Halyna M. Svidenska

Donbas State Pedagogical University, Slovyansk, Ukraine

svidenskag@gmail.com

The phenomenon of self-consciousness remains one of the most urgent and at the same time, the most interesting and least studied issues in psychology. Many scientific works both in foreign and national psychology are devoted to this research. For many years, psychologists consider the phenomenon of self-consciousness from different points of view, build new theories and research structures, but still this issue remains problematic as before. Evidence of this is the variety of interpretations concepts' interpretations, that are associated with the phenomenon of consciousness: "I", "self-concept", "self-image", "I-ideal", "self", "identity", "I-system", "I-construct etc.

Self-consciousness is a complex, multidimensional psychological component of the individual, some aspects of which are widely studied as in the national (B. Ananiev, L. Bozhovich, L. Vygotsky, G. Kostiuk, O. Leontiev, P. Chamat, I. Chesnokov, O. Shorokhov, etc.), and in foreign psychology.

The basis of our study of consciousness is the principle of personal approach which is based on the conclusions of S. Rubinstein on the driving forces of the development of self-consciousness, expressed in changing the nature of relationships with others. Self-consciousness is considered as the person becomes an independent subject of practical and theoretical activity.

I. Chesnokova proposes to distinguish two levels of self-consciousness depending on the framework in which there is a correlation of knowledge about oneself. On the ground level, such correlation takes place in the framework of the Association "I and the other person" (the formation of the "I'm real" with the "I-mirror"). At first some quality is perceived and understood in another person, and then it is transferred to itself. Internal methods of self-knowledge at this level are mainly

self-perception and self-observation. At the second level, the correlation of knowledge about yourself is in the process of auto communication, that is, in the framework of "I and I" (the correlation of "I-real" and "I-ideal"). The person operates already generated knowledge about yourself. Internal processes of self-realization I. Chesnokova considers introspection and self-reflection. At this second level, a person correlates his behavior with the motivation he implements. The same motives are judged from the point of view of general and internal requirements. The consciousness reaches the highest development at the second level during the formation of life plans, life philosophy, personal dignity.

Well-known Ukrainian psychologist M. Borishevsky emphasizes that E. Dikstein in his scientific works showed the connection of self-reference with the character of consciousness at different levels. He identifies five levels-stages. The first level involves the formation of a child's autonomy, the ability to cause concern about oneself and formation on the basis of this feeling of self-esteem. At the second level, in connection with the development of social activity of the child, self-esteem becomes a measure of success in certain actions and in comparison with others. At the third level, in connection with the formation of self-monitoring ability, the measure of self-esteem becomes the degree of achievement of the "I-ideal." The fourth and fifth levels are alternative and express different development options. The fourth level – level "I" as an integrative whole. According to Dikstein, the degree of self-esteem at this level will be the degree with which the individual realizes and takes on each aspect of his existence. At the fifth level, self-consciousness is characterized by the discovery of the relativity of the boundaries of the "I," the recognition of its limitations, the variability of its "I". In the stable structure of our self-consciousness, "I-concept" plays a special role. Any actions – both substantive and mental – can act as actions aimed at correlating with the "I-concept", and then they act as actions of realization of self-consciousness. As the social environment contributes to the formation of the "I-concepts" of the individual, and the "I-concept", in turn, affects socialization. In other words, when the "I-concept" is rooted so much that it begins to determine our behavior, then it becomes a factor of socialization to the same extent as its product.

The factors influencing the formation of "self-concept" in adolescents, include:

- perception of the child by other people (parents, peers, etc.)
- self-analysis (analysis of personal strengths and weaknesses)
- social values, expectations, ideals
- the experience of social behaviour
- appearance, a sense of strength and health

After analyzing various approaches to the theory of "self-concept", we believe it is necessary to note the following:

- there is no single understanding of the structure, mechanisms, functions and factors of the productive formation of the "I-concept";

- the structure of "I-concept" emphasizes the importance of experience of the individual, forms the socio-psychological content;

- "I-concept" brings together biological, psychological and social levels of manifestations of the personality, that is the final product of all three sides: emotional, cognitive and regulatory;

- despite the significant differences in the definition of the internal structure of the "I-concept", its inherent in functions and the possible dynamics, all the authors come to one general position: "I-concept" not only develops and implements, but expresses directly in the processes of reflection, interaction, knowledge and relationship with other people and meaningful objects.

Summing up described, we distinguish the main theoretical approaches in studying of development's peculiarities of the person's consciousness during the period of adolescent crisis. Their content is as follows:

The general theoretical approach in the studying of the development's peculiarities of a person's self-consciousness was determined in the studies, that scientists directed to substantiate the structural components of consciousness, as a special feature of age formation of self-consciousness.

The priority role of studying this problem by researchers of native and foreign psychology is given to the general theoretical approach of the essence of "I-concepts" and "I-image". In their content, dynamics, fullness, clarity decided psychological conditions and factors of development of consciousness of the person.

THE BASIC ACTIVITIES FOR INTERCULTURAL EDUCATION OF STUDENTS: BELGIAN EXPERIENCE

Iana G. Tikan

National technical university of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic institute",

Kyiv, Ukraine

Yanixx33@gmail.com

With the constantly increasing number of students and teachers going abroad within Erasmus and many other mobility programs an overarching aim of higher educational establishments is to prepare them for multicultural environment and their stay abroad. In a fast changing world that puts a premium on creativity, innovation and collaboration, one of the most important skills students and future teachers need is global and intercultural competence. The Erasmus Multilateral Project provided an International Path – a set of modules – to encourage students learning mobility and to support them in gaining and benefiting from their international experiences [1]. These teaching modules were successfully implemented in the University of Leuven (KU

Leuven) in Belgium and proved to be highly efficient for giving the Erasmus students intercultural education before, during and after their stay abroad and supporting their personal growth and intercultural awareness.

One crucial characteristic of these activities is that they invite students to go beyond nationalities that prevents students from tendency to categorize the people they meet abroad mostly by their nationalities, and helps to see others within a more complex and shifting framework of belongings, to enjoy their own and others' multiplicity as individuals. This theoretical background, inspired by A. Holliday (2011) and his non-essentialist view of cultures, implies, that people belong to different groups and cultures, which are defined according to their nationality, ethnicity, social class, gender, age, religion, political or sexual orientation, etc. Thus, their sense of belonging is multiple, and, moreover, shifts according to the purpose and context of their interactions, as well as their interlocutors. The key point is that students should be able to recognize and appreciate this multiplicity in other people to prevent essentialism that, in the words of A. Holliday, "presents people's individual behaviour as entirely defined and constrained by the cultures in which they live so that the stereotype becomes the essence of who they are" [2, p. 4].

All intercultural activities provided by The Erasmus Multilateral Project are organized in three modules – the first is to be taught before departure, the second is for students who are already abroad, and the third for those upon return. The first module includes four basic activities:

- Perceptions of self and other – helps students to explore the concept of "multiple identities", as well as other more common terms ('stereotype', 'prejudice', 'essentialism', and 'ethnocentrism') are reconsidered.

- Anti-discrimination study circle – encourages students to reflect on discrimination and how it can touch everyone in their own life and communities (students are guided to analyse discourses of discrimination in the media – TV news and the Internet – by deconstructing images of otherness, which are often conveyed by specific language choices).

- Exploring narrative in intercultural mobility contexts (students explore examples of narratives and confront the challenges and questions surrounding them within their own mobility perspective).

- Meeting others abroad (activity aims at reflecting on what it means to engage with others during a stay abroad) [1].

The second module is made up of three activities for engaging students in their concrete experiences abroad and helping them to understand better what they are going through. It includes such basic activities as:

- 24h Erasmus life (covers the topics of emotional dimension of living abroad, social contacts within the university community, academic life and language experience).

- Intercultural geography (introduces students to their host environment – the place, its neighbourhoods, history and culture, etc).

- Experiencing (interculturality through) volunteering (students gain field experience and engage in intercultural dialogue with the local population, which potentially increases their employability).

The third module, containing three activities, encourages students to analyse and make the most of what they have learned abroad, includes such activities:

- Bringing interculturality back home (helps students to reflect on their experiences and share these with others)

- One, two, many... mobility experiences (invites students to look back critically on how they talk about their mobility experience, to construct different narratives for different audiences).

- Student mobility beyond the academy (students reflect on how they may view themselves as global citizens as a result of their study abroad, and how mobility is perceived in the professional world) [1].

The University of Leuven (KU Leuven) is able to offer to its outgoing students modules 1 and 3 face-to-face, while module 2 is taught online. The highlighted activities are successfully implemented in the practice of intercultural students' education that aims at changing the life of students of different backgrounds and providing equal opportunities and successful learning for everybody; resisting any of the oppression demonstrations; educating students to live and fruitfully work in dynamic and ethnically, racially and culturally diverse society. The highlighted activities are basic for modeling students' values and perspectives of respect and concern for other cultures, people and global realities.

References

1. Beaven, A., Borghetti, C. (2015). *Intercultural Education Resources for Erasmus Students and their Teachers*. Koper: Annales University Press.
2. Holliday, A. (2011). *Intercultural Communication and Ideology*. London: Sage.

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ТРЕНУВАНЬ З КІКБОКСИНГУ

Антон О. Артюхов

Донбаський державний педагогічний університет, м. Слов'янськ, Україна

aaanton.art@gmail.com

Кікбоксинг гармонійно поєднує в собі такі види єдиноборств як бокс, таеквондо, карате. Простота і доступність методик тренувань робить цей вид простим, ефективним і цікавим. Заняття кікбоксингом дають важливі навички самооборони і розвивають цілий комплекс фізичних якостей – гнучкість, силу, спритність, швидкість реакції, координацію рухів, відчуття рівноваги,

концентрацію уваги, витривалість. Тренування сприяють гармонійному тілесному розвитку і відмінній функціональній підготовці, формують культуру спілкування, розвивають дисциплінованість, зосередженість, уважність, вміння працювати в парі і в колективі.

Для того, щоб починати тренуватися в секції кікбоксингу, сьогодні немає жорстких вікових і статевих обмежень. Можливість засвоїти основи цього виду єдиноборства най молодшими спортсменами оцінює тренер, люди ж старшого віку визначають це самостійно, орієнтуючись на власне самопочуття. Особливістю індивідуальних тренувань є те, що тренер постійно спостерігає за роботою спортсмена, і як тільки помітив, що він почав неправильний рух, тут же дає відповідні рекомендації. Вважається, що найбільший ефект досягається в поєднанні індивідуальних занять з груповими, під час яких спортсмен може займатися в парах, порівнювати свій рівень підготовки з підготовкою інших спортсменів. Така методика дозволяє швидко отримувати бажаний результат.

У кікбоксингу можна зустріти 3 основних типи тренування – робота з грушею, бій з тінню і спаринг.

Розвиток координації та швидкості досягається завдяки роботі з грушею. Як правило, вона підвішена під стіною і знаходиться на рівні очей спортсмена. Тренування з грушею допомагає навчанню ударів з короткої відстані. Як правило, достатньо десяти 3-хвилинних раундів, щоб поліпшити почуття координації і попрацювати над витривалістю.

Бій з тінню добре розвиває швидкість спортсмена. Сутність цієї техніки полягає в тому, що боєць стає перед дзеркалом і починає завдавати удари руками і ногами у явному противнику. Крім розвитку швидкості і координації, у спортсмена з'являється можливість бачити недоліки своєї техніки і працювати над окремими елементами. Бій з тінню є нескладною разминочною технікою. Залежно від рівня і методики тренувань інструктор з кікбоксингу може поставити цей прийом як на початок тренування, так і в середину заняття.

Спаринг є одним із найнапруженіших етапів тренування, оскільки спортсмену доводиться працювати вже з противником. Вважається, що чим досвідченіший противник, тим кращий ефект від його виконання. Тренер призначає певну кількість раундів. Однак в будь-який момент можна зупинити спаринг, якщо спортсмен відчує сильний біль в суглобах або має дуже погане загальне самопочуття. Початківці до спарингів не допускаються.

Розминка в кікбоксингу – це також дуже важлива складова тренувального процесу. Від того як вона проведена, залежить наскільки ефективною і корисною буде все тренування, яким буде загальний стан і настрої спортсменів-бійців. Основним завданням розминки є підготовка організму до майбутніх навантажень, запуск психофізіологічних механізмів, які візьмуть участь у подальшій роботі.

Розтяжка є невід’ємною частиною розминки (робиться ще і в заключній частині тренування). Розтяжка буває загальною (нахили, переكاتи, шпагати, скручування, згини) і спеціальною (нанесення ударів в повітрі ногами, руками, махи, відмашки, спеціальні вправи в парах). Крім свого основного завдання – досягнення максимальної амплітуди рухів усіх частин тіла при роботі, розтяжка виконує і багато інших функцій, адже якщо м’язи добре розтягнуті, вони краще забезпечуються киснем, а, отже, і працюють ефективніше і довше не втомлюються.

Загальнофізична підготовка (ЗФП) – це, перш за все, виконання вправ для розвитку фізичних якостей: витривалості, сили, швидкості, координації. Застосовуються вправи і завдання, спрямовані як на кожен вид фізичних якостей, так і в їх поєднанні. В комплекс ЗФП входять і загальноприйняті вправи (віджимання, підтягування, біг, стрибки і т. д), і спеціальні (робота з мішками, перед дзеркалом, на тренажерах і т.д.). ЗФП є також важливою складовою в роботі кікбоксера. Адже, якщо у спортсмена не достатньо розвинуті фізичні якості, навіть найдосконаліша техніка не дозволить повноцінно діяти в бою.

Таким чином до найбільш характерних особливостей методики занять кікбоксингом на нашу думку слід віднести наступні:

а) заняття повинні бути організовані у відповідності до постійного і тісного взаємозв’язку дидактичних принципів навчання та тренування;

б) застосування різних методів навчання залежить від завдань, програми навчання, складу тих, кого навчають, рівня їхньої підготовленості, кількості часу, що відводиться на заняття, стану навчально-матеріальної бази, рівня практичної та методичної підготовленості інструктора;

в) відсутність конкретних комбінацій і жорстко «заданих», відпрацьованих прийомів обумовлює розмаїтість і універсальність бойової техніки системи, широку варіабельність вирішення конкретних бойових ситуацій.

ПРОБЛЕМЫ ПОДГОТОВКИ ПСИХОЛОГОВ-КОНСУЛЬТАНТОВ ЭКСТРЕМАЛЬНОГО ПРОФИЛЯ В УКРАИНЕ

Наталья Е. Афанасьева

Национальный университет гражданской защиты, г. Харьков, Украина

Afanaseva_Natali@ukr.net

Профессия психолога-консультанта требует специальных способностей и качеств. Личностное развитие и становление в качестве специалиста, эффективность работы зависят, прежде всего, от степени выраженности профессионально важных качеств, от особенностей мышления и сознания,

мотивационно-смысловой сферы и их взаимосвязи с операциональной стороной деятельности [1; 2].

В Украине психологи после получения высшего образования практически сразу приступают к профессиональной деятельности, поэтому их подготовка в области психологического консультирования должна обеспечивать базовые знания, умения и навыки, необходимые для консультативной работы. В программу подготовки психологов в высшем учебном заведении включаются соответствующие курсы, которые позволяют студентам получить самое общее представление о психологическом консультировании. Ни о каких специализированных умениях и навыках, формируемых в процессе традиционного обучения речь, безусловно, не идет. По нашему глубокому убеждению выпускники вузов, не прошедшие специальную подготовку после получения высшего образования, не должны допускаться до самостоятельной практической работы с клиентами, исключая, возможно, работу, связанную с психодиагностикой. В полной мере это касается психологов-консультантов экстремального профиля.

Специальные направления профессиональной подготовки психолога-консультанта экстремального направления следующие:

1. Углубленная теоретическая психологическая подготовка.
2. Ознакомление с содержанием профессиональной деятельности специалистов данного профиля, а также – с ее влиянием на психику потенциальных клиентов.
3. Изучение организационных основ психологического консультирования. Претендент должен освоить теоретические и практические аспекты подготовки к консультированию; установления контакта с клиентом; формирования внутренней мотивации клиента на получение помощи и самоизменение; сбора и анализа биографической информации с помощью автобиографического нарратива; выдвижения гипотез о причинах затруднений; формулирования альтернативных способов решения проблемы; реализации выбранного решения; проверки результативности консультирования и выработки алгоритма решения психологических проблем клиентом в дальнейшем самостоятельно.
4. Овладение специальными методами, психотехническими приемами работы, связанными с решением проблем, характерных для данной категории клиентов.
5. Стажировка под руководством опытного консультанта-супервизора.

В процессе подготовки консультант должен овладеть следующими базовыми навыками: творческого анализа теории и практики; учета прикладного аспекта в разработке модели, алгоритма и технологии работы; регуляции своей мыслительной деятельности и психического состояния; мобилизации своих возможностей и психологических ресурсов; критической оценки деятельности,

результатов своего труда; определения профессионального взаимодействия консультант – клиент; определения и применения психологических средств воздействия, адекватных задачам и специфике консультирования; налаживания взаимодействия с клиентом, воздействия на него для достижения намеченной цели; использования психодиагностических методов; психопрофилактической работы с клиентами.

Консультант экстремального направления, в соответствии с поставленными перед ним задачами, должен: выработать собственную тактику и манеру проведения консультаций; определить свою профессиональную роль; управлять процессом общения; быть толерантным к фрустрационным и стрессовым воздействиям; уметь вступать в контакт с отдельными людьми и группами людей, располагать их к себе, вести беседу, выступать перед аудиторией; уметь вступать в конфронтацию с непродуктивным поведением клиента или частями его личности; контролировать невербальные компоненты поведения клиентов и свои собственные в процессе консультирования; работать с информационными и справочными материалами; оказывать психологическую поддержку клиенту; применять современные методы диагностики; уметь рационально распределять свое рабочее время и в течение дня поддерживать на высоком уровне свою работоспособность.

Следует отметить, что только после специализированной подготовки психологи могут быть допущены до индивидуальной работы с клиентами. Этот вопрос необходимо решать на государственном уровне с привлечением соответствующих министерств и ведомств, поскольку в нашей стране все более острым становится вопрос о квалификации практикующих консультантов. Необходимо разработать стандарт для аккредитации программ специализированной подготовки. Выпускники, успешно окончившие обучение в соответствии с утвержденными программами, смогут подавать документы для вступления в профессиональную организацию, в том числе и международную. Лицензирование и сертификация являются подтверждением того, что уровень профессиональной подготовки консультанта отвечает мировым стандартам. Лицензия дает право на самостоятельную работу. Сертификат позволяет практиковать, но не дает звание специалиста в данной области, а лишь удостоверяет тот факт, что подготовка психолога-консультанта отвечает определенным требованиям.

Литература

1. Белокрылова Г.М. Профессиональное становление студентов-психологов: дисс. ... канд.психол.наук : 19.00.05 / Белокрылова Г. М. – М., 1997. – 189 с.
2. Глэддинг С. Психологическое консультирование / Глэддинг С. – [4-е изд.]. – СПб. : Питер, 2002. – 736с.: ил. – (Серия «Мастера психологии»).

ЛОКАЛЬНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОЕКТ «МАЙБУТНІЙ ПЕДАГОГ» ЯК ЗАСІБ ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ УЧНІВ ШКОЛИ ТРЕТЬОГО СТУПЕНЯ

Оксана А. Бабенко

Слов'янський педагогічний ліцей, м. Слов'янськ, Україна

obabenko2002@gmail.com

У реформуванні освіти в Україні сьогодні актуальною проблемою є реалізація перспектив профільної середньої освіти в руслі професійної орієнтації, побудови власної освітньої траєкторії. Професійна орієнтація покликана сприяти цілеспрямованому розвитку особистості, здібностей людини, зростанню її професіоналізму, працездатності, збереженню здоров'я.

За експертними оцінками, найбільш успішними на ринку праці в найближчій перспективі будуть фахівці, які вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіти іншими сучасними вміннями. Але сучасна українська школа не готує до цього [3].

Проблемі професійної орієнтації молоді присвячено праці дослідників Л. Авдєєва, В. Андріяшина, І. Волощука, А. Киверялга, Є. Головахи, Н. Гончарової [1], К. Гуревича, Д. Закатнова, І. Зязюна, Л. Йовайші, О. Мельника [2], Є. Климова, В. Мадзігона, О. Пономаренко [4], Е. Павлютенкова, М. Піддячого, Н. Пряжникова, В. Рибалки, В. Синявського, В. Туташинського, М. Тименка, Д. Тхоржевського, Б. Федоришина, С. Чистякової, Б. Янцура та інших, якими поняття «профорієнтація» визначено як комплексна науково обґрунтована система форм, методів і засобів впливу на особистість з метою оптимізації її професійного самовизначення [1]. Зокрема, В. Туташинський зазначає, що недосконалість професійної орієнтації суттєво впливає на реалізацію планів розвитку особистості, зумовлює розчарування молодих людей у своїх життєвих перспективах, призводить до невиправданих затрат держави на підготовку і перепідготовку спеціалістів та відображається на стані зайнятості в країні [5]. Тож одне із завдань школи третього ступеня – допомогти старшокласникам у виборі майбутньої професії, адже підготовка учня до вибору майбутнього фаху – це перший серйозний етап вибору професії, який потребує активізації профорієнтаційних заходів школи.

Проте сучасна система профорієнтаційної роботи в школі розвинена недостатньою мірою. Не забезпечується наступність у змісті допрофесійної підготовки загальноосвітніх навчальних закладів (ЗНЗ) та вищих навчальних закладів (ВНЗ); недооцінюється роль особистісно орієнтованого підходу як важливого чинника якісної допрофесійної підготовки учнів. Особливо важливою проблема професійного спрямування школярів є для педагогічних ВНЗ. Адже

відсутність фахових випробувань для абітурієнтів педагогічних вишів спричиняє певний відтік студентів у процесі навчання у ВНЗ і досить низьку кількість випускників, що назавжди залишається в педагогічній професії.

Необхідність і можливість проведення добору старшокласників, здібних до педагогічної діяльності, розкриття їхніх педагогічних можливостей у період навчання в школі обумовили розробку локального освітнього проекту «Майбутній педагог» в межах загальноосвітнього навчального закладу «Слов'янський педагогічний ліцей Слов'янської міської ради Донецької області». Метою проекту є спрямування старшокласників ліцею до подальшого вибору ними педагогічного фаху за умов організації в навчальному закладі спеціального середовища, що передбачає врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів, системний і послідовний психолого-педагогічний вплив та запровадження форм і видів урочної й позакласної роботи в навчально-виховний процес ліцею. Цільовою аудиторією проекту є учні 10-11 класів філологічного, природничо-математичного, технічного профілів навчання Слов'янського педагогічного ліцею. Проект розраховано на 3 роки (2016-2018 рр.).

Запровадження проекту дасть змогу: підвищити інтерес молоді до педагогічної професії; урахувати вікові, індивідуальні, психологічні особливості учнів; здійснити психолого-педагогічний супровід, надати учням можливість у спеціально організованих умовах на заняттях та в позакласній діяльності спробувати себе в педагогічній професії; здійснити добір здібної до педагогічної професії молоді, виробити позитивну мотивацію випускників до здобуття педагогічної професії; сприяти розв'язанню проблеми набору до педагогічних ВНЗ (у тому числі ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет») мотивованої молоді, яка свідомо обирає педагогічний фах; апробувати й поширити систему *професійного спрямування старшокласників до подальшої педагогічної діяльності* як спеціально організовану в ЗНЗ систему добору й педагогічної професійної орієнтації старших школярів, що передбачає, зокрема, створення умов для інтеграції досвіду вчителя в площину виховання майбутнього педагога з числа учнів.

Такі результати будуть можливими завдяки запровадженню в практику навчання *форм роботи з учнями*, спрямованих на педагогічне професійне самовизначення старшокласників: 1) запровадження спецкурсів «Основи педагогіки й психології»; 2) створення в ліцеї клубу «Юний педагог»; 3) залучення учнів класу до роботи у волонтерських групах ліцею, що опікуються роботою з дітьми; 4) запровадження «педагогічної вертикалі»; 5) залучення ліцеїстів до участі в проведенні педагогічних досліджень та науково-практичних конференцій педагогічного спрямування; 6) робота з учнями-представниками педагогічних династій; 7) організація спільних творчих та культурно-просвітницьких заходів для старшокласників у межах «ліцей –

педагогічний ВНЗ»; *видів роботи вчителя на уроці*, що сформують досвід педагогічної діяльності учнів: 1) робота з допомоги вчителю в перевірці домашніх завдань та різного роду письмових, тестових робіт, що не потребують спеціальної фахової підготовки; 2) залучення сильних учнів до роботи з однокласниками, що мають низький рівень знань; 3) спільне з учителем проведення фрагментів уроку з подальшим залученням учнів до самостійного викладання певних тем (або їх елементів) на уроці; 4) добір тем, дидактичного матеріалу до уроку, які б позитивно висвітлювали професію вчителя; 5) допомога школярів учителю в розв'язанні різних педагогічних ситуацій.

Проміжні результати реалізації проекту засвідчили зростання на 6% кількості учнів, що визначилися з вибором подальшої педагогічної професії; на 12% – кількості тих ліцеїстів, що мають бажання присвятити себе в майбутньому будь-якому виду педагогічної діяльності, що не потребує спеціальної педагогічної освіти.

Література

1. Гончарова Н.О. Основи професійної орієнтації / За ред.. В.Ф.Моргуна. Навчальний посібник. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 168 с.
2. Мельник О.В. Профорієнтаційна робота в умовах профільного навчання: науково-методичний посібник (для вчителів). / О.В. Мельник, І.Л. Уличний. – К.: Мегапринт. 2008. – 158 с.
3. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://uon.cg.gov.ua/web_docs/2143/2017/03/docs/konczepczia%20\(NXPowerLite\).pdf](http://uon.cg.gov.ua/web_docs/2143/2017/03/docs/konczepczia%20(NXPowerLite).pdf). – Назва з екрану.
4. Пономаренко О. Сучасні методи та форми профорієнтаційної роботи в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journals.uran.ua/appf/article/view/55463>.
5. Туташинський В.І. Концептуальні засади професійної орієнтації учнів. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/1240/1/52.pdf>.

ПОЧАТКОВА ОСВІТА ПОЛЬЩІ В КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Катерина М. Біницька

*Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, м. Хмельницький, Україна
rfn.yz87@gmail.com*

Реформування системи освіти в Україні, зокрема і ланки початкового навчання, на нашу думку, не можливо без ґрунтовного вивчення європейського та світового досвіду. Актуальність дослідження базується на протиріччі між вимогою реформування системи освіти і відсутністю узагальненої інформації про досвід професійної підготовки вчителів початкової освіти у вищих навчальних закладах Східної Європи. Особливий інтерес викликає насамперед, досвід нового члену ЄС – Республіки Польща, оскільки в недавньому минулому системи освіти Польщі та України мали багато спільних рис.

Зміст початкової освіти у системі освіти повинен вирізнятися міжпредметною інтеграцією і практичною спрямованістю. Це дасть змогу краще врахувати характерну фізіологічну особливість молодших школярів – цілісність сприймання і пізнання навколишньої дійсності та запобігти їхньому психологічному та фізичному перевантаженню [1]. Б. Віглоцкі-Оконь стверджує, що виховання дітей в перші роки життя дуже важливо, тому що процес початкової освіти є складним і багатограним, який включає в себе як специфіку психічних процесів дитини в цьому віці, так і зміст та структуру початкової освіти [2]. На сьогодні велика увага польськими та вітчизняними науковцями приділяється розгляду питання наступності дошкільної та початкової освіти в Республіці Польща. Є кілька варіантів концепцій початкової освіти, зокрема початкова освіта, інтегрована освіта, раннє (початкове навчання). Сьогодні в Республіці Польща функціонує 6-річна основна школа, яка поділяється на 2 етапи навчання. Перший етап – початкова освіта, який охоплює I-III класи та є обов'язковою. Другий етап – IV-VI класи основної школи. Охарактеризуймо перший етап основної школи Польщі – початкову освіту. В I-III класах впроваджується інтегрована освіта, яка характеризується наступністю, поступовим переходом від дошкільної до шкільної освіти. Усі уроки викладає один учитель відповідно до встановленого навчального плану (окрім занять іноземних мов, музики та фізичної культури). Навчальний процес має інтегрований характер, тобто немає чіткого поділу на окремі навчальні предмети та не виставляються бали за успішність. Під час занять в I-III класах учителю слід враховувати ефективність біологічного ритму дитини, яка у цьому віці після 20-25 хвилин розумової діяльності проявляє ознаки втоми і не може більше зосередитися. Таким чином, при інтегрованому навчанні не має чіткого визначення дзвоників, а перерва в класах визначається на основі спостереження вчителя за учнями [6]. Також особливістю є те, що польські учителі використовують описові оцінки (крім оцінки з вивчення релігії) [5]. Таким чином, у Польщі етап молодшого шкільного навчання відбувається за інтегрованою системою, яка покликана, крім усього іншого, «навчити дитину здобувати і розвивати навички усного мовлення, читання та письма рідною та іноземною мовами» [7].

Процес навчання дітей в початковій школі в країні здійснюють кваліфіковані викладачі, які проходять підготовку у вищих навчальних закладах за напрямом підготовки «Дошкільна та початкова освіта». Підготовка учителя початкової освіти в Республіки Польща здійснюється інтегровано в студіях дошкільної та початкової освіти I та II ступенів (рівні ліценціат та магістр), а також на післядипломній освіті, на стаціонарній та заочній формі навчання. Професійна підготовка вчителя початкових класів має модульний характер, а її реалізація залежить від того, який освітньо-кваліфікаційний рівень здобуває

студент. Так, наприклад у трирічній студії I ступеня (ліценціат) проводять підготовку студентів для реалізації навчання та освітніх завдань на етапі: дошкільної освіти та в I-III класах початкової школи. Студенти отримують професійну компетентність та кваліфікацію викладача, що в майбутньому дозволяє отримати місце роботи в дошкільних закладах та на етапі інтегрованого навчання в початкових школах [3]. На студії II ступеня (магістр) студенти можуть здобути спеціальність вихователя дітей дошкільного віку і вчителя початкової освіти I-III класів основної школи з додатковою спеціалізацією вчителя англійської мови в дитячому садку і початкової школи [4]. Післядипломні студії призначені для навчання випускників вищих навчальних закладів, які мають ступінь магістра, на яких слухачі вони мають можливість отримати повну педагогічну кваліфікацію із спеціальності: вихователь дошкільної освіти та вчитель початкової школи (інтегрована освіта) [8].

Таким чином, навчання дитини на початковому етапі, відбувається на комплексній основі, із врахуванням фізичних та психологічних можливостей, творчості і залучаючи до активних експериментів. Варто також нагадати, що якість початкової освіти впливає на розвиток дитини та є основою для усієї системи освіти, яка прямо залежить від професійних компетенцій учителя. Завдання, які ставить суспільство перед вчителем початкової освіти має особливе значення, так як особистість вчителя та його фахова компетенція має виняткове значення в житті дитини. Роль вчителя в розвитку сучасної освіти змінюються відповідно до вимог часу і потреб суспільства, але ніхто не ставить під сумнів потребу в цій професії та високі вимоги до професійної підготовки майбутніх вчителів початкової освіти в сучасних вищих навчальних закладах.

Література

1. Якою буде початкова школа? Нові ідеї / [Електронний Ресурс]. – Режим доступу: <http://pedpresa.ua/147199-yakouy-bude-pochatkova-shkola-novi-ideyi.html>. – 15.08.2017.
2. Grzyb K. Na czym polega edukacja wczesnoszkolna? / Katarzyna Grzyb // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://profesor.pl/publikacja,28483,Artykuly,Na-czym-polega-edukacja-wczesnoszkolna>. – 01.09.2017.
3. Instytut Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pedagogika.uni.wroc.pl/?page_id=597. – 21.01.2017.
4. Instytut Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego. Edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pedagog.uw.edu.pl/REKRUT/rekrutacja.php?id=3492>. – 01.07.2017.
5. Kształcenie zintegrowane [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pl.wikipedia.org/wiki/Kszta%C5%82cenie_zintegrowane/. – 01.07.2017.
6. Nauczanie zintegrowane [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dziecirosna.pl/szkola/szkola_podstawowa/nauczanie_zintegrowane.html. – 01.09.2017.
7. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej Zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół dnia. – 23 sierpnia 2007 r. – Załącznik № 2. – 10.05.2017.
8. Zintegrowana edukacja wczesnoszkolna i wychowanie przedszkolne – studia kwalifikacyjne <http://rekrutacja.wsb.edu.pl/kierunki-studiow-podyplomowych/>. – 01.05.2017.

УРОК – ОСНОВНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ

Елла В. Бурова

Донбаський держаний педагогічний університет, м. Слов'янськ, Україна

ella.burova@mail.ru

Наш час – це час інновацій і змін, які відбуваються в навчально-виховному процесі сучасної школи. Дуже швидко розвивається дитина, змінюється духовний і творчий світ особистості, тому вчитель намагається шукати нетрадиційні форми у підготовці до уроку. Постійно виникають питання над тим, як зробити урок цікавим, як поєднати навчальні та виховні нотки в одній дитині. Перед вирішенням цих проблем потрібно розібратися у самому визначенні, що таке урок і яке його основне призначення.

Урок – форма навчальних занять, здійснюваних в умовах класно-урочної системи навчання, яка характеризується часовими межами, здійснюється з постійним складом учнів відповідно до розкладу, має чітку мету, яка зумовлює його структуру. У сучасній школі основною формою занять залишається урок, який зазнав велику кількість перетворень у зв'язку з вдосконаленням навчально-виховного процесу, формуванням світогляду учнів, прищепленням любові до української мови. Зачаровує українська методика викладання і тим, що сьогодні панує близько 60 ефективних форм та методів подачі навчального матеріалу, серед яких інтегровані уроки, лекційно-семінарські уроки, уроки-дослідження, уроки-подорожі, уроки-дискусії, уроки-реферати, уроки-мандрівки тощо.

Досягнення позитивних результатів у реалізації важливих завдань щодо інноваційного розвитку уроку й освітньої діяльності, орієнтованої на надання якісної середньої освіти можливе за умов:

–урахування розвитку державної мови в становленні особистості кожного громадянина України; збереження й подальшого примноження культурного надбання усного та писемного мовлення;

–оволодіння сучасними методиками викладання, інформаційними технологіями навчання, використання інтегративних функцій, здатності справляти на учнів навчальний, виховний, розвивальний вплив;

–формування в учнів потреби в удосконаленні набутих знань і умінь з української мови; сприяти формуванню інтелектуальної та творчої особистості готової до життя в усіх сферах суспільства.

Однак для ефективності й удосконалення уроку важливі такі компоненти: навчальна програма, календарний план, підручник, навчально-методичні посібники, наочність. Складаючи календарний або тематичний план занять, учитель розподіляє типи уроків на весь навчальний рік за дидактичною метою.

У вітчизняній дидактиці існують різноманітні теоретико-методологічні

підходи, серед яких розрізняють зовнішню та внутрішню організацію уроку. Ключовими складовими зовнішньої організації уроку є повідомлення теми та мети уроку, мотивація навчальної діяльності учнів, перевірка домашнього завдання, вивчення нового матеріалу, його повторення, закріплення й узагальнення, пояснення домашнього завдання, оцінювання знань учнів.

Внутрішня організація уроку передбачає поєднання різноманітних методів, прийомів і засобів навчання, за сприяння яких розв'язують найважливіші навчальні, виховні та розвивальні завдання кожного з етапів уроку. Науковці вважають, що кожний метод – це сукупність методичних прийомів, об'єднаних одним дидактичним завданням. Якщо метод є засобом діяльності, що охоплює весь процес, то прийом – це окрема діяльність в реалізації методів.

Отже, урок є важливим у навчанні, оскільки саме на уроці, а не на гурткових заняттях, консультаціях або в домашній самостійній роботі школярів, учитель реалізує вимоги навчального плану, виконує навчальну програму. Упродовж уроку учень розвиває свої здібності щодо пізнання навчального матеріалу, реалізує свої навчальні досягнення в освітній діяльності. На сьогодні вчитель вільно обирає структуру навчального уроку, не завжди дотримуючись поєднання та послідовності етапів уроку, але не потрібно забувати, що методика навчання формувалася і створювалася протягом великого проміжку часу, а отже не завжди її треба ігнорувати.

ВПРОВАДЖЕННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СОЦІОКУЛЬТУРНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ КУЛЬТУРОЛОГІЇ

Надія С. Воронова

Донбаський державний педагогічний університет, м. Слов'янськ, Україна

voronova.ns@ukr.net

Ознакою сучасної освіти взагалі та культурологічної зокрема стали мультимедійні технології. Персональні комп'ютери і мультимедіа, відео, віртуальна реальність і голографія, гіпертекст і Інтернет, медіа-дизайн – усе це за лічені роки міцно увійшло до побуту та освітніх процесів. Актуальною проблемою сьогодення постає впровадження мультимедійних технологій в соціокультурній діяльності майбутніх магістрів культурології, адже цифрові технології виступають необхідними елементами сучасної культурологічної освіти. Якщо радіо з моменту його винаходу досягло 50 мільйонів користувачів за 38 років, персональні комп'ютери – за 16, телебачення – за 13, то Інтернет досяг тієї ж кількості користувачів всього за 4 роки! Мультимедійні технології

забезпечують можливість синтезу на одному носії і у єдиній технології практично усіх традиційних видів інформації: тексту, фото- і відеозображення, кольору, звуку, анімації. Для соціокультурної сфери взагалі, та діяльності майбутніх культурологів зокрема, зазначені процеси відкривають нові можливості збереження артефактів, трансляції і тиражування інформації: текстової – художньої, спеціальної, наукової, технічної, довідкової, управлінської тощо; ілюстративної – фотографій, репродукцій, художнього дизайну тощо. Інтернет забезпечує доступ до цієї інформації цілодобово із будь-якого місця земної кулі та ближнього космосу.

У соціокультурній діяльності формуються нові форми споживання послуг культурологів, способів їх надання: екранна культура, електронні галереї, електронна комерція тощо. Започатковуються нові види творчості. Йдеться не лише про відео-арт, медіа-арт, медіа-дизайн. За допомогою мультимедійних технологій майбутній магістр культурології отримує новітні методики самопрезентації, можливості стати іншим, створювати власний образ, вступати з його допомогою в різноманітні стосунки як в особистій сфері, так і в соціокультурній, створювати інші (зручні, сучасні) умови професійної діяльності, отримувати нові джерела доходу. Абсолютно нових сенсів набули не лише мистецтво і художній твір, але й авторство, експозиція, експертиза. Мультимедійні технології сприяли уникненню відмінностей між масовою культурою й авангардом, класичним мистецтвом і андерграундом, створюючи для них деякі загальні форми існування і поширення.

Майбутні магістри культурології не повинні сприймати мультимедійні технології як екзотику, зайві, непотрібні речі, дорогі, недоступні іграшки. Стає очевидним, що цифрові технології – це зручний інструмент, який покращує професійну діяльність культуролога, спрощує і здешевлює комунікацію, стимулює створення мереж і обмін інформацією. Соціокультурна діяльність набуває модерного вигляду: один музей через Інтернет може познайомитися з фондами іншого; бібліотека має можливість прискорити обмін інформацією, швидко з'ясувати, у якій саме бібліотеці знаходиться потрібна книга; учені швидше збирають інформацію із певної проблеми; багато наукових журналів на сьогодні друкуються тільки в е-вигляді; культурно-освітні заклади (КОЗ) мають можливість обмінюватися інформацією, розповсюджувати її.

Критики досліджуваної проблеми наголошували, що людина нібито стає самотнішою, громадські зв'язки порушуються, адже тепер усе є удома: відео, телебачення, комп'ютери. Натомість, у відповідь слід зазначити: дитячі і оперні театри на сьогоднішній день відвідуються краще, до музеїв стоять черги, люди ходять у кіно, виявляють велику цікавість, навіть, до літературних читань і альтернативних танців. Сучасні дослідження постулюють: ті, хто користуються Інтернетом, читають більше, ніж ті, хто ним не користуються. Крім того,

Інтернет примушує людей читати, але читати інакше, ніж раніше: коротше, швидше, більш фрагментарно, не так детально. Перед майбутніми культурологами, що пов'яжуть професійну діяльність із публічними бібліотеками в тому числі, постає завдання з'єднати традиційне читання з читанням в Інтернеті, знайти баланс між тим й іншим, як спонукати читача до поглибленого читання, відвідування КОЗ зробити цікавим і захоплюючим, використовуючи мультимедійні технології. При цьому, слід найтіснішим чином співпрацювати зі школами. В другому десятиріччі XXI століття формуються нові форми соціокультурної діяльності та подачі культурних феноменів. Постає проблема забезпечення доступу до нових інформаційних технологій людям, які не можуть собі дозволити мати їх удома – малозабезпечені, багатодітні, соціально-неадаптовані, переселені родини тощо. КОЗ – не тільки заклади культури та освіти, це – культурно-інформаційні центри для усіх верств населення. КОЗ є спеціалізовані місця духовно-культурного життя суспільства, що функціонально об'єднують соціальні інститути, покликані забезпечувати розповсюдження духовно-культурних цінностей, їх активне творче освоєння людьми у сфері вільного часу з метою формування творчих активних особистостей. Впровадження мультимедійних технологій в соціокультурній діяльності майбутніх магістрів культурології надає можливість встановлення партнерських стосунків на міжрегіональному та міжнародному рівнях, можливість створювати міжнаціональні структури і мережі. Аналізована проблема на часі, вкрай важливо використати надану сучасністю можливість впровадження мультимедійних технологій в соціокультурній діяльності. Це значно підвищить ефективність теорії та методики підготовки майбутніх магістрів культурології, стане відповіддю культурний виклик, узявши на себе роль роз'яснюючого посередника.

ДО ПИТАННЯ РЕОРГАНІЗАЦІЇ МЕТОДИЧНОЇ СЛУЖБИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Ганна В. Гладкова

Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти,

м. Слов'янськ, Україна

annadon69@ukr.net

Діяльність системи освіти – безперервний, організаційно і методично складний процес, який стосується забезпечення освітніми послугами великої кількості населення, і який при цьому повинен відповідати державній політиці та стандартам в сфері освіти. Одну з головних ролей відіграє в цьому процесі

методична служба. Питання її оновлення та розвитку в сучасних умовах розглядається в працях Грекової І.В., Клясен Н.Л.[2], Сисоєвої С.О. [3], Шияна Р.Б. [4]. Замовником освітніх послуг і контролером їх якості в Україні тепер є суспільство, а не держава. Завданням громади стає сьогодні забезпечення діяльності методичної служби, що «стане центром реформування освіти» [1], а значить візьме на себе завдання неперервного розвитку педпрацівників в умовах реформування галузі, супроводу експериментальної та інноваційної діяльності в навчальних закладах, розробки нових підходів до змісту освіти та пошуку нових методичних рішень досягнення європейської якості освіти, освоєння педагогами сучасних освітніх технологій та моделей.

Якщо громада спроможна, вона самостійно створює методичну установу, якщо ні – на засадах співпраці доручає методичне забезпечення своїх закладів методичній службі іншої громади, або такій установі на рівні району, що обслуговує декілька громад. Досвід такого формування методичних служб мають громади Польщі, причому «польська модель стала своєрідним зразком для інших країн, особливо після міжнародного підтвердження ефективності реформ через суттєве покращення навчальних досягнень 15-річних школярів за показниками міжнародного дослідження PISA» [4].

З метою результативної реалізації плану реформ, Міністерство освіти і науки України наголошує на необхідності розмежування функцій працівників методичних служб та органів управління освіти різних рівнів. Методисти не повинні виконувати функцію контролю навчального процесу в закладах освіти, їх головна роль – підтримка вчителів у забезпеченні ними якісного навчально-виховного процесу. Сьогодні методичні служби мають бути партнером педагогічних працівників, супроводжувати їх професійне зростання, бути першими в опануванні інноваційних технологій навчання. Поступово трансформуються функції працівників методичної служби. «Їм усе частіше доводиться виконувати роль менеджера, модератора, експериментатора, «віртуального методиста», здатного до створення мережевого багатofункціонального комплексу, спрямованого на науково-методичну, інформаційну, консультативну та комунікативну допомогу педагогічним працівникам» [2]. Реформування вимагає сьогодні від методичних установ переосмислення своєї діяльності з наступних причин: по-перше, їх роль значно зростає у зв'язку з необхідністю раціонально і оперативно використовувати нові технології, методики, прийоми та форми навчання; по-друге, діяльність установ освіти знаходиться в прямій залежності від кадрового потенціалу, тому неухильно зростає роль методичної служби. Використання застарілих форм роботи з кадрами (наради та семінари) відходить у минуле. На перший план сьогодні виходять інтерактивні форми та техніки. В межах навчання дорослих – це

співнавчання, взаємонавчання, що передбачає моделювання різноманітних життєвих ситуацій, спільне вирішення проблем на основі аналізу обставин та відповідної ситуації, використання ролевих ігор. «Інтерактивна технологія навчання дорослих – це керована відкрита система взаємопов'язаних цілеспрямованих дій, які здійснюються всіма учасниками освітнього процесу для досягнення запланованого результату навчання в оптимальні терміни, з урахуванням попереднього професійного і життєвого досвіду дорослого учня та на основі використання активних форм і методів навчання» [3]. Відповідно до визначених восьми ключових компонентів Нової української школи, головним серед яких для методичної служби є умотивований учитель, суттєвих змін зазнає процес і зміст підготовки вчителя. Оскільки сучасні технології в освіті повинні працювати вже зараз, вони потребують опанування, в першу чергу, самими методичними працівниками в напрямі реалізації сучасних освітніх трендів для можливості подальшої розбудови процесу навчання педагогів. Практикою роботи Донецького інституту післядипломної педагогічної освіти стала робота обласної школи освітніх технологій, обласних Креатив-лабораторій, в межах яких освітяни напрацьовують власний досвід в напрямках: «Дистанційна освіта», «проектний менеджмент», «Інтеграція в навчання», «Інклюзивна освіта», «Проекти STEM-освіти в школі», «Перевернуте навчання».

Отже, наголосимо, що в умовах реформування освітньої галузі методичні служби набувають як нового змісту в своїй роботі, так і нових форм розвитку.

Література

1. Лист МОНУ № 1/9-633 від 30.12.2015р. «Про формування органів управління освітою». Режим доступу : <http://osvita.ua/legislation/other/49450/>
2. Клясен Н.Л. Діяльність закладів післядипломної педагогічної освіти в умовах модернізації освітньої галузі в Україні/ Післядипломна освіта в Україні. – К., 2014. – Вип. 2. - С. 10-13.
3. Сисоєва С.О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник / Сисоєва С.О.; НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. – К.: ВД «ЕКМО», 2011. –324 с.
4. Шиян Р. Децентралізація освіти у Польщі: досвід для України. – К., 2016. – 44 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Лариса М. Дейниченко

*Донбаський державний педагогічний університет, м. Слов'янськ, Україна
deynichenkolora@gmail.com*

Процеси реформування національної системи освіти України вимагають оновлення й модернізації навчальних технологій і методів навчання. Особливої

актуальності в сучасних умовах ринку набувають інтерактивні методи навчання, які стимулюють до розвитку науково-технічного прогресу, інноваційних змін у культурному і соціальному середовищі.

Проблеми інновацій в сучасній теорії і практиці розкриті в роботах Л.Ващенко, Н. Погрібної, С. Подмазіна, Н. Федорової, Ю. Бабанського, В.Давидова, В. Лозової, М. Махмутова, О. Набоки, О. Пометун, М.Скрипника. Ці роботи свідчать, про те, що науково-педагогічна думка поступово іде шляхом розробки та стимулювання розвитку освіти.

Інтерактивні методи навчання були визнанні дієвим засобом впровадження нових освітніх технологій. Під час інтерактивного навчання студент стає не об'єктом, а суб'єктом навчання, він відчуває себе активним учасником подій і власної освіти та розвитку. Це забезпечує внутрішню мотивацію навчання, що сприяє його ефективності.

Існують різні підходи до визначення інтерактивного навчання. Термін «інтерактивне навчання» означає певний порядок інформаційної взаємодії між суб'єктом навчального процесу і навчальним середовищем.

В Гузеєв розрізняє три порядки інформаційної взаємодії: інтераактивний, коли інформаційні потоки відбуваються в середині студента, а потім переносяться у навчальне середовище (створюються при самостійній навчальній діяльності студентів); екстраактивний, коли інформаційні потоки спрямовані від навчального середовища до студента (навчальна лекція); інтерактивний, коли між студентом і навчальним середовищем налагоджується діалог. В наукових роботах є визначення цього терміну як діалогічне навчання, тобто інтерактивний означає здатність взаємодіяти в режимі бесіди, діалогу з ким-небудь.

Ми розділяємо точку зору О.Пометун щодо визначення поняття інтерактивного навчання. Він відзначає, що сутність інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умов постійної, активної взаємодії учасників занять і активізацію їх пізнавальної діяльності.

Використання інтерактивних методів у навчальному процесі допоможе у найбільш повному засвоєнню студентами інформації. Метою застосування інтерактивних методів в процесі вивчення психологічних дисциплін є створення комфортних умов, в яких студенти взаємодіють між собою. На заняттях створюється можливість обговорення різних проблем, доведення, аргументація своєї думки, ставити проблемні питання товаришам; рецензувати відповіді товаришів давати поради; робити самоаналіз своїх досліджень; виконувати творчі завдання. Все це сприяє розвитку у студентів творчих та розумових здібностей та комунікативних навичок.

В ході застосування нами напрацьовано різні інтерактивні методи викладання. Семінар-наукова доповідь є ефективним засобом активної пізнавальної діяльності студентів та формування у них умінь та навичок

наукової роботи. Академічна група ділиться на «наукові колективи», кожний з яких працює над одним з питань, що винесені в план семінарського заняття. У цих мікрогрупах призначається доповідач завданням якого є повідомити основні теоретичні та експериментальні дані стосовно питання; який доповнює попередню розповідь; опоненти які представляють факти, які суперечать думці доповідача та знаходять протиріччя у їх виступах; рецензент, завданням якого є дати оцінку всім виступам.

Особливістю методу кейс-методу є створення проблемної ситуації на основі фактів з реального життя. Кейс-методи мають чітко відповідати поставленій меті, мати відповідний рівень складності, бути актуальним, ілюструвати типові ситуації, розвивати аналітичне мислення, провокувати дискусію, мати декілька рішень. Студент, який готується до обговорення кейсу в аудиторії, має вивчити факти, зробити висновки з даних фактів, оцінити альтернативи дій в даній ситуації і зробити вибір на користь того чи іншого плану дій. Більш того, студент має бути готовим представити свої думки під час обговорення в аудиторії, відстояти свої погляди і, в разі необхідності, переглянути початкове рішення.

Ефективна міжособистісна взаємодія студентів повною мірою досягається в умовах тренінгу. Шляхом використання різноманітних методів (рольова гра, групова дискусія, вправи з вербальної та невербальної комунікації, тренування певних навичок та ін.) студент, набуває досвіду переживання певних ситуацій, своїх психічних станів, фіксує та запам'ятовує емоційне забарвлення під час вирішення тих чи інших тренінгових завдань.

Серед інтерактивних методів вивчення психологічних дисциплін найбільшого поширення набули такі: мозковий штурм, коло ідей (вільне накопичення великої кількості ідей з певної теми, критичне їх осмислення); метод прогнозування (за дидактичним матеріалом підтвердити або заперечити гіпотезу); кейс-метод, кооперативно-групова діяльність; діагностичний практикум, ситуацій психологічного консультування клієнта, дискусій та «сократівського діалогу»; асоціативний куш (встановлення асоціативних зв'язків між окремими поняттями та явищами для узагальнення теоретичного матеріалу, студенти ставлять проблемні питання і шукають шляхи їх розв'язання; тренінгові заняття, ділові ігри (включає в себе моделювання і аналіз різних психологічних ситуацій, аналітичне та ігрове рішення завдання).

Отже, застосування інтерактивних методів в процесі вивчення психологічних дисциплін виявилось дієвим фактором підвищення активності студентів в учбовій діяльності, мотивації та успішності навчання.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ДОМІНУЮЧИХ МОТИВІВ У СТУДЕНТІВ-СПОРТСМЕНІВ ТА СТУДЕНТІВ, ЯКІ НЕ ЗАЙМАЮТЬСЯ СПОРТОМ

Леонід П. Іванченко, Світлана Г. Іванченко

Донбаський державний педагогічний університет, м. Слов'янськ, Україна

svet0621lana@mail.ru

Підвищення ролі суб'єктивного фактора в суспільному розвитку, ускладнення умов життєдіяльності людини, збагачення і розвиток самої особистості - такі основні, вихідні причини, що зумовлюють величезний інтерес до проблеми мотивації в сучасній науці і практиці. Чимало досліджень присвячено вивченню мотивації досягнення успіху (Дж. Аткинсон, Б. Вайнер, Дж. Роттер, Ф. Хайдер, Х. Хекхаузен, та ін.). Однак вивчення зв'язку між мотивацією досягнення і спрямованості особистості у студентів-спортсменів не були предметом спеціального наукового дослідження. Таким чином метою нашого теоретико-експериментального дослідження стало вивчення особливостей розвитку мотивів та форм спрямованості особистості студентів-спортсменів та студентів, що не займаються спортом і встановлення взаємозв'язків між досліджуваними характеристиками.

У результаті проведеного дослідження з'ясувалося, що на мотивацію досягнення впливає спрямованість особистості спортсмена. Спрямованість особистості може бути орієнтованою на справу, самого себе, спілкування з іншими людьми. Студенти-спортсмени, орієнтовані на справу, зацікавлені у рішенні ділових проблем, старанно виконують роботу, націлені на ділове співробітництво, здатні відстоювати власну думку в інтересах справи, що корисно для досягнення загальної мети.

Студенти-спортсмени зі спрямованістю особистості на спілкування, прагнуть при будь-яких умовах вибудувати доброзичливі стосунки з людьми, налаштовані на спільну діяльність, почасти на шкоду виконанню конкретних завдань. Вони дуже чутливі до соціального схвалення чи критики, залежні від групи, мають потребу в прихильності й емоційних відносинах з людьми.

Студенти-спортсмени зі спрямованістю особистості на себе, орієнтовані на пряму винагороду і задоволення не залежно від того, яку роботу і з ким виконують. Вони владні, схильні до суперництва.

Експеримент показав, що у студентів-спортсменів зі спрямованістю особистості на справу переважає мотивація успіху, на відмінність від спортсменів зі спрямованістю особистості на спілкування і на себе, у яких мотиваційний полюс або не виражений, або переважає мотивація страху невдачі.

У ході спостереження встановлено, що спортсмени з мотивацією на успіх, легше переживають невдачі і поразки під час змагань. Поразка служить для них

стимулом для більш активної і цілеспрямованої роботи над помилками в технічній і тактичній підготовці. Невдача робить їх більш зібраними і активними під час тренувального процесу та підготовки до змагань. На відміну від спортсменів, у яких переважає мотивація уникнення невдач, у цієї групи респондентів почасти пропадає віра у свої сили і можливості, виникає апатія, млявість на тренуваннях, слабкість волі. Потрібно використати тривалий час, щоб вивести їх з цього стану. У свою чергу у спортсменів зі спрямованістю особистості на успіх більш високі спортивні досягнення.

За результатами діагностики мотиваційної спрямованості студентів-спортсменів виявлено, що у них переважає робочий мотиваційний полюс, на відміну від групи студентів, які не займаються спортом. Їм притаманний яскраво виражений загально-життєвий мотиваційний профіль. У студентів-спортсменів більш виражена загальна, творча активність, соціальна спрямованість тощо.

У студентів, які не займаються спортом, переважає загально-життєва мотиваційна спрямованість. Вони більш схильні до спілкування, для них велике значення має комфорт, соціальний статус і життєзабезпечення.

У результаті проведеного аналізу було встановлено, що домінуючими мотивами у студентів-спортсменів зі спрямованістю особистості на справу є: 1) мотив досягнення успіху – прагнення до досягнення успіху, поліпшенню особистих спортивних результатів; 2) спортивно пізнавальний мотив – прагнення до вивчення питань вдосконалення технічної і тактичної підготовки, науково обґрунтованих принципів тренування; 3) спортивно-патріотичний мотив – прагнення до спортивного вдосконалення для успішного виступу на змаганнях, щоб підтримувати престиж колективу, міста, країни; 4) мотив емоційного задоволення – прагнення, що відбиває радість руху і фізичних зусиль.

У студентів-спортсменів зі спрямованістю на себе провідними мотивами є: 1) мотив фізичного самоствердження – прагнення до фізичного розвитку, становлення характеру; 2) соціального самоствердження - прагнення проявити себе, завоювати повагу знайомих, глядачів.

У спортсменів зі спрямованістю особистості на спілкування домінуючими мотивами є: 1) раціонально-вольовий мотив - бажання займатися спортом для компенсації дефіциту рухової активності; 2) соціально-емоційний мотив - прагнення до спортивних подій через їхню високу емоційність.

Студенти-спортсмени зі спрямованістю особистості на себе і на спілкування займаються спортом для компенсації будь-яких внутрішніх або соціальних проблем, які в принципі мають вирішуватися зовсім іншими методами. Тобто спортивний результат для них не основна мета, а засіб досягнення зовсім іншої цілі, яка знаходиться за межами області спорту.

Студенти-спортсмени, що домоглися успіхів у спорті, мають чітку цілеспрямовану мотивацію на досягнення успіху саме в спортивній діяльності.

Усі їхні прагнення і сили спрямовані на досягнення спортивної мети, і вони її обов'язково досягають.

Таким чином, можна зробити висновок, що мотивація і спрямованість особистості в спортивній діяльності є ключовими моментами. Високих і стійких результатів у спорті можна досягти тільки при наявності чіткої і стійкої мотиваційної складової особистості спортсмена. Спортсмен, у якого немає чіткої мети навряд чи може претендувати на досягнення високих і стабільних результатів у спортивній діяльності.

ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОГО МИСЛЕННЯ ЯК УМОВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Юлія Ю. Ільїна

*Національний університет цивільного захисту України, м. Харків, Україна
julija.illina@gmail.com; Iina@nuczu.edu.ua*

Сучасна національна освіта спрямована на удосконалення навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах з метою гармонійної і якісної підготовки майбутнього фахівця. У низці вимог суспільства до вищої школи головне місце належить розвитку продуктивного мислення, яке відіграє важливу роль і в пізнавальній і в практичній діяльності людини. Сьогодення вимагає від освіти оптимізації пізнавальної активності молоді, яка навчається у вишах, підвищення рівня і якості їх знань, розвитку інтелектуальних можливостей, що сприятиме ефективності пізнавальної діяльності. Роль освіти в житті людини значно зростає, все більше актуальним стають дослідження, які забезпечують підвищення якості навчання. Всебічно розвинута творча особистість здатна до самовираження у різних видах діяльності.

Аналіз останніх робіт свідчить про те, що в її основі професіоналізму лежить інтелект людини, в якому суттєву роль відіграє мислення. У психологічній науці мислення розглядається як багатофакторна структура, інтегративна складова інтелекту людини. Воно являє ядро інтелектуально-творчого потенціалу особистості, активну складову. Саме через мислення, підкреслює Ю.Л. Трофімов, відбувається процес цементування окремих пізнавальних процесів у єдиний блок, воно забезпечує здатність людини будувати індивідуальну «карту світу», особистісно відображати і розуміти навколишню дійсність, суб'єктивно розвивати й реорганізовувати індивідуальний суб'єктивний досвід, досвід пізнавальної взаємодії з навколишньою дійсністю. Особливим видом розумової діяльності є продуктивне мислення. У результаті продуктивного мислення виникає щось оригінальне,

принципово нове для суб'єкта, тобто ступінь новизни тут висока. Умова виникнення такого мислення – наявність проблемної ситуації, яка сприяє усвідомленню потреби у відкритті нових знань, що стимулює високу активність вирішення проблеми суб'єкта.

Залежно від рівнів узагальнення інформації, засобів, що використовуються для цього, новизни отриманих результатів, ступеня інтелектуальної активності вчені виокремлюють декілька видів і способів мислення, одним із яких є творче. Сутність творчого мислення (Гілфорд), може бути розкрита через такі особливості: оригінальність і незвичність висловлюваних ідей, прагнення до інтелектуальної новизни у вирішенні завдання (проблеми), здатність бачити предмет (можливості його використання) під новим кутом зору і продукувати ідеї у невизначеній ситуації (тобто за відсутності передумов для формування нових ідей). Завдяки цим властивостям реалізується прогностично-перетворювальна функція інтелекту, здійснюється творча діяльність людини у різних сферах її професійних і непрофесійних інтересів. Мислить суб'єкт і всі задачі, які перед ним стоять, він вирішує завдяки своєму інтелекту.

Психологічна освіта є провідною основою набуття особистістю інтелектуального розвитку, соціального досвіду і має сприяти її входженню у професійне середовище. Саме тому завданням дослідницької роботи стало поглиблення розробки проблеми формування психологічних знань і практичних вмінь у курсантів і студентів майбутніх психологів ДСНСУ на шляху їх професійного становлення як суб'єкта діяльності. Теоретичні психологічні знання є основою формування професійної діяльності. Разом з тим ми встановили, що значна частина курсантів і студентів теоретичний матеріал засвоює формально, у зв'язку з цим при розв'язанні конкретних ситуацій вони не в змозі використовувати теоретичний матеріал, здійснити аналіз завдання і дати обґрунтовану відповідь. Менша частина випробуваних просто відмовляється від виконання завдань. Така закономірність виявилася досить стійко як у першокурсників, так і другокурсників. Саме цей факт можна пояснити тим, що вони не усвідомили теоретичний матеріал і тому не можуть самостійно розкрити зв'язки і відношення між об'єктами з іншими, у них не сформовано в свій час розуміння.

Рівень розвитку продуктивного мислення у професійній діяльності, як і у будь-якій іншій, залежить від суб'єктивних якостей особистості: творчої уяви; розвиненості інтелекту, що спонукає людину до розміркування, упорядкування знань, пошуку і аргументації власного рішення існуючої (можливої) виробничої проблеми; когнітивної відкритості як ставлення спеціаліста до нової інформації, досвіду, легкість у сприйнятті нових ідей; професійний світогляд, що визначає здатність до саморефлексії фахових знань, діяльності, раціоналізації або пропозиції оригінальних ідей тощо. Хоча ці якості формуються протягом усього

професійного життя, їхній розвиток може здійснюватися цілеспрямовано, за допомогою нових технологій навчання у вишах.

Продуктивність мислення залежить не тільки від його якісно специфічних властивостей (наприклад, від рівня розвитку розумових операцій), а й від ступеня зв'язку мислення з іншими когнітивними процесами, від глибини інтеграції мислення в структуру пізнавальних функцій в цілому.

Метою нашої роботи є доведення того, що використання на практичних заняттях нестандартних задач підвищує рівень розвитку у курсантів (студентів) продуктивного мислення. У ході реалізації мети нами перевірялося припущення про те, що методичні аспекти організації практичних занять будуть сприяти актуалізації індивідуальних властивостей мислення у ході рішення задач, ситуацій та розвитку інтелектуальних здібностей у майбутніх фахівців ДСНСУ.

На практичних заняттях пропонувалися задачі на самостійний аналіз різних функціональних станів організму. Досліджувані повинні самостійно визначити роль функціонального стану в різних видах діяльності, виділити, які системи забезпечують поведінкові реакції, визначити чинники, що впливають на функціональні стани і, нарешті, встановити взаємозв'язок з певними видами діяльності. При аналізі отриманих результатів нами ураховувалися наступні критерії: пошуковий характер знань у ході рішення задачі;- самостійне визначення питання, ситуації; розуміння, і точність визначення проблеми; нових підходів до розуміння питання, проблеми ситуації, оригінальні задуми у ході рішення задач; визначення різних видів розв'язання задач з наступною аргументацією найбільш ефективного рішення; урахування слабких та сильних сторін аналізу, аргументації під час рішення задач. Ми вважаємо, цілеспрямована робота на заняттях з використанням методичних прийомів, спрямованих на розвиток якісних та змістовних індивідуальних властивостей мислення забезпечує формування продуктивності мислення.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ

Світлана В. Іноземцева, Ірина О. Малиніна

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,

м. Харків, Україна

SVS1709@rambler.ru

Сучасні реформи освіти багато в чому змінили вищу школу України. Особливу значимість набуває проблема становлення особистості майбутнього фахівця, орієнтованого бути активним учасником відтворення культурного

потенціалу країни. Сформованість особистості майбутнього фахівця характеризується значною мірою рівнем професіоналізму, відображає об'єктивну підготовленість і суб'єктивну готовність до вирішення професійних завдань. Професійний розвиток виступає як спеціально організований і контрольований процес залучення студента до професійної праці. Професіоналізм є найважливішою складовою кваліфікації майбутнього вчителя образотворчого мистецтва. Сучасний етап розвитку суспільства характеризується зміною освітніх парадигм, а це обумовлює необхідність розробки гнучкого варіативного середовища вищих навчальних закладів. Таким чином, перед викладачами художньо-графічного факультету стоїть проблема в виявленні педагогічних можливостей для професійно-особистісного становлення творчого студента, розробки відповідної педагогічної стратегії. Під педагогічною стратегією факультету розуміється мистецтво організації процесу формування у студента професійної спрямованості, любові та інтересу до обраної професії, розуміння суспільного змісту професійної праці, її значущості для себе особисто, свідомого і творчого ставлення до професійної діяльності, специфічної професійної поведінки, професійної етики, майстерності тощо. Основне правило педагогічної стратегії художньо-графічного факультету – це комплексний підхід до проблеми професійного становлення студента творчої спеціальності протягом усього періоду навчання.

Випускаючими кафедрами на художньо-графічному факультеті є такі: кафедра українського декоративно-прикладного мистецтва та графіки, кафедра образотворчого мистецтва, кафедра дизайну. Викладачі факультету постійно проходять підвищення кваліфікації за межами університету та країни, приймають участь у семінарах, конференціях, професійних і творчих конкурсах тощо. На художньо-графічному факультеті Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди готують студентів за двома спеціальностями, а саме: «Образотворче мистецтво» та «Дизайн». Навчальний процес повністю забезпечений необхідними нормативними документами, що відповідають освітньо-кваліфікаційній характеристиці та освітньо-професійній програмі, а саме: навчальними планами та навчальними програмами дисциплін. У навчальних планах реалізовані принципи цілісності, логічності, послідовності, комплексності, поєднання теоретичних положень з формуванням практичних навичок.

Дисципліни навчального плану складають 3 основні цикли: гуманітарної та соціально-економічної підготовки, професійно-орієнтованої (професійної та практичної) підготовки та вибіркової навчальні дисципліни за вибором студентів.

Згідно з навчальними планами, достатня кількість годин відведена для практичної підготовки студентів: педагогічна практика у загальноосвітніх та спеціалізованих навчальних закладах та у дитячих оздоровчих таборих, музейна

практика, пленер, виробнича практика. Терміни та тривалість практики визначені у навчальному плані. Програми практики розроблені та затверджені кафедрами, узгоджені з кафедрою педагогіки, Радою факультету та відділом педагогічної практики університету. За навчальним планом державна атестація студентів складається з державного екзамену з педагогіки та історії педагогіки, теорії та практики образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва та кваліфікаційного екзамену з основ теорії та методики дизайну.

На художньо-графічному факультеті постійно проводиться моніторинг якості знань з основних предметів, що дає можливість удосконалити робочі та навчальні програми.

ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА ЯК СКЛАДОВА ІДЕОЛОГІЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Микола О. Кириченко

ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», м. Київ, Україна

ktitno@i.ua

Інформаційна культура представляє собою сукупність ідей, поглядів, парадигм, еталонів, репродукованих країнами, які досягли значних успіхів в інформатизації суспільства. Інформаційна культура включає удосконалення особистості засобами інформатизації, використання інформаційно-комп'ютерних технологій, інформаційних матриць в усіх сферах людської життєдіяльності [1].

Інформаційна культура як складова ідеології інформаційного суспільства формується в контексті культурогенезису цивілізації і представляє собою вищий щабель її розвитку, тому її можна експлікувати як соціально-історичний та онтолого-еволюційний досвід цивілізації. Інформаційна культура пов'язана з творчістю, креативністю, діяльністю в адитивності з правовими, етичними, естетичними, соціологічними, релігійними, економічними, політичними тенденціями. Термін «інформаційна культура» модулює (відображає) специфіку соціумів, держав, етносів як мультисистем інформатизації, імплікованих з розвитком економіки, що досягли значних успіхів в економічному добробуті та процвітанні нації.

Інформаційну культуру слід диференціювати як мультимодальний феномен соціуму у динаміці з креативно-творчою діяльністю та активністю індивідів. Інформаційна культура як генерально-субстанційна категорія еволюційних процесів цивілізації базується на інформаційно-інтелектуальних соціовідношеннях, що формуються з врахуванням історично-еволюційних

обставин. Інформаційна культура є арсеналом мультифункцій та процесів упровадження макропарадигм інформатизації в усі сфери суспільства, існуючи через кореляцію з соціосистемами, соціоінститутами, індивідами. Інформаційна культура по своїй структурі архітектонічно реалізується в своїх інформаційних носіях, представлених інформатизацією, реалізується в моделях соціуму, інформаційних системах освіти та науки. Інформаційна культура репрезентується в різноманітних моделях, системах цінностей, орієнтирах, що поглиблюють ментальні виміри країни, визначається традиціями, що генерують новаційні матриці-структури інформатизації. Інформаційна культура та її матриці формуються у результаті глобального інформаційно-комунікативного простору, що помітно змінює класичні схеми взаємодії та розвитку культур. Однією з обставин є всезагальний характер змін у технологічних інноваціях виробництва, соціалізації інформації та комунікації у суспільстві. Інноваційні процеси потребують високого рівня інформаційної обізнаності індивіда, так як об'єм інформаційного вибуху зростає лавиноподібно, впливаючи на всі сторони соціального і культурного життя [2].

В умовах перенасичення інформації та її асиметрії відбувається стохастичний розвиток інформаційного соціуму, в результаті чого країни повинні на держаному рівні сформувати національні програми розвитку інформаційного суспільства до 2030-2050 року. Повинна спрацювати планетарна синергія, щоб кожна держава не втратила свою ідентичність, а сформувала свій тип (модель, парадигму) інформаційної культури, яка б визначалася соціально-економічними, технологічними, освітянськими програмами життя та розвитку. Успіх упровадження інформаційної культури приводить до позитивних змін та соціального прогресу, що розглядається розвитком техногенної культури. Таке розуміння інформаційної культури тісно пов'язано з розвитком науки, яка формує знання про ці закони розвитку. Різновидом інформаційної культури є мережева культура, так як людина, що знаходиться в соціальній мережі, формує цінності мережевої орієнтації. Інформаційна культура XXI століття буде зростати, використовуючи значні тенденції розвитку телекомунікацій та обробки інформації. Інформаційна культура відіграє важливу роль для посилення конкурентоспроможності країни та виходу її в міжнародний простір, для чого вона повинна демонструвати високі цілі розвитку «суспільство-наука-виробництво-управління». Зневажливе ставлення до науки, що спостерігається останнім часом і в Україні, є надзвичайно загрозливою проблемою, так як це може призупинити і розвиток інформаційного суспільства та найкращі його наукові розробки. Темпи і результати в інноваційному розвитку України не є задовільними.

Отже, зробимо висновок. Інформаційна культура як складова ідеології інформаційного суспільства представляє собою сукупність таких цінностей, що

сприяють подальшому розвитку інформаційно-комунікативних технологій, інновацій, науки, переходу країни на шостий технологічний уклад, цінностей, що протидіють інформаційному як вакууму, так і хаосу. Постійне удосконалення інформаційної культури визначає потребу в отриманні різнобічної інформації, яка допомагала б індивіду адаптуватися до цього виду соціуму та успішно діяти з метою його успішної соціалізації. Суспільство, у якому людина може справлятися з лавинозростаючими темпами інформації, успішно оволоділа цінностями інформаційного суспільства, може звільнити людину від рутинної праці і сприяти її креативності. Така людина володіє різноманітними потоками інформації, різноманітними інформаційними системами та інформаційними ресурсами, принципами і підходами використання технічних засобів та використовувати інформацію для своїх можливостей та зростання особистості.

Література

1. Воронкова В. Г., Кивлюк О. П., Андрюкайтене Регіна. Концептуалізація моделі ноосферного розвитку сучасного соціуму та освіти інформаційного суспільства / О.П.Кивлюк О. П., Регіна, Андрюкайтене // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії : [зб. наук. пр.] – Запоріжжя : Вид-во ЗДІА, 2017. – №68. – С.33-48.
2. Кириченко М. О. Інформаціоналізм як складова формування ідеології інформаційного суспільства / М. О. Кириченко // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії» : збірник наукових праць / За ред. В. Г. Воронкової. – Вип. 69. – Запоріжжя, РВВ ЗДІА, 2017. – С. 105-111.

ДО ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ-ЛІНГВІСТІВ У ПРОЦЕСІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ГІРНИЧИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Олена В. Колган

*Донбаський державний педагогічний університет, м. Слов'янськ, Україна
ovkolgan@gmail.com*

Професійно-компетентна особистість насамперед розуміє необхідність обізнаності в тонкощах своєї майбутньої професійної діяльності, зокрема її термінологічного апарату. Саме тому надання освіти професійно-компетентнісної спрямованості вимагає вдосконалення процесу навчання.

Зокрема, викликає особливої уваги формування професійної компетентності педагога-лінгвіста, який повинен ураховувати специфіку тієї галузі, у якій він буде провадити освітню діяльність (наприклад, гірничу справу). Зрозуміло, що в процесі навчання на філологічному факультеті студенти, переважно, зосереджені на ґрунтовних знаннях із філології. Тому порушена в нашій розвідці проблема компетентності викладача-мовника під час організації освітньої діяльності гірничих спеціальностей вимагає його обізнаності в

особливостях семантичної та структурної організації термінології гірничої справи. Це уможлиблюється, здебільшого, через самоосвіту, яка є однією із домінантних складових навчання ХХІ ст.

Питання формування професійної компетентності досліджено працях: Ю. Варданян [1], Ю. Пінчук [3], О. Сухойваненко, С. Медведь [5] та ін.

На думку І. Сіданіч, поняття „професійна компетентність” учителя виступає в якості центрального поняття відновлення та модернізації освітнього процесу [4, с. 25]. Проблема професійної компетентності фахівців, як і проблема функціонування гірничої термінології, залишається актуальною як на теоретичному, так і практичному рівнях.

Аналіз структурних особливостей гірничих термінів свідчить про „збереження характерної для багатьох сучасних терміносистем тенденції до переважання багатослівних термінологічних конструкцій” [7, с. 13]. Проведений нами аналіз гірничої лексики на основі двотомного “Гірничого енциклопедичного словника” [2], показав, що серед 11000 терміноодиниць гірничої справи більшість термінів – терміни-словосполучення. Усього ми виявили 7166 таких термінів, тобто 65, 14% від загальної кількості.

У названій термінології наявні два терміни (0,02% від загальної кількості) – нечленовані слова-речення: а) *Vira!* (від італійського *virare* – повертати) – речення, що означає: підіймай! Вибирай! б) *Майна!* – речення, що означає „спускай” (опускай). У сучасному мовознавстві їх називають „словами-реченнями” [6, с. 374]. За твердженням К.Г. Городенської, словам-реченням „надано статус нечленованих речень, диференційною ознакою яких є абсолютна неподільність на члени речення. Внутрішня синтаксична нечленованість слів-речень зумовлена їхнім лексико-граматичним наповненням: їх виражають вигуки, звуконаслідувальні слова, частка та модальні слова, для яких синтаксична роль членів речення є нетиповою” [6, с. 374]. Терміни-речення *Vira!* *Майна!* за лексико-граматичним вираженням належать до речень-вигуків; за комунікативною зумовленістю є наказово-спонукальними. Отже, наголосимо, що організація освітньої діяльності на факультетах певних спеціальностей (зокрема гірничих) вимагає від викладача-філолога знань не лише із мовознавства, але й тієї галузі, у якій здобувають освіту його студенти. Розуміння педагогом-лінгвістом термінології гірничої справи допоможе у викладанні власного предмету, сприятиме не лише його власній професійній компетентності, а й такої в студентів гірничих спеціальностей. Адже, досконале знання фахової термінології – одна із найважливіших вимог до професіонала.

Література

1. Варданян Ю.В. Структура и развитие профессиональной компетентности специалиста с высшим образованием: (На материале подготовки педагога и психолога): Дисс. ... д-ра пед. наук: 13.00.01. – М., 1998. – 353 с.

2. Гірничий енциклопедичний словник: У 3 т. / [за заг. ред. В.С. Білецького]. – Донецьк: Східний видавничий дім, 2001-2004. – Т. I-III.
3. Пінчук Ю.В. Система професійної компетентності вчителя-логопеда : Дис... канд. пед. наук: 13.00.03 / Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова. – К., 2005. – 219 арк.
4. Сіданіч І. Професійна компетентність учителя та культура мислення учнів / І.Сіданіч // Директор школи Україна. – № 3. – 2008. – С. 25-36.
5. Сухойваненко О.М., Медведь С.С. Професійна компетентність вчителя трудового навчання як складова його фахової підготовки / О.М. Сухойваненко, С.С. Медведь // Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту. – 2006. – № 12. – С.143-147.
6. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматика укр. мови / І. Вихованець, К. Городенська; за ред. І. Вихованця. – К.: Унів. вид-во „Пульсари”, 2004. – 400 с.
7. Шапран Д. П. Сучасна українська термінологія маркетингу: семантика та прагматика: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 „Українська мова” / Шапран Дар’я Петрівна. – Дніпропетровськ, 2005. – 19 с.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ, ЯКІ ПОГАНО ЗАСВОЮЮТЬ НАВЧАЛЬНИЙ МАТЕРІАЛ

Лариса О. Кондратенко¹, Лідія М. Манилова²

Інститут психології імені Г.С.Констянка НАПН України, м. Київ, Україна

¹lorusz@ukr.net, ²manylova.lidia@gmail.com

Шкільна неуспішність, особливо неуспішність учнів початкової школи, для якої на перший погляд здається немає жодних підстав завжди турбувала дитячих психологів. Уже більше ста років точаться дискусії з питання, що власне може бути її причиною, чому одна дитина легко справляється з програмою, а інша – ні. При цьому зміни об'єму і складності навчального матеріалу жодним чином кардинально ситуацію не міняють. Програми змінювались – ускладнювались, полегшувались, але учнів з навчальними проблемами менше не ставало. На початку минулого століття спочатку психологи Російської імперії, а потім педологи Радянського Союзу провели величезну кількість досліджень дітей, які відставали у школі. Їх дослідження у повному обсязі не проаналізовані й досі, бо Постанова ЦК ВКП(б) 1936 р. "Про педологічні перекирчування в системі Наркомосу" засудила спроби вивчення навчальних проблем дітей за допомогою тестів і надовго зупинила пошуки у цьому напрямку. Однак навіть побіжне вивчення напрацьованих у той період матеріалів показує, що пошуки однієї причини неуспішності, базовані на дефіцитарному розумінні відставанні у навчанні, по-суті поставив більше питань аніж дав відповіді. У неуспішній дитині знаходили порушення розвитку, розумову відсталість, соціальну занедбаність, фізичні та психічні захворювання та ще багато-багато інших недоліків. Водночас ці дослідження не дали відповідь на питання, чому частина дітей з такою самою дефіцитарністю прекрасно навчається, більше того,

дослідники знаходили учнів, які показували надзвичайно низькі результати тестування, але водночас були не просто встигаючими, а успішними учнями. Певний час у середовищі педологів навіть застосовувався термін "дефективні обдаровані діти", абсурдність якого, на щастя, досить швидко була помічена.

Попри недосконалість тестів і недостатню вправність багатьох дослідників до середини 30-х років ХХ століття було зібрано достатньо якісного матеріалу, який, як уже говорилося вище, не був узагальнений. Це привело до того, що, коли з середини 60-років ХХ століття психологи почали потроху повертатись до вирішення проблем неуспішності в початковій школі, вони досить некритично повернулись до наробок початку сторіччя, а тому головними причинами неуспішності визнали ту ж таки дефіцитарність, а методом боротьби з нею – індивідуалізацію та диференціацію навчання. Хоча за своєю формою організації навчання ці підходи здавалися антагоністами, однак по-суті і при індивідуалізації навчання і при його диференціації проходило виокремлення окремої дитини (індивідуалізація) або групи дітей (диференціація) із загальної маси школярів певного віку одного класу (індивідуалізація) або школи (диференціація) і зміни об'єму чи складності навчального матеріалу у відповідності до "можливостей" певної дитини (групи дітей). Засадниче ж запитання – чому ця конкретна дитина не справляється з навчальним матеріалом, коли поряд є учень з такими ж показниками тестування, який справляється, взагалі не ставилось. У випадку покласної диференціації на основі донавчального тестування взагалі відбувався відбір у "спеціалізовані" класи дітей з можливою, а не реальною неуспішністю. В цей же час з'являється абсолютно унікальний досвід так званих учителів-новаторів, які, застосовуючи абсолютно різні методи навчання досягали однакового позитивного результату – в їхніх класах не було дітей, які б незадовільно засвоювали навчальний матеріал.

Досвід новаторів широко вивчався як педагогами і психологами, а результати вивчення ставали надбанням широких кіл громадськості. Однак основна увага дослідників зверталась на педагогічний бік справи – які методи і прийоми застосовувались, а не на те, чому при абсолютно різних методах навчання досягається позитивний результат і чому досвід новаторів так погано запроваджується в практику роботи шкіл. Вірніше – тисячі вчителів намагалися повторити досвід новаторів, їздили до них на уроки, старанно вчилися, копіювали досвід до найменших дрібниць, але досягти подібного ж результату не вдавалось. Це викликало певну недовіру до роботи новаторів, а іноді навіть звинувачення в спеціальному відборі учнів. Суто психологічний аналіз діяльності новаторів здійснив у ті роки практично один Ю.З.Гільбух, який показав, що всіх новаторів об'єднує величезна віра в себе і свої наробки і така ж безмежна віра в можливості своїх вихованців. Цією вірою вони захоплювали учнів і створювали у них сильну мотивацію для досягнення кращих результатів.

А роль мотивації у навчанні показали ще дослідження співробітників Л.І.Божович, зокрема Л.С.Славіної, яка довела, що одна і та ж дитина може, в залежності від мотивації бути спроможною/не спроможною виконати завдання. Нажаль, проведене Л.І.Божович і її співробітниками дослідження проводилось в період нового етапу політичного тиску на психологію, а тому його виконавці, зустрівшись з цікавою психологічною проблемою, починали вирішувати її педагогічними методами. В цілому ж досвід психологічного вивчення проблем шкільної неуспішності учнів початкової школи показує, що неуспішність є більше психологічним, а не педагогічним явищем, а тому й працювати з такими дітьми потрібно починати не з навчальної, а суто психолого-корекційної роботи, спрямованої на розвиток віри дитини в себе, в свої можливості та формування мотивації до навчання.

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМУ ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ ШКОЛЯРІВ

Тетяна Ю. Котович

Краматорська загальноосвітня санаторна школа-інтернат I-II ступенів № 10,

м. Краматорськ, Україна

Kottat777@gmail.com

Головною метою морального виховання на сучасному етапі є цілеспрямований свідомий процес формування гармонійної особистості, що включає гуманність, працелюбність, чесність, правдивість, дисциплінованість, почуття відповідальності, власної гідності, виховання патріотизму, любові до Батьківщини. На цій основі розвиваються особистісні риси людини, які включають в себе національну самосвідомість, високу духовність, моральну, художньо-естетичну, правову, трудову, фізичну, екологічну культуру, розвиток індивідуальних здібностей і таланту.

Завдання вчителя – створювати всією системою засобів виховного впливу такі моральні відносини, за яких дитина переживала б задоволення від того, що вона своїми вчинками, своєю поведінкою приносить радість людям, творить добро для них. Це – азбука морального виховання.

Особистість лише тоді починає набувати стійких моральних якостей, коли цьому сприяють об'єктивні умови, її позиція у колективі, значимість соціальної ролі, яку вона виконує.

Досвід нашої роботи з учнями інтернату показує, що важливого значення набуває впровадження інтерактивних засобів навчання і виховання. Інтерактивність – здатність взаємодіяти або знаходитися в режимі діалогу з ким-

небудь (людиною) або з чим-небудь (наприклад, комп'ютером) [2]. Інтерактивні засоби мають високу результативність у засвоєнні знань та формуванні практичних вмінь і навичок учнів; дозволяють за той самий проміжок навчального часу збільшити обсяг виконаної роботи; сприяють формуванню вміння співпрацювати в команді; розвивають гуманні, толерантні стосунки між учасниками навчально-виховного процесу; активізують власний досвід, знання та вміння школярів, розвивають пам'ять та здатність до самоконтролю.

Нами широко використовуються такі інтерактивні засоби як театралізовані вистави, наприклад агітбригада, сценки-мініатюри тощо. Цей жанр дає можливість вести агітаційну роботу за допомогою сценічних прийомів, завдяки яким документальний, публіцистичний зміст набуває художніх форм, що є більш сприйнятним для школярів. Це і монтаж різноманітних епізодів з гумористичним гатунком, віршованих текстів, відомих пісень, які набули нового змісту та ін. Адже яскравий та переконливий виклад інформації – важлива запорука дієвого профілактичного ефекту публіцистичної вистави.

Особливий інтерес у дітей викликають такі ігри як «Що? Де? Коли?», «Нумо, дівчата», «Брейн-ринг» тощо, що входять до групи інтелектуально-пізнавальних засобів інтерактивного навчання.

Також досить цікавими видаються художньо-прикладні форми роботи з учнями. Це і тематичні виставки малюнків, плакатів, стінгазет за методикою «Розмовляюча стіна», зйомки і демонстрація з наступним обговоренням соціальних чи профілактичних рекламних роликів, наприклад: «Профілактика захворювань на ВІЛ/СНІД», «Обережно: наркоманія», «Життя до народження», «Табак – помста індійців Agawaks», відеокліпи «Захисники Вітчизни», «Добрі справи» та ін.

Останнім часом все більш чільне місце в педагогічній практиці займає метод проектів. Ми часто звертаємося до цього методу, тому що він дає можливість дітям в стінах школи формувати життєві компетентності, розвивати творчі здібності, нестандартність і креативність мислення, дає змогу усвідомлено застосовувати свої знання, реалізувати соціальні потреби, формує мотивацію до навчання і дослідницько-пошукової роботи.

Метод проектів спрямований не на просте оволодіння деякою сукупністю знань, чи навіть їх системою, а на розвиток умінь вирішувати проблеми, показувати їх практичне використання у вигляді вмінь і навичок. В основі методу проектів знаходиться розвиток пізнавальних здібностей школярів.

Проекти – це самостійна (в парах чи мікрогрупах) пошукова робота на задану тематику, яка проводиться учнями протягом тривалого періоду часу. Як правило, в кінці дослідження школярі презентують свої результати, проводиться їх обговорення. У нашій практиці роботи діти розробляють власні проекти на різноманітні теми, наприклад: «Відкриваємо Україну разом», «Бережіть природу

– багатство нашої планети!» та ін. Цікава робота, якою є проектна діяльність, не викликає надмірного напруження розумових процесів у дітей, розвиває допитливість, активізує виникнення позитивних емоцій. Це означає, що розробку проектів можна вважати технологією, яка сприяє збереженню здоров'я, що є досить актуальним особливо для нашої категорії школярів.

Таким чином, саме впровадження інтерактивних технологій в навчально-виховний процес сприяє формуванню моральних цінностей школярів, покращує їх соціалізацію, розвиває пізнавальні процеси, комунікативні і творчі здібності, допомагає досягненню основної мети – виховання гармонійної особистості.

Література

1. Волкова Н.П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Видавничий центр «Академія», 2001. – 576 с.
2. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Автор – укладач Н.П.Наволокова. – 2-ге вид. – Х. : «Основа, 2014. – 176с. – (Серія «Золота педагогічна скарбниця»).

СТВОРЕННЯ СПРИЯТЛИВИХ УМОВ З МОВЛЕННЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ДОШКІЛЬНИКІВ З ПОРУШЕННЯМ ІНТЕЛЕКТУ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ

Тетяна Г. Кузнецова

Донбаський державний педагогічний університет, м. Слов'янськ, Україна

kuznetsovatt@ukr.net

Однією з проблем сучасної спеціальної педагогіки є мовленнєва невідповідність значної кількості розумово відсталих дітей до шкільного навчання, що відбувається через специфічні особливості їх мовленнєвого розвитку. Актуальність цієї проблеми визначається залежністю мовленнєвого та мисленнєвого розвитку дитини, що безпосередньо відображається на навчальному процесі.

Під мовленнєвою готовністю дітей до навчання у школі вчені (А. Богущ, М. Вашуленко, В. Гербова, Л. Дейниченко, А. Іваненко, Н. Орланова та ін.) розуміють сформованість навичок усного мовлення, використання мови для мислення, спілкування, усвідомлення знакової системи мови, спеціальні вміння в галузі читання, письма, вміння аналізувати мовні явища. В контексті проблем спеціальної дидактики дослідники (Р. Левіна, Н. Нікашина, Є. Соботович, Л. Спірова, В. Тарасун, Г. Чіркїна, М. Шеремет та ін.) відзначають, що підготовка до навчання дітей з вадами у психофізичному розвитку у спеціальних загальноосвітніх закладах охоплює корекцію та розвиток фонетико-фонематичної системи, збагачення словника, удосконалення граматичної будови мовлення, розвиток комунікативних навичок.

Спеціальні дослідження і практика виховання та навчання дітей з порушенням інтелекту старшого дошкільного та молодшого шкільного віку показують, що мова не виконує на достатньому рівні жодної своєї функції: комунікативної, пізнавальної, регуляторної. На початку шкільного навчання розумово відсталі діти не вміють спілкуватися з педагогами та однолітками, погано орієнтуються навіть у найближчому оточенні, довільне керування цілеспрямованою діяльністю виявляється несформованим для успішного процесу навчання. Вони не контролюють своєї поведінки, не вміють виконувати дії за вказівкою вчителя, займатися діяльністю, навіть значимою, але нецікавою для них. У них не виховані ті соціальні мотиви, які спонукують до навчання і є передумовою успішного оволодіння знаннями [4].

Система роботи з мовленнєвої підготовки розумово відсталих дітей до школи передбачає три напрямки, кожний з яких містять декілька етапів.

Перший напрямок роботи – це загальний розвиток мовлення, розширення світогляду дитини, формування в неї мовленнєвого відчуття (Л.П.Носкова) та проводиться поетапно. Н початковому етапі діти вчать спостерігати за навколишнім середовищем і предметами побуту (основні прийоми – порівняння об'єктів, практичні дії, називання предметів та об'єктів спостереження). Завдання загального та загальномовного розвитку вирішуються на спеціальних заняттях з розвитку мови на основі ознайомлення з навколишнім, на яких діти поступово переходять від вивчення конкретних предметів до їх зображень. На цих заняттях відбувається активізація мовлення дітей, збагачення їх словника новими словами, уточнення значення знайомих слів, використання слів конкретного і узагальнюючого значення, побудова простого речення, формування зв'язних висловлювань по сюжетній картинці, розвиток мислення.

Другий напрямок передбачає роботу над звуковою стороною мови, яка проводиться у два етапи: розвиток слухової уваги (основними прийомами роботи на цьому етапі є ігри та ігрові вправи) та робота над звуковимовлянням (основні види роботи – дихальні вправи, артикуляційна гімнастика, розвиток фонематичного слуху, корекція звуковимови).

Третій напрямок роботи – розвиток зорового сприйняття і просторового орієнтування. Заняття з цього напрямку розподіляються на одинадцять етапів і послідовно вирішують наступні завдання: виділення предметів з групи даних; виділення предметів з групи однорідних предметів; групування предметів за основними ознаками (кольору, форми, величині); вибір і групування зображених на малюнку предметів (овочі, фрукти, ягоди); вибір і групування геометричних форм; конструювання з даних геометричних форм; вибір і групування геометричних фігур; конструювання з даних геометричних фігур; вибір і групування по кольору, і розміру за зразком, пам'яттю, словесною інструкцією;

конструювання з геометричних фігур за завданням вихователя; вільне конструювання.

Після корекційного навчання кількість дітей, віднесених до середнього рівня підвищилася до 47% (у порівнянні з 82%). І хоча до групи з високим рівнем мовленнєвої готовності до шкільного навчання не надійшла жодна дитина, ми оптимістично вважаємо, що проведення роботи за цією методикою більш тривалий час дозволить значно покращити результати.

Література

1. Воронкова В.В. Готовность старших умственно отсталых дошкольников к обучению грамоте / В.В. Воронкова // Дефектология. – 1995. – № 1. – С. 66-71.
2. Морозова Н.Г. Развитие понимания смысловой стороны речи у аномальных детей дошкольного возраста / Н.Г. Морозова // Вопросы формирования речи аномальных дошкольников. – М., 1982.
3. Соботович Є. Особливості засвоєння лексики розумово відсталими дітьми / Є.Соботович // Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі: Науково-методичний збірник. – Випуск 5. – К., 2004. – С. 304-308.
4. Тищенко В. Вироблення дії ймовірного прогнозування у мовленнєвій діяльності розумово відсталих дошкільників / В. Тищенко // Дефектологія. – 2001. – № 2. – С. 9-12.

ВПЛИВ ІГОР ЕКОНОМІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ НА ФОРМУВАННЯ Я-ЕКОНОМІЧНОГО СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Ян В. Курінний

*Донбаський державний педагогічний університет, м. Слов'янськ, Україна
yankurinnoy@gmail.com*

На сучасному етапі розвитку суспільства економіка не тільки охоплює більшість сфер людської життєдіяльності, а й розширює межі своєї дії в міру ускладнення суспільних стосунків. Для підвищення рівня економічної освіченості дітей старшого дошкільного віку як майбутніх громадян нашого суспільства було розроблено авторську проектну програму „Комплексне використання гри в просторі первинної економічної соціалізації дошкільників”.

Діапазон досвіду охоплює включення ігор економічної спрямованості у всі види дитячої діяльності: в організовану освітню діяльність, у режимні моменти, у діяльність у соціумі та спільну діяльність з родиною. Передумовами впровадження зазначеної програми були: організація розвивального предметно-ігрового середовища дошкільного навчального закладу, що спрямоване на стимулювання діяльності (оформлення ілюстративного матеріалу економічного змісту, тематичних альбомів типу „Герої казок”, „Потреби людини”; створення картотеки ігор і казок з економічним змістом; розробка економічної ігротеки; оформлення „економічного дерева”; фотовиставки „Професії чоловіків”, „Професії жінок”; виставки дидактичного матеріалу економічного спрямування: загадок, ребусів, кросвордів, проблемних ситуацій; розробка маршруту подорожі

у країну економіку; подорож за картою „Бізнес лісу”; оформлення тесту „Гнома Економа”; збирання колекції „Гроші народів світу” тощо.

Включення ігор економічної спрямованості в освітню діяльність відбувалася згідно з принципами освітнього процесу в дошкільному навчальному закладі (послідовності, стимулювання активності, психологічної комфортності, індивідуального і диференційованого підходу, вікової адресності) і охоплювало всі види дитячої діяльності (ігрову, комунікативну, трудову, рухову, художньо-зображувальну, пізнавально-дослідницьку і пошукову). Початку впровадження Програми передувала робота вихователів з відбору ігор різних видів (народні, авторські), найбільш цінних з погляду їх економічного змісту, економічної сутності (гроші, товар, дохід тощо). Далі ігровий матеріал було систематизовано з урахуванням вікових особливостей дітей дошкільного віку і рівня економічної обізнаності вихователів. Зміст проектною програми передбачав також створення авторських ігор. Ця робота характеризувалася специфікою наступних етапів. На першому етапі визначалися питання економічної спрямованості, короткі діалоги, підбиралися ілюстрації; на другому етапі діти знайомилися із грою, з метою її цілісного сприймання; на третьому етапі діти засвоювали економічний зміст гри, оволодівали уміннями висловлювати оціночні судження та будувати власну економічну позицію; на четвертому етапі відбувалося творче застосування економічних уявлень, отриманих упродовж ігрової діяльності в інших видах самостійної діяльності дошкільників (трудова, комунікативна); на п'ятому етапі авторська гра піддавалася корекції і в подальшому поширювалася як апробований досвід.

Особливістю даної Програми є відсутність спеціально-організованої діяльності дітей. Ігри економічного спрямування можна використовувати в спільній діяльності з дорослим, в індивідуальній роботі, в дозвіллі, розвагах, театралізованій діяльності, в самостійній ігровій діяльності тощо. Ігрова діяльність супроводжується показом, експериментуванням, бесідами, рішенням проблемних ситуацій, проектною діяльністю, що значно посилює потенціал економічної гри у формуванні Я-економічного дошкільника.

Значно підвищує ефективність Програми робота з моделювання реальних життєвих ситуацій, яке відбувалось з дітьми засобами сюжетно-рольових ігор („Ким бути”, „Обмін”, „Сімейний бюджет”, „Маленькі покупки”, „Кондитерська фабрика”, „Ательє для маленьких красунь”, „Рекламна агенція”, „Пункти обміну валюти” тощо), в яких дошкільники, граючись у різні професії, зрозуміють сенс праці, відтворюючи трудові процеси дорослих, і водночас „навчаться” економіці. В іграх моделюються такі реальні життєві ситуації, як: операції купівлі-продажу, виробництва і збуту готової продукції та інше. У канву сюжетно-рольових ігор „впліталися” логічні та арифметичні задачі, задачі-жарти, задачі за малюнком, задачі-подорожі на ощадливість і раціональне використання ресурсів („Подорож

Капи і Капельки”, „Як Гном Економ економить електроенергію”), що значно поширює економічний кругозір вихованців, дозволяє їм глибше зрозуміти роль праці у житті людини, специфіку товарно-грошових відносин і реклами, розумної витрати грошей і бережливого ставлення до світу речей, природи, людей, відчувати їх красоту, отримувати радість від зустрічі з ними. Групуючи ігри „за економічною” ознакою, враховано той важливий факт, що економіка і фінанси в сучасному світі створюють єдиний грошово-економічний простір. Тому стратегія первинної економічної соціалізації дошкільників нерозривно пов’язана зі стратегією фінансового виховання дітей. Ігри фінансово-економічного змісту сприяли: розвитку умінь рахувати, обирати між потрібним і необхідним, добрим і поганим, відмовлятися від менш цінного – і відповідно визначати пріоритети, прораховувати свої дії, бачити наслідки того чи іншого рішення. Усе це є базою для становлення суб’єктності дитини, її Я-економічного. Отже, використання авторської проектної програми засобами гри слугуватиме ефективності процесу економічної соціалізації малюків та розвитку Я-економічного дітей 5-6-ти років в умовах дошкільного навчального закладу.

УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТОМ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ – ЗАПОРУКА ФОРМУВАННЯ УСПІШНОГО ФАХІВЦЯ

Вікторія В. Лазарева

*Харківський державний університет харчування та торгівлі, м. Харків, Україна
victoralazaryeva@yandex.ua*

У сучасному соціально-культурному просторі парадигма управління є однією із основних категорій, якій підпорядковані усі системи функціонування освітнього процесу. На державному рівні управління забезпечує нормативну базу освіти, потім – кожен навчальний заклад має свій менеджмент, а викладач виконує свої управлінські функції на занятті, результат якого є показником якості вдалої організації освітнього процесу.

Роль управління в освіті була і продовжує бути предметом уваги багатьох учених - Ю. В. Васильєв, В.С. Лазарєв, М. М. Поташник, А.М. Моїсеєв, Ю.І. Конаржевський, Г. М. Серіков, В. Сухомлинський. У своїй роботі ми розглянемо управління конфліктом під час навчання як важливий чинник становлення майбутнього фахівця та роль викладача у цьому процесі.

Результати аналізу наукової літератури дозволили з’ясувати, що сьогодні як у вітчизняній, так і в зарубіжній науці накопичено значну кількість досліджень, у яких розглядаються різні типи конфліктів та способи їх попередження, уникнення і розв’язання (О. Анцупов, О. Бандурка, Ф. Бородін, Н. Грішина,

Г. Ложкін, Л. Петровська, М. Пірен, Н. Пов'якель, О. Шипілов та ін.). Основні види педагогічних ситуацій і конфліктів досліджували С. Калаур, М. Рибаківа. Особливості позицій суб'єктів педагогічного процесу проаналізувала Н. Самоукіна. Учені-психологи С. Максименко і Т. Щербан вивчали готовність молодих педагогів до конфліктної взаємодії.

Маючи досвід роботи з іноземними студентами – представниками різних держав, у своїй роботі ми хотіли б зосередитися на особливості побудови навчального процесу в умовах полікультурності. Адже, за таких умов, крім власне, навчання, і формування у студентів відповідних знань, викладач повинен бути і посередником між різними культурами, етносами, принципами бачення світу, які часто стають предметом протиріч. У процесі виконання професійних обов'язків викладач виявляється причетним до ряду конфліктів, від успішного вирішення яких залежить якість підготовки тих, хто навчається, їх виховання і професійний розвиток. Проблема підготовки викладачів до розв'язання конфліктів у сфері освіти ніколи не втрачала своєї актуальності, особливо ж важливою вона постає у закладах ВНЗ де навчаються іноземці – адже у представників різних народів соціально-культурна картина світу може кардинально відрізнятись, що спричиняє суперечки і впливає на якість засвоєння знань, а також на якість сприйняття інформації, яка викладається. Тому для успішної реалізації навчально-виховного процесу викладач як менеджер навчальної діяльності (передусім, у межах навчального заняття) повинен володіти не лише поняттями конфлікту, а й мати практичні навички якісного управління цим соціальним явищем.

Специфіка навчально-виховної роботи з іноземними студентами вимагає від педагога відповідної психолого-педагогічної підготовки. Проблема управління конфліктними ситуаціями у навчально-виховних колективах розглядалася багатьма вченими (А. М. Алексеева, В. М. Афонькова, Ф. М. Бородкін, Л. І. Воробйова, М. М. Рибаківа, М. М. Яценко та інші), проте її вирішення у багатокультурному середовищі залишається актуальним.

Ми розглядаємо конфлікт як додатковий засіб навчання і виховання. Навчальна ситуація також конфліктно організована. Позитивне розв'язання конфлікту залежить від конфліктної компетентності педагога, його уміння розрізняти підстави навчального конфлікту, враховуючи при цьому й культурну специфіку. Викладач, який вміє розв'язувати суперечки та вирішувати непорозуміння у групі, матиме повагу та авторитет серед студентів, що підвищуватиме їх мотивацію до вивчення навчального предмету, а також розширить можливості впливу особистості педагога на студентський колектив. Конфліктна ситуація виникає переважно у процесі спілкування і набуває характеру конфліктної через вживання **конфліктогенів** - слів або їх лексичних відповідників, що викликають гострі емоційні реакції. Завдання викладача -

володіти знаннями культурологічного характеру та у толерантній формі будувати партнерські стосунки в академічній групі, щоб кожен учасник відчував, що його поважають а його культура є справді унікальною та цікавою для інших представників. Особливе значення для підвищення якості управління конфліктом, на нашу думку, мало б створення програм, семінарів для педагогічних працівників, де викладач, виконуючи практичні завдання, міг би застосувати свої знання та розкрити свій потенціал (заняття з елементами тренінгу). А також можна відпрацьовувати навички управління конфліктом у межах навчального заняття у групі студентів (наприклад, курс «Ділова іноземна мова» тощо). В умовах штучно створеної ситуації (групової дискусії, рольової гри) іноземні студенти у процесі спілкування з іншими учасниками, набуватимуть необхідних знань, навичок встановлення контактів, підтримування ділового спілкування, будуть вчитися коректувати свою поведінку відповідно до змін обставин, формувати установки, необхідні для успішної професійної діяльності. Підбиваючи підсумки аналізу сучасного стану проблеми, можемо зробити наступні висновки: 1) управління конфліктом у навчальному процесі було і залишається актуальною проблемою навчально-педагогічної діяльності, а особливого значення вона набуває в умовах активної інтеграції України до міжкультурного простору, збільшення кількості іноземних громадян які здобувають освіту в нашій державі; 2) викладач-менеджер навчально-виховного процесу, повинен бути підготовлений до роботи в багатокультурній аудиторії, зокрема, до розв'язання конфліктів, які супроводжують будь-яку спільну діяльність і є цілком закономірним явищем; 3) якісна практична підготовка педагога до роботи у разі виникнення конфлікту є прикладом для наслідування студентами. Успішність викладача сприятиме формуванню в них моделі успішної діяльності у подальшому професійному житті.

ПАРАМЕТРИ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ У РОМАНІ Г. СЕНКЕВИЧА «ВОГНЕМ І МЕЧЕМ»

Назар М. Ляшов

Донбаський державний педагогічний університет, м. Слов'янськ, Україна

nzr2012@yandex.ru

Роман Г. Сенкевича «Вогнем і мечем» ми розглядаємо в перекладі з польської мови Є. Литвиненком. Інтертекстуальні елементи твору в рамках когнітивної парадигми пов'язані, в першу чергу, з розумінням структур, які активізують процеси сприйняття тексту та сприяють адекватному розумінню його сенсу, або задають напрям його розуміння. Аналізуючи різні інформаційні

формати – статті, доповіді, дисертаційні дослідження, тези, замітки, які висвітлюють та розширюють горизонти сприйняття тексту «Вогнем і мечем», знаходимо постійну присутність інтертексту на формальному рівні, що надає твору специфічного звучання і пов'язано з розумінням тексту як відкритої структури. Звертаючи увагу на інтертекстуальні елементи, відмічаємо, що автором використано певний масив латинських слів, виразів, інколи цілих речень, або уривків із античних текстів, функціональне значення яких у романі – бути засобом особливого історичного світу твору. Така символіка античного періоду в тексті використовується як універсальний знак-символ, що в залежності від цілей і способів вживання, відображає не лише колорит тієї епохи, але й виступає провідником ідеї Г. Сенкевича, його особистого бачення часів Хмельниччини.

Інтенсивність використання латинської лексики на сторінках роману «Вогнем і мечем» становить понад двохсот слів та словосполучень, які вжито на мові оригіналу. Зазначимо, що латина в тексті має свою роль та наповнення: з одного боку, більшість латинських слів відносяться до військової тематики, а з іншого – до юридичної. Але деякі латинські вислови наближуються до константів світової культури в просторово-часовому континуумі твору, які стають узагальненими символами ментальних цінностей. Це латинські слова духовного спрямування. Вжита автором латина має певний об'єм понятійного змісту та відображає, приблизно, три напрямки: перший – короткі мінімалістичні форми; другий – вислови відомих римських діячів, приказки, прислів'я; третій – цитати із античних творів. Також використовується символіка античного періоду та слова більш пізнішого часу, що несе особливе інтертекстуальне навантаження в романі.

У більшій мірі засвідчено вживання коротких мінімалістичних форм, які пов'язані з домінантним змістом. Уже з перших сторінок твору автор використовує латинські вислови, які, в основному, відносяться до військової термінології: *lagum* (тривога), *vis armata* (збройна сила), *instructions militares* (військові настанови), *aut pacem, aut bellum!* (або мир, або війна!), *vellum civile* (громадянська війна), *dies irae et calamitatis* (день гніву і тривоги), *sub tutelam* (під охороною), *praesidium* (гарнізон) тощо. Відображається термінологія з положень римського права: *in liberis suffragiis* (у вільному голосуванні) [2, с.135]; *propter securitatem loci* (зادля безпеки місця) [2, с. 136]; *Volenti non fit iniura* (Тому, хто дав згоду, хай не буде нічого лихого) [2, с. 149]; *verba veritatis* (слова правди) [2, с. 374]; *pro crimine perduelienis* (звинувачення в державній зраді) [1, с. 80]; *Quator articuli iudicii castrensis: stuprum, incendium et vis armata alienis aedibus illata* (Чотири статті польового суду: зґвалтування, підпал, розбій і напад збройною силою на чужий дім) [1, с. 47]; *suprema lex* (найвищий закон) [1, с.521] тощо. Розглядаючи інші елементи інтертекстуальності, відмітимо

використання Г. Сенкевичем висловів відомих римських діячів: Ціцерона Марка: «*consuetudo altera natura*» (звичка – друга натура) [1, с. 472]; Квінта Горація: «*ab ovo usque ad mala*» (від початку) [1, с. 513]; Вергілія Марона: «*tempus fugit*» (час летить) [1, с. 97]; формули, яка характеризує положення монарха: «*primus inter pares*» (перший серед рівних) [1, с. 236].

Вжито типовий прийом при спілкуванні різних героїв твору, коли в їхню мову автор втілює цитати з античних творів. Такий інтертекстуальний елемент зберігає цілісний дух античного тексту за рахунок відтворення його первісної графіки. Прикладом цього можуть бути слова Заглоби, який цитує рядки з «Енеїди» Вергілія: «Пан Заглоба вихилив кварту меду і сказав: ...*Sed jam pox humida coelo praecipitat, Suadentque sidera cadentia somnos, Sed si tantus amor casus cognoscere nostros, Incipiam...*» (...Ночі вологої мла вже минає, / схиляються зорі / І кличуть до сну. / Та коли забагнулось пізнати пригоди Наші й почути.../ Я починаю...). Ці рядки перекладено М. Біликом [1, с. 466].

Особливе місце у тексті роману займає історіософська функція релігійного чинника. Вона також реалізується через фактичне використання автором латини. Певна тональність здебільшого проявлена в мові польського дворянства в часи найбільшого емоційного напруження: «Скшетуський підняв очі до неба, залитого місячним сяйвом, і почав голосно промовляти: *Pater noster, qui es in coelis! Sanctificetur nomen Tuum, adveniat regnum Tuum, fiat voluntas Tua...* (Отче наш, що єси на небесах! Нехай святиться ім'я твоє, нехай прийде царство твоє, нехай буде воля твоя...). Тут він замовк і за хвилину повторив голосніше й урочистіше: *Fiat voluntas Tua!* (Нехай буде воля твоя!)» [1, с. 269]; «Під склепінням варшавського кафедрального собору зазвучало «*Te Deum laudamus*» (Тебе, Бога, хвалимо) [2, с. 171]; «*Anima eius*» (душа його); «*Benedico vos, in nomine Patris et Filii, et Spiritus sancti* (Благословляю вас во ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа) та ін.

Таким чином, узагальнюючи спостереження за інтертекстуальними елементами – латинськими словами, висловами та окремими цитатами з античної літератури, зазначимо, що цей масив використовується для підсилення значущості авторського бачення тогочасної епохи Хмельниччини. Інтертекстуальні зв'язки реалізовано не лише на вербальному рівні тексту, але й в синхронізованому з ним емоційному рівні. Осмислення тексту польського письменника з інтертекстуальними включеннями являє собою зв'язок не лише з розумінням латинських слів та подієвого змісту твору, але й з інтерпретацією змістового простору, що виникає в результаті взаємодії текстів.

Література

1. Сенкевич Г. Вогнем і мечем: Роман: У 2 т. Т.1 / Генрик Сенкевич / Пер. з польсь. Є.Литвиненка. – Тернопіль: Богдан, 2006. – 544 с.
2. Сенкевич Г. Вогнем і мечем: Роман: У 2 т. Т.2 / Генрик Сенкевич / Пер. з польсь. Є.Литвиненка. – Тернопіль: Богдан, 2006. – 480 с.

АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКИХ ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНИХ ПРОЕКТІВ ІЗ МЕТОДИКО-МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Надія М. Ляшова

*Донбаський державний педагогічний університет, м. Слов'янськ, Україна
nadinika2017@gmail.com*

Розвиток математичної освіти в Україні вказує на необхідність представити кожному майбутньому вчителю початкових класів можливість досягнення рівня методико-математичних знань, що є ефективною основою для подальшої успішної професійної діяльності в школі. Одним із пріоритетних напрямків реалізації поставлених завдань ми вбачаємо у впровадженні в навчальний процес методико-математичних дисциплін практико-орієнтованого проектування. Таке спрямування є не випадковим. Воно ґрунтується на тому, що у середній та старшій школі вивчається блок практико-орієнтованих задач. А для того, щоб учні змогли ефективно і правильно їх розв'язувати, треба починати з молодшого шкільного віку навчати їх застосовувати математичні знання в реальних практичних ситуаціях.

Ефективна організація та включення майбутніх учителів початкових класів у проектну діяльність на заняттях методико-математичних дисциплін сприяє формуванню загальних способів інтелектуальної діяльності, що характерна для математики і є основою пізнавальної культури, оволодінню необхідними вміннями для продовження освіти. Студенти з власного досвіду впевнюються в перевагах самостійної або сумісної діяльності, освоюють нові види методичної роботи для досягнення поставленої мети кожного етапу проектування і, разом з тим, опановують програмні методико-математичні знання. Як наслідок, проектна діяльність, на нашу думку, має такі основні результати: педагогічний ефект від включення студентів в інформаційне поле нових методичних знань та їх логічне застосування; власне виконаний проект, що позитивно впливає на мотивацію самоосвіти майбутнього вчителя початкових класів.

Практико-орієнтовані проекти – це проекти, результат діяльності над якими чітко визначений з самого початку, тобто він орієнтований на методичні інтереси учасників, які проектують певний реальний об'єкт: документ, програму, методичні рекомендації, проект заходу, словник, рекламний буклет, довідковий та наочний матеріал тощо. Для кращої роботи над практико-орієнтованим проектом ми пропонуємо студентам певну логічну послідовність в їхній діяльності.

Однією із основних складових при проектуванні є концептуальні положення проекту. Вони направлені на розгляд проблемного поля, опис

проблематики на розв'язання якої спрямовано проект. Ця частина, як правило, вміщує науково-методичний (методичний) текст в якому може бути в стислій формі розкрито основні поняття, актуальність, що може покращити (удосконалити) пропонований проект, чому сприяти, з якими важливими ініціативами співвідноситься. Реалізація цілісного процесу роботи над вибраним проектом в реальній практиці відбувається шляхом моделювання.

Наприклад, в посібнику для учнів першого класу «Чарівний світ математики», який проектували студенти, широко представлені моделі та схеми, які активізують мислення, дозволяють знаходити суттєві зв'язки між математичними явищами та компонентами. Схематична візуалізація дає наочне сприйняття цілісного образу математичного матеріалу який вивчається першокласниками. Схеми допомагають забезпечити сприйняття та закріплення отриманих знань, структурувати їх та правильно орієнтуватися у навчальному матеріалі. У посібнику представлені такі теми: властивості предметів, порівняння груп предметів, арифметичні дії першого ступеня та їх компоненти, поняття «більше», «менше», «стільки ж», геометричні фігури, властивості, рівняння тощо.

Одним із основних механізмів здійснення проекту посібника для учнів першого класу «Чарівний світ математики» є опис-планування заходів, які поетапно реалізуються протягом роботи над проектом. На цьому етапі студенти, якщо працюють групою, виконують кожний своє завдання. Одним із основних складових є алгоритм пошуку інформації, аналіз її, відбір змісту та правильне її використання в здійсненні проектної моделі посібника. Пошук потрібного матеріалу сприяє систематичній роботі із довідковою, методичною, науковою літературою. Студенти звертаються до підручників, методичних розробок, методичних посібників, періодичних видань з математики, журналів, енциклопедій, зарубіжного досвіду, Інтернет ресурсів, інколи використовують власний досвід, який набули під час практики в школі. Це сприяє підвищенню рівня професійного саморозвитку з методико-математичних дисциплін, дозволяє розвивати уміння і навички вибору оптимального варіанту виконання проекту, необхідне та достатнє проникнення в його проблематику. При цьому у студентів формується чіткість, структурованість, культура математичної та ясність методичної мови, обґрунтованість норм методичних завдань, сукупності різнобічних методів та засобів навчання математики молодших школярів. Разом з тим, формується вміння визначати та розв'язувати проблемні питання, прогнозувати результати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.

Результатом практико-орієнтованого проекту студентів став методичний посібник для учнів першого класу «Чарівний світ математики», який готовий до впровадження у навчальному процесі. Цей результат можна побачити, осмислити, прийняти до реальної практичної діяльності, оцінити запропоновані

варіанти посібника та вибрати найбільш ефективний, конструктивний та правильний.

Таким чином, досвід доводить, що завдяки ефективній організації практико-орієнтованими проектами з методико-математичних дисциплін, студенти свідомо виявляють активність у власній діяльності, успішно долають перешкоди, набувають теоретичних та практичних системних методичних умінь. Таке спрямування є діяльнісним засобом досягнення конкретної стратегії у формуванні професійного саморозвитку, сприяє отриманню якісного особистісного досвіду у навчанні методико-математичних дисциплін та у подальшій роботі з дітьми у початковій школі.

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ У СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Анастасія О. Мельнік

*Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький, Україна
nastenkamelnik89@gmail.com*

У сучасних умовах зростає роль педагогічних працівників щодо цілеспрямованого впливу у професійній діяльності на дитину, з метою підвищення її рухової активності та орієнтації на здоровий спосіб життя. Адже успішність подальшого навчання учнів їх всебічний розвиток багато в чому залежить від стану здоров'я, а отже, від особистої фізичної культури, що є частиною загальної культури особистості. Успішне розв'язання означеної проблеми можливе за умови якісної підготовки вчителів фізичної культури до професійної діяльності. Разом з тим, аналіз педагогічної практики показує, що рівень випускників педагогічних вузів недостатньо адекватний сучасним вимогам. Спостерігається відсутність досвіду творчого здійснення педагогом комунікативної, організаторської та здоров'язберігаючої функцій. Саме педагогічна майстерність вчителя, яка базується на професійних знаннях, педагогічній техніці, моральності, здібностях, значущих якостях, зовнішній культурі, є передумовою для перетворення педагогічної діяльності на мистецтво.

На нашу думку з метою формування у студентів умінь, пов'язаних з організацією та проведенням навчально-виховного процесу з учнями, особливо у позаурочний час, необхідно впровадження в їх освітній процес спецкурсу «Організація спортивно-мистецьких заходів у школі». Засвоєння даного дидактичного матеріалу покликано забезпечити розвиток у випускників цілісної системи спеціальних знань та умінь з проблеми організації позакласної роботи з

учнями. Отримані студентами факультетів фізичного виховання знання в процесі опанування змісту спецкурсу дозволять: сприяти духовному й фізичному розвитку школярів, виховання у підростаючого покоління громадської свідомості і патріотизму; здійснювати розбудову фізкультурно-оздоровчого та спортивного руху в Україні; створювати належні умови для задоволення потреб учнів у підвищенні рівня здоров'я, фізичного та духовного розвитку; виховувати активну орієнтацію на здоровий спосіб життя; озброїти учнів знаннями щодо місця спортивно мистецьких заходів у позакласній роботі та їх впливу на функціональний стан організму.

Значну увагу необхідно приділити самостійній роботі студентів, яка передбачає опрацювання першоджерел, виконання творчих робіт, підготовку творчих проєктів, написання рефератів тощо.

Вивчаючи засоби масових спортивно-мистецьких та гімнастичних свят, а саме опановуючи технікою виконання та методикою навчання вправ з предметами та без предметів, акробатичних, масових пірамідкових, студенти мають змогу поширити об'єм фахових умінь з теорії і методики викладання спортивно-педагогічних дисциплін. Завдяки формуванню у майбутніх учителів фізичної культури відповідального ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточуючих, як до найвищих суспільних та індивідуальних цінностей; виховання національних традицій прихильного ставлення до оздоровчої рухової активності, як важливого компонента здорового способу життя і соціалізації особистості; формування уявлення про гармонію, красу та культуру рухів. Формуючи у студентів факультетів фізичного виховання цілісну систему спеціальних знань та умінь з проблеми організації спортивно-мистецьких заходів у школі, ми спиралися на загально педагогічні принципи відповідності форм і методів навчання його цілям та особливостям організації навчального процесу у ВНЗ за сучасних умов. Метою роботи викладача є забезпечення активної пізнавальної діяльності студентів як під час проведення аудиторних занять, так і організації самостійної роботи при провідній ролі інтерактивних форм навчання.

Навчально-виховний процес підготовки майбутніх учителів фізичної культури до позакласної роботи з учнями загальноосвітньої школи передбачав застосування прогресивних методів навчання на основі проблемного навчання. Працюючи над структурою навчальної дисципліни, ми спиралися на відповідні методи навчання: за типом пізнавальної діяльності, за основними етапами процесу, за системним підходом, за джерелами знань, за рівнем самостійної розумової діяльності. Під час використання вищезазначених методів навчання ми враховували те, що кожен з них спрямований на вирішення певного завдання та сприяє підвищенню мотивації студентів до здобуття знань, умінь та навичок. Оцінюючи можливості кожного методу навчання, знаючи його особливості, ми вибирали на цій основі їхнє оптимальне узгодження. При складанні творчих

завдань ми намагалися підібрати їх таким чином, щоб студенти змогли самостійно продемонструвати набуті знання, уміння і навички. Використання ділових ігор, методу проектів, розробки та використання індивідуально-проблемного підходу у навчанні студентів, дозволили запровадити систему контролю й оцінювання спеціальних знань, умінь і навичок, складовими якої стали модульні завдання, до яких входять проблемні та репродуктивні питання.

Отже, нами науково доведено, що в процесі вивчення спецкурсу «Організація спортивно-мистецьких заходів у школі» реалізуються творчі можливості особистості й здійснюється їх розвиток, що перебіг процесу творчості впливає на його результат, який також виражається у зміні самого її об'єкта. Особистісні якості студентів – майбутніх учителів фізичної культури – відіграють важливу роль у їх професійному становленні.

ЖИТТЄВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ФОРМУВАННІ УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Галина Й. Михайлишин¹, Мирослава М. Довга²

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,

м. Івано-Франківськ, Україна

¹ galmut60@gmail.com, ² mirosoya@meta.ua

Сучасні суспільно-економічні відносини змушують людину виявити активну життєтворчість, мобільність та самостійність. Сьогодні йдеться про формування людини, здатної приймати відповідальні рішення, критично мислити, творчо вирішувати проблеми, самореалізовуватися, а отже, про формування компетентної особистості [2]. Проблематику та вихідні положення життєвих компетентностей, що сприяють формуванню успішної особистості окреслили у своїх працях багато учених, зокрема: Н. Лейфрід, О. Руденко, І.Тимофєєва, Ш. Шварц тощо. Показники успіху особистості досліджено у працях Ф. Хайдера, Г. Келлі, Б.Вайнера. Метою дослідження є аналіз життєвих компетентностей, які сприяють формуванню успішної особистості.

У науково-методичному посібнику «Життєва компетентність особистості» маємо таке визначення: «Життєва компетентність – це знання, вміння, життєвий досвід особистості, її життєтворчі здатності, необхідні для розв'язання життєвих завдань і продуктивного здійснення життя як індивідуального життєвого проекту» [1, с.58]. І. Тимофєєва зазначає, що «життєва компетентність – здатність учня здійснювати складні предметні культурно-доцільні види діяльності» [6, с.57]. Зокрема, О.Руденко вважає, логічно впроваджувати в педагогічну діяльність життєтворчі проекти, в основі яких – конструювання

особистісних концепцій життя, досягнення в ній успіху [5, с.3].

Особистісний і професійний розвиток особистості – це складне, багаторівневе та багатофакторне явище. Важливою детермінантою розвитку лідерства є самоактуалізація особистості, що розглядається як важливий компонент успішності суб'єкта діяльності. У низці робіт виокремлено найбільш значущі особистісні якості, які є детермінантами успішності. Наприклад, Н.Лейфрід вважає, що суттєвою особистісною передумовою досягнення успіху є відповідальність. Розвиваючи підхід до феномену відповідальності як властивості суб'єкта привласнювати вимоги дійсності, вона зазначає, що відповідальність являє собою готовність, здатність і процес забезпечення суб'єктом цілісності, самостійності й ефективності діяльності та життєдіяльності [3]. Дослідники (Ф. Хайдер, Г. Келлі, Б. Вайнер) виділяють наступні показники успіху: наполегливість, інтернальність / екстернальність, вибір адекватних задач і енергійність, ініціативність у роботі [4]. Е. Десі та Р. Раян сформулювали та описали три фактори, що визначають міру відчуття включення людини в повноцінне, осмислене, творче та щасливе життя, серед яких пріоритетним є відчуття компетентності, яке пов'язане з упевненістю в своїх здібностях та можливостях (це відчуття «я знаю, я можу») [7].

В якості критеріїв і прийнятних показників життєвих компетентностей, що сприяють формуванню успішної особистості, можна виділити:

1) об'єктивні показники: успішність у професійно орієнтованих предметах; високий статус в міжособистісних відносинах; позитивні стосунки в колективі; суспільне визнання; схвалення з боку інших осіб;

2) суб'єктивні показники: активне ставлення до діяльності; впевненість у своїх силах; задоволеність соціальним статусом, реалізація значущих цінностей; готовність сміливо і відкрито зустрічати життєві проблеми і справлятися з ними.

Безумовно, головним критерієм є *задоволення своїм життям*, як основи якості життя особистості. Якість життя – поняття багатофакторне, тому в більшості випадків дослідників цікавлять не загальний показник якості життя як такий, а його компоненти: задоволеність людини ступенем фізичного (активність, рухомість, можливість самообслуговування), психологічного (емоційний фон, в тому числі відчуття щастя або страждання), соціального (можливість участі в суспільній діяльності, контакти, обмеження можливостей за станом здоров'я в плані навчання, роботи, відпочинку), духовного благополуччя; загальне сприйняття стану свого здоров'я і благополуччя.

Отже, у процесі формування успішної особистості на основі аналізу життєвих компетентностей людина розвиває в собі професійні й особистісні здібності й характеристики, увільняючись від звичок і якостей, що заважають самореалізації. Для цього необхідно знання про самого себе, яке можна отримати за допомогою усвідомлення самого себе.

Таким чином, життєва компетентність передбачає свідоме і несвідоме ставлення до виконання особистістю її життєвих і соціальних ролей, вона пов'язана з самовдосконаленням людини. За умови достатньої сформованості різноманітних інтересів, знань, вмінь, життєвого досвіду особистості, мотивів на успішність дозволяє долучатися з інтересом до навчання, праці та моделювати наслідки власної майбутньої життєтворчості. Тому проблема успішності, ставлення людини до власного успіху, особливості цього явища є одним із важливих аспектів загальної проблеми розвитку особистості.

Література

1. Життєва компетентність особистості: Науково-методичний посібник / за ред. Л.Сохань, І.Єрмакова, Г.Несен. – К.: Богдана, 2003. – 520 с.
2. Коваленко О. М. Формування життєвої компетентності учнів на уроках української мови й літератури / О. М. Коваленко // Таврійський вісник освіти. – 2012. – № 3 (37). – С. 243-250.
3. Лейфрід Н. В. Відповідальність як особистісна детермінанта уявлень про успішну людину / Н. В. Лейфрід – дис. канд. психолог. наук. – Омськ, 2005.
4. Матеюк О. А. Успішна особистість: сутність та зміст феномену [Електронний ресурс] / О.А.Матеюк // Вісник національної академії Державної прикордонної служби України. Психологічні науки. – 2012. – № 4. – С. 34-43. – Режим доступу: archive.nbu.gov.ua/e-journals/Vnadps/2012_4/12moaszf.pdf.
5. Руденко О. Життєва компетенція учнів у вимірі освітніх інновацій / О. Руденко // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2007. – № 24. – С. 2-5.
6. Тимофєєва І. Формування життєвих компетентностей учнів / І. Тимофєєва // Підручник для директора. – 2011. – №5. – С. 57-59.
7. Фернхем А. Личность и социальное поведение /А.Фернхем, П.Хейвен. – Питер, 2001. – 360 с.

АУТОТРЕНИНГ КАК СПОСОБ КОРРЕКЦИИ ПСИХИЧЕСКОГО СОСТОЯНИЯ СТУДЕНТОВ-СПОРТСМЕНОВ

Юлия Ю. Мухарина¹, Наталья Н. Савченко²

Донбасский государственный педагогический университет, г. Славянск, Украина

¹ musharina_u@ukr.net, ² natali-savchenko-97@mail.ru

В связи с непрерывным ростом социальной, экономической, технологической, экологической экстремальности нашей жизни происходят существенные нарушения функционального состояния организма и психики, что в свою очередь является одной из причин расстройства здоровья, снижение качества жизни и профессиональной деятельности. Как известно, психические состояния, в частности эмоции, являются одним из основных механизмов регуляции функционального состояния организма в деятельности человека (В.К.Вилюнас, Б.И. Додонов, Е.П.Ильин, А.Я. Чебыкин и др.). Особенно это касается спортивной деятельности, поскольку именно в ней человек работает достаточно напряженно и, отчасти, максимально использует все психические, физиологические и физические резервы организма.

Для стабилизации эмоциональной сферы личности разработан и

используется целый комплекс специальных средств (дыхательная и мышечная релаксация, биологическая обратная связь и т.д.). В последние годы ведущим методом психотерапии в ряде стран стала аутогенная тренировка. На практике используется как классическая методика, разработанная И.Шульцем, так и комбинированные модифицированные методики (Г.С.Беляев, Т.Л.Бортник, М.С.Лебединский, И.К.Мировски, А.С.Ромен, А.М.Свядош и др.). Однако возможности использования аутотренинга именно в спортивной деятельности мало изучены. Цель нашего исследования: изучить особенности влияния аутогенной тренировки на смену психоэмоциональных состояний личности спортсменов. В процессе реализации программы исследования использовались следующие методы: теоретические: анализ, сопоставление, классификация и обобщение теоретических и экспериментальных данных; эмпирические: тестирование («Шкала самооценки тревожности» Ч.Д.Спилбергера; тест-опросник «Диагностика самооценки психических состояний» Г.Айзенка и др.) опрос, беседа, включенное наблюдение, методы математико-статистической обработки фактических данных.

Выборку составили студенты-спортсмены факультета физвоспитания Донбасского государственного педагогического университета дневной и заочной формы обучения, всего 80 человек. Возрастной диапазон испытуемых от 19 до 38 лет. Обобщенный анализ результатов констатирующего эксперимента показал распределение уровня тревожности испытуемых следующим образом: высокий и низкий уровень диагностировано у 44% от общей выборки (по 22% каждого уровня); средний уровень – у 56% респондентов.

Также нами был проведен сравнительный анализ переживаний высокотренированных студентов-спортсменов. Мы констатировали типичные для этой группы переживания ожидаемых трудностей, напряженности (100%), возбуждение и волнение (60%); раздражение (88%). 50% опрошенных указали на чувства безысходности, которые переживаются ими довольно часто, беспомощности, а иногда и отчаяния. 100% респондентов заявили о состоянии усталости, которое они испытывают довольно часто, особенно после тренировок и соревнований. Все это дало нам основания для разработки формирующего эксперимента, нацеленного на преодоление отрицательных психических состояний респондентов с использованием средств самовнушения и аутотренинга, обучения спортсменов методике проведения этих упражнений для индивидуальной реабилитации.

Как указывалось выше, во время участия в группе, где проводилось обучение аутотренингу диагностировались особенности проявлений переживаний респондентов, а в конце работы произошло повторное тестирование (контрольный эксперимент) с целью сравнения данных до и после проведенной работы. Анализ тревожности до и после тренинга показал

уменьшение количественного показателя высокого и низкого уровня тревожности, а также увеличение среднего уровня, а именно: высокий уровень тревожности снизился на 8%, средний уровень увеличился на 3,3%.

В течение занятий аутотренингом нами фиксировались и результаты самооценки психического состояния участников формирующего эксперимента. Эти данные мы подвергли статистической обработке для установления динамики состояний респондентов. Результаты показали, что наблюдается положительная динамика изменения уровня тревожности и напряженности студентов-спортсменов, работавших по нашей программе. Тревожные переживания ожидаемых трудностей, отчаяние и беспомощность испытывает меньшее количество респондентов, чем в констатирующей серии эксперимента. Повторное тестирование и беседы с респондентами показали, что у них изменилось отношение к сложным и напряженным ситуациям учебной и спортивной деятельности. Наблюдается положительная динамика и в отношении количества положительных эмоций и переживаний. Респонденты отмечают нарастание уверенности в себе, бодрость, ощущение эмоционального комфорта и др. Таким образом, у нас есть все основания утверждать, что цель нашего исследования достигнута, поставленные задачи выполнены. Мы эмпирически доказали, что применение упражнений аутогенной тренировки способствует нормализации эмоционального состояния личности спортсмена.

Литература

1. Баландин В.И. Изучение эмоционального компонента психических состояний спортсменов / В.И.Баландин, В.А. Дорофеев // Теория и практика физической культуры. – 1988. – № 4. – С. 49–52.
2. Емшанова Ю.А. Стилевая саморегуляция и ее влияние на эффективность соревновательной деятельности / Ю.А. Емшанова // Физическая культура, спорт и здоровье нации. – Винница, 2006. – С. 391–394.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Лідія М. Наріжна

Донбаський державний педагогічний університет, м. Слов'янськ, Україна

lidiianik@gmail.com

На попередніх етапах розвитку системи соціально-виховної діяльності, суспільство й держава орієнтували на подолання педагогічними й економічними засобами соціальної занедбаності знедолених дітей і підлітків, що породжує для кожної дитини ситуації, які негативно впливають на її розвиток. Проте, з урахуванням досвіду минулого, переосмислення й подальшого його

використання соціально-виховна діяльність вимагає створення умов для виховання й розвитку дитини в інтернатній установі, забезпечення якісної освіти, психолого-педагогічної підтримки дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Особливого значення в сучасних умовах, коли простежується нестабільність соціально-економічного й політичного життя в Україні, набуває існування в інтернатних закладах різноманітних гуртків, які мають на меті знімати соціальну напругу й залучати дитину до світу прекрасного. Зокрема, цьому сприяють літературні, художні й музичні гуртки та студії. Дуже важливо, щоб робота в гуртках забезпечувала свободу творчості, самостійності, активності, можливість вибору виду діяльності. Різноманітні за змістом і характером діяльності гуртки не лише розвивають здібності та нахили дітей, але й виховують особистість, спроможну адаптуватися й жити в суспільстві.

Подальшого вивчення заслуговують і шляхи залучення підлітків до різних форм дозвілєвої діяльності як у рамках інтернатного закладу, так і в позашкільних клубах та центрах творчості (відвідування театрів, художніх виставок, концертів; організація різноманітних свят; відродження національних обрядових традицій тощо). Позаурочна виховна діяльність як органічна складова життя інтернатної установи сприяє успішному навчанню дітей, прищепленню навичок суспільно корисної праці, свідомої дисципліни, розвитку ініціативи; сприяє фізичному, художньо-естетичному вихованню школярів, задовольняє їхні культурні запити й спрямовує наявну активність у напрямі корисної діяльності.

Зауважимо, що однією із найбільш важливих ділянок соціально-виховної діяльності є робота з майбутніми випускниками, допомога їм в особистісному та професіональному самовизначенні, підготовка їх до самостійного життя в суспільстві. Зазначимо, що проблеми в подоланні труднощів соціалізації виникають у вихованців шкіл-інтернатів з раннього віку (невміння спілкуватися з оточенням, незнання навичок самообслуговування, опанування санітарних, гігієнічних та культурних навичок). Коли випускники залишають інтернатний заклад, ця ситуація ускладнюється. Недостатня сформованість у старшокласників розуміння власної професійної перспективи свідчить про недоліки профорієнтаційної роботи сучасних закладів соціалізації дітей-сиріт, яку здебільшого проводять у двох напрямках: діагностичному та просвітницькому. Ці напрями не дозволяють випускникам повною мірою інтегрувати образ трудівника та сформувані власне рішення щодо вибору професії.

Отже, у сучасних умовах нестабільності політичного та соціально-економічного життя особливо актуальною стає проблема впровадження нових технологій соціального виховання, які сприятимуть успішній соціалізації дітей-сиріт.

ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ В СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ УЧНІВ ШКОЛИ В ПРОЦЕСІ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ

Маргарита К. Неснова

*Краматорська загальноосвітня санаторна школа-інтернат I-II ступенів № 10,
м. Краматорськ, Україна
margaritka-k@ukr.net*

В останнє десятиліття проблема соціалізації дітей все впевненіше входить в число провідних проблем в науці, стає основним напрямком в педагогічних дослідженнях. Це пов'язано з тим, що соціалізація виступає в якості детермінанти всієї сукупності психічних процесів, станів і властивостей особистості, що формується. В контексті проблеми соціалізації однією з основних функцій сім'ї і школи, на нашу думку, має стати виховання соціальної компетентності учнів. В цьому контексті важливим є самовизначення школярів. В системі навчально-виховної роботи нами організовується така багатопланова діяльність дітей, яка створює умови для самовизначення особистості. Провідне місце в цьому процесі займає саме проектна діяльність. Систему проектної діяльності відрізняє насамперед творча спрямованість, орієнтованість на розвиток творчих здібностей особистості. Творчий підхід виражається у створенні умов (зміст навчального матеріалу, форми і методи пізнавальної діяльності, мікроклімат в колективі і особистість педагога), що сприяють максимальній реалізації творчого потенціалу дітей. Саме проектна діяльність учнів сприяє їх успішній соціалізації, розвитку здібностей, формуванню інтересів. Соціальний склад дітей, з якими ми працюємо, неоднорідний, переважають діти з неповних, багатодітних, малозабезпечених сімей. 10-15% учнів складають діти з особливими вадами. Але головна проблема наших вихованців – слабе здоров'я. Всі вони потребують висококваліфікованої корекційної, реабілітаційної та психолого-педагогічної допомоги. Однак, поряд з цим педагогічний колектив школи ставить перед собою наступні завдання: 1) діагностика та розвиток індивідуальних здібностей вихованців, домінуючих інтересів (творчих, дослідницьких, наукових і т.д.); 2) формування висококультурної, духовно-моральної, творчої особистості вихованця, здатної до самостійної праці в суспільстві, з високим потенціалом подальшого саморозвитку і самоосвіти.

Для вирішення цих завдань ми впроваджуємо в навчально-виховний процес альтернативні форми та методи ведення освітньої діяльності. Так, одним із таких методів є метод проектів. Він був розроблений Дж. Дьюї та В. Кілпатриком. Метод проектів здійснюється за схемою: усе, що я пізнаю, я знаю, для чого мені

потрібно і де я можу ці знання застосувати. Проектна технологія передбачає використання педагогом сукупності дослідницьких, пошукових, творчих за своєю суттю прийомів і засобів роботи. Учні розробляють різноманітні проекти, які можуть бути представлені і вигляді відеофільму, стіннівки, альбому, доповіді з комп'ютерною презентацією тощо. Досвід нашої роботи показує: якщо в освітній процес учнів, з якими ми працюємо, вводяться й Інтернет-технології то процес адаптації школярів у соціально-культурному середовищі проходить ефективніше: а) у вихованців збільшується мотивація до отримання освіти та розширення соціальних контактів; б) підвищується самооцінка (учні виступають зі своїми творчими роботами перед іншими школярами); в) розвиваються комунікативні навички тощо. Формування творчої ініціативи вимагає навичок самостійного руху в інформаційних полях, формування вмінь ставити ціль і вирішувати завдання, пов'язані з саморозвитком, професійним самовизначенням, розробкою стратегій вирішення життєвих проблем тощо. Акцент переноситься на формування у дітей здатності самостійно мислити, добувати і застосовувати знання, ретельно обмірковувати свої рішення і чітко планувати дії, ефективно співпрацювати в різноманітними за складом і профілем групами, бути відкритими для нових контактів і культурних зв'язків.

Практика розвитку проектної діяльності учнів нашої школи з кожним роком стає все більш результативною і розгорнутою. Прикладами найбільш вдалих проектів стали наступні: «Театральні митці – дітям», «Читай-місто», «Міні-підручник», «Шляхами матері моєї», «Моя майбутня професія» та ін.

В процесі роботи з учнями ми дотримуємося таких принципів: а) проектна діяльність будується з урахуванням суб'єктно-позиційного підходу, направленому на підсиленні ролі учня в управлінні власною навчально-пізнавальною діяльністю, а рівень суб'єктності забезпечується позицією учня та учителя в педагогічному процесі; б) проблематика та зміст проектної діяльності зорієнтовані на творчі потреби, інтереси і потенційні можливості вихованця, що включає широкий спектр видів і сфер практичної діяльності, створює умови самовизначення дітей; в) створюються умови для реалізації суб'єктної позиції учня, розвитку життєвих компетентностей; г) вихованці залучаються до активної творчої діяльності. Педагог повинен враховувати, що, приступаючи до проекту, дитина повинна мати деякі стартові знання, вміння і навички, щоб завдання не видалося надмірно важким. Тому, деякі знання в незначному обсязі та готовому вигляді вчитель може дати, але тільки в момент затребуваності дітьми. В інших випадках учитель повинен наштовхнути дітей на шлях самостійного вивчення матеріалу (спираючись на енциклопедії, книги, відповіді батьків, вихователів-фахівців і т.п.). Для створення мотивації до роботи спочатку потрібно педагогічно грамотно стимулювати «занурення» школярів у проект, зацікавити проблемою, перспективою його практичної та соціальної користі.

Таким чином, використання методу проектів у навчально-виховній роботі з учнями є досить результативним, а саме: а) ця діяльність сприяє формуванню інтересів, розвитку емоційної сфери; б) розширюється світогляд учнів, сфера їх соціальних контактів, вміння працювати в команді; в) розвиваються пізнавальні процеси, вміння приймати рішення і брати за них відповідальність; г) покращуються адаптаційні можливості школярів, уміння гнучко реагувати на події і вирішувати ускладнені ситуації; д) у ході проектної діяльності у вихованців розвивається вміння вислуховувати критику і вести обговорення. Про ефективність впровадження проектної технології в систему формування соціальної компетентності свідчить участь та перемоги наших вихованців в різноманітних міських, обласних та міжнародних фестивалях, конкурсах та проектах. Майже всі діти нашої школи-інтернату легко адаптуються в нових соціальних умовах і стають лідерами та активістами в своєму подальшому житті.

ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВИШУ НА ЛОКАЛЬНОМУ РІВНІ

Тетяна П. Несторенко

Бердянський державний педагогічний університет, м. Бердянськ, Україна

tetyana.nestorenko@ukr.net

В ринкових умовах вищий навчальний заклад будь-якої форми власності, з одного боку, розглядається як заклад, що забезпечує організацію освітнього процесу та здобуття вищої освіти особами з урахуванням їх покликань, інтересів і здібностей. З іншого боку, виш виступає активним суб'єктом господарської діяльності на усіх територіальних рівнях: локальному, регіональному та національному. В ХХІ ст. в економічно розвинутих країнах університети все частіше намагаються продемонструвати суспільству та владі свій вплив на економіку міста, регіону (штату) та держави. На скільки місту вигідна наявність на його території вищого навчального закладу? Що втратить місто, якщо університет перестане існувати на його території? Всі ці питання є актуальними як для керівництва та колективу університету, так і для міської влади при визначенні своєї стратегії співпраці з університетом.

Значення окремого закладу вищої освіти для міста тим більше, чим менше кількість таких закладів, що знаходяться на території міста. Саме така ситуація склалася у м. Бердянськ (Україна). Місцева влада визнає значну роль, яку відіграють заклади вищої та середньоспеціальної освіти для розвитку міста [2].

У м. Бердянськ знаходяться наступні вищі навчальні заклади: Бердянський державний педагогічний університет, Бердянський університет менеджменту і бізнесу, Бердянський інститут державного та муніципального управління

Класичного приватного університету. В 2016 р. у вищих та середньотехнічних навчальних закладах міста навчалось 11,99 тис. студентів [2], в тому числі більше 5 тис. студентів – у БДПУ [3].

Діяльність будь-якого закладу вищого та середньо спеціальної освіти (в тому числі й БДПУ) слід розглядати й з економічної точки зору. Так, БДПУ як суб'єкт економічної діяльності забезпечує роботою певну частку економічно активного населення м. Бердянськ, купує товари та послуги у місцевих виробників та постачальників послуг. Колектив та студенти БДПУ, також купуючи продукцію або послуги місцевих виробників, сприяють економічному розвитку м. Бердянськ. Реалізуючи свою мету – підготовку висококваліфікованих фахівців, БДПУ залучає у місто кошти з Державного бюджету, які спрямовуються на покриття витрат з надання освітніх послуг студентів, навчання яких фінансується за рахунок держави. Частина студентів навчається в БДПУ за контрактом. Тим самим діяльність БДПУ сприяє тому, що кошти на їх навчання або залишаються в місті (у випадку, якщо це студенти – місцеві жителі), або залучаються до м. Бердянськ (у випадку, коли студенти приїхали на навчання з інших населених пунктів). Так, наприклад, з 440 осіб, що поступили в БДПУ у 2016 р., тільки 114 – мешканці міста.

Рис.1. Розподіл за регіональною ознакою студентів БДПУ, які поступили в 2016 р.

Джерело: [3].

Бердянськ – курортне місто з значною сезонністю на ринку праці: кількість робочих місць різко зростає влітку і скорочується після закінчення курортного сезону. Тому, крім стимулювання діяльності місцевих фірм шляхом придбання їх товарів та послуг, студенти сприяють розвитку місцевої економіки, працюючи на літніх канікулах в санаторно-курортних закладах, на підприємствах торгового, розважального та ресторанного бізнесу.

Традиційно переваги діяльності вишу обговорюються в широкому, якісному вираженні, що часто не задовольняє тих, хто вимагає відчутних доказів економічних зв'язків між академічною спільнотою та громадою міста. Загальний економічний ефект можна визначити як суму прямих, непрямих та індукованих витрат [1]. Але перед початком розрахунків необхідно зробити численні вибори

та припущення. Перш за все, необхідно вирішити, скільки об'єктів, пов'язаних з університетом, слід включити до дослідження. По-друге, необхідно визначити часову та географічну сфери дослідження. Подальші етапи включають визначення потреб даних, оцінку наявності даних та підготовку даних для аналізу, що будуть використані для оцінки на основі IMPLAN впливу вишу на економіку територіального утворення, в тому числі і міста.

Література

1. The economic impacts of a university. Report submitted to the State University of New York at Fredonia Office of Engagement and Economic Development, February 2015. School of Architecture and Planning.
2. Бердянськ інвестиційний / Електронний ресурс. – Доступно з: <https://bmr.gov.ua/index.php?id=800000410>
3. Звіт ректора Бердянського державного педагогічного університету, доктора педагогічних наук, професора Богданова Ігоря Тимофійовича за 2016 рік (червень-грудень 2016) / Електронний ресурс. – Доступно з: <http://bdpu.org/info.html>

ОСОБЛИВОСТІ ВИЯВУ ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ У БАСКЕТБОЛІСТІВ

Олена В. Неворова, Людмила В. Неворова

Центральноукраїнський державний педагогічний університет

імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький, Україна

nevelen@i.ua

Актуальність даної теми зумовлена пошуком оптимальних шляхів підвищення фізичної працездатності спортсменів на основі індивідуального та диференційованого підходів [1; 3]. У процесі зростання й розвитку організму людини вдосконалюються пристосувальні реакції, обумовлені розвитком механізмів саморегуляції і нервових процесів [3; 5]. Однак, в літературі відсутні дані про залежність характеру пристосувальних реакцій функціональної системи забезпечення організму киснем під час виконання фізичного навантаження у спортсменів від рівнів властивостей нервових процесів. Дослідження властивостей нервових процесів у баскетболістів і залежності від них стійкості функціональної системи забезпечення організму киснем під час м'язової діяльності, дозволило б визначити допустимі зміни її параметрів під час виявлення особливостей пристосувальних реакцій до фізичного навантаження, що особливо важливо для попередження розвитку перенапруження [4].

Метою нашого дослідження було виявлення прояву індивідуальних психофізіологічних показників у баскетболістів. У ході нашого дослідження ми проводили розподіл гравців на підгрупи, в яких показники властивостей нервових процесів мали рангову відповідність. Наприклад: у підгрупі осіб з низькими рівнями властивостей нервових процесів (НП) показники

функціональної рухливості (ФР) були низькими і показники сили нервових процесів (СНП) теж були низькі; в підгрупі осіб з середніми рівнями – показники ФР і СНП були середніми для даного віку, а в підгрупі осіб з високими рівнями – показники ФР і СНП нервових процесів були високими. Виявлені в нашому дослідженні індивідуальні особливості пристосувальних реакцій до фізичних навантажень характерні саме для осіб з таким поєднанням рівня ФР і СНП: низька ФР – низька СНП, середня ФР – середня СНП, висока ФР – висока СНП. Але, як ми вже зазначали в нашому дослідженні, є багато різних індивідуальних варіантів поєднання показників ФР та СНП. Наприклад: середні показники ФР й низькі показники СНП, низькі показники ФР й середні показники СНП, низькі показники ФР й середні показники СНП і багато інших варіантів. Індивідуальні особливості гравців визначаються не тільки властивостями нервових процесів. В багатьох дослідженнях показано, що велике значення в цьому плані мають соматотип, генотип, групи крові, показники дерматогліфіки та інші особливості. Тому бажано враховувати весь індивідуальний комплекс показників, що визначають характер пристосувальних реакцій спортсменів на фізичні навантаження й формують так званий «вегетативний портрет».

Література

1. Макаренко М.В. Роль індивідуально-типологічних властивостей вищої нервової діяльності при професійному відборі / М.В. Макаренко // Фізіологічний журнал, 2001. – № 5. – С. 97–108.
2. Хрущев С.В. Влияние систематических занятий спортом на сердечнососудистую систему юных спортсменов // Детская спортивная медицина / Под ред. С.Б.Тихвинского, С.В.Хрущева. – Руководство для врачей. – 2-е изд. перераб. и доп. – М. : Медицина. – 1991. – С.128–152.
3. Волков Л.В. Теорія спортивного відбору: здібності, обдарованість, талант / Л.В. Волков. – К. : Вежа, 1997. – 128 с.
4. Ровный А.С. Физическая активность человека: Метод. рекомендации / А.С. Ровный. – Харьков, 1992.

КРЕАТИВНИЙ ДИДАКТИЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Наталія П. Нікітіна

Донбаський державний педагогічний університет, м. Слов'янськ, Україна

nikitina_sdpu@ukr.net

Освіта, як відомо, є триединою системою навчання, виховання та розвитку. Освітою як галуззю економіки країни керує держава. Після переходу до ринкових відносин з'являється нове осмислення реалії управління освітою (освітній менеджмент), вихованням (педагогічний менеджмент), навчанням (дидактичний менеджмент). Сучасний менеджмент в освіті стає наукомісткою сферою діяльності і все більшою мірою вимагає високого професіоналізму і

різнобічних знань. Розвиток теорії управління освітою викликав безліч нетрадиційних трактувань цього явища, виникли такі поняття як педагогічний менеджмент, дидактичний менеджмент, освітній менеджмент, менеджери освіти.

Ми виходимо з того, що педагогічний та дидактичний менеджмент розвиваються в межах освітнього менеджменту, мають свою специфіку у зв'язку з виконанням особливої функції – створенням систем управління педагогічними та дидактичними процесами. Виходячи з цього визначаємо, що будь-який викладач по суті є менеджером навчально-пізнавального процесу. Удосконалення системи освіти має відштовхуватись від потреб середовища і спрямовуватись на їх задоволення. Проте цю проблему можна розглядати з різних позицій. На наш погляд, передусім необхідно підійти до створення досконалішої концепції освіти. Зважаючи на істотний вплив на економічну динаміку інноваційних чинників, в основу концепції менеджмент-освіти має бути покладено формування у студентів навичок креативного інноваційного мислення. Сучасний період вимагає не лише уміння адаптуватись до нового, а й випереджати події, займати проактивну позицію.

Навчальне середовище ми розглядаємо як систему впливів і умов формування особистості і спираємось на те, що креативне навчальне середовище здатен створити тільки креативний викладач – той, хто володіє креативним дидактичним менеджментом.

Складність впровадження креативного менеджменту в тому, що однією з рис українського менеджменту є доволі сильне прагнення уникати невизначеності. Потреба у правилах, інструкціях, наказах пов'язана із прагненням працювати у добре структурованому середовищі. Отже, в Україні домінує чітко структурований навчальний процес з точними цілями, докладними вказівками до виконання завдань і жорстким графіком виконання. Якщо переважає консерватизм, то, відповідно, проявляється підозріле ставлення до нових ідей і нестандартної поведінки. Креативний менеджмент спирається на креативістику – галузь знань про продуктивне колективне вирішення творчих завдань. Тому ми розглядаємо креативний менеджмент як особливу організаційно-управлінську діяльність, що спрямована на одержання високих результатів шляхом активної творчої діяльності для впровадження інновацій.

Розуміння суті процесу навчання лежить в основі багатьох теорій та концепцій. Ми спираємось на управлінську концепцію навчання (В. А. Якунін, В. П. Симонов та ін.), яка розглядає навчання в термінах управління.

Креативний менеджмент дозволяє пов'язати теорію когнітивних процесів і теорію практичної діяльності. Об'єктом креативного менеджменту виступає тип управління, що спирається на творчість персоналу і креативний підхід менеджера у вирішенні проблем. Саме тому вважаємо за ефективне креативний

дидактичний менеджмент у формуванні креативного освітнього середовища на кафедрі. На даний час назріла необхідність синтезу у рамках креативного управлінського мислення різних когнітивних практик, включивши до нього філософію (насамперед філософію орієнтації, нелінійну діалектику, і постмодернізм), а також семіотику, постструктуралізм, нейролінгвістику, сінергетику і нейрофізіологію на базі загальної теорії і методології менеджменту. Менеджмент, як теорія і практика управління соціальністю, має властивість загальності, бути засобом для поєднання прагматичних цілей з теоретичними уявленнями про реальність у режимі «швидкого реагування». На базі концепцій ефективності й оптимальності, як складових теорії менеджменту, цілком можлива розробка ефективних управлінських рішень за допомогою принципу максимальної ефективності-дивергентності.

Нагальною стає потреба формування нового типу мислення – креативного. Формування людини креативного типу припускає освоєння нею принципово нової культури мислення, суть якої полягає в розвитку інтелекту за допомогою нетрадиційних технологій навчання. У подібних технологіях акцент робиться не стільки на організацію і освоєння знань, скільки на їх походження.

Креативний менеджмент дозволяє пов'язати теорію когнітивних процесів і теорію практичної діяльності. Об'єктом креативного менеджменту виступає тип управління, що спирається на творчість персоналу і креативний підхід менеджера у вирішенні проблем. Визначено, що креативний дидактичний менеджмент веде пошук таких систем і технологій управління (важливої складової навчального середовища) навчальним процесом, що були б здатні забезпечити його ефективне функціонування і досягнення результату; на відміну від колишніх систем управління навчанням, перетворює традиційний процес навчання в інтерактивний, креативний; формує ефективне навчально-виховне середовище, у якому відбувається якісне засвоєння знань, набуття необхідних умінь і навичок у процесі дидактичної праці.

ДО ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПІДГОТОВКИ ДО ШКОЛИ ДОШКІЛЬНИКІВ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУ

Марина С. Омельченко

*Донбаський державний педагогічний університет, м. Слов'янськ, Україна
neskaa87@gmail.com*

Підготовка дітей з порушеннями інтелекту до навчання у школі – багатокомпонентне завдання, яке вимагає тривалої цілеспрямованої навчально-виховної діяльності. Підготовка дітей до школи – задача комплексна, що

охоплює всі сфери життя дитини. Високі вимоги суспільства до організації освітнього процесу змушує шукати нові ефективні психолого-педагогічні шляхи приведення методів навчання відповідно до вимог життя, що особливо актуально для дошкільників з порушенням інтелекту [3].

Проблему готовності дітей з порушеннями інтелекту до навчання у школі досліджено у наукових працях О. Гаврилушкіна, І. Єременко, А. Заріна, В. Петрова, О. Стребелевої, В. Турчинської та ін. Вченими розглянуто різні аспекти означеної проблеми, зокрема питання оволодіння навичками самообслуговування, наявності елементів пізнавальних інтересів та пізнавальної активності. Проблему підготовки дітей з особливими потребами до навчання у школі також відображено у монографічних та дисертаційних дослідженнях українських вчених Т. Бондаренко, В. Прокопенко, Л. Федорович, Н. Черепаня, М. Шеремет та ін.

Провідну роль у процесі підготовки дошкільників з порушеннями інтелекту до навчальної діяльності грають такі пізнавальні здібності як здатність до оволодіння знаннями та вміннями, можливість накопичувати навчальний досвід, усвідомлено засвоювати матеріал та керувати пізнавальними діями. Важливими також є рівень розвитку узагальнень і абстрагувань дитини, темп навчальної діяльності, швидкість виконання фізичних і розумових операцій, вміння самостійно виконувати завдання [1; 4; 5]. Через діагностику пізнавальних здібностей дошкільників стає можливим своєчасне виправлення наявних недоліків у пізнавальній сфері, ефективний добір методів та прийомів корекційно-навчальної роботи з ними, пошук найбільш адекватних шляхи удосконалення готовності до навчальної діяльності у школі [1; 2].

Виявлення рівня підготовленості таких показників як навченість, усвідомленість пізнавальної діяльності та узагальнення пізнавальних дій полягло в основу експериментального дослідження, проведеного з метою вивчення готовності дітей з порушенням інтелекту до навчання у школі.

У дослідженні взяли участь 98 дошкільників четвертого та третього року навчання м. Слов'янська та м. Краматорська з діагнозом порушення інтелекту легкого ступеню. Завдання експериментального дослідження було розроблено за матеріалами вивчення показників навчальної діяльності І. Єременка та В. Турчинської. Експериментальна робота проходила у три етапи: виявлення рівня навченості; виявлення рівня усвідомленості пізнавальної діяльності; виявлення рівня узагальненості пізнавальних дій. За результатами експериментальної роботи було виявлено, що 44% дітей з порушеннями інтелекту не могли впоратися з запропонованими завданнями, швидко втрачали мету, часто відволікалися, у відповідях припускали величезну кількість помилок, не користувалися допомогою дорослих. 39% досліджуваних називали окремі букви та цифри, відповідали на питання за сюжетними малюнками, проте

поєднати відповіді у зв'язну розповідь не могли. Допомога дорослого дозволяла таким дітям орієнтуватися за кількістю та розміром певних предметів, проте невпевненість та неуважність заважала врешті решт правильно виконати завдання. Найбільш складним завданням для досліджуваних було встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

Найменша кількість досліджуваних (17%) змогли показати достатній рівень сформованості пізнавальних здібностей. Такі діти знали або повторювали окремі букви та цифри за експериментатором, хоча й часом припускали деяких помилок, пов'язаних із змішуванням схожих за виглядом («3» та «8», або «Б» та «В») або звучанням («сім» та «вісім», або «О» та «У») букв та цифр. За навідними питаннями дорослого діти могли будувати прості, непоширені речення, описувати події на сюжетних малюнках. Також досліджувані орієнтувалися у предметах та явищах навколишнього простору, могли визначити кількість та розмір предметів. Високого рівня пізнавальних здібностей не виявив жоден з дітей. Результати дослідження показали, що проблема формування пізнавальних здібностей у дошкільників з порушеннями інтелекту вимагає подальшого вивчення та розроблення з метою пошуку ефективних шляхів організації процесу підготовки таких дітей до навчальної діяльності у школі.

Література

1. Білан О.І., Партико Т.Б., Хома О.Є. Методичні рекомендації для діагностики шкільної зрілості дітей 6-7 років / О. Білан, Т. Партико, О. Хома // Український освітній журнал. – 1994. – №1. – С.13-16.
2. Єременко І.Г., Турчинська В.Є. Готовність розумово відсталих дітей до навчання в допоміжній школі / І.Г. Єременко, В.Є. Турчинська. – Київ, 1981.
3. Запорожец А.В. Интеллектуальная подготовка детей к школе / А.В. Запорожец // Дошкольное воспитание. – 1977. – № 10. – С.12-13.
4. Максименко С.Д. Готовність дитини до навчання / С. Максименко, К. Максименко, О. Главник. – Київ: Мікрос-СВС, 2003. – 94 с.
5. Проскура О.В. Як перевірити ступінь готовності вашої дитини до навчання у школі / О.В. Проскура // Початкова школа. – 1998. – №2. – С.14-23.

ДИСТАНЦІЙНЕ ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ ПОВСЯКДЕННЯ: ВАРІАНТИ ЗАВДАНЬ (НА ПРИКЛАДІ ЩОДЕННОГО ЖИТТЯ ЖІНОК У ТАБОРАХ ГУЛАГУ)

Поліна С. Омельченко

Горлівський інститут іноземних мов

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», м. Бахмут, Україна

otro12lly1993@gmail.com

Світовий процес переходу до інформаційного суспільства супроводжується реформуванням системи освіти. Дистанційні технології навчання, починаючи з кінця ХХ століття, активно поширюються й розвиваються, урізноманітнюючи

ринок освітніх послуг. Швидкий розвиток інформаційних і телекомунікаційних технологій надає багато можливостей для науковців різних галузей знань, де історія не є винятком.

Дослідження історії повсякдення є ознакою гуманізації та демократизації історіографічного дискурсу. Для пострадянських країн ця тематика є однією з маловивчених і потребує аналізу й засвоєння напрацьованої на Заході теорії та методології, бо використання її оптики та інструментарію в пізнанні радянського тоталітаризму є вкрай необхідним.

Загальний зміст компетентності, що має бути сформований у результаті дослідження повсякденного життя жінок у таборах, полягає в осмисленні морального досвіду минулих поколінь, які пройшли сталінські табори. Наша мета вивчити, усвідомити й урахувати названий досвід задля подолання наслідків дії тоталітарної спадщини, аби такі сторінки історії більше не були написані в майбутньому на шпальтах історії України.

Блок 1. Робота з науковою та довідковою літературою.

Завдання 1. Написати бібліографічний огляд, метою якого є виявлення, вивчення й аналіз історіографічної бази названої теми.

Завдання 2. Проаналізувати історіографію, визначивши спільні та відмінні цілі розвідок, виділивши основні напрямки дослідження наукової проблеми та її ключових аспектів, які вивчалися науковцями в різні періоди.

Завдання 3. Із наданого тьютором списку літератури до курсу (без джерельної бази) обрати ґрунтовну працю та скласти тези/план/анотацію для якнайповнішого засвоєння матеріалу.

Додаткове завдання 1. Продемонструвати зміну гендерного складу ув'язнених у таборах. Самостійно оформити дані в таблиці.

Додаткове завдання 2. Проаналізувати стан дослідженості гендерних аспектів таборового повсякдення.

Блок 2. Робота з джерелами.

Найрепрезентативнішими для вивчення повсякденного життя жінок в умовах ув'язнення є еґо-документи: спогади, епістолярії, щоденники, мемуарні свідчення. Завдяки їм студенти дізнаватимуться не лише про побут (умови праці, харчування тощо) арештанток, але й дослідити людський вимір табірною досвіду, наприклад: сприйняття жінками свого ув'язнення, опір системі, способи виживання в таборі й под. Стає можливим виявлення психологічних передумов та регуляторів поведінки жінок (типи реакцій на різноманітні ситуації; уявлення про правильні та неправильні, дозволені та недозволені вчинки).

Завдання 1. Порівняти побут арештанток (умови перебування, щоденна праця й раціон, санітарно-гігієнічні норми), висвітлений в офіційних документах та у спогадах жінок.

Завдання 2. Дослідити як жінки проводили свій вільний час:

схарактеризувати види культурного дозвілля ув'язнених, зважаючи на наявність у таборі “Культурно-виховної частини”, на ставлення табірної адміністрації до такого проведення часу арештантками, відповідно до типу табору тощо.

Завдання 3. Виділити способи виживання жінок у таборах, акцентуючи увагу на тому, від чого ці способи залежали та чим відрізнялися від чоловічих.

Блок 3. Візуалізація знань.

Завдання 1. Робота з візуальними джерелами. На основі аналізу документальних кінострічок проаналізувати специфічний досвід материнства в місцях позбавлення волі, а також реконструювати реалії повсякденного життя жінок у таборі названого типу.

Завдання 2. Навчальна екскурсія. В епоху інформаційних технологій це можливо й під час дистанційної форми навчання. Студентам пропонують декілька музеїв: “Територія терору” м. Львів, музейно-меморіальний комплекс жертв політичних репресій і тоталітаризма “Алжир” м. Астана тощо. Як один із варіантів, завданнями для цього виду роботи буде: написання оглядової доповіді про один із музеїв (з подальшим колективним обговоренням у вигляді дискусії чи форуму); написання детального письмового звіту та підготування питань, що потребують особливого роз'яснення; написання письмової роботи у вигляді есе (метою якого є опис-порівняння музеїв щодо ступеня інформаційної наповненості про чоловіче та жіноче повсякдення).

Блок 4. Завдання для підсумкового контролю.

Для кожної теми може використовуватися інтерактивний тип взаємодії (семінар у форматі дискусії під час відеоконференції, який слугуватиме поточним контролем). Під час рубіжного контролю пропонуємо написання контрольного есе (2-3 сторінки). Наприклад, на тему тілесності та сексуальності в названих умовах існування. Одним із варіантів також є створення та ведення власного форуму із самостійно обраної теми (узгодженої з викладачем). Підсумковий контроль, за умови, що рубіжний матиме іншу форму, може бути у вигляді есе на самостійно обрану тему (також узгоджену з викладачем) (6-7 сторінок).

Спираючись на результати вивчення жіночого досвіду життя в таборах ГУЛАГу, стверджувати, що розробка таких дистанційних курсів є можливою та необхідною.

Успіх названих курсів залежатиме від синтезу напрацьованого досвіду з дослідження історії повсякдення та гендеру й нових підходів до їх вивчення, які в подальшому будуть впроваджені в дистанційній формі навчання.

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА ЗДОБУВАЧІВ-ФІЛОЛОГІВ ЯК СИНТЕЗ ЗДОБУТКІВ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Руслана М. Падалка

Донбаський державний педагогічний університет, м. Слов'янськ, Україна

ruslana-padalka@i.ua

Нова філософія шкільної освіти передбачає використання таких методів та прийомів навчання української мови, які водночас із традиційними дидактичними функціями (інформативною, трансформаційною, мотиваційною, систематизувальною, інтегративною, функцією самоконтролю, розвивальною, виховною тощо) виконували б ще й нові (функцію розвитку самостійної пізнавальної діяльності учнів в інформаційному просторі; функцію розвитку ключових і предметних компетентностей).

Дистанційне навчання – сукупність сучасних технологій, що забезпечують доставку інформації в інтерактивному режимі за допомогою використання ІКТ (інформаційно-комунікаційних технологій) від тих, хто навчає, до тих, хто навчається. Основними принципами дистанційного навчання є інтерактивна взаємодія в процесі роботи, надання студентам можливості самостійного освоєння досліджуваного матеріалу, а також консультативний супровід у процесі дослідницької діяльності дає змогу навчатися на відстані, за допомогою диспутів експертів із кількох країн, за відсутності викладача [3].

Модель педагога в процесі дистанційного навчання, як узагальнений образ фахівця найвищої кваліфікації, буде зразком та заохоченням для підвищення рівня професійної компетенції учителів-словесників. Опанування фахом відбувається в період навчання у виші, а має застосування в професійно-педагогічній діяльності, оцінюється через авторитет, репутацію, професійний імідж педагога в цілому та викладача зокрема.

У професійній діяльності педагога сьогодні простежується як методичне, так і наукове зростання, яке пов'язане з осмисленням змісту діяльності, вибором методів і форм, виробленням професійно-особистісного стилю викладача. Цей стиль має відображення і в структурі всього дистанційного курсу. Визначення основних напрямків модернізації професійної освіти в Україні, зокрема й дистанційної освіти, неможливе без урахування її мети – формування компетентного, висококваліфікованого конкурентоспроможного спеціаліста, який буде відповідати міжнародним вимогам і стандартам якості. Важливу роль у цьому процесі відіграють учителі/викладачі-практики, які покликані забезпечувати ефективну діяльність вишу чи загальноосвітнього закладу, де цілеспрямовано виховується й розвивається особистість, а це відповідно підносить рівень вимог держави й суспільства до особистісно-професійного

розвитку педагогів. На сучасному етапі розвитку української мови ставляться принципово нові вимоги до підвищення фахової підготовки вчителя української мови: підготовка творчого вчителя, здатного здійснювати комунікативно зорієнтоване навчання, формувати розвинену мовленнєву особистість, творчо застосовувати інноваційні технології навчання української мови, проводити дослідницьку роботу з методики навчання української мови.

Дистанційний курс «Методика навчання української мови» спрямований на саморозвиток здобувача, осмислення ним нових освітніх концепцій навчання української мови у вищій та старшій школі, оволодіння найоптимальнішими технологіями навчання, а водночас – технологіями власного інтелектуального розвитку. Уроки української мови та українознавства виховують характер, сприяють розвитку особистості, створенню умов для самовизначення та соціалізації учня на основі соціокультурних, духовно-моральних цінностей і прийнятих у суспільстві правил і норм поведінки в інтересах людини, родини, сприяють формуванню активної громадянської позиції, любові й поваги до Батьківщини, свого народу, його мови, державних, національних, родинних цінностей, толерантному ставленню кожної людини.

На сучасному етапі навчання української мови у вищій розширюються функції системи «викладач-студент», пов'язані з пошуковою, науково-дослідницькою, соціальною, культурно-просвітницькою діяльністю обох суб'єктів навчання.

Література

1. Буряк В. К. Умови та засоби самоосвіти / В. Буряк // Вища школа. – 2002. – №6. – С.18–27.
2. Жевакіна Н. В. Дистанційне та заочне навчання: загальне та особливе / Н.В.Жевакіна // Динаміка наукових досліджень: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. – Т.8. Педагогіка. – Д.: Наука і освіта, 2002. – С. 13 – 14.
3. <https://uk.wikipedia.org/wiki>
4. http://www.mcppv.ho.com.ua/docs/st_rykavishnikova1.htm

РЕГІОНАЛЬНИЙ КОНЦЕПТ ФУНКЦІОНУВАННЯ ШКОЛИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Лариса П. Пасечнікова

Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти,

м. Слов'янськ, Україна

pasechnikova@ippo.dn.ua

Другий рік на Донеччині питання, пов'язані з децентралізацією освіти є пріоритетними. І якщо перший рік можна назвати організаційним етапом або «входженням в проблему», то другий рік роботи був присвячений її змістовному наповненню. Вектори діяльності були визначені двома важливими документами:

Концепцією «Нова українська школа» і Програмою «Освіта Донеччини в європейському вимірі. 2017-2020 роки». Саме на їх підставі і розроблений спільний план дій департаменту освіти і науки та інституту післядипломної педагогічної освіти щодо впровадження децентралізації. За інститутом, як науково-методичною установою, залишається підготовка педагогів та керівників до роботи в нових умовах, науковий та методичний супровід процесів, що відбуваються.

Упродовж червня-листопада минулого року для керівників та вчителів опорних шкіл був проведений спецкурс «HubSchool – школа з європейським рівнем якості освіти». За підсумками роботи школи були внесені певні зміни у плани курсової підготовки керівників шкіл, більше уваги стало приділятися стратегічному менеджменту, фандрайзингу, розробці та реалізації освітніх проєктів.

Значна увага питанням децентралізації освіти приділяється і в міжкурсових заходах. Так, упродовж року працював дискусійний клуб для керівників шкіл та методичних служб «Децентралізація освіти».

Хід упровадження децентралізації в освіті Донецької області було презентовано на регіональному форумі «Децентралізація: сучасний стан та перспективи розвитку». Проведені семінари-наради для представників громад.

Треба відзначити, що інститут також бере участь і у всеукраїнських та міжнародних заходах, пов'язаних з питаннями децентралізації освіти.

Так, у грудні 2016 року директори опорних шкіл та працівники ІППО взяли участь у роботі Всеукраїнської науково-практичної конференції «Професійне вдосконалення керівників опорних шкіл в умовах децентралізації освіти» у м. Суми.

У цьому році:

- брали участь у Міжнародних виставках – восьмій «Сучасні заклади освіти» та п'ятій «WorldEdu2017» у м. Києві,

- у III Європейському конгресі самоврядування у м. Кракові,

- у тренінгу «Ефективне управління освітою в громаді» у м. Дунаєвці Хмельницької обл.

- був проведений круглий стіл «Професійна компетентність директорів опорних шкіл в умовах реформування» та презентовані посібники «Менеджмент освіти: соціокультурний вимір» і «Сучасні заклади освіти Донеччини. Проєктування розвитку» у м. Києві.

Питанням реалізації концепції «Нова українська школа» та програми «Освіта Донеччини в європейському вимірі. 2017-2020 роки», були присвячені секційні обговорення в рамках проведеного Конгресу освітян Донеччини на минулому тижні. На секціях керівників шкіл та методичних служб розглядалися питання модернізації методичної роботи, конкурсного відбору директорів

навчальних закладів, реформування школи, окреслені основні завдання щодо роботи освітніх менеджерів у наступному навчальному році.

Як наголошує Міністр освіти, у новій українській школі має бути і новий учитель. З метою підготовки вчителів до впровадження змін упродовж року в області працювала Школа освітніх технологій та Креатив-лаб «Сучасні тренди в освіті» за шістьма напрямками:

- Перевернуте навчання
- STEM-освіта
- Дистанційна освіта
- Проектний менеджмент
- Інтегроване навчання
- Інклюзивна освіта

За результатами їх роботи у межах «Конгресу освітян Донеччини» були організовані та проведені Трендові студії у форматах виставкової експозиції та панельних дискусій. Ця робота була плідною, проблематика студій об'єднала більше трьохсот однодумців, педагогів, що включилися до оновлення школи. Інформація про перебіг Трендових студій розміщена в інтерактивній інфографіці на головній сторінці сайту Донецького облППЮ.

За результатами роботи Трендових студій та секцій керівників шкіл і методичних служб ухвалено таку резолюцію:

Проводити цілеспрямовану підготовку педагогів до впровадження нових підходів до викладання, зміни формату спілкування учнів, учителів та батьків, впровадження проектної роботи та навчання через діяльність, реалізації реформи початкової школи, використовуючи для цього потенціал обласних шкіл освітніх технологій та обласних лабораторій інноваційної педагогіки.

Запровадити роботу обласного інтерактивного практикуму «Компетентнісний підхід у навчанні» для забезпечення переходу від знаннєвої до компетентнісної школи та всебічну методичну підтримку у підготовці вчителів-предметників до роботи у оновленій профільній школі.

Використовувати результати моніторингового дослідження облППЮ щодо якості знань учнів 11 класів, річного оцінювання, звіти щодо ЗНО та ДПА як інструмент для своєчасної корекційної роботи для досягнення позитивних результатів.

Сприяти процесу «перезавантаження» регіональної системи освіти за напрямками:

- по-перше, розробка нової структури школи та моделі освітньої інфраструктури об'єднаної територіальної громади;
- по-друге, управління освітою на засадах децентралізації та демократизації з урахуванням світового досвіду.

НАВЧАННЯ КАЛІГРАФІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Любов В. Пашко

*Донбаський державний педагогічний університет, м. Слов'янськ, Україна
pashkolv35@gmail.com*

Сьогодні вимагає від вищої школи, зокрема підготовки вчителів початкових класів, формування творчої особистості, яка в навчальному процесі змогла б розкрити творчий потенціал кожного учня.

У Концепції НУШ, проекті Закону «Про освіту» закладено: ключові компетентності учня після закінчення школи; наскрізні вміння – критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, вирішувати проблеми. [Проект Закону «Про освіту»]

Експериментальні школи України першими відгукнулися на зміни – долучилися до використання хмарних технологій відповідно до наказу Міністерства освіти та науки України «Про проведення дослідно-експериментальної роботи за темою «Хмарні сервіси в освіті» на базі загальноосвітніх навчальних закладів України».

Педагогічним вишам в першу чергу необхідно «впроваджувати нові методики, змінювати формат спілкування учнів, учителів та батьків, упроваджувати проектну роботу. Практичний аспект використання хмарних технологій є одним із актуальних.

Формування компетентності студента через розвиток навичок та вмінь студентів факультету підготовки вчителів початкових класів передбачено програмою з каліграфії. Викладач сам вирішує питання організації навчального процесу, а саме: за допомогою традиційних інтерактивних методів навчання чи хмарних технологій.

Використання новітніх технологій сприяє підвищенню інтересу до вивчення каліграфії, відповідно підвищується якість знань.

По-перше, викладач має розробити власну методику роботи щодо спілкування зі студентами в «хмарі», по-друге, студентська аудиторія не повинна обмежуватися тільки виконанням завдань, а й творчо співпрацювати з викладачем. Навички співробітництва – це один із важливих компонентів сучасної нової школи.

Студенти повинні мати навички користування комп'ютером та Інтернетом, розумітися в межах понять «хмара», «хмарні технології».

Google Drive – безкоштовне хмарне сховище, де студенти можуть зберігати нароби на серверах в хмарі і ділитися ними з одногрупниками в Інтернеті.

Хмарне сховище, Диск, Gmail і Google Фото сумісні, тобто можна зберігати файли, повідомлення електронної пошти, фото на Диску. За допомогою форми Google можна планувати опитування (фронтальне, індивідуальне), тестування і отримувати результати в електронній таблиці, створювати презентації. Робота з Google-формами підходить для дистанційного навчання.

Форми Google допоможуть зареєструвати студентів, здійснювати контроль успішності, проводити опитування, перевірку знань, зокрема за допомогою тестування, організувати групову діяльність.

Створення колективної презентації Google об'єднує студентів, допомагає доповнити матеріал власними висловлюваннями, додаванням зображення, відео, схем. Можна додати анімацію, застосовувати різні ефекти переходу між слайдами.

У роботі над проектами, додаючи фото, відео, цікаву особисту інформацію, студенти прагнуть показати оригінальність виконання завдання. Після проходження педагогічної практики майбутні вчителі відтворюють її у колективних проектах (цікаві відеофрагменти уроків письма в 1 класі, каліграфічні хвилини, фотозвіти, портфоліо класу).

Студенти з цікавістю виконують завдання з каліграфії, зокрема графічних оформлень написання елементів, малих та великих букв, слів, речень.

Урізноманітнювати роботу в хмарах реально тільки при постійному вивченні можливостей Google.

Використання хмарних технологій при вивченні каліграфії – це сучасний підхід до безперервного навчання із підтримкою мобільних технологій та сервісів соціальних мереж. Швидкий доступ до власних матеріалів, підвищення мотивації до навчання, розвиток умінь і навичок з каліграфії, з методик використання хмарних технологій – це далеко не повний перелік переваг порівняно з традиційною методикою. З власного досвіду студенти розуміють наскільки цікавим може бути навчання, а головне – вони готові застосовувати хмарні технології у своїй практичній діяльності.

Література

1. Биков В. Ю. Технології хмарних обчислень, ІКТ-аутсорсінг та нові функції ІКТ-підрозділів навчальних закладів і наукових установ / В. Биков // Інформаційні технології в освіті. – 2011. – № 10. – С. 8 – 23.
2. Гриб'юк О.О. Перспективи впровадження хмарних технологій в освіті / О.О. Гриб'юк // Теорія та методика електронного навчання: збірник наукових праць (IV). – 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/1111/1/grybyuk-stattya1hmary%2B_Copy.pdf.
3. Электронные технологии в системе образования [Электронный ресурс]. – Режим доступа. <http://som.fio.ru/getblob.asp?id=10007856#Тoc26155139>
4. Единая коллекция Цифровых Образовательных Ресурсов. [Электронный ресурс]. – Режим доступа <http://school-collection.edu.ru>

ДО ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ДІЯЛЬНОСТІ ОСВІТНІХ ОКРУГІВ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Володимир М. Проскурін¹, Уляна В. Проскуріна²

¹ *Донбаський державний педагогічний університет, м. Слов'янськ, Україна*

² *Університет Фрідріха Шиллера, Інститут освіти і культури,
м. Йена, Німеччина,*

²*proskuninvm@ukr.net, ²uliana.proskunina@gmail.com*

Успіхи чи невдачі ринкових перетворень в економіці України багато в чому залежатимуть від людей. Відчутна нестача кваліфікованих кадрів – явище, пов'язане не лише з невідповідною підготовкою фахівців, а й з необхідністю створення освітніх округів. Саме вони дозволять охопити дітей і підлітків різними формами навчання (позадержавного), координувати зусилля всіх зацікавлених структур й учасників навчально-виховного процесу [2-4].

Проблемам реформування управлінської діяльності відділів освіти було присвячено дослідження В. Григоренка [1], В. Курила [5], С.Харченка [8] та ін.

Сьогодні актуальним залишається питання розриву між фактичними вимогами ринку праці та соціальними й професійними компетенціями людей. Ці зміни стосуються створення нових освітніх стандартів, оновлення та перегляду навчальних програм, змісту навчально-дидактичних матеріалів, підручників, форм і методів навчання. Цілеспрямоване набуття молоддю знань, умінь і навичок, їх трансформація в компетентності сприяє культурному розвитку особистості, розвитку технології, здатності швидко реагувати на запити часу [7].

Об'єктивно необхідним стало для нас вивчення особливостей організації навчально-виховного процесу, специфіки виховної роботи, змісту навчання, порівняння показників щодо забезпеченості фінансами навчальних закладів різних рівнів відповідно до нормативів, а також міських і регіональних потреб у компетентних фахівцях.

Метою діяльності освітніх округів є реалізація державного стандарту в системі освіти, вирішення проблем виконання соціального замовлення, створення умов для отримання базової, повної середньої, професійно-технічної та вищої освіти, надання замовникам додаткових освітніх послуг у межах міста, підготовка та забезпечення регіону кваліфікованими кадрами, вирішення проблеми щодо забезпечення рівного доступу до якісної освіти в сучасних умовах фінансування освітньої галузі. Наголосимо, що саме освітні округи сприятимуть у подальшому місцевому економічному розвитку, створять умови для повнішого врахування інтересів батьків та учнів як кінцевих споживачів освіти, створять додаткові можливості щодо залучення ресурсів бізнесу й територіальної громади для розв'язання проблем і забезпечення розвитку освіти

[6]. У процесі констатувального та формувального педагогічного експериментів нами було обстежено 848 учнів 10-11 кл. ЗОШ та навчально-виховних закладів нового типу, 250 учнів закладів професійно-технічної освіти, 650 учителів ЗОШ та керівників закладів освіти, які стали суб'єктами освітніх округів у межах міст Донецької обл. Результатом проведеного дослідження стало те, що нами обґрунтовано й експериментально перевірено організаційно-педагогічні умови діяльності освітніх округів на регіональному рівні.

Література

1. Григоренко В.Г. Профессионально-педагогическая мотивация и технологии ее формирования: Монография / Григоренко В.Г. – Одеса: Изд-во ЮУГПУ им.Ушинского, 2003. – 162 с.
2. Грішнова О.А. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки / Грішнова О.А. – К.: Т-во "Знання", КОО, 2001. – 254 с.
3. Даниленко Л.І. Соціально-педагогічні умови ефективного управління загальноосвітньою школою: Автореферат, дис. канд. пед. Наук. – К., 1994. – 23с.
4. Дарманський М.М. Соціально-педагогічні умови управління освітою в регіоні / Дарманський М.М. – Хмельницький, "Поділля", 1997. – 384с.
5. Курило В.С. Становлення і розвиток системи освіти та педагогічної думки Східно-Українського регіону в ХХ столітті: 13.00.01, загальна педагогіка та іст. педаг.: Дис. д-ра пед. наук. – Луганськ, 2000. – 507 с.
6. Луковенко Ю. Освітні округи / Луковенко Ю. // Директор школи. – №44(332), листопад. – 2004. – С.12-17.
7. Стратегія реформування освіти України. Рекомендації з освітньої політики. – Київ: КІС, 2003 р.
8. Харченко С.Я. та ін. Соціально-педагогічні технології / Харченко С.Я., Краснова Н.П., Л.П.Харченко. – Луганськ:Альма-матер, 2005. – 552 с.

ОПТИМІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ

Ольга В. Радзівська

Донбаський державний педагогічний університет, м. Слов'янськ, Україна

o_radzievskaya@ukr.net

Складний і багатогранний процес відродження національної освіти висуває особливі вимоги до вивчення мовних дисциплін у вищих педагогічних закладах. В умовах гуманізації освіти особливої уваги потребує розробка та впровадження таких форм і методів мовної роботи, які сприяють становленню висококваліфікованих спеціалістів, зокрема, майбутніх педагогів. Для формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх педагогів на немовних факультетах використовуються сучасні методи і прийоми. Наприклад, інтерактивні методи на заняттях стимулюють й активізують роботу навіть слабких здобувачів. У процесі її формування іншомовної компетенції необхідно поєднувати навчання іноземної мови як форми вираження думок і засобу комунікації з оволодінням культурою країни, мова якої вивчається, шляхом

засвоєння нормативної поведінки, характерної для носіїв мови в різних комунікативних ситуаціях. Уважаємо, що автентичне спілкування, створення мовно-комунікативних ситуацій, вивчення мови в культурному контексті – робить можливим розвивати міжкультурну компетенцію як компонент комунікативної здібності майбутніх фахівців.

Як відомо, в нашому виші працюють вісім немовних факультетів. Саме тому, зосереджуємо вашу увагу на використанні інноваційних технологій на практичних заняттях на нефілологічних факультетах. Завдання викладача полягає в тому, щоб створити умови, обрати такі методи навчання, які б дозволили кожному здобувачу проявити свою активність, свою творчість протягом практичного заняття. Ефективним засобом стимулювання здобувачів до використання іноземної мови в ситуаціях міжкультурного спілкування є організація та проведення презентацій, які забезпечують навчання у взаємодії, сприяють розвитку особистісних і професійно значущих якостей здобувачів.

І все ж таки основним джерелом інформації все частіше стає Інтернет. Наше завдання показати можливості використання глобальної мережі для розв'язання навчальних задач, полегшення процесу навчання та засвоєння знань. Тому ми пропонуємо організацію Інтернет-завдань, які зазвичай проходить у три етапи:

1. Підготовка – розвиток навичок говоріння, актуалізація раніше отриманих знань, вивчення лексики, мотивація й налаштування здобувачів на подальшу роботу, введення в тему.

2. Робота в мережі Інтернет – пошук у мережі, читання й письмо, обробка специфічної інформації й занесення її до бланків відповідей, пошук відповідей на запитання і т. д. На цьому етапі, здобувачі мають чітко розуміти, що їм потрібно зробити й скільки часу в них є на виконання завдання.

3. Робота в групі поза мережею Інтернет – обмін отриманою інформацією, обговорення того, що здобувачі знайшли, дізналися, виконали чи не виконали під час роботи в мережі.

Вважаємо, що сучасний викладач повинен виконувати роль і організатора, і наставника, і учасника, і порадирика, і дослідника під час роботи в мережі інтернет. Таким чином втілюється в життя інтерактивний підхід і полегшується процес навчання. На сьогоднішній день однією з педагогічних рекомендацій є використання викладачами англійської мови соціальних мереж іншомовної комунікативної компетенції студентів. Так, наприклад, соціальна мережа Facebook пропонує своїм користувачам так звані V-forums. Це дискусійні форуми з використанням відеоматеріалів, де учасникам надається можливість віртуальної комунікації онлайн з метою удосконалення навичок говоріння. Більшість здобувачів відзначили, що участь у дискусіях відео-форумів допомогла їм створити соціальне середовище для вдосконалення навичок

говоріння. Як відомо, Інтернет – чудовий засіб для отримання інформації про останні події у світі. Таким чином, можна з допомогою Інтернет-ресурсів перетворити аудиторію в «агентство новин», а здобувачів – у першокласних репортерів. Практично всі значущі газети в світі мають свої web-сторінки. Для того, щоб дізнатися, де і які існують газети, можна запропонувати здобувачам відвідати сторіночку Media Links (<<http://www.mediainfo.com/emedialinks/>>), яка пропонує посилання до безліч видань. Медіасайти англійською мовою: The Washington Post (<<http://www.washingtonpost.com/>>). Під час оволодіння знаннями з іноземної мови онлайн газета є незамінним помічником. Вона дозволить здобувачам зануритися у глибину світових подій, які відбуваються у певний момент, побачити, що відбувається в різних країнах, отримати інформації з різних точок зору. Особливо цінними для аудиторної роботи є посилання – send us feedback, що здійснює інтеракцію читача з видавництвом. Висловити свою думку щодо прочитаного і особисто поговорити з автором певної статті можна завдяки розділу «сьогоднішні журналісти» («*Today's Columnists*»), де вибір певного прізвища зв'яже вас із ним безпосередньо.

Ми навели деякі найпоширеніші приклади використання інноваційних технологій у нашому вищому закладі на нефілологічних факультетах.

Отже, інноваційна освітня діяльність – це складний процес, що потребує умілого, конструктивного управління. Впровадження інноваційних педагогічних технологій суттєво змінює освітній процес, що дозволяє вирішувати проблеми розвивального, особистісно-орієнтованого навчання, диференціації, гуманізації, формування індивідуальної освітньої перспективи.

СИМВОЛЕМИ ЕДЕМ, ХАНААН, ЄРУСАЛИМ, НОВИЙ ЄРУСАЛИМ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ СТВОРЕННЯ АРХЕТИПНОЇ СИМВОЛІКИ АПОКАЛІПТИЧНОЇ БІБЛІЙНОЇ ОБРАЗНОСТІ

Олена О. Решетняк

Донбаський державний педагогічний університет, м. Слов'янськ, Україна

reshetnyak.alena@ukr.net

Апокаліптичні образи асоціюються з релігійними поняттями небесного Божого Царства, ідеального світу, де реалізуються всі форми людських прагнень і мрій. Їх маніфестують форми, близькі до світу природи та людської цивілізації: сад, місто, дерева, тварини, камені тощо. Подібні образи є джерелом символів, які змодельовано за принципом ідентичності. Такі символи є асоціаціями об'єктів, явищ, вони мають, зазвичай, «інший словниковий код і своєрідно «вписуються» в світ денотатів» [3, 40].

Боже Царство як ідеальний, гармонійний, сакральний центр світу в Біблії

асоціюється з *Едемом, Ханааном, Єрусалимом та Новим Єрусалимом*. Символом ідеального, священного місця в Писанні є *Едем* (євр. <еден> – *приємність, насолода*) – *чудесна країна, сад* (лат. *рай*). Суто географічна невизначеність спонукала до символічного витлумачення питання про місце розташування, яке Бог підготував для проживання людей. Ріки, що витікають з Едему (Буття 2: 10-14), символізують сторони світу; розташування «на сході» (Буття 2: 8) пов'язане зі сходом сонця як з початком, народженням, хоча й перше гріхопадіння саме відбулося в саду Едемському, а вигнання – із саду Едемського. Лексема *Рай* символізує місце перебування праведних в очікуванні есхатологічних подій (Луки 23: 43), поєднуючись з образом «неба» (2 Коринтян 12: 2-4). Уявлення, сформовані в контексті біблійної оповіді, змодельовали одну із складових християнського образу раю як місця вічного блаженства, обіцяного праведникам у майбутньому житті.

Ханаан – символ Землі Обіцяної, Божого Царства й духовної спадщини обраного народу (Ісус Навин 14: 1; Псалми 105: 11). Обіцяна Земля (*край добрий і широкий, що тече молоком та медом*) – це обіцяна Богом земля, куди Мойсей вивів юдеїв із Єгипту. Фразема *«земля обітована має значення багатий край, а також сподівана мета»* [2, 85]. Згідно з біблійною історією, це земля спасіння, Ханаан, *«наново набутий земний рай, земля широка та простора, вельми добра, різко відмінна від безводної і безлюдної пустелі»* [4, 315]. У ширшому значенні – це місце внутрішнього спокою, умиротворіння, духовний рай. Земля Обіцяна не співвідноситься з певним географічним розташуванням, а є категорією абстрактною.

Єрусалим – один із найвідоміших і найшановніших Центрив Світобудови. За апокрифами, місце розп'яття Сина Божого – Голгофа – так само знаходилася в Центрі Світу, оскільки була вершиною Світової Гори, де був створений і похований Адам. Отже, кров Спасителя пролилася на череп прабатька людства й відкупила його. Вочевидь, Божий задум щодо Єрусалима маніфестує переспів з єврейської: Єрусалим означає «Місто Миру», «*sbalot*» – *досконалий мир і повна гармонія*. Найбільш розгорнутим і неоднорідним у Біблії є символічний образ *Єрусалиму*. Центральне місто Юдеї, *Єрусалим* уособлює жінку, яка повинна призвести на світ Месію. Духовний стан Богообраного народу передано в контексті Писання саме описами Єрусалима: то це княжна *«Божа втіха»*, оздоблена коштовними прикрасами та одягом, то невірна наречена, то убога вдова, яка втратила все у своєму житті. Останню картину яскраво репрезентовано у Плачі Єремії (1: 1-2), написаному після падіння Єрусалима: *«Як самотно сидить колись велелюбне це місто, немов удова воно стало! Могутнє посеред народів, княгиня посеред країн – воно стало данницею!..»* Отже, *«Єрусалим як місто Боже, де споруджено Храм, з якого витікає ріка, що несе зцілення для землі й людей»* (Єзекіїля 47: 1) є духовним символом. *Єрусалим*

– Царство Боже, у якому має народитися Спаситель, *Храм* – місце Божої присутності, *річка* – потік Божого Слова, яке несе зцілення своєму народу.

Після смерті й воскресіння в 33р. н. е. Ісус Христос став уособленням наріжного каменя на небесній Сіонській горі, де Єгова вирішив поставити місто Бога Живого, небесний Єрусалим. Отже, «*Сіонська гора*» є маркером високого статусу Ісуса та його спадкоємців, які утворюють небесний Єрусалим, тобто Царство (Єврєєв 12: 22, 28). Земний Єрусалим – вірцева копія непідвладного часові, небесного проекту, який міг бути осквернений людиною, – є прототипом *Нового Єрусалиму*. Новий Єрусалим не є брудним, аморальним, як вавилонська розпусниця. *Він чистий, духовний, святий, сходить із самого неба* (Об’явлення 17: 15; 21: 9-11а). «...*моя супротивнице,...* – так промовив Єрусалим, у якому стояв храм Єгови, ідолопоклонному Вавилону, – ... *хоч я впала, Сіонська дочка, проте встану...*» (Михея 7: 8).

Отже, при дослідженні символічної парадигми важливим є принцип зв’язку між символами. Утворюючи смислові «трона», біблійна символіка пов’язує повноту значень образів в єдину концепцію паралельності апокаліптичного та демонічного світів, уможливаючи усвідомлене прочитання Святого Письма як екзистенційного коду буття, за яким уся символічна, архетипна, метафорична й алегорична парадигми формують концепт Бог – Творець усього сущого, носій найвищих чеснот, втілення ідей людського щастя. Ідеал, Бог, добро – вивірені віками поняття, пов’язані з архетипною ідеєю «верху».

Література

1. Біблія або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту [переклад проф. Івана Огієнка]. – К.: Українське Біблійне Товариство, 2002. – 1375 с.
2. Коваль А. П. Крилаті вислови в українській літературній мові / А. П. Коваль, В. В. Коптілов. – К.: Вища шк., 1975. – 336 с.
3. Мойсієнко А. К. Символ як явище аперцепції (на матеріалі поезії Т. Шевченка) / А. К. Мойсієнко // Мовознавство. – 1993. – №3. – С. 40-45.
4. Словник біблійного богослов’я / за ред. С. Мудрого. – Львів: Місіонер, 1996. – 936 с.

ПОДГОТОВКА СТУДЕНТОВ ЭКОНОМИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ К ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ

Ирина А. Решетова

Донбасский государственный педагогический университет, г. Славянск, Украина

irina_sotskaya@ukr.net

Современные социально-экономические условия развития рыночной экономики определяют острую потребность в распространении экономических знаний, формировании экономической культуры населения. Особенное значение при этом приобретает психолого-педагогическая подготовка специалистов с высшим образованием, которая сделает возможной

их последующую преподавательскую деятельность. При этом подготовка квалифицированного специалиста предполагает не только овладение студентами необходимым объемом теоретических знаний, практических умений и навыков, а и приобретение ими профессионально значимых личностных качеств, которые дают возможность успешно адаптироваться к будущей профессии учителя экономики, приобретать социальную и личностную зрелость, стремиться к профессиональному и личностному самосовершенствованию. Это становится возможным только при наличии глубоких знаний психологической структуры, содержания преподавательской деятельности, требований общества к личности учителя. Следует также учитывать, что от успешного психолого-педагогического обеспечения учебно-воспитательного процесса в большинстве случаев зависит эффективность подготовки молодых кадров.

Сравнительный анализ длительности педагогической подготовки будущих специалистов экономических специальностей в педагогических вузах подтверждает, что удельный вес предметов психолого-педагогического цикла в системе университетского образования намного меньше, чем в том нуждается социальный заказ общеобразовательных учебных заведений. Это приводит к противоречию между высоким уровнем экономической подготовки и психолого-педагогической подготовкой студентов в университетах. Последняя достаточно часто осуществляется без четко выраженного направления познавательной деятельности студентов на педагогические проблемы.

По нашему мнению, подготовка студентов экономических специальностей к педагогической деятельности в общеобразовательных учебных заведениях будет эффективной в следствие реализации следующих организационно-педагогических условий: 1) введение в учебные планы экономических специальностей педагогической практики; 2) введение спецкурса «Методики преподавания экономики» для студентов старших курсов экономических факультетов; 3) создание методического объединения для преподавателей экономических факультетов; 4) введение спецкурсов психологических основ педагогического общения.

Введение педагогической практики предоставляет возможность студентам реализовать разработанные ими модели обучения, которая требует от них сочетания знаний педагогики, общей и возрастной психологии, методики преподавания и профильных дисциплин. Это также способствует формированию умений, необходимых для развития их профессионального мастерства.

Введение спецкурса «Методики преподавания экономики» формирует у будущего специалиста экономических специальностей личностно профессиональную позицию по экономике, расширяет познание и усвоение ими методических средств. Это требует знаний закономерностей и цели процесса обучения, с учетом которых, определяет требования к методике преподавания экономики. Изучение методики преподавания экономики обеспечивает усвоение основных методов, приемов и средств преподавания, применение которых

может быть целесообразным в учебно-воспитательном процессе, и особенно на первых этапах практической деятельности. Усвоение курса «Методики преподавания экономики» дает ответ на вопрос: как нужно действовать преподавателю, чтобы основы экономических знаний стали достоянием тех, кто учится. Создание методического объединения для преподавателей экономических факультетов предоставляет возможность объединить педагогов разного возраста и опыта ради обмена методическими средствами обучения, ознакомления с последними методиками ведущих педагогов и психологов, обсуждения и разработки новых педагогических идей, передачи педагогического опыта обучения, воспитания и развития студенческой молодежи. Неопытный молодой преподаватель имеет возможность усовершенствовать собственное педагогическое мастерство, отображать, повторять технологию работы преподавателя с опытом, увидеть возможности творческого подхода в своей последующей работе со студентами. На наш взгляд, такому методическому объединению необходима помощь как внешне (местные методические органы и органы образования), так и изнутри (деканат, факультет, кафедры).

Введение в систему обучения студентов экономических факультетов психологических основ педагогического общения, в частности тренинговой формы обучения, позволит усовершенствовать их коммуникативные способности и навыки межличностного взаимодействия. Это поможет студентам осознать и творчески применить знания признаков и способов учебного коммуникативного диалога, наработать практические умения его ведения, избежать возможных проблем в общении с учениками при дальнейшей педагогической деятельности. Вышеизложенное позволяет сделать вывод, что в условиях современности особого внимания требует психолого-педагогическая подготовка будущих студентов экономических специальностей к педагогической деятельности в общеобразовательных заведениях.

ПРО ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Надія Г. Рувьова¹, Оксана М. Омельченко²

¹ *Слов'янська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 10, м. Слов'янськ, Україна*

² *Слов'янський педагогічний ліцей, м. Слов'янськ, Україна*

oksana.omelchenko@ukr.net

Реформа сучасної української освіти суттєво змінює акценти, спрямовані на визначення вимог до випускника загальноосвітньої школи: особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності.

Проблеми компетентнісного підходу у вітчизняній освіті тривалий час є предметом активного розгляду в теорії й практиці навчання. За цей час було визначено коло ключових освітніх компетентностей, упроваджено їх у зміст освіти загальноосвітніх навчальних закладів, отримано перші позитивні результати в руслі формування випускника, здатного самостійно і креативно мислити, творити, опрацьовувати, використовувати інформацію, вибудовувати власну освітню траєкторію.

Сьогодні, коли відбувається активна європеїзація української освітньої системи, школам необхідно переглянути мету і зміст, опанувати «формулу» і ключові компетентності нової школи, що сьогодні орієнтовані передусім на забезпечення подальшого життя дитини; скорегувати діяльність навчальних закладів відповідно до нових викликів українського суспільства.

Міжнародна комісія Ради Європи розглядає поняття компетентності як загальні, або ключові, вміння, базові вміння, фундаментальні шляхи навчання, ключові кваліфікації, кроснавчальні вміння або навички, ключові уявлення, опори, або опорні знання. На думку експертів Ради Європи, компетентності передбачають спроможність особистості сприймати та відповідати на індивідуальні й соціальні потреби; комплекс ставлень, цінностей, знань і навичок. Експерти країн Європейського Союзу визначають поняття компетентностей як «здатність застосовувати знання й уміння» (Eurydice, 2002), що забезпечує активне застосування навчальних досягнень у нових ситуаціях. [1, с. 7]. У Концептуальних засадах реформування середньої школи зазначено, що компетентність – це динамічна комбінація знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність [2, с. 10].

Десять ключових освітніх компетентностей нової школи є більш конкретними й особистісно спрямованими. Особливу увагу акцентовано на прикладних аспектах діяльності учня, умінні застосовувати набуті ним знання для розв'язання завдань у різних сферах діяльності, навчатися впродовж життя.

Необхідною умовою вироблення й розвитку компетентностей учнів ми вважаємо процес самоактуалізації як механізм саморегуляції особистості, що спрямовує її на розвиток власних здібностей, сприяє особистісному зростанню, актуалізує власний потенціал кожного учня. Це відбувається в результаті науково-дослідної, творчої, красназавчої, природоохоронної, суспільної діяльності учнів, що дає змогу зробити процес набуття освітніх компетентностей школярів природним, умотивованим, комплексним, успішним, розвиває здатність особистості свідомо й обізнано справлятися з проблемами повсякденного життя, особливо із труднощами у виборі рішення, прийняття молодого людиною особистої відповідальності за власне життя.

Основні компетентності у математиці, природничих науках і технологіях передбачають, зокрема, уміння застосовувати математичні (числові та

геометричні) методи для розв'язання прикладних завдань у різних сферах діяльності; здатність до розуміння й використання простих математичних моделей; розуміння природи й сучасних технологій; застосовувати науковий метод, спостерігати, аналізувати, формулювати гіпотези, збирати дані, проводити експерименти, аналізувати результати. Такий підхід, зокрема, уможлиблює інтеграцію навчальних предметів у межах природничого циклу особливо в процесі виконання учнем наукових досліджень, що в багатьох навчальних закладах сьогодні є актуальною складовою навчально-виховного процесу, чинником, що має великий вплив на визначення учнем подальшої освітньо-професійної траєкторії й можливості отримати якісну вищу освіту.

У процесі науково-дослідницької діяльності учні здійснюють пошук і дослідження джерел наукової інформації з теми дослідження; класифікують та систематизують отриману інформацію; проводять усебічний аналіз відповідних фактів, явищ; здійснюють експериментальну діяльність, спрямовану на встановлення нових фактів та явищ; інтегрують знання з різних предметів у площину дослідження; систематизують положення й висновки, зроблені за темою дослідження; навчаються комунікативно й мовленнєво доречно висловлювати власні думки, розвивати ораторські вміння тощо.

У межах програми загальноосвітньої школи учнями Слов'янського педагогічного ліцею м. Слов'янська успішно проведено дослідження на теми «Нестандартні підстановки в розв'язанні алгебраїчних рівнянь та їх систем», «Локально-оптимальне розміщення опуклих многокутників у прямокутній області», «Охолодження види у відкритих і закритих посудинах», «Кипіння води. Ефект Лейденфроста», «Рух тіл у рідинах і газах», «Обертання рідини під дією магнітного поля», «Конвекційні процеси в рідинах під дією світла (на прикладі води й чорнил)», «Визначення оптимальної швидкості руху людини в залежності від природних факторів», «Вплив фізичних факторів на швидкість росту рослин» тощо; це дало змогу старшокласникам стати переможцями обласного й всеукраїнського етапів конкурсу-захисту науково-дослідних робіт конкурсу-захисту Малої академії наук України.

У процесі такої діяльності знання учнів з фізики й математики набули прикладного характеру; під час опрацювання досліджуваних проблем активно інтегрувалися предметні знання старшокласників. Крім того, усі учні, що займалися в навчальному закладі науково-дослідною діяльністю, чітко визначилися з майбутньою професією, стали студентами провідних ВНЗ як в Україні, так і в Європі, швидко адаптувалися до навчання у вищій школі й продовжили науково-дослідну діяльність.

Ефективним у руслі компетентнісного підходу до навчання став метод проєктів, що передбачає пошукову, творчу діяльність учнів – індивідуальну, парну, групову. Широко впроваджено в навчальних закладах створення міні-проєктів, зокрема на уроках, де вивчаються значні за обсягом теми. Типи проєктів використовуються найрізноманітніші: дослідницькі, творчі, ігрові,

інформаційні, практично-організаційні тощо. Обов'язковою умовою завершення роботи над проектом є орієнтація на практичний результат, створення учнями презентацій, передусім комп'ютерних, виготовлення макетів тощо. Зауважимо, що сьогодні проектна діяльність школярів є частиною освітньої проектною діяльності школи. Часто діти є учасниками розробки успішних грантових проектів навчального закладу (наприклад, проект конкурсу регіонального розвитку «Швейна майстерня «Силует» Слов'янської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 10 м. Слов'янська); що дало змогу не тільки виробити в учнів підприємницьку компетентність, але й залучити додаткові кошти на розвиток школи.

Нові освітні пріоритети зумовили перегляд педагогічних стратегій загальноосвітніх навчальних закладів, вироблення концепції життєтворчості дитини, що дає змогу говорити про розвиток самоменеджменту кожного учня – цілеспрямоване використання ефективних методів самовдосконалення та спеціальної педагогічної освіти.

Література

1. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В.Овчарук. – К.: “К.І.С.”, 2004. –112 с. ISBN 966-8039-50-5.
2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://uon.cg.gov.ua/web_docs/2143/2017/03/docs/konczepczyia%20\(NXPowerLite\).pdf](http://uon.cg.gov.ua/web_docs/2143/2017/03/docs/konczepczyia%20(NXPowerLite).pdf). – Назва з екрану.

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ УПРАВЛІНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ВНЗ

Марія С. Свіденська

*ННІ «Каразінська школа бізнесу» Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна, м. Харків, Україна
svidenskaya@karazin.ua*

Зміни тенденцій в економіці, політиці, соціальній сфері та основних векторів державної політики в галузі освіти, інновацій в сучасному суспільстві визначили потребу в висококваліфікованих керівниках системи освіти і підвищення ролі їх управлінських компетенцій. Зростаючий останнім часом інтерес вчених і менеджерів-практиків до ідей і концептуальних моделей управління ВНЗ на основі цінностей свідчить про популярність ціннісно-орієнтованого управління як чинника підвищення стратегічної ефективності організаційної діяльності в умовах інноваційних змін. Важливість управління за цінностями висловлюється тим, що цінності входять до складу компетентності менеджера освіти, необхідної для його активного включення до інноваційних процесів у вищій освіті. Ціннісно-орієнтований напрям менеджменту, який

виник на базі системного підходу, сьогодні займає центральну позицію щодо інших сучасних видів менеджменту, оскільки він є свого роду філософією організації управлінської діяльності, на підставі якої, вибудовується і реалізується управління за специфічними напрямками функціонування. Діяльність ВНЗ багатовимірна та різностороння, включаючи наступні складові категорії діяльності: фінанси, становлення ВНЗ до клієнтів, внутрішні процеси, навчання та розвиток співробітників, зовнішнє оточення ВНЗ.

Завдання ефективного здійснення управлінських функцій кожної цієї складової у ВНЗ вимагає опанування керівником необхідних компонентів менеджерської майстерності, а саме умінням взаємодіяти з людьми різного рівня: студенти, викладачі, ділові кола, керівництво; встановлювання ділових та творчих стосунків з колегами: налагоджування зав'язків та досягнення взаєморозуміння з партнерами; здатність сприймати, засвоювати і використовувати інформацію. На думку Йохана Віссема, головними обов'язками керівника ВНЗ виступає вміння формувати цілі університету в цілому, контроль роботи факультетів, університетських інститутів і загально університетських служб, перевірка виконання ними поставлених завдань та управління зовнішніми зв'язками всього університету. Все це пред'являє високі вимоги до професійної підготовки керівників структур ВНЗ.

В системі менеджменту індивідуальні аспекти особистості і їх вплив на професійну поведінку відображається в принципах ціннісно-орієнтованого управління. У питаннях вдосконалення підготовки керівника в освіті вагому роль відіграє особистість, орієнтована на інтелектуальний саморозвиток, яка має високий рівень управлінської культури.

Важливу роль у становленні нової управлінської культури відіграють ціннісні основи управління: життєва позиція керівника, цінності освіти, цінності людини, духовні цінності, стратегія управління, управлінські технології. Сьогодні ціннісні орієнтири в управлінні ВНЗ виступають важливим показником рівня організаційної культури, рівня мотивації до інноваційних змін у закладі освіти, рівня згуртованості організації, рівнем розвитку закладу. При ціннісному управлінні посилюється рівень цілепокладання, що набуває переважно мотиваційного характеру, зростає функція підтримки, забезпечується розвиток творчого потенціалу педагогічного персоналу.

За думкою Катерини Хромушиної, особливий вплив на формування ходу думок, судження людей, бажання взаємодіяти, креативне рішення проблем, задоволеність роботою, прийняття ефективних рішень має емоційна складова інтелекту. Дослідження world economic forum's global agenda council показало, що «емоційний інтелект», який зараз не входить в топ 10 трендів розвитку, буде одним з найбільш затребуваних навичок, необхідних всім без винятку вже через чотири роки. Емоційний інтелект розуміється як здатність переробляти

інформацію, що міститься в емоціях, визначати значення емоцій, їх зв'язки один з одним, використовувати емоційну інформацію в якості основи для мислення і прийняття рішень. На сьогодні, постає потребою розвиток емоційного інтелекту керівника, що сприяють побудові ефективної моделі управління ВНЗ.

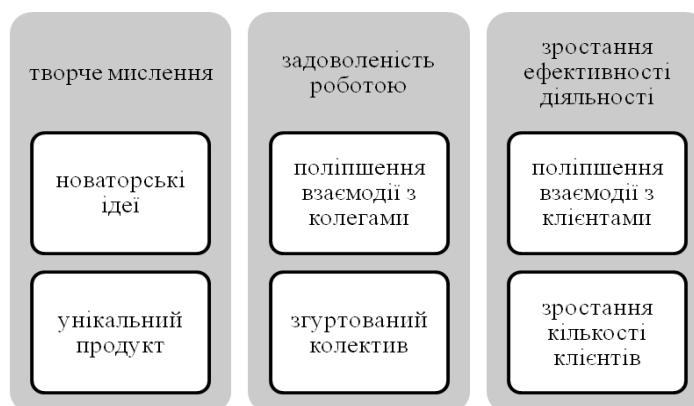

Рис.1. Задачі розвитку емоційного компоненту.

Отже, рушійною силою в розвитку ціннісно-орієнтованого управління ВНЗ постає саме сукупність організаційно-управлінських якостей керівників, що формують їх професійну компетентність. Сучасному менеджеру освіти необхідна постійна актуалізація, оновлення професійних знань, умінь і навичок управлінської діяльності, адаптація до нових умов професійної діяльності, самоосвіта та саморозвиток особистості. Особливої уваги потребує сукупність значущих і цінних прагнень, ідеалів, переконань, поглядів, ставлень до діяльності у професійній сфері, загальної етичної культури, що визначає професійну честь, гідність, обов'язок і характеризується самокритичністю, відкритістю, загальну культуру особистості, яка визначає духовну зрілість та емоційний інтелект особистості керівника. Це зумовлено важливістю акцентування уваги на ціннісних аспектах, дослідження ціннісних пріоритетів ВНЗ та їх керівників, що допоможе побудувати сучасну та ефективну модель управління ВНЗ.

КРЕАТИВНІСТЬ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Наталія О. Світлична

*Національний університет цивільного захисту України, м. Харків, Україна
maestro_sna@ukr.net*

На етапі інтенсивних змін, що відбуваються в системі вищої школи, зростає важливість вивчення та врахування особистісних властивостей і особливостей студентів психологічних факультетів. Це пов'язано з високою соціальною

відповідальністю професії психолога, з розширенням поля його професійної діяльності і основних професійних завдань. Одними з центральних властивостей особистості і професійним інструментом психолога є комунікативні здібності. Вони виступають домінуючим, системоутворюючим компонентом його професійної діяльності. Професія психолога, без сумніву, належить до творчих професій тому, що досягнення майстерності залежить не тільки від успішності навчання й набуття певної суми знань і навичок у ВНЗ, але й значною мірою від багатьох особистих якостей і спеціальних здібностей людини, в тому числі і від розвитку комунікативних здібностей.

Комунікативні здібності – це комплексне багаторівневе особистісне утворення, сукупність комунікативних характеристик особистості, а також її соціально-перцептивні та операційно-технічні знання та вміння, що забезпечують регуляцію і протікання діяльності та спілкування [4].

У вітчизняних психологічних дослідженнях останніх років активно розробляється проблема формування креативності у майбутніх фахівців [1; 2; 3]. Аналізується попередній досвід за визначенням ролі цілепокладання в творчому процесі, розглянуто точки зору зарубіжних учених на умови, причини, що сприяють або перешкоджають розвитку креативності.

Професійно-комунікативні здібності сучасного психолога є багатогранним особистісно-професійним утворенням, яке забезпечує здатність до оптимальної організації взаємодії з іншими учасниками психологічного процесу та індивідуально-психологічних особливостей співрозмовників, швидкість та легкість засвоєння нових, більш ефективних форм професійно-спрямованої комунікативної поведінки. Встановлена роль етапу професіоналізації у ВУЗі як провідного у активізації та фундації професійно-комунікативних здібностей.

Професійно-комунікативні здібності майбутніх психологів включають змістовні структурні складові: контактність, легкість вступу в професійно-комунікативні контакти, здібності тримати професійно-комунікативні контакти, здібності слухати і розуміти інших, здійснювати психологічний вплив в процесі комунікації, розрізняти первинний і глибинний зміст повідомлень клієнтів, адекватно розуміти вербальні і невербальні комунікативні сигнали, тривалий час утримувати велику кількість інформації, здатність долати комунікативні бар'єри тощо.

Метою нашого дослідження було вивчення особливостей креативності, комунікативно-організаторських здібностей та комунікативної компетентності майбутніх психологів. У дослідженні прийняли участь 40 студентів першого та четвертого курсів НУЦЗУ соціально-психологічного факультету. Для дослідження професійно-комунікативних здібностей та особливостей креативності ми використовували такі методиками: «Діагностика видів і показників креативності – креативного мислення (П.Торренс), «Оцінка

професійно-комунікативних здібностей та їх складових – комунікативні і організаторські здібності (Б.Ф.Федоришин та В.В.Синявський)», «Методика вивчення компетентності у спілкуванні, оцінка рівня товариськості, оцінка рівня контактності (В.Ф.Ряховський)».

Проведене дослідження по вивченню особливостей професійно-комунікативної сфери студентів-психологів НУЦЗУ 1-го та 4-го курсів показало: спостерігається достовірна розбіжність між показниками досліджуваних за шкалою «Унікальність». Це свідчить про те, що для студентів 4-го курсу характерна висока успішність, а також здатність до винахідницької та конструктивної діяльності; показник «Оригінальність» більш виражений у студентів 4-го курсу і це свідчить про те, що їм більше притаманний високий рівень інтелектуальної активності та неконформність.

Аналіз показників комунікативних та організаторських здібностей вказує на те, що не спостерігаються достовірні розбіжності у наших досліджуваних групах ні за одним рівнем. Але високий рівень комунікативних та організаторських здібностей переважає у 1-го курсу. Це свідчить про те, що вони більш легко пристосовуються до нової ситуації, швидко знаходять нових друзів, прагнуть збільшити коло своїх знайомих, проявлять ініціативу в спілкуванні, в них сформована потреба в організаторській діяльності, вони швидко орієнтуються у різних ситуаціях.

Дослідження комунікативної компетентності, рівня контактності у досліджуваних групах дозволило нам визначити, що не спостерігаються достовірні розбіжності у наших досліджуваних групах ні за одним рівнем контактності. Але високий рівень переважає у студентів 4-го курсу вони допитливі, в них швидко виникає інтерес до співрозмовника, терплячість у спілкуванні з іншими, відстоювання своєї точки зору без запальності. Серед студентів 1-го курсу переважає середній рівень контактності. Це свідчить про те, що вони досить товариські, цікаві, люблять висловлювати свою точку зору, міркування з різних питань, але це нерідко може викликати роздратування у оточуючих. Їм не вистачає терпіння та відваги при вирішенні серйозних питань.

Література

1. Барышева Т. А. Креативность. Диагностика и развитие / Т.А. Барышева. – СПб. : РГПУ им. А.И. Герцена, 2002 – 205 с.
2. Богоявленская Д. Б. Одаренность: теория и практика. Пед.системы. “Одаренные дети” / Д. Б. Богоявленская. – М. : ПЕРССЕ, 2000 – С. 3 – 20.
3. Большой психологический словарь / Сост. и общ. ред. Б.Г.Мещерякова, В.П.Зинченко. – М.: Прайм-Еврознак, 2003. – 59 с.
4. Современный психологический словарь / под. ред. Б. Г. Мещерякова, В.П.Зинченко. – СПб. : Прайм-ЕВРО-ЗНАК, 2007 – 490 с.

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ АКАДЕМІЧНОЇ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ

Марія Ю. Семенюк

Центральноукраїнський державний педагогічний університет

імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький, Україна

mariyasemenyuk91@gmail.com

Сучасні освітні зміни накладають відбиток на соціально-економічну, освітньо-культурну, духовну сфери життя й диктують нові вимоги до процесу оволодіння знаннями. Суспільство потребує фахівців, здатних активно діяти, реформувати, пристосовуватись, які мають особистісні ресурси й вміють ефективно ними користуватись. Згідно із Законом «Про вищу освіту», її метою є формування компетентностей, серед яких систематизовані знання, вміння та практичні навички, способи мислення, професійні, світоглядні та громадянські якості, морально-етичні цінності. Компетенції визначають здатність індивіда успішно здійснювати навчальну, а надалі й професійну діяльність.

Якісно організований навчально-виховний процес, в якому є місце інтересу для його учасників – викладачів та студентів забезпечує не лише якісне засвоєння спеціальних знань, а й розвиток особистісної сфери студента.

Б. Рубін та Ю. Колесников наголошують на тому, що академічна успішність визначається мірою пізнавальної діяльності та ставленням студентів до обраної спеціальності й відповідністю інтересів, нахилів і здібностей особистості цільовій функції вищого навчального закладу. Так, дослідники говорять не лише про якість отримання знань, а й про їх доцільність для індивіда. Отже, академічна успішність є поєднанням навчальної успішності та успішності навчання, тобто результативністю та процесуальністю навчальної діяльності.

Цікаво організований процес навчання сприяє вмотивованій орієнтованій на успіх діяльності, усвідомленні цілей та цінностей, баченні перспектив професійної реалізації, вмінню якісно співвідносити та організувати власні ресурси з часом та поставленими завданнями. Студент, потреби, інтереси та мотиви якого співпадають з вимогами та потребами обраної спеціальності, потребує менше часу на адаптацію до процесу навчання. Це сприяє успішному оволодінню професійними знаннями, ефективність яких визначається безпосередньо результатами професійної діяльності та їх соціальною значущістю.

Згідно з вимогами Європейської кредитно-трансферної системи, вищими навчальними закладами здійснюється ранжування навчальних досягнень студентів з метою аналізу успішності академічних груп, підвищення мотивації оволодіння навчальним матеріалом та покращенням організації навчального процесу. В результаті успішного засвоєння компонент освітньої програми

(навчальної дисципліни, практики, курсової роботи тощо) студенту присуджуються кредити ЄКТС, як показник того, «що студент знає, розуміє та вміє робити. А успішність студента визначається за оцінювальною шкалою ЄКТС, яка ранжує студентів на статистичній основі. Розподіл оцінок між студентами, які виконали всі, або деякі вимоги освітньої програми й успішно склали сесію (без перескладання) виглядає таким чином: А (відмінно) отримують кращі 10%; В (дуже добре) – наступні 25%; С (добрий показник) – 30% студентів; D (задовільно) – показник успішності засвоєння програми наступних 25%; Е (достатньо) отримують останні в рейтингу 100% студентів групи. Для неуспішних студентів ставляться оцінки FХ та F.

До чинників, які впливають на академічну успішність Шевченко А.Ф. та Шевченко Н.І. відносять інтелектуальні та особистісні особливості, рівень саморегуляції та самоуправління, самостійну роботу, мотивацію й ціннісні орієнтації, процес педагогічної взаємодії (рівень педагогічної майстерності), організацію навчального процесу.

Дослідники М. Річардсон, Ч. Абрахам, Р. Бонд протягом 13 років аналізували 50 різних корелятивів академічної успішності, серед яких є 3 демографічних фактори та 5 традиційних показників пізнавальних здібностей й виокремили 42 конструкти не інтелектуальної сфери, які вчені розподілили в п'ять груп:

- 1) особистісні риси,
- 2) мотиваційні чинники,
- 3) стратегії саморегуляції навчання,
- 4) підходи до навчання, які реалізують студенти,
- 5) психосоціальні контекстні впливи.

Найсильніші кореляційні зв'язки академічної успішності спостерігались з добросовісністю, пізнавальними потребами, схильністю відкладати виконання завдань «на потім». Також, статистично значимими виявились зв'язки з самооцінкою власних академічних здібностей, наявністю мети отримати високий бал. Вивчення показників академічної успішності студентів потребує дослідження навчальної успішності (середній бал, результати ЗНО). Дослідження пізнавальної активності особистості (участь в гуртках та секціях, як показник наявності інтересу до інших видів діяльності та бажання в них розвиватись), самостійність та самоорганізованість, рефлексія. До методів діагностики особливостей особистісної, мотиваційної, емоційно-вольової сфер варто включати стандартизовані тести й опитувальники, самоаналіз навчальних можливостей студентом, анкетування та експертне оцінювання. Особливої уваги потребує дослідження домінуючої мотивації навчальної діяльності, рівень розвитку емоційного інтелекту, креативності та готовності використовувати власні можливості.

АСПЕКТИ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ПОЗИЦІЙ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ

Марина В. Семикіна¹, Сергій В. Дудко²

*Центральноукраїнський національний технічний університет,
м. Кропивницький, Україна*

¹ SemikinaMV@i.ua; ² sergedudko@ukr.net

Процеси швидкого старіння знань, появи нових знань, професій, гострота конкуренції з іншими державами змушують уряди країн і власників бізнесу усвідомлювати спільну відповідальність за підтримку освітньо-професійного розвитку молоді, інвестування у вищу освіту.

Питання якості підготовки фахівців вищою школою і соціальної відповідальності бізнесу останніми роками знаходяться у центрі уваги багатьох українських науковців, серед яких більш відомі А. Колот, В. Петюх, О.Грішнова, С. Пасека, М. Семикіна, І. Каленюк, О. Левченко, Л. Лісогор та інші. Серед підприємців нині також зростає усвідомлення того, що на етапі руху до інноваційної економіки актуалізується проблема професійної підготовки. Об'єктом їхньої уваги все більше стають молоді освічені люди, випускники університетів, адже вони є більш мобільними, активними, здатними до постійного навчання та перенавчання, швидкого опанування новими технологіями виробництва, продукування нових ідей.

Соціальна відповідальність бізнесу за якість підготовки молодих фахівців виявляє себе в активній участі менеджерів багатьох підприємств в країнах ЄС у розробці освітніх програм. Високим рівнем соціальної відповідальності можна пояснити також надання власниками підприємств та корпорацій надзвичайно великої кількості грантів для підтримки талановитої студентської молоді, молодих дослідників вищої школи, організацію спільно з університетами практики студентів, безперервного навчання випускників після працевлаштування. Заслугує на увагу той факт, що в країнах ЄС фірми і корпорації беруть на себе від 20 до 60% витрат на підготовку кадрів в університетах. Зарубіжний досвід засвідчує очевидні вигоди від реалізації соціальної відповідальності бізнесу у реалізації програм взаємодії з вищою школою. Це, у свою чергу, допомагає фірмам здійснювати відбір талановитих випускників ВНЗ, врешті-решт – прискорювати інноваційний розвиток, досягати конкурентних переваг та зростання реалізації послуг (продукції) конкретної корпорації (підприємства).

На початку 50-х років ХХ ст., на етапі розвитку індустріальної економіки, Україна посідала провідні місця в світі за якістю вищої освіти. Нині в Україні відбувається криза у розвитку якісних освітніх послуг.

З огляду на дослідження А.Колота, В. Савченка, М.Семикіної, С. Пасеки та

інших українських вчених, до погіршення якості вищої освіти в Україні призвели: обмежені обсяги фінансування освіти і науки в Україні; невідповідність змісту і тривалості української освіти європейським параметрам; невідповідність якості навчання зростаючим вимогам економіки; обмежений доступ якісних освітніх послуг для малозабезпечених верств населення; формальна взаємодія з соціальними партнерами, зокрема, з роботодавцями, в питаннях якості освіти, узгодження якості і структури освітніх послуг з їх реальними потребами; зменшення обсягів професійного навчання на підприємствах з участю ВНЗ; невідчутний зв'язок між рівнем освіти і розміром середньомісячної оплати праці для більшої частки найманих працівників; неприваблива заробітна плата, що пропонується випускникам ВНЗ. Надії, які покладалися на впровадження кредитно-модульної системи навчання та інших ідей Болонської декларації, не принесли очікуваного ефекту. Виконаний нами аналіз дає змогу констатувати, що в Україні сьогодні спостерігається протиріччя між потребами прискореного інноваційного розвитку країни і незадовільною якістю підготовки фахівців вищою школою. Керівники МОН України, підприємств і ВНЗ, вимушені визнавати, що упродовж останніх 25-30 років у сфері підготовки кадрів відбулися негативні процеси, які свідчать про зміни ситуації не на користь України. Роботодавці справедливо висловлюють занепокоєння з приводу погіршення якості знань, недостатнього рівня практичної підготовки молодих фахівців, які шукають роботу.

Проблема якості підготовки фахівців вищою школою набула особливої гостроти за умов погіршення економічної ситуації, озброєного конфлікту на сході України. На тлі системної кризи, інфляції суттєво зменшилися обсяги реального фінансування розвитку ВНЗ. Ці та зазначені вище причини зменшують мотивацію молоді до підвищення якості знань. З іншого боку, не має мотивації власників підприємств до інвестування у розвиток людського капіталу, у розвиток вищої школи. Професійне навчання на підприємствах має тенденції до згортання. Водночас скорочення персоналу на багатьох підприємствах, рух небувалої кількості вимушених переселенців, які шукають роботу, ускладнюють шанси працевлаштування випускників вищої школи, зумовлюють масштабну інтелектуальну міграцію за межі України. Понад 4 млн. українців працюють за кордоном. Тисячі випускників шкіл прагнуть вступати не у виші України, а в навчальні заклади Європи, які пропонують безкоштовне навчання та можливості працевлаштування. З нашої точки зору, розв'язання проблеми якості підготовки фахівців можна вирішити лише на основі соціального партнерства, соціального діалогу. Назріла нагальна потреба в укладанні Генеральної та територіальних (регіональних) угод спільної соціальної відповідальності держави, бізнесу та ВНЗ, які б передбачали спільну участь у забезпеченні якості підготовки у відповідності до потреб економіки.

ДО ПИТАННЯ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ ТА ОБ'ЄДНАННЯХ

Світлана В. Сечка

*Донбаський державний педагогічний університет, м. Слов'янськ, Україна
svetasechka19@gmail.com*

В умовах реформування усіх ланок українського суспільства вивчення проблем соціалізації студентської молоді має важливе теоретичне й практичне значення. Для збереження стабільності та подальшого розвитку суспільства необхідно формувати особистість, якій притаманна активність, соціальна мобільність, професійна компетентність, висока здатність адаптуватися у складних ситуаціях, самостійність у прийнятті рішень, відповідальність. У соціалізації студентської молоді беруть участь багато агентів, інститутів, на неї впливають найрізноманітніші фактори. Особливе місце у цьому процесі належить студентським громадським організаціям.

Загальна демократизація та гуманізація суспільного життя в пострадянських країнах обумовили офіційне визнання та стимулювання діяльності молодіжних громадських організацій на території цих країн, закріплення їх статусу, прав та можливостей, що уможливило активізацію діяльності цих організацій.

Результати низки досліджень вітчизняних (М. Баянівська, І. Зверева, Г. Лактіонова, Ю. Поліщук, С. Харченко) та російських (О. Волохов, В. Грібанов, Д. Кірш, Р. Літвак, Т. Пташко, С. Тетерський) науковців дають підстави стверджувати, що молодіжні громадські об'єднання являють собою сформовані інститути соціалізації молодого покоління. У соціальній структурі суспільства вони стали повноправними соціальними суб'єктами. Основним завданням соціально-педагогічної діяльності молодіжних організацій є сприяння процесу соціалізації та соціального виховання молоді.

Серед вітчизняних дослідників питанням типологізації наявних в Україні молодіжних організацій приділяли увагу у працях М. Головатий, В. Головенько, О. Корнієвський, В. Кулик, Ю. Поліщук, В. Якушик.

Досліджуючи соціально-педагогічну діяльність сучасних громадських молодіжних об'єднань, Ю. Поліщук виокремив дев'ятнадцять різновидів цих організацій, що ґрунтуються на окремих напрямках соціально-педагогічної діяльності. Серед них: молодіжні об'єднання, діяльність яких спрямована на поглиблення в країні демократичних процесів та на побудову в Україні громадянського суспільства, молодіжні об'єднання саморозвивального й самовиховного спрямування; професійно спрямовані молодіжні об'єднання; молодіжні об'єднання, які здійснюють волонтерську діяльність; молодіжні

об'єднання, в основі діяльності яких знаходиться взаємодопомога соціального характеру тощо. Особлива роль у соціалізації і вихованні особистості, наголошував дослідник, відводиться розвитку та примноженню її контактів з іншими людьми в умовах суспільно значущої спільної діяльності. Це зумовлено тим, що в процесі діяльності людина збагачується суспільним досвідом, стає особистістю, набуває можливості й здатності бути не лише об'єктом, але й суб'єктом процесу соціалізації і самовиховання. Отже, відповідно зорганізована діяльність стає суб'єктивним механізмом стимуляції та інтенсифікації соціалізації і самовиховної діяльності молоді. Соціалізація за цих умов постає кінцевим підсумком і водночас компонентом зазначеної діяльності. Вочевидь, що новітня реальність дедалі виразніше зміщує соціалізуючі й виховні впливи за межі школи (ВНЗ), коли позанавчальне соціальне середовище починає відігравати вирішальну роль. Учені звернули увагу на специфіку й принципи діяльності студентських молодіжних організацій. На думку А. Усова, генетичні витoki народження, діяльності та соціальних функцій студентських організацій слід шукати не в соціальному характері процесу пізнання, не в тих соціальних функціях, що упродовж своєї історії та розвитку виконували студентські організації, а у спільності економічних інтересів студентів, які виступають у межах системи вищої освіти одночасно як власники, виробники та споживачі інтелектуальних ресурсів.

На підставі вищевикладеного можна дійти висновку про те, що студентські громадські організації та об'єднання мають важливе, а подекуди й вирішальне значення в процесі соціалізації молоді. Беручи участь в діяльності тих чи тих студентських об'єднань, молода людина готова розв'язувати суспільні завдання, має можливість усвідомити своє місце в суспільному процесі. Позитивним моментом є те, що студенти бачать практичне здійснення важливих студентських інтересів та розв'язання наявних проблем.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Вікторія В. Сильченко

Донбаський державний педагогічний університет, м. Слов'янськ, Україна

vika_lipa@ukr.net

Дослідження психологів свідчать про те, що комунікативна спрямованість дитини на дорослого та ровесника має особливі функції. У спілкуванні з ровесниками спрямовується поведінка дитини. Багаточисленність у психолого-педагогічній літературі емпіричних даних не дає реальної картини впливу

сімейних відносин на розвиток дитини на різних етапах онтогенезу. Питання про механізми впливу сімейних відносин на розвиток особистості залишається відкритим. Провідну роль спілкування з дорослим у психічному розвитку дитини підтверджують дослідження специфіки психічного розвитку дітей закритих закладів.

Конкретизуючи структурні та змістовні характеристики комунікативних умінь, ми розглядаємо їх як структурні елементи загальнонавчальних умінь і як змістовні – комунікативної діяльності в їх цілісній єдності. За структурою досліджувані вміння є складними високого рівня. Вони включають у себе простіші (елементарні) вміння та за своїм змістом поєднують у собі інформаційно-комунікативні, регуляційно-комунікативні та афективно-комунікативні групи вмінь. Апробовані у дослідженнях корекційні програми, рекомендації не поєднанні єдиною методологічною базою, а тому оцінки їх ефективності, результативності є досить проблематичними.

Результати проведеного діагностичного обстеження за даними анкетування батьків та вихователів досліджуваних груп дітей показали, що у переважній більшості дітей надто високий рівень конфліктності, вони часто сваряться з несуттєвих причин, ображаються на слова однолітків. До причин сварок батьки відносять небажання ділитися іграшками, невміння розподіляти ролі під час гри, егоїзм, відсутність або недостатність досвіду реальних стосунків з однолітками поза втручання дорослих. Стимулювання активності дітей сприяло посиленню їх адаптивних можливостей. Одночасно коригувались відхилення як адаптивного ядра, так і адаптивної соціально-психологічної ситуації. Стимулювання забезпечувалось зацікавленням та заохочуванням дітей майже у всіх значимо виокремлених життєвих ситуаціях, адекватних віковому та індивідуальному дитячому сприйняттю, розумінню, прийняттю.

Завдання, які пропонувались досліджуваним і окреслювались завдяки використанню сучасних педагогічних технологій, мали стати надбанням дитини, перетворитись на власну діяльність, повинні набути особистісного сенсу.

У дослідженні встановлювався взаємозв'язок первинного (інтелектуального) дефекту, вторинних відхилень у пізнавальній сфері і третинних емоційно-вольових порушень, які розглядались як подальші, афективні, порушення, що впливають на формування характеру спілкування.

Комунікативний розвиток у зазначених в нашому дослідженні напрямках передбачав: у набутих дітьми навичках спілкування (вербальних та невербальних) побачити прогнозування міжособистісних стосунків, психологічного мікроклімату у групі, необхідних для реалізації нового соціального статусу (учня) в новому соціальному середовищі (у школі).

Особливу увагу ми приділяли корекції відхилень цілісного сприймання дітей із внутрішнім і зовнішнім підсиленням (біологічним і соціальним), як

складного, багаторівневого, системного процесу, що виконує відображувальну та регулюючу функції у поведінці дитини. Багатомірна ієрархія цього системного утворення включає відчуття, процеси уваги, пам'яті, мислення, а іноді емоційні та інші компоненти.

Дослідження довело, що у дітей з розумовою відсталістю формування низки якостей сприйняття (узагальненість, категоріальність, аперцепція, антиципація) суттєво порушено і постає об'єктом спеціальних досліджень.

В дослідженні ми отримали деякі факти того, що практична діяльність з предметами та об'єктами дає можливість формувати константність сприймання, а у ході систематичного перцептивного навчання дітей можна очікувати значного ефекту в компенсації порушень цілісного сприймання, що створює підґрунтя для активізації мисленнєвих образів в комунікативних ситуаціях.

Проведене нами дослідження має перспективи подальшого розвитку, що передбачає більш широке вивчення проблеми формування комунікативної готовності до шкільного навчання розумово відсталих дітей в умовах інтегрованого та інклюзивного навчання.

Представляється важливим вивчити можливості дітей в умовах сімейного виховання; більш детального вивчення диференційно-психологічних показників розвитку дітей на різних етапах онтогенезу та на їх основі пошуку шляхів для створення індивідуальних програм соціально-комунікативного розвитку дітей.

Література

1. Блінова В. В. Дидактичний матеріал для подолання вад письма у дітей / В.В.Блінова, С. В. Коноваленко. – К. : Благовіст, 2004. – 196 с.
2. Богуш А. М. Мовленнєва готовність старших дошкільників до навчання у школі / А.М. Богуш, Н. Є. Шиліна. – Одеса : ПНЦ АПН Україна, 2003. – 335 с.
3. Бондар В. І. Проблеми корекційного навчання у спеціальній педагогіці / В.І.Бондар / Навч. посіб. – К. : Наш час, 2005. – 176 с.
4. Лалаева Р. И. Логопедическая работа в коррекционных классах / Р.И.Лалаева / Методическое пособие для логопеда. – М.: ВЛАДОС, 2004. – 223 с.
5. Шеремет М. К. Логопедія (третя частина) / М. К. Шеремет / підручник, друге видання, перероблене та доповнене. – К. : Видавничий дім «Слово», 2010.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ КВАЗІПРОФЕСІЙНОГО ДОСВІДУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У МИСТЕЦЬКИХ ВНЗ

Інна С. Синевич

*Аспірантка Мукачівського державного університету, м. Мукачеве, Україна
sinevicinna@gmail.com*

Мета сучасної професійної підготовки майбутніх фахівців у мистецьких закладах вищої освіти передбачає особливі підходи до організації освітнього процесу. Практична реалізація їх пов'язана з гуманітаризацією змісту освіти,

пошуком нових форм, методів та прийомів навчання студентів, які повинні забезпечувати високий рівень професійної, теоретичної та практичної підготовки майбутніх фахівців.

Однією з таких форм організації навчальної діяльності у мистецьких ВНЗ є квазіпрофесійна діяльність, яка сприяє накопиченню професійного досвіду студентами вишу. Квазіпрофесійна діяльність відбувається в рамках ситуації, що імітує професійну діяльність. Безперечно, що використання такого виду діяльності виявляється дуже ефективним у фаховій підготовці – залучення студентів до умовно створених реальних робочих обставин дозволяє їм реалізувати власні знання в ситуаціях, спеціально змодельованих для різних етапів професійного навчання [2]. Завдяки такому моделюванню відбувається формування квазіпрофесійного досвіду, як необхідної умови становлення фахівців, здатних самостійно діяти в динамічних нестандартних умовах інноваційного освітнього простору.

У педагогічній науці склалися теоретичні передумови для дослідження проблематики, пов'язаної із засадами формування квазіпрофесійного досвіду майбутніх педагогів-музикантів. Сутнісні характеристики ситуаційного підходу в загальному і професійному вихованні майбутніх вчителів розкривають Н.М.Боритко та В.В. Серіков. Одночасно Н.А. Бакшаева, А.А. Вербицький та І.А. Воробйова характеризують можливі ситуації квазіпрофесійної діяльності в підготовці фахівців-музикантів. Це створює необхідні можливості для розробки моделі застосування ситуації квазіпрофесійної діяльності з метою підготовки майбутніх вчителів музики.

Необхідно зазначити, що квазіпрофесійна діяльність створює особливий простір освітньої взаємодії, що передбачає своєрідну конструкцію нової реальності, де студент може випробувати себе в якості фахівця, а відтак і вивчати специфіку інноваційного освітнього простору. Викладач, який здійснює керівництво квазіпрофесійною діяльністю студентів, має змогу спрогнозувати індивідуальні можливості кожного студента в професії, що стане додатковою критеріальною базою для оцінки компетенцій майбутнього фахівця [1].

Формування квазіпрофесійного досвіду реалізується в таких видах діяльності, як: проектування, створення й розв'язання ситуацій, організаційно-діяльнісні та імітаційні ігри (в тому числі ігрове моделювання), науково-дослідна робота студентів [1; 2]. Створення ситуації квазіпрофесійної діяльності – це моделювання тих психолого-педагогічних умов, які забезпечують становлення фахівця через засвоєння знань, формування професійно важливих умінь і навичок, розвиток системи професійних цінностей, набуття квазіпрофесійного досвіду, зокрема творчого й емоційно-оцінного в рамках професійних контактів і проблемних ситуацій. Ми вважаємо, що квазіпрофесійний досвід позитивно впливає на розвиток у студентів пізнавальної

активності, їх професійної мотивації. Відтак, задається напрям діяльності студентів від навчальної до професійної, що пов'язано також із трансформацією загальних інтересів, потреб, мотивів у пізнавально-професійні, оскільки кожна змодельована ситуація вимагає від майбутнього фахівця активної пізнавальної діяльності та творчого пошуку. Таким чином, квазіпрофесійний досвід сприяє розвитку у студентів не тільки пізнавальної активності, а й професійної мотивації.

Отже, оптимальність процесу професійного становлення майбутніх фахівців мистецьких ВНЗ значною мірою забезпечується за рахунок використання в освітньому процесі квазіпрофесійної діяльності, яка дає змогу студенту виявити творчу активність, привчає до відповідальності та спрямовує їх зусилля на досягнення мети, сприяє формуванню педагогічної культури, вихованню самостійності, наполегливості, самоконтролю, витримки, культури спілкування, що становлять основу успішної педагогічної діяльності та є необхідними для майбутнього педагога.

Література

1. Вербицкий А.А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход / А.А.Вербицкий. – М.: Высшая школа, 1991.
2. Герасимова Т.Ю. Квазіпрофесійна діяльність як спосіб активізації навчання / Т.Ю. Герасимова // Вестник Красноярского государственного педагогического университета [Электронный ресурс]: Режим доступа: www.kspu.ru/upload/documents/.../13-112011Iverstka_1320214684.pdf
3. Олексюк О.М. Педагогіка наукового потенціалу особистості: сфера музичного мистецтва: Навч. посіб. / О.М. Олексюк, М.М.Ткач – К.: Знання України, 2004. – 264 с.

МЕТОДИКА ЗАСТОСУВАННЯ ГІМНАСТИЧНИХ ВПРАВ ДЛЯ РОЗВИТКУ СИЛОВИХ ЯКОСТЕЙ В ОЗДОРОВЧИХ ВИДАХ ЗАНЯТЬ

Олексій А. Стасенко

Центральноукраїнський державний педагогічний університет

імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький, Україна

Stasenkool@i.ua

Оздоровче тренування, спрямоване на розвиток сили, складається з двох етапів: підготовчого та основного (в атлетичній гімнастиці може бути ще й третій етап – силовий). У підготовчому періоді тренування вирішуються завдання розвитку витривалості й застосовуються загальнорозвивальні та циклічні вправи. Тут слід враховувати вік людини, тобто чим більший її вік, тим тривалішим повинен бути підготовчий період: від 2-3 тижнів до 1-2 місяців залежно від рівня фізичного стану та підготовленості. В основному періоді тренування слід поступово вводити силові вправи з еспандерами, гантелями, ізометричні вправи, вправи з гирями, штангою, на тренажерах тощо.

Значна увага повинна приділятися вправам, що зміцнюють м'язи спини та живота. Використовується багаторазове піднімання доступної ваги. Обтяження необхідно підбирати так, щоб "відмова" в роботі наступала після 8-12 повторень вправи в одному підході. Тривалість відпочинку між підходами повинна забезпечити відновлення працездатності.

Для оздоровчих занять підходить вага, що становить близько 50% від максимальної. Підняття здійснюється на фазі видиху, щоб не виникало натужування, яке не сумісне із завданнями оздоровлення. Послідовність виконання вправ повинна забезпечити навантаження різних м'язових груп. Ізометричні (статичні) вправи в оздоровчому тренуванні повинні становити не більше 15-20% від загального обсягу вправ на відмінну від атлетичної гімнастики, де їх набагато більше (для підвищення сили м'язів, їхніх розмірів).

Час заняття, спрямованого на розвиток сили, потрібно розподіляти таким чином: підготовча частина – 20%, основна частина – 70%, заключна частина – 10% часу.

У підготовчій частині здійснюється розминка, що містить дихальні вправи та вправи без обтяжень, а також циклічні для розвитку витривалості. В основній частині виконуються вправи із силовими навантаженнями, відтискання, присідання, вправи для м'язів живота, спини, з еспандером, легкими гантелями. На більш пізніх етапах – з гириями та штангою. У заключній частині виконуються дихальні вправи, на розслаблення, біг підтюпцем, ходьба і т. п.

В основній частині доцільно застосовувати колове тренування. Одне коло триває 10 хвилин. Саме стільки часу необхідно для відновлення м'язів після роботи. Правила підбору вправ для колового тренування є такі:

- починати потрібно з великих м'язових груп;
- чергувати великі групи м'язів з малими для зниження середньої інтенсивності тренування в цілому;
- не виконувати вправи для м'язів-антагоністів після вправ для м'язів-синергістів однієї кінцівки;
- не допускати затримки дихання та натужування;
- використовувати переважно вправи в положенні лежачи або сидячи (для полегшення роботи серцево-судинної системи);
- не допускати підвищення ЧСС більше ніж 90-120 уд./хв.;
- не виконувати махів зі значною амплітудою та інтенсивністю.

Заняття силовими вправами в тижневому мікроциклі необхідно поєднувати з циклічними вправами та спортивними іграми.

В оздоровчому тренуванні, спрямованому на розвиток сили, активно застосовують тренажери. Заняття на тренажерах мають свої особливості, тому важливо знати методичні підходи щодо їхнього програмування та проведення.

Повинні контролюватися такі параметри: частота занять (їхня періодичність); тривалість (обсяг навантажень); спрямованість впливу; потужність навантажень; послідовність виконання вправ; тривалість інтервалів відпочинку.

Названі параметри зумовлюються періодом оздоровчого тренування і рівнем фізичного стану осіб, які займаються.

У підготовчому періоді (перші 2-4 тижні) необхідно оволодіти технікою фізичних вправ та способами самострахування. Величина обтяжень у даний період мінімальна. Слід контролювати показники ЧСС, що не повинні перевищувати індивідуальних значень ЧСС = 150 мінус вік у роках. Послідовність роботи на тренажерах істотного значення не має. Періодичність занять становить – 3-4 рази на тиждень.

В основному періоді для визначення раціонального фізичного навантаження на всіх тренажерах (окрім велотренажера й бігової доріжки) проводиться так званий максимальний тест (МТ). Суть його полягає в тому, що особам до 40 років пропонується працювати по 30 секунд у максимальному темпі з інтервалом 60 секунд. Особи, старше 50 років, виконують вправи у звичайному темпі. Залежно від рівня фізичного стану надалі рекомендується наступне дозування: при середньому – кількість повторень в одній серії – 40% МТ; вище середнього, високому – 50% МТ; нижче середнього, низькому – тривалість виконання вправ на кожному тренажері – 2 хвилини, темп довільний.

При зміні тренажера обов'язково виконуються дихальні вправи і вправи розслаблення. Найбільшу ефективність мають оздоровчі заняття, які проводяться в період з 10-ї до 14-ї або із 17-ї до 20-ї години. Вечірні тренування слід завершувати за 2-3 години до сну. Важливо дотримуватися техніки безпеки та правил гігієни, що може запобігти травматизму або розвитку перенапруження.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ І УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

В'ячеслав В. Супрун¹, Вячеслав В. Максимчук²

*^{1,2} Університет менеджменту освіти Національної академії педагогічних наук
України, м. Київ, Україна*

*²Головинське вище професійне училище нерудних технологій, м. Житомир, Україна
¹proftekhosvita@i.ua, ²maksumchuk_slava@ukr.net*

Як свідчать проведені нами дослідження, система професійної освіти в Україні не є досконалою, і потребує системної стратегічної модернізації як щодо управління, так і щодо змісту, комплексного урегулювання з урахуванням параметрів доцільності, своєчасності, якості. Фінансове забезпечення та усі соціальні виплати мають бути адресними й обґрунтованими.

Також дослідження сучасних науковців свідчать про те, що роботодавці вважають рівень підготовки у державних професійних навчальних закладах низьким і таким, що не відповідає вимогам сучасного виробництва. Їх не задовольняє не лише якість підготовки, а й рівень кваліфікації значної кількості випускників. У квітні місяці 2016 року електронна петиція до Верховної Ради України з проханням підтримати професійну освіту вперше в історії України набрала необхідних 25 тисяч голосів небайдужих громадян. Відповідно до статті 32 Закону про звернення громадян 25323 українці звернулися до парламенту, але до цих пір це питання ще кардинально не розглянуте. Не прийнятий також закон щодо призупинення або механізму передачі майна професійних навчальних закладів з державної у комунальну власність. У той же час не визначено ні джерел фінансування оформлення документів щодо права власності на майно та землю, ні спрощеної процедури передачі цього майна.

Зауважимо, що в умовах економічної нестабільності перехід закладів професійної освіти у комунальну власність можливий лише при збереженні державних субвенцій на їх утримання і розвиток, та має передбачати фінансування закладів професійної освіти із бюджетів різних рівнів і джерел. Передусім не вирішеними на сьогодні залишаються питання управління системою професійної освіти, не визначені повноваження та не врегульовані взаємовідносини органів виконавчої влади та місцевого самоврядування щодо забезпечення функціонування як системи професійної освіти в цілому, так і кожного навчального закладу, у тому числі в питаннях підпорядкування та відповідальності в умовах децентралізації, зміни та затвердження засновницьких документів, налагодження методичного забезпечення, роботи з педагогічними кадрами, їх тарифікації, підвищення кваліфікації тощо. Надважливим є оптимізація механізму фінансування навчальних закладів та установ системи професійної освіти з державного та місцевих бюджетів.

Цілком очевидно, що Міністерству освіти і науки разом з Міністерством фінансів, Міністерством економічного розвитку, Міністерством соціальної політики за участю інших заінтересованих органів влади конче потрібно завершити вирішення питання формування обсягів підготовки кадрів у професійних навчальних закладах та розроблення механізму здійснення фінансування професійної освіти, єдиного підходу до формування замовлення на підготовку кваліфікованих кадрів, а також визначення шляхів взаємодії органів місцевого самоврядування, органів виконавчої влади та громадських організацій.

Важливим завданням, з нашої точки зору, залишається збалансування обсягів підготовки, зайнятості та попиту в розрізі кожного регіону на робітничі кадри, збереження контингенту та педагогічного персоналу.

Конче потребує докорінних змін уся система підготовки і перепідготовки керівних кадрів та рівень їх відповідальності, модернізація змісту, форм і

методів управлінської діяльності керівника професійного навчального закладу. Кожен директор повинен знати свої резерви, бачити перспективу розвитку регіону, його демографічну ситуацію, потреби ринку праці. Без розуміння стратегії розвитку свого регіону, знання ситуації ринку праці – немає і бачення розвитку навчального закладу. Пропонується також підготувати та внести на розгляд Уряду зміни та доповнення до чинного законодавства в частині питань передачі ряду повноважень з центрального на регіональний рівень управління системою професійної освіти. При цьому, важливо визначити остаточно, як і які управлінські функції можуть бути розподіленими між центром і регіонами. На жаль, цього ще не відбувається.

Модернізація системи управління має спрямовуватися на здійснення подальшої автономії професійних навчальних закладів, розширення повноважень керівника, підвищення його персональної відповідальності за якість підготовки виробничого персоналу. Подальше формування нормативно-правової бази у сфері освіти спрямовуватиметься на визначення правових, організаційних, фінансових засад інноваційного розвитку системи національної освіти в контексті глобалізаційних тенденцій і викликів часу.

Цілком очевидним є те, що на загальнодержавному рівні мають бути вироблені відповідні підходи, а також певні бачення в цілому до стратегії децентралізації у сфері професійної освіти та її реалізації в умовах суспільних змін та викликів сучасності. Виникає нагальна потреба опрацювання сучасного переліку управлінських функцій на всіх рівнях: Міністерства освіти і науки України, інших галузевих міністерств і відомств, органів державної влади та самоврядування області, району, міста, селища, села, професійних навчальних закладів, а також соціальних партнерів, асоціацій роботодавців, підприємств, установ, організацій та різних професійних об'єднань. Водночас важливо чітко окреслити оновлений зміст цих функцій з урахуванням соціально-економічних змін в Українській державі.

МОТИВАЦІЯ ТА ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНИЙ СТАН БОКСЕРІВ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ Й УЧАСТІ У ЗМАГАННЯХ

Євген О. Терновський

Донбаський державний педагогічний університет, м. Слов'янськ, Україна

egormehonzev@gmail.com

Актуальність даної теми зумовлена пошуком мотивації оптимальних шляхів підвищення психологічного й фізичного стану боксерів під час підготовки та безпосередньої участі у змаганнях.

Психофізіологічний стан боксера являє собою складну систему, що саморегулюється, і являє собою єдність внутрішніх компонентів (біоенергетичного, фізіологічного, психічного, поведінкового, особистісного, соціально-психологічного), що організовані за принципом взаємодії для забезпечення досягнення поставлених цілей. Безпосередньо при підготовці боксера до змагань необхідно підвищувати не лише фізичну та технічну підготовку, а й психологічну і психічну підготовку. Боксер має ретельно тренуватися, щоб його нервова система (НС) поступово звикала до навантажень, адже у самому двобої спортсмену необхідно показати найкращий результат за короткий проміжок часу.

Одним з важливіших факторів, що впливає на якість двобою у боксі є стиль ведення поєдинку. Переважна кількість спеціалістів схиляється до думки, що він притаманний індивідуально кожному професійному боксеру. Існують атакуючі та захисні стилі. При використанні атакуючих стилів нервова система підлягає більшому напруженню, ніж під час захисних.

Важливою якістю спортсмена-боксера є здатність приймати оптимальні та адекватні рішення в умовах поєдинку. Психічні процеси, які приймають участь у прогнозі та аналізі ситуації, що виникає на рингу пов'язані з когнітивними функціями. Саме завдяки когнітивному процесу відбувається сприйняття інформації під час бою, її обробка, аналіз з подальшим формуванням конкретної програми дій, їх реалізації та контролем за одержуваним результатом.

Психофізіологічний стан є відображенням психологічних, індивідуально-типологічних та функціональних властивостей, які впливають на стиль ведення боксерського поєдинку. Під час тренувального процесу необхідно працювати в різних стилях ведення поєдинку для максимального підвищення працездатності центральної нервової системи. Перед поединком важливо мати оптимальний психічний стан, який сприятиме зібраності і налаштованості на перемогу.

Мотивація відіграє дуже важливу роль у вирішенні поставлених цілей. Вона спонукає спортсменів до регулярних тренувань, додає старанності в досягненні мети. Мотивація спортсменів впливає і на манеру ведення бою.

Таким чином психофізіологічний стан боксера грає важливу роль в підготовці й участі у змаганнях. Центральна нервова система повинна бути готовою до великих навантажень, мотивація спонукати до підкорення нових вершин.

Література

1. Липинский Э.Ч. Управление тренированностью боксёров в связи с особенностями адаптации физическим и механическим нагрузкам/ Липинский Э.Ч. – М.: 1998.
2. Кличко В.В. Педагогический контроль в системе управления базовой подготовки квалифицированных боксёров/ Кличко В.В. – К.: 2000.
3. Никифоров Ю.Б. Эффективность тренировки боксеров/ Никифоров Ю.Б. – М.: ФиС, 1987.
4. Кличко В.В. Методика определения способностей боксёров в системе многоэтапного спортивного отбора/ Кличко В.В. – К.: 1999.

ОСВІТНЬО-КУЛЬТУРНІ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКІ ЗВ'ЯЗКИ КІРОВОГРАДЩИНИ МЕЖІ ХІХ-ХХ ст.

Наталія М. Токар

Центральноукраїнський державний педагогічний університет,

м. Кропивницький, Україна

vega0604@ukr.net

Історія України і Польщі протягом багатьох століть тісно взаємопов'язані. Починаючи з доби раннього Середньовіччя простежується потужний взаємовплив між двома етносами у політичній, економічній та освітньо-культурній сферах. Протягом багатьох століть українські землі перебували у складі різних державно-політичних об'єднань польської природи (Королівство Польське, Річ Посполита, Польща). Тому, безперечно, польський вплив на українську культуру і освіту важко перебільшити. Звісно, найбільш тісне переплетіння культур простежується на західноукраїнських землях, але й центральні регіони, до яких належить Кіровоградщина, не були виключені з цього процесу. Взаємовпливи польської й української культур на Кіровоградщині у ХІХ-ХХ ст. найбільш повно простежуються при висвітленні життя і діяльності провідних громадських діячів, освітян та митців цієї доби.

З Кіровоградщиною пов'язане життя М.Грабовського (1804-1863) – письменника, літературного критика, історика, представника «української школи» в польсько-мовній літературі. Родове помістя Грабовських знаходилося в Олександрівці Чигиринського повіту Київської губернії (сучасна Кіровоградщина). Найбільш відомі його твори: повісті «Коліївщина і степи», «Гуляйпільська застава», «Тайкури: повість народна» та історичне дослідження «Україна давня і теперішня». У маєтку Грабовського неодноразово гостювали польські й українські письменники П.Куліш, С.Гоцинський, Т.Падура, Б.Залеський, Р.Підберезький і, навіть, Т.Шевченко, художник Н.Орда, російський державний діяч і вчений І.Фундуклей.

У Єлисаветграді (сучасний Кропивницький (до 2016 р. Кіровоград)) народився і жив до 1924 р. польський письменник Михайло Хороманський (1904-1972). З 1915 р. він навчався в Єлисаветградській чоловічій гімназії, де вступив до революційного гуртка Тарновського.

В цій же гімназії навчався ще один відомий польський письменник Ярослав Івашкевич (1894-1980), родина якого переїхала до Єлисаветграда з початком російсько-японської війни і перебувала тут до 1909 р.

Найвідомішим із польських діячів культури, чиє життя пов'язано з Єлисаветградом, є видатний музикант і композитор Кароль Шимановський (1882-1937). У своїх спогадах К.Шимановський зазначав, що саме в

єлисаветградському театрі у десятирічному віці він вперше побачив оперу («Русалку» А.Драгомижського), і саме ця подія вплинула на його подальшу долю.

Варто відзначити, що не лише видатний музикант, а й уся його родина відігравали важливу роль в освітньо-культурному житті Єлисаветграда початку ХХ ст. До вельми широкого родинного кола Шимановських належали Густав Нейгауз, Михайло фон Блюменфельд (відомий як польський поет і перекладач Міхал Квятковський (Квятек)), Рудольф Пржишиховський, які зробили вагомий внесок у розвиток освіти і науки в Єлисаветграді.

Серед відомих діячів культури і мистецтва не лише України, а й Росії, які мали польське коріння і завжди пам'ятали про це, варто відзначити видатних представників родини Тарковських, які проживали на Кіровоградщині.

Олександр Тарковський (1862-1924) – український поет, прозаїк, журналіст, громадський діяч – народився у с.Миколаївці Єлисаветградського повіту. У 1884 р. за участь у народовольчому гуртку в Єлисаветграді був засланий на п'ять років до Сибіру. Там у с.Тунці Іркутської губернії у хаті з ним жило троє засланців, у тому числі майбутній керівник Польщі Юзеф Пілсудський, з яким у О.Тарковського склалися дружні відносини. Син Олександра Тарковського Арсеній (1907-1989) відомий світовій громадськості як російський поет, народився в Єлисаветграді, але у 1923 р. переїхав до Москви. Природно, що його біографія і родовід привертала увагу літературознавців. Побутувала навіть версія про дагестанське походження представників цієї родини. Але донька поета на підставі власних досліджень в українських архівах дійшла висновку, що коріння родини Тарковських походить із Польщі. Не заперечує цей факт і син поета – всесвітньо відомий кінорежисер Андрій Тарковський.

Польське коріння мав і радянський письменник Юрій Олеша (1899-1960). Він народився в Єлисаветграді у родині збіднілого польського дворянина, яка згодом переїхала до Одеси. Першим твором, який прославив письменника, став роман-казка «Три товстуни», написаний у 1924. Пізніше на основі твору Ю.Олеша створив п'єсу, яка досі успішно йде на сценах багатьох країн світу. Її переклали на понад 15 мов. За мотивами казки згодом було створено балет і знято фільм.

Вагомий внесок у зміцнення українсько-польських освітньо-культурних зв'язків здійснили видатні українці – громадські діячі, освітяни і митці, життя яких було пов'язане з Кіровоградщиною. До них належать український письменник, культуролог-енциклопедист, публіцист, літературний критик Євген Маланюк (1897-1968), український громадський діяч, філософ та літературознавець, учений зі світовим ім'ям Дмитро Чижевський (1894-1977) та письменник і політик Володимир Винниченко (1880-1951).

Важливу роль у зміцненні українсько-польських культурних зв'язків на

межі XIX-XX ст. відіграв перший професійний Єлисаветградський театр, заснований 1882 р. На рубежі XIX-XX ст. колектив театру гастролював у Варшаві, Гродно, Кракові, Лодзі. П'єси проходили з аншлагами, що свідчило про популярність українського театрального мистецтва в Польщі.

Отже, українсько-польські освітньо-культурні зв'язки Кіровоградщини мають багату історію. Представники різних сфер – освіти, науки, мистецтва, літератури – які народилися або деякий час перебували в цьому регіоні, акумулювали досвід співробітництва, осмислювали складні міжетнічні взаємини і здійснювали вагомий внесок у налагодження добрих відносин між поляками й українцями, часто йдучи попереду політичних реалій.

ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Валерія В. Тупченко

Луганський національний аграрний університет, м. Харків, Україна

valeryaa0107@gmail.com

Проблеми художньо-естетичного виховання студентської молоді, його стану у вищих навчальних закладах України займають чільне місце в українській педагогічній науці. Вища школа історично була створена як середовище вищих духовних цінностей, в тому числі й естетичних. У вищій школі здійснюється не лише професійна підготовка, а й на завершальну стадію переходить процес формування світоглядних установок особистості (світосприйняття, світорозуміння, світовідношення). Навчання у вищому закладі освіти – це момент, коли молода людина здійснює вибір смислу життя у відповідності з моральними та естетичними ідеалами.

Вирішальну роль у розв'язанні проблеми естетичного виховання у вищих навчальних закладах відіграє, по-перше, рівень розвитку естетичної теорії як основи естетичного виховання, по-друге, філософія вищої освіти, яка спрямована на формування духовного складу людини-майстра, майбутнього професіонала, по-третє, духовні цінності українського суспільства, художньо-естетичні та історико-педагогічні традиції українського народу. Очевидною є доцільність і актуальність узагальнення досвіду художньо-естетичного виховання у вищих навчальних закладах України на сучасному етапі, виявлення провідних тенденцій художньо-естетичного розвитку студентської молоді, форм і методів естетичного впливу на особистість, що дасть можливість використовувати естетичні надбання педагогіки вищої школи України в країнах дальнього зарубіжжя. Саме в цей період в Україні відбувається активний розвиток теорії і практики художньо-естетичного виховання у вищій школі,

накопичується досвід формування естетичної свідомості студентської молоді, естетичного образу світу, загальної культури, естетичного ставлення до праці, творчості, ставляться питання про взаємозв'язок релігії і мистецтва, естетичних і релігійних цінностей.

Аналіз численних наукових праць свідчить про те, що проблеми художньо-естетичного виховання школярів і студентської молоді в різних аспектах розроблялися досить плідно в різні часи. Філософські проблеми естетичного виховання особистості розкрили В. Мазепа, Г. Квасов, В. Михальов, В. Кудін, Л. Левчук, О. Семашко, С. Кримський, А. Комарова та ін.; загальнопедагогічні та психологічні – А. Алексюк, О. Киричук, І. Зазюн, В. Андрущенко, В. Галузинський, М. Євтух, О. Олексюк, О. Глузман, Г. Троцько, Ж. Юзвак та ін.

Проблему естетичного виховання й естетичної освіти школярів досліджували С. Жупанін, М. Артеменко, І. Зазюн, Л. Коваль, Н. Миропольська, А. Щербо, Д. Джола, Г. Шевченко, В. Бутенко, О. Дем'янчук та ін.

Художньо-естетичне виховання у вищій школі вивчали А. Алексюк, О. Рудницька, Г. Падалка, В. Дряпіка, А. Комарова, В. Кудін, Г. Кутузова, М. Лещенко, С. Мельничук, Т. Рейзенкінд, Б. Шляхов, О. Щолокова та ін.

Проблеми художньо-естетичного виховання у культурно-історичній динаміці були предметом уваги цілого ряду дослідників (С. Мельничук, І. Небесник, О. Цвігун, Т. Танько, А. Омельченко, О. Кравчук, М. Маріо та ін.).

Історично-педагогічний аспект проблеми художньо-естетичного виховання у вищих навчальних закладах України сучасного періоду спеціально не досліджувався, хоча окремі аспекти художньо-естетичного виховання студентської молоді розглядалися на рівні історико-генетичного аналізу. Як правило ці роботи пов'язані з підготовкою вчителя.

70-ті роки ХХ століття – утвердження естетики як вагомого філософського напрямку, дискусії між представниками природничого і суспільного напрямків в естетиці, створення теорії естетичного виховання, упорядкування системи вищої освіти. Кінець ХХ ст. став періодом становлення української державності і, відповідно, переосмислення усіх завдань розвитку соціокультурної сфери в цілому і системи вищої освіти зокрема, утвердження духовних основ естетичного виховання та його повернення до художньо-естетичних традицій, національного ґрунту, визначення якісно нових вимог до випускників вищих навчальних закладів, переосмислення сутності освіти як духовної діяльності, яка формує образ людини певного історичного часу.

Таким чином, в окреслений період розвиток естетичного виховання у вищих навчальних закладах освіти України набув рис певної цілісності, цей період доцільно розглядати окремо як з огляду на періодизацію історії української педагогіки зокрема, так й з огляду на соціокультурні, економічні та політичні особливості розвитку вищої школи в нашій країні.

ДО ПИТАННЯ ВИВЧЕННЯ СТИЛІЗАЦІЇ ЗОБРАЖЕНЬ МАЙБУТНІМИ ВЧИТЕЛЯМИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Тетяна В. Фурсикова

Центральноукраїнський державний педагогічний університет,

м. Кропивницький, Україна

tan_u@ukr.net

Одним із важливих засобів вираження художнього задуму в образотворчому мистецтві, які вчитель використовує у професійній діяльності, є стилізація. Досліджуючи стилізацію зображень, вважаємо за необхідне вивчити зміст цього поняття. Термін «стилізація» походить від франц. *stylisation*, від *style* – стиль, навмисна імітація формальних ознак та образної системи того чи іншого стилю в новому, незвичному для нього художньому контексті [4]. У словнику образотворчого мистецтва стилізація визначається у декількох аспектах, зокрема: 1) як надання творів мистецтва характерних рис якого-небудь стилю, особливостей чиєїсь творчої манери; 2) застосування умовно-декоративних прийомів зображення в образотворчому мистецтві; 3) відтворення колориту якої-небудь епохи в образах і стильових особливостях літературного твору; 4) твір мистецтва, який за формою є наслідуванням певного стилю (Пасічний А. М., 2003). В енциклопедії українознавства зазначається, що «стилізація у мистецтві й літературі – це свідоме наслідування формальних прикмет певного стилю. У мистецтві можна стилізувати під будь-який стиль (єгипетський, візантійський, бароко, народне мистецтво тощо); іноді таке наслідування перетворюється у власні стилі (неокласицизм, неовізантизм, неореалізм тощо)» [1, с. 3049-3062].

З двох позицій розглядає стилізацію Г. Логвиненко: а) зовнішня поверхнева, яка не має індивідуального характеру, а передбачає використання готового зразка для наслідування елементів вже створеного стилю (наприклад, декоративне панно, виконане з використанням прийомів петриківського розпису); б) декоративна, в якій всі елементи твору підпорядковані умовам вже наявного художнього ансамблю (наприклад, декоративне панно, підпорядковане середовищу інтер'єру, сформованого раніше) [3, с. 42].

Питання стилізації зображень перебуває в центрі уваги науковців, художників, мистецтвознавців, учителів образотворчого мистецтва. Так, стилізацію у графіці досліджує А. Базелевич. У його працях розглядається проблема форми в спрощенні реального зображення. Дослідник робить наголос на вмінні формувати та передавати стилізоване зображення: «можливо побачити і скопіювати, але щоб зобразити щось нове потрібен талант».

Особливо цікавими для нашого дослідження є формулювання А. Короля, який вважає, що стилізація – це метод ритмічної організації цілого, завдяки

якому зображення набуває ознак декоративності. Стилізація, як процес роботи, є декоративним узагальненням об'єктів, які зображуються через умовні прийоми, зміну форм, тональних і колірних відношень [2].

М. Бахтін, аналізуючи стилізацію в літературі і мистецтві, стверджує, що стилізація – це цілеспрямоване відтворення чужого стилю у певній естетичній та ідеологічній позиції в новому художньому контексті, а щодо стилізації в літературі зазначає, що для стилізатора важлива сукупність прийомів чужої мови, зокрема як вираження особливої точки зору. Змістовність стилізації залежить від функції, в якій чужий стиль використовується в творі. Стилізація може слугувати одним із засобів для відтворення атмосфери і психології будь-якої епохи минулого (історичний роман), відтворення «місцевого колориту» або вираження народної свідомості тощо. Об'єктом стилізації, на думку дослідника, є зазвичай стильові системи, виокремлені в часі та просторі, причому не стільки індивідуальні стилі, скільки стилі певних епох і національних культур, які сприймаються узагальнено. Однак, зазначає М. Бахтін, треба відрізнити стилізацію від наслідування, традиціоналізму, сприйняття спадщини як загальної норми, які виникають у ті періоди розвитку мистецтва, коли воно перебуває у системі раніше сформованих естетичних та ідеологічних оцінок.

Стилізація у мистецтві передбачає групування елементів для досягнення цілісної, виразної форми. Майстерність учителя образотворчого мистецтва при побудові композиції полягає в умінні організувати різноманітні елементи в єдине ціле, тобто стилізувати. При стилізації зображень не існує чітко визначених прийомів і засобів. Художникам-педагогам необхідно керуватися законами композиції і виявляти власну творчість. Стилізація передбачає не лише узагальнення, а й підкреслення особливостей форми предметів за допомогою низки умовних прийомів і засобів. Узагальнюючи зазначимо, що основою методів стилізації є принцип художньої трансформації реальних природних об'єктів за допомогою різних образотворчих засобів і прийомів. Ця трансформація відбувається спрощенням та узагальненням форми об'єкта, який зображується, збільшення або зменшення частин об'єкта, зміна кількості деталей, природного кольору. Головною метою художньої трансформації природних об'єктів є створення максимально виразного образу: емоційного, яскравого, виразного (В. Андреева, 2001).

Таким чином, розвиток у майбутніх учителів образотворчого мистецтва навичок стилізації зображень є одним із актуальних завдань у сучасній теорії і методиці професійної підготовки.

Література

1. Енциклопедія українознавства. Словникова частина (ЕУ-ІІ). – Париж, Нью-Йорк, 1976. – Т.8. – С. 3049-3062.
2. Король А. М. Декоративна стилізація в натюрморті / А. М. Король; [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/korol-am-dekorativna-stilizatsiyi-v->

naturmorti/

3. Логвиненко Г. М. Декоративная композиция : учеб. пособие для студентов вузов / Г. М. Логвиненко. – М. : ВЛАДОС, 2005. – 144 с.

4. Популярная художественная энциклопедия: Архитектура. Живопись. Скульптура. Графика. Декоративное искусство. В 2-х книгах. / Гл. ред. В. М. Полевой. – М. : Советская энциклопедия, 1986. – Книга I. А-М. – 448 с.; Книга II. М-Я. – 432 с.

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ З ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

*Вероніка Ю. Халіна¹, Валентина В. Смачило², Олена М. Колмакова³
Харківський національний університет будівництва та архітектури,
м. Харків, Україна*

¹ v.khalina@ukr.net, ² miroslava.valya@ukr.net, ³ elenkolmakova78@gmail.com

У зв'язку з реформуванням сфери публічних закупівель в Україні та повним переформатування відносин всередині цієї галузі економіки, з'явилася гостра потреба у новій генерації спеціалістів, які б вивели публічні закупівлі на європейський рівень та глобалізували їх в масштабі світового ринку. Тобто, мова йде про формування кадрового потенціалу фахівців в сфері публічних закупівель у відповідності з потребами ринку праці та загальносвітовими тенденціями.

Професіоналізацію в загальному розумінні можна розглядати як процес оволодіння професійними вміннями, знаннями, навичками та компетентностями, необхідними для ефективної діяльності в тій чи іншій сфері та адаптації до професійного середовища, вона є безперервним процесом розвитку особистості як професіонала та має ряд ознак: освоєння тієї чи іншої професії (професійне навчання); входження індивіда в професійне середовище і засвоєння досвіду; оволодіння стандартами і цінностями певної професійної групи (професійна спеціалізація), розвиток спеціальних ознак такої групи.

На сьогоднішній день професійна освіта в сфері публічних закупівель представлена в Україні переважно курсами підвищення кваліфікації для різних категорій учасників цього процесу. Університетська освіта в цьому напрямі ще тільки розвивається і репрезентована у кількох ВНЗ переважно окремими модулями чи темами. Чинні практики, які задіяні в процесі публічних закупівель, найчастіше суміщають декілька посад і функціонально робота в тендерних комітетах є додатковою, неоплачуваною, відповідно, виконується неякісно (відсутня мотивація), що призводить до неефективного виконання закупівельних операцій, неоптимального використання бюджетних коштів, непрозорих та корупційних схем придбання. Існуюча система не спонукає керівництво організацій виділяти штатну одиницю на посаду закупівельника.

Найвідомішим провайдером освітніх програм в цій галузі є «Prometheus» [1] – громадський проект масових відкритих онлайн-курсів (МВОК). У співпраці з викладачами кращих ВНЗ України команда Prometheus створює та розміщує МВОК на власній онлайн-платформі та надає безкоштовну можливість університетам, організаціям та провідним компаніям публікувати й розповсюджувати курси на цій платформі. Міністерство економічного розвитку і торгівлі (МЕРТ) та Проект ЄС «Гармонізація системи державних закупівель в Україні зі стандартами ЄС» презентують безкоштовний масовий онлайн-курс «Публічні закупівлі для бізнесу». Перший державний масовий онлайн-курс «Публічні закупівлі» був спрямований на допомогу замовникам та дозволив висвітлити всі нюанси функціонування системи публічних закупівель зі сторони бізнесу. Курс читають українські та міжнародні провідні експерти в закупівлях, юристи, фахівці Міністерства економічного розвитку і торгівлі, Проекту ЄС «Гармонізація системи державних закупівель в Україні зі стандартами ЄС», проекту USAID «Прозорість та підзвітність у державному управлінні та послугах», ГО «Громадський контроль» [2].

Також курси підвищення кваліфікації наявні у Київському національному торгово-економічному університеті, Інституті вищої кваліфікації та у Школі економіки при Національному університеті «Києво-Могилянська академія», ряду інших. При цьому, освітніх програм, спрямованих на спеціалізацію саме у сфері публічних закупівель в Україні, немає, що надає великі можливості для університетів, які готують спеціалістів в сфері економіки, підприємництва, юриспруденції та управління.

МЕРТ затверджено Наказ «Про примірні навчальні програми з питань організації та здійснення публічних закупівель» [3]. Перша навчальна програма розрахована на спеціалістів з питань організації та здійснення публічних закупівель і включає 14 тем інваріантної частини, друга – на спеціалістів з питань участі у публічних закупівлях і включає 8 тем інваріантної частини. Ці програми мають слугувати орієнтиром для розробки освітніх програм в університетах і бути адаптованими для підготовки спеціалістів в тій чи іншій галузі публічних закупівель.

Приблизний перелік етапів провайдингу професіоналізації в сфері публічних закупівель в Україні може виглядати таким чином: співробітництво з CIPS за ініціативи та підтримки МЕРТ; налагодження партнерства щодо подвійного дипломування у сфері публічних закупівель; можливості отримання фінансової та інформаційної підтримки з боку ЄС, ЄБРР та Світового банку; впровадження професіоналізації публічних закупівель за різними напрямками (експерти, замовники, постачальники, держслужбовці, організатори) відповідно до навчальної програми, затвердженої МЕРТ; забезпечення синтезу економічного, юридичного та управлінського напрямів сфери публічних

закупівель відповідно до практики провідних європейських університетів; забезпечення практичної підготовки шляхом проходження стажування у відділах закупівель провідних держпідприємств, у державних органах влади та на майданчиках Прозорро.

Отже, так як сфера публічних закупівель є надзвичайно важливою для держави, оскільки пов'язана з використання бюджетних коштів, то підготовка спеціалістів потребує особливих уваги та підходу з боку ВНЗ. Зацікавленість профільного міністерства у підготовці кадрового резерву повинна спонукати його працювати у міцному зв'язку з Міністерством освіти і науки України для підтримки та лобювання інтересів ВНЗ у підготовці спеціалістів у цій сфері, що наприкінці дозволить здійснити повну та всебічну професіоналізацію публічних закупівель в Україні та виведе їх на глобальні ринки.

Література

1. Офіційний сайт Prometheus // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://courses.prometheus.org.ua>.
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 175 від 24 лютого 2016 року «Про затвердження Стратегії реформування системи публічних закупівель» // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>.
3. Наказ МЕРТ «Про примірні навчальні програми з питань організації та здійснення публічних закупівель» // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://infobox.prozorro.org>.

СОЦІАЛЬНИЙ ІНТЕЛЕКТ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ

Світлана В. Харченко

Харківський національний університет внутрішніх справ, м. Харків, Україна

svekharchenko@yandex.ru

Соціальний інтелект регулює міжособистісне спілкування, забезпечує досконалу обробку інформації про поведінку оточуючих, формулювання швидких й точних думок про інших людей та соціальні групи, прогноз їх подальших дій. Успішна діяльність педагогічного працівника сучасного освітнього закладу будь-якого рівня з необхідністю вимагає відповідного розвитку здібностей соціального інтелекту. Особливо важливим є питання щодо соціального інтелекту керівників освітніх установ, які мають при підборі педагогічних кадрів звертати увагу на рівень розвинення здібностей викладачів, сприяти їх вдосконаленню, а також здійснювати управлінські функції в групі осіб, що розуміють наявність та сутність певних технік психологічного впливу в процесі спілкування. На думку Жіганова Б. А. (2007), соціальний інтелект належить до ключових компетенцій ефективного керівника освітньої установи.

Вивченню ролі соціального інтелекту безпосередньо в професійній діяльності педагога середньої та вищої школи була присвячена значна кількість наукових робіт (Батуріна О. С., 2009; Балашова В. А., 2016; Генкіна В. О., 2000; Івашкевич Е. З., 2014; Кайдін М. С., 2012; Руденко С. В., 2008; Сараєва Н.М., Макарова Н.А., 2013; Філіна Н.А., 2008 та ін.). Низка досліджень охоплює проблему вдосконалення здібностей соціального інтелекту у студентів педагогічних спеціальностей (Куракіна А.О., 2012; Михальчук Н.О., Івашкевич Е.З., 2013; Сараєва Н.М., Макарова Н.А., 2013 та ін.).

Руденко С. В. вважає соціальний інтелект чинником, що позитивно впливає на цілу низку аспектів педагогічної діяльності, а саме: 1) підтримку вчителем творчої атмосфери на уроці; 2) взаємодія вчителя з учнями; 3) знання вчителем навчального предмета й навички письмового та усного пояснення матеріалу; 4) вибір учителем конструктивного варіанта розв'язання педагогічної ситуації; 5) вибір учителем нестандартного, оригінального варіанта розв'язання педагогічної ситуації; 6) використання загального плану розв'язання педагогічної ситуації; 7) використання вчителем засобів послаблення напруженої обстановки, жартів, гумору; 8) прогнозування подальшого розвитку ситуації; 9) рівень самооцінки вчителів [1].

Аналізуючи структуру соціального інтелекту педагога Івашкевич Е. З. дійшов висновку, що когнітивна складова соціального інтелекту педагога проявляється у ставленні до себе як до цінності, в ціннісно-смысловий позиції до міжособистісних відносин з колегами, з учнями, а також в актуалізації мотиваційно-ціннісних орієнтацій особистості, аксіологічного ставлення до професійної та іншим видам діяльності. Мнемічна складова характеризує наявність у педагога здатності до інтерпретації явищ, подій життя, поведінки інших людей і свого власного як суб'єкта цих подій. Емпатійна складова в більшій мірі залежить від того, яку форму поведінки педагог вибирає як пріоритетну, чого очікує від оточуючих, який ціннісний інтерпретаційний комплекс в ставленні до світу у нього сформувався [2].

Обстеження вчителів загальноосвітніх шкіл Н. А. Сетковою (2010) свідчить, що рівень їх самореалізації пов'язаний саме з рівнем розвитку соціального інтелекту. Дослідження Кайдін М. С. (2012) показали, що чим вище рівень соціального інтелекту у викладача середніх спеціальних навчальних закладів, тим менше він страждає від емоційного вигорання.

Таким чином, успішна реалізації завдань діяльності в освітніх закладах вимагає від педагогів та їх керівництва достатнього рівня розвитку соціального інтелекту. Процес підготовки майбутнього педагога, підвищення кваліфікації педагогів та керівників освітніх закладів різного рівня має, на нашу думку, включати психолого-педагогічні заходи з розвитку здібностей соціального інтелекту. Основними складовими можуть стати:

1) збагачення репертуару соціально-ролевої поведінки, складання індивідуального стилю комунікативної взаємодії;

2) розвиток здібностей приймати неординарні рішення в процесі міжособистісних стосунків;

3) опанування соціально-психологічних технік роботи в команді;

4) вміння керувати групою, використовувати адекватні ситуації стилі керування, проявляти управлінську гнучкість, попереджувати виникнення конфліктних стосунків;

5) розвинення навичок вести продуктивне спілкування в умовах деструктивної комунікації, в тому числі, емоційної та конфліктологічної напруги співрозмовника або, навпаки, його байдужості, пасивної соціальної позиції, володіння навичками «виведення» бесіди на раціональний рівень;

6) зниження ролі міжособистісних стереотипів, упередженості в соціальній перцепції, інтолерантності;

7) розвиток соціального прогнозування, а саме, формулювання планів власних дій, рефлексії особистісного розвитку та динаміки групи, невикористаних альтернативних можливостей тощо;

Таким чином, соціальний інтелект є однією з передумов успішної діяльності сучасного працівника освіти. Соціальний інтелект передбачає розвиток у суб'єкта здатності розуміти себе, свою поведінку, поведінку інших людей і вибудовувати ефективну взаємодію, домагаючись поставлених цілей.

Література

1. Руденко С. В. Соціальний інтелект як чинник успішності педагогічної діяльності : автореф. дис. канд. психол. наук. : спец.: 19.00.01 – загальна психологія, історія психології / С. В. Руденко. – К. : АПН Укр. Ін-т психології ім. Г.С. Костюка АПН Укр., 2008. – 19 с.
2. Івашкевич Е.З., Дика Н.С. Особливості розв'язання проблеми структури соціального інтелекту майбутнього педагога [Електронний ресурс] / Е.З. Івашкевич, Н.С. Дика / Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти Режим доступу: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/13890/1/Elita_2014_40-41_Ivashkevych_Osoblyvosti.pdf

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ХІМІЇ В АГРАРНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Олена І. Хижан, Лідія О. Нестерова, Вікторія В. Кротенко

*Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ
nesterova.nubip@gmail.com*

Сучасний характер і динамізм розвитку суспільства ставить перед педагогами, психологами та іншими фахівцями у галузі організації освіти нові завдання, одним з яких є пошук і впровадження нових, ефективніших форм навчання. Перспективною формою є дистанційне навчання, яке вирішує одне з

завдань Болонського процесу, що полягає у створенні глобального міжнародного освітнього середовища, головною перевагою якого є представлення навчального матеріалу у дидактично уніфікованому й формалізованому вигляді та надання можливості його використання у будь-якому місці й у будь-який час незалежно від форми навчання студента.

Інформаційно-комунікаційні технології дистанційного навчання - це технології створення, передавання і зберігання навчальних матеріалів, організації і супроводу навчального процесу за допомогою телекомунікаційного зв'язку, зокрема, електронних локальних, регіональних та глобальних (Інтернет) мереж [1, 2]. У Національному університеті біоресурсів і природокористування України на основі модулів системи Moodle (Moodle – акронім від Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment – модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище) побудована проста, але функціональна система навчання та контролю за ним, яка надає можливість створення навчального середовища з певним набором навчальних електронних курсів [3].

Аграрна галузь є життєво важливою сферою виробництва і соціального розвитку суспільства, яка характеризується специфічними умовами праці, наявністю різноманітних форм власності. Для розвитку аграрної галузі необхідна підготовка фахівців, що володіють знаннями фундаментальних наук і вміють застосовувати всі можливості сучасної науки і техніки для вирішення поточних проблем, впроваджують у виробництво передові технології. Це вимагає розробки нових підходів до визначення змісту та методів викладання хімії. Велика частка при цьому серед теоретичного і практичного навчання належить самостійній роботі студента, яка визначається підготовленістю особистості до такої навчальної діяльності. Moodle – система управління навчанням - передбачає організацію взаємодії між викладачем та студентами в дистанційному режимі. Практичні аспекти викладання хімії визначають головну стратегію педагогічної діяльності – спрямування навчально-виховного процесу на розкриття потенційних можливостей та здібностей студента.

Для дисципліни «Фізична та колоїдна хімія», яка викладається студентам спеціальності «Харчові технології», створений курс дистанційного навчання за підручниками і методичними посібниками, які використовуються у навчальному процесі. Курс дистанційного навчання поділяється на організаційний блок, шість тематичних блоків і контролюючий блок. Організаційний блок містить: робочу програму навчальної дисципліни з описом структури курсу, методичні рекомендації для студентів щодо вивчення дисципліни; глосарій – словник, зв'язаний гіперпосиланнями з текстом лекцій, тестів та інших ресурсів; календарний план проходження курсу; друковані та Інтернет джерела; критерії оцінювання; новини – інформаційний форум, в якому дається інформація про новини курсу (наприклад, поповнення матеріалів курсу); зворотній зв'язок, який

дозволяє викладачеві створити власне опитування для збору думок студентів щодо поліпшення курсу.

Кожний тематичний блок включає лекції, розділи підручників тощо (модуль Книга). Модуль Книга дозволяє викладачам створювати багатосторінкові текстові ілюстровані ресурси з розділами та підрозділами. Він може містити мультимедійні файли, а також текст і корисну для тривалого зберігання довідкову інформацію, яка може бути розбита на розділи. Усі основні поняття, які зустрічаються у лекціях, мають гіперпосилання та занесені до глосарію. Після вивчення теоретичного матеріалу для самоперевірки студентам пропонується пройти тест по заданій темі. Цей модуль надає викладачу можливість розробляти тести, які можуть містити питання різних типів, у тому числі множинного вибору, на відповідність, з короткою або числовою відповідями. Наприкінці тематичного розділу студентам пропонуються завдання для самостійної роботи, де наведені питання та задачі з даної теми. Кожний розділ закінчується контрольним тестом та завданням з декількома задачами. Оцінка за тестування і вирішення задач записується до журналу оцінок.

Система Moodle дає можливість використовувати різні форми роботи і тому є одним із найефективніших складових реалізації самостійної роботи студента. Використання такого дистанційного курсу активізує самостійну роботу студентів, допомагає підготуватись до складання заліків та іспитів, може бути корисним для студентів заочної та дистанційної форми навчання.

Література

1. Brouwer N. Online Support and Online Assessment for Teaching and Learning Chemistry / I.Eilks, V. Byers (Eds.) // Innovative Methods of Teaching and Learning Chemistry in Higher Education. / N. Brouwer, C. McDonnell. – Cambridge UK: RSC Publishing, 2009. – P. 123-152.
2. Анисимов А. М. Работа в системе дистанционного обучения Moodle. Учебное пособие / Анисимов А.М. – Харьков: ХНАГХ, 2009. – 292 с.
3. Мокрієв М. В. Інтеграція Moodle в інформаційно-освітнє середовище університету / М.В.Мокрієв // MoodleMoot Ukraine 2016. Теорія і практика використання системи управління навчанням Moodle : четверта міжнародна науково-практична конференція, 19-20 травня 2016 р.: тези доп. – К.: КНУБА, 2016. – С. 12.

ШЛЯХИ ЕФЕКТИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ РОБОТИ В УМОВАХ СІЛЬСЬКОЇ ШКОЛИ СПРИЯННЯ ЗДОРОВ'Ю

Валентина П. Черній

*Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький, Україна
valchern1972@gmail.com*

Осучаснення і демократизація освіти, надання їй державно-національної спрямованості вимагають глибокого оновлення системи освіти з фізичної

культури, яка є виключно оздоровчою і розвантажувальною дисципліною. Відповідно до цього здійснюється реформування системи фізичного виховання в галузі освіти, спрямування державної політики в напрямі розробки та впровадження в навчальних закладах інноваційних технологій з фізичного виховання. Вищенаведені обставини актуалізують проблему пошуку ефективних форм організації фізкультурно-оздоровчої роботи зі школярами.

Як стверджують науковці та вчителі-практики, конче потрібно в організації навчально-виховного процесу повною мірою використати можливості для створення сприятливих умов під час уроків, перерв, у позакласній роботі, і незамінна роль у даному процесі належить доцільній організації фізкультурно-оздоровчої роботи. Особливий інтерес викликає організація фізкультурно-оздоровчої роботи з молодшими школярами в умовах шкіл сприяння здоров'ю, оскільки можливостей для ефективної реалізації мети і вирішення завдань окресленої роботи в новітніх освітніх закладах більше, ніж в традиційних школах.

Враховуючи актуальність вище зазначеного, ми досліджували повноту та ефективність фізкультурно-оздоровчої роботи з метою здоров'ятворення, яка значно залежить від забезпечення здоров'язбережувального середовища закладу освіти; вплив фізкультурно-оздоровчих технологій на здоров'я молодших школярів.

Дослідження проводилось на базі Веселівського навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів-дошкільний навчальний заклад» – школі сприяння здоров'ю. Педагогічний колектив школи здоров'я на чолі з директором школи В. Г. Хлань проводить експериментальну роботу регіонального рівня з проблеми «Впровадження здоров'язбережувальних технологій навчання й виховання в системі «родина – ДНЗ – Школа». На сьогодні розроблена програма науково-дослідної діяльності, визначено шляхи реалізації здоров'язбережувальних технологій та оптимальні форми оздоровчої роботи з учасниками навчально-виховного процесу.

Аналіз проведених нами досліджень показав, що здоров'язберігальні методики використовуються відповідно до віку дітей, тобто, в молодших, середніх і старших класах окремо. Забезпечення рухової активності школярів як під час перерв, так і в ході уроку – важливий напрямок здоров'язбережувальної діяльності вчителів школи. З метою збільшення рухової активності дитини в закладі здійснюється відповідна системна робота. Так, під час уроку особлива увага приділяється чергуванню статичної пози – сидіння й вертикалізації постави дитини. Для цього використовуються парти-трансформери. На уроках кожні 10–15 хвилин діти змінюють позу.

Цікавим є методичний прийом «сюжетна організація рухової діяльності», який педагоги Веселівського навчально-виховного комплексу активно

використовують у роботі з молодшими школярами. Цей вид діяльності проходить під чітким керівництвом учителя. Особливістю даної методики є те, що дидактичний матеріал розміщений на максимально можливій віддалі від очей учнів і ефективність зорового сприйняття підвищується в умовах просторового огляду. Головне те, що для отримання відповіді на певне питання, учні роблять десятки пошукових рухів очима, головою, тулубом. Це підвищує працездатність дітей, знижує стомлюваність, розвиває функції зорового сприйняття та сенсорно-моторні функції.

Збільшенню рухової активності молодших школярів сприяють мережа спортивних секцій у закладі (дзюдо, футбол, туризм, теніс; хореографічна студія). Аналіз варіативної складової навчальних планів Веселівського навчально-виховного комплексу свідчить про достатньо широку мережу гуртків і секцій спортивно-оздоровчого та туристичного спрямування. Так, активно діють секції з футболу, баскетболу, волейболу, дзю-до, шейпінгу, спортивних танців; гуртки – «Пластика руху», хореографічний, спортивний туризм, туристсько-краєзнавчий, циркова студія.

Важливим складником здоров'язбережувальної діяльності у зазначеному закладі є організація моніторингових досліджень, що передбачають періодичне визначення всіх фізіологічних показників стану здоров'я учнів та адаптаційних можливостей організму на початку та в кінці навчального року (впродовж навчання дітей в школі).

За результатами досліджень створено банк даних «Моніторинг здоров'я учнів», надаються рекомендації батькам та педагогам щодо збереження та зміцнення здоров'я дітей. Результати моніторингу здоров'я учнів свідчать про ефективність запровадження оздоровчих технологій у навчально-виховний процес школи, зокрема початкової, та важливість їх у збереженні і зміцненні здоров'я школярів.

Отже, у ході дослідження виявлено, що комплексна програма фізкультурно-оздоровчої роботи з молодшими школярами, яка ефективно впроваджується в умовах школи сприяння здоров'ю, складається з наступних компонентів: ознайомлення школярів та їхніх батьків із здоровим способом життя; фізичного виховання школярів, вчителів, батьків; застосування сучасних здоров'язбережувальних технологій, забезпечення здоров'язбережувального середовища закладу освіти, тісної співпраці педагогічного колективу з батьківською громадою, використання системи моніторингу рівня здоров'я учнів початкової школи; залучення батьків та громадськості до вирішення завдань фізичного виховання дітей. Також встановлено, що оптимального фізичного розвитку кожної дитини можна досягти за умови якісної організації системи фізичного виховання.

ТЕАТР ТАНЦЮ ХХ ст. ЯК ПРОВОКАЦІЯ ДО НОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ В МИСТЕЦТВІ

Олена М. Шабаліна

Харківська державна академія культури, м. Харків, Україна

0509118499a@ukr.net

Сучасне суспільство сьогодні легко уявити у вигляді величезної, заплутаної «комунікативної мережі». «Сучасне інформаційне суспільство є історичною фазою можливого еволюційного розвитку цивілізації, в якій інформація і знання примножуються в єдиному інформаційному просторі; головними продуктами виробництва сучасного суспільства стають інформація і знання» [2, с. 65]. Інформаційний простір є не тільки одним з факторів розвитку суспільства, але передбачає всебічне освоєння нововведень в різних областях практики при збереженні динамічної єдності старого, сучасного і нового. Принцип сучасної, постнекласичної, науки: «Шукаю істину тільки заради блага людей» [1, с. 30].

Інноваційна етика не виключає роль індивіда. В центрі філософських роздумів Ю. Хабермаса знаходиться концепція комунікативного розуму, яку він бачить «спадкоємицею» класичного поняття практичного розуму. Комунікативний розум, на думку мислителя, формується в ході соціального дискурсу, що приходить на зміну індивідуальному розуму. «Комунікація – ось єдине середовище, в якій можливо те, що заслуговує на ім'я раціональність» [3]. Ю. Хабермас будує свою теорію комунікації з перспективи взаєморозуміння і комунікативної участі, пропонуючи діалогічний (тобто не суб'єкт-об'єктний, а міжсуб'єктний, інтерсуб'єктний) пошук істини в процесі соціальної комунікації, спрямованої на консенсус. В сучасних умовах значно збільшився інтерес до соціального феномену «комунікація». Вона простежується у всіх сферах життєдіяльності суспільства, перетворюючи його з індустріального в інформаційно-комунікативний. Поняття дискурсу Хабермаса як найтісніше пов'язані з комунікативною дією, згідно з чим, «поняття комунікативної дії відноситься в кінцевому рахунку до інтеракції як мінімум двох здатних до мови і дії суб'єктів, які – вербальними або екстравербальними засобами – вступають в інтерсуб'єктивності відношення» [6, с. 128]. Комунікація є однією з основних підсистем життя соціуму. Вона – в діяльнісному підході – спільна діяльність учасників комунікації, які формують загальний погляд на речі і дії з ними. Комунікація структурує і впорядковує соціальне буття, представляючи діалог суб'єктів думки і діалог суб'єктів дії. Діалог може бути викликаний через, або за допомогою, первинного збудження «рецепторів начала комунікації».

Розглянемо простір мистецтва ХХ ст., який дуже змінився завдяки фокусу на комунікативній парадигмі «артист/глядач». Танцтеатр як форма художньої рефлексії, що стала паростком від модерністської культурної парадигми до

постмодерністської, змінив структуру, систему образів і саме художній метод творення. Поняття «танцтеатр» (у вузькому сенсі слова) містить комплексну систему мислення і відчуття, в якій абсорбувалися провідні ідеї і методи постмодернізму з його безмежною іронією, самоіронією, деконструкцією і порушенням усіляких кордонів, а саме деструктуризації відносин «актор/глядач». Розірване, нервово, еkleктичне стає засобом творення образу. У загалі глядач є активним учасником вистав «театру танцю». Автори, перш за все, розраховують на його розуміння, емоційну реакцію, і навіть коли остання не виявляється, це також є важливим чинником у взаєморозумінні. Усе, що відбувається на сцені (ігровій площині), має продовжуватися у свідомості глядача та виявляти його інтенції. Зважаючи на це, автори залишають можливість для індивідуального тлумачення емоційного та когнітивного сенсу вистави. Така відсутність логічної «крапки» також певним чином характеризує наміри авторів «театру танцю». Відсутня дидактичність у подачі матеріалу авторів «театру танцю» дає глядачу можливість самому робити висновки, навіть залишатися на дискусію з акторами після закінчення вистави [5, с.87].

Метод «непрямих впливів» П. Бауш – засновниці «театру танцю» як форми сценічного видовища – базує на виявленні достеменного почуття виконавців та його домінуючому значенні у відображенні життя людського тіла та душі, наслідуючи основний принцип Р. Лабана, що «будь-який рух може стати танцем» [5, с. 87]. Піна свідомо використовує суб'єктивне уявлення про світ, як і особисте уявлення про тіло, відмовляючись навіть від тілесних стандартів. Іншою особливістю композицій П. Бауш є включення до сценічної партитури розмовних фрагментів, які або доповнюють пластику рухів або діють за контрастом із нею, створюючи додаткові комунікативні зв'язки в контактах із глядачами. Інформаційні процеси, моральні та аксіологічні аспекти в культурі істотно впливають на особистість в сторону її аксіологічної та морально-етичної орієнтації і дезорієнтації. Вони також пов'язані з творчою діяльністю з вироблення цінностей і принципів, що не існували раніше. Інноваційна етика не виключає роль індивіда. Але для того щоб людина не стала предметом інформаційної маніпуляції, необхідна орієнтація на певні норми моралі, цінності, життєві смисли тощо. Нове розуміння соціальної реальності, на наш погляд, неможливо поза і окремо від комунікації.

Література

1. Губанов Н.И. Менталитет: сущность и функционирование в обществе // Вопросы философии. 2013. № 2. – С. 22-32.
2. Родина Е.Н., Сюсина Н.М. Информационное общество в рамках синергетической парадигмы // Гуманитарные науки и образование. 2013. № 2 (14). С. 64-68.
3. См.: Хабермас Ю. Моральное сознание и коммуникативное действие / пер. с нем.; под ред. Д.В. Складнева. СПб., 2000. 380 с.
4. Хабермас Ю. Моральное сознание и коммуникативное действие. СПб., 2000. 380 с.
5. Шабаліна О. М. Пластичність. мова. тіло : монографія / Олена Миколаївна Шабаліна; М-во культури України, Харків. держ. акад. культури. – Харків: Слово, 2016. – 218 с
6. Habermas J. Theorie des kommunikativen Handelns. В.І. Suhrkamp. Fr.; М., 1987.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ВИМОГИ ДО ВИКЛАДАЧІВ ВНЗ У ПРОЦЕСІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Олександр Г. Шайда

Донбаський державний педагогічний університет, м. Слов'янськ, Україна

shaydanatalya@gmail.com

Зміна соціальної і освітньої ситуації в країні актуалізувала необхідність пошуку ефективних шляхів для вирішення проблеми підготовки успішних і конкурентоздатних фахівців. В умовах сьогодення особливі вимоги висуваються до підготовки вчителів гуманітарного профілю, які покликані всебічно сприяти формуванню особистості учнів, розширенню їх кругозору, розкриттю творчого потенціалу. Сучасному суспільству потрібні освічені, ініціативні особистості, що здатні до креативної діяльності які беруть на себе відповідальність за результати цієї діяльності.

У зв'язку з тим, що в освітньому процесі на перший план виходить унікальна цілісна особистість, що навчається та яка прагне максимально реалізувати свої можливості.

Становлення особистості викладача – не просте накопичення знань, а постійне вдосконалення самої особистості, її морально-етичних, професійних та психолого-педагогічних якостей. Цей процес складний і суперечливий. Розвиток особистості викладача відбувається під багатостороннім впливом усіх учасників педагогічного процесу, соціального мікросередовища, дедалі зростаючих вимог, обумовлених розвитком психологічної науки. Але професійне становлення особистості викладача не можливе без знання ним психологічних особливостей педагогічної діяльності. Професія педагога вимагає того, щоб майбутні викладачі насамперед глибоко на теоретичному рівні усвідомили психологічні особливості цієї діяльності. Тільки на основі цих знань можна сформувати уміння правильно, професійно діяти в кожній конкретній ситуації, виробляючи відповідний аналіз, приймаючи обґрунтовані рішення, виконання яких забезпечить досягнення поставленої мети.

Підкреслимо, що у процесі організації освітньої діяльності у вищій школі професійні вимоги до майбутніх викладачів включають основні риси:

–загальногромадянські (широкий світогляд, принциповість і стійкість переконань; громадянська активність і цілеспрямованість; національна самосвідомість, патріотизм і толерантність щодо інших народів і культур світу; гуманізм і соціальний оптимізм.);

–психолого-педагогічні, що визначають специфіку професії викладача (науково-педагогічна творчість; професійна працездатність; активна інтелектуальна діяльність, науковий пошук; педагогічне спрямування наукової

ерудиції; педагогічна спостережливість; педагогічна уява та інтуїція; володіння педагогічною технікою; активна інтелектуальна діяльність, науковий пошук; гнучкість і швидкість мислення у педагогічних ситуаціях; висока культура мови та мовлення (фонетична чіткість, лексична науковість, точність, експресивність, емоційність і виразність); володіння мімікою, тоном голосу, поставою, рухами і жестами);

–індивідуально-психологічні (спеціальні знання, уміння й навички з спеціальності, високий рівень соціального сприйняття й самопізнання; висока інтелектуально-пізнавальна зацікавленість і допитливість; інтерес до розвитку потенційних можливостей студентів і потреба в педагогічній діяльності з ними; позитивна „Я-концепція“, високий рівень домагань; емоційна стійкість, витримка й самовладання; саморегуляція, самостійність і діловитість у вирішенні життєво важливих завдань; твердість характеру; високий рівень відповідальності та працелюбність).

Отже, професійна діяльність викладача вищої школи вимагає певних особистісних рис, психологічно-педагогічних знань, володіння своїм предметом, психолого-педагогічних здібностей. Оволодіння цими якостями, професійно-педагогічною творчістю – це стрижнева лінія активності майбутнього викладача в усій його навчально-пізнавальній і суспільно-корисній діяльності, розвитку та самовдосконаленню власної особистості.

Література

1. Мірошник З. М. Рольова структура особистості вчителя початкових класів: монографія / З. М. Мірошник. – Х.: ХНПУ, 2011. – 306 с.
2. Подоляк Л. Г. Психологія вищої школи: практикум / Л. Г. Подоляк, В. І. Юрченко. – К.: Каравела, 2008. – 336 с.

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Ольга В. Шевченко

*Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький, Україна
gimnast.olga@gmail.com*

Система інноваційних змін в освіті посилює вимоги до рівня загальнокультурної та спеціальної підготовки студентів, а зміна освітніх парадигм, перехід від масово-репродуктивних форм і методів викладання до індивідуальних, творчих потребують підвищення професійно-педагогічної культури майбутніх учителів. Реалізація цього стратегічного завдання зумовлена також глибинними змінами в системі й структурі загальної середньої освіти та

необхідністю інтеграції національної освіти в Європейський простір. Це вимагає визначення концептуальних довгострокових стратегій саме до подальшого вдосконалення якості підготовки кадрів з фізичної культури.

Педагогічна освіта з відповідних спеціальностей для різних освітньо-кваліфікаційних рівнів визначається держаним стандартом освіти. Зміст педагогічної освіти, виходячи з її особливостей, передбачає соціально – гуманітарну, фундаментальну, природничо-наукову, загальноекономічну та професійну підготовку. Вагоме місце саме у фаховій підготовці студентів факультету фізичного виховання займає практична підготовка, яка спрямована на поглиблення у студентів теоретичних знань на основі практичного навчання; вироблення у майбутніх педагогів умінь та навичок практичної діяльності в навчально-виховних закладах; формування та розвиток професійно-педагогічних умінь і навичок; оволодіння сучасними методами і формами педагогічної діяльності та новими прогресивними технологіями навчання; формування творчого дослідницького підходу до педагогічної діяльності.

Проблема формування професійних компетентностей вчителя фізичної культури набуває особливої актуальності, оскільки підняти навчально-виховний процес на якісно новий рівень неможливо без високого рівня професійної готовності тих, хто безпосередньо запроваджує в життя соціальне замовлення суспільства.

Згідно державного стандарту підготовки студенти повинні володіти наступними компетентностями: інтегральною, загальною, спеціальною (фаховою, предметною). Інтегральна компетентність передбачає наявність умінь розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі середньої освіти, що має на меті застосування теорій та методів освітніх наук та педагогіки, фізичного виховання і спорту, фізіології, біомеханіки, морфології і характеризується комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі.

Загальні компетентності полягають у застосуванні знань на практиці, а саме у здатності: діяти етично, соціально відповідально та свідомо; працювати в команді та автономно; до пошуку інформації, її аналізу та критичного оцінювання; застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях; використовувати інформаційно-комунікаційні технології; самовдосконалення та саморозвитку; вільно спілкуватися державною мовою та використовувати знання іноземної мови в освітній діяльності; до адаптації та дії в новій ситуації на основі креативності; розуміти стратегію сталого розвитку людства; освоювати та вдосконалювати рухові уміння і навички з різних видів рухової активності та підтримувати загальний рівень фізичної активності і здоров'я.

Володіння спеціальними (фаховими, предметними) компетентностями дозволяють студентам формувати в учнів предметні компетентності з фізичного

виховання, медико-біологічних та психологічних основ і технологій розвитку рухових умінь і навичок та фізичних якостей, санітарно-гігієнічних основ діяльності у сфері фізичної культури. Набуті студентами уміння в процесі навчання повинні дозволяти їм застосовувати сучасні методи й освітні технології навчання у фізичному вихованні, здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів з фізичного виховання, аналізувати особливості сприйняття та засвоєння учнями навчальної інформації з метою прогнозу ефективності та корекції освітнього процесу з фізичного виховання. Володіння педагогічними, медико-біологічними, інформаційними технологіями дозволять майбутнім учителям фізичної культури сформувати у школярів основи здорового способу життя, розвинути рухові уміння і навички; сприятимуть розвитку фізичних (рухових) якостей у представників різних груп населення та дозволять студентам самостійно розробляти методики і технології для інтегрального гармонійного розвитку людини. Однією зі складових є здатність оволодівати базовими і новими видами фізкультурної діяльності, вести документацію, що забезпечує процес навчання з фізичної культури в середніх загальноосвітніх навчальних закладах, здійснювати профілактику травматизму, забезпечувати охорону життя і здоров'я дітей. Студенти повинні самостійно проводити навчальні заняття з фізичної культури з дітьми шкільного віку та учнями в загальноосвітніх установах, освітніх закладах середньої та професійної освіти, а також здійснювати позакласну спортивно-масову роботу; володіти знаннями, щодо виховання в учнів соціально-особистісних якостей: цілеспрямованості, організованості, працьовитості, відповідальності, громадянськості, комунікативності. Оцінюючи стан розвитку фізичних здібностей і функціональних можливостей учнів, студенти повинні вміти адекватно вибирати засоби і методи рухової діяльності для корекції стану учнів з урахуванням їх індивідуальних особливостей.

Опанування студентами уміннями пошуку, аналізу і оцінки інформації дозволить здійснити їм постановку і вирішення завдань професійного та особистісного розвитку. Запорукою успіху у майбутній професійній діяльності є спроможність студентів до організаційної роботи у сфері фізкультурно-оздоровчої роботи у навчальних закладах, позашкільних закладах учнівської молоді та літніх дитячих оздоровчих таборах. Здатність здійснювати реабілітаційні заходи сприятиме відновленню функцій організму осіб різного віку (зокрема учнів спеціальних медичних груп) з порушеннями різної нозології.

Таким чином, професійні компетентності є багатоаспектними утвореннями, інтегративними характеристиками рівня професійної підготовленості вчителя фізичної культури, основаними на фундаментальних психолого-педагогічних знаннях, розвинених уміннях, які мають прояв у єдності з особистісними якостями.

SECTION 3

MODERN PROBLEMS AND PROSPECTS OF MANAGEMENT AND DEVELOPMENT OF CLINICAL MEDICINE, HEALTH CARE AND PHARMACY

ABOUT OPTIMAL MODEL OF COMPULSORY HEALTH INSURANCE FOR UKRAINE

Tetiana M. Kaminska

Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv, Ukraine

kamtm@ukr.net

Compulsory health insurance in Ukraine envisages the creation of a single National Health Service. The concentration of resources helps to reduce the average cost of production and increase the personal responsibility of the top manager for insurance. A large organization is based on long-term contracts that lead to the minimization of market failures, such as unfair competition, raiding, opportunistic behavior of counterparties, asymmetry of information about market conditions. The main regulator of the insurance is the law. Insurance departments monitor and motivate the activity of medical workers inhibiting unproductive costs of medical services. They implement so-called pharmacoeconomy and optimize drug costs. Health insurance encourages the effective management in hospitals that is essential in terms of limited local resources and in the process of decentralization and autonomy of medical institutions. Modern management is also the challenge of globalization, when medical tourism and travel are developing, and the medical services market becomes the international one.

The social compulsory health insurance (without the participation of private companies) adheres to the principles of social solidarity and excludes the cases of refusal to ill people for treatment minimizing their risks. It contributes to reducing the regressive health financing when poor people who are more likely to get sick pay a larger share of their revenues for treatment than wealthy people are. Insurance units act as a third party in a public-private partnership in regional markets and promote its development. They also provide better logistics for pharmaceutical companies.

However, there are imperfections in social health insurance. The only purchaser (payer) of health services acts like monopsony, which always strives to set prices for treatment below the competitive level. There is a danger of lowering the quality of treatment. In addition, in the conditions of poor performance of the country's anti-monopoly committee, the competition of many health care providers for a single buyer often causes the dishonesty. The history of the emergence of a market economy in Ukraine has repeatedly demonstrated that the outdated hierarchical management of large

organizations leads to bureaucratization, unfair competition and the formation of persistent corruption schemes. Cash flows are not yet transparent for society; it is still difficult to control them and to prove that money is being squandered. The additional payments for insurance, in turn, also cause the growth of the shadow market, pushing investors away. That is why there is a danger of obtaining in fact of such a model of the health market in Ukraine, which will be more expensive with insurance than without it.

The volume of insurance premiums also has limitations due to low incomes of workers. Thus, according to the data of the State Statistics Service of Ukraine, rational consumer choice of households in 2016 falls on food and non-alcoholic beverages, they have the greatest utility for them and make up 49.8 % of total expenses. Housing costs make up 16.0 %, but on health care one are only 4.2 % [2]. The introduction of an additional insurance tax will lead either to a further increase in the Engel coefficient, or to the transit of incomes to the informal economy.

Ukraine also plans to attract private companies to insurance. The advantages of this model are the debureaucratization and demonopolization of the insurance market, the dynamic development of infrastructure, and the increase in the total amount of money for health care. Commercial insurance companies prone to modern management and effective organization of information flows, technological innovation in the field of IT. This model tends to fight of insurers for comparative and differential competitive advantages. However, the risks are a distortion of the balance between efficiency and effectiveness, especially in the oligarchic economy, when players in the insurance market are prone to excess profits at any price. There is also a danger of the public money using on offshore schemes, unscrupulous reinsurance, receiving by companies of massive shadow revenues.

That is, before the introduction of contractual compulsory health insurance (with the participation of private companies), it is necessary to form appropriate institutes in the national economy that prevent abuse. It should also be taken into account that modern Ukrainian insurance companies that sell the voluntary health insurance policies are not yet ready to participate in compulsory health insurance. There are a few of them, and they are not very active. So, according to the data of Ministry of economic development and trade of Ukraine for 9 months of 2016, the number of insurance companies in Ukraine, which cares for health insurance, was only 45, accounting for about 14 % of the total number of insurance companies [1]. The probability of investment in Ukraine's health care by foreign insurance companies is low, due to the unattractive investment climate, the long payback period of the start capital and the instability of economic and political development. Thus, the share of direct foreign investment in health care (with social assistance) at the beginning of 2016 amounted to only 0.11 % and decreased compared with 2005 by 1.7 % (in absolute terms - at 3.5 times) [1].

Taking into account the advantages and risks of introducing the compulsory medical insurance in Ukraine, the need for a transitional period is increasing. It involves the development of just social insurance, without the participation of private companies. Besides, the source of funding of the National Health Service should initially be the state

budget expenditures, without additional payments from employers and workers for insurance. These payments should be introduced as the shadow economy decreases. The problem of the participation of commercial companies in compulsory medical insurance of Ukraine is currently debatable.

References

1. Ministry of economic development and trade of Ukraine. Official web-site [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/?lang=en-GB>
2. State Statistics Service of Ukraine [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОГО ЗДОРОВ'Я МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Тетяна О. Белкова

Donetsk National Medical University, Ukraine

belkova1969@yandex.ru

Інтегральним показником соціально-економічного і духовного розвитку суспільства є стан здоров'я нації. Останнім часом в Україні спостерігається стійка тенденція погіршення стану здоров'я населення, особливо це стосується в першу чергу студентської молоді. На це звертається увага у державних документах, що регламентують фізичне виховання у вищих навчальних закладах, а також у дослідженнях фахівців у галузі фізичної культури і спорту, які стурбовані своїм інтелектуальним майбутнім. Так, за обміркуванням ряду авторів (В. Ареф'єва, М. Гончаренко, Г. Грибана, С. Єрмакова, Л. Кожевнікової, О. Тимошенка, О. Школи та інших) встановлено, що в період навчання у вищих навчальних закладах кількість студентів підготовчої та спеціальної медичної групи зростає від 5,3% на першому курсі до 14,4% на четвертому. Відповідно, спостерігається зменшення кількості студентів, що належать до основної групи, – від 84,0% до 70,2%. В Національній доктрині розвитку фізичної культури і спорту в Україні звернено увагу на те, що із загальної кількості життєвих пріоритетів серед студентства переважна більшість із них на перше місце ставлять здоров'я. У наш час для розвитку та реформування національної системи охорони здоров'я важливе значення має підготовка нового покоління висококваліфікованих медичних працівників. Також потребують саморозвитку професійні якості лікарів. Це обумовлено тим, що сьогодні світові економічні, політичні та соціальні процеси визначають нові вимоги до системи охорони здоров'я.

Майбутній медичний працівник – це фахівець, який має відповідну професійну освіту, підготовку та кваліфікацію, завданням якого є здійснення медичної діяльності. Медична діяльність – це різновид професійної діяльності, яка передбачає:

- лікувально-профілактичну допомогу;

- первинну – консультацію лікаря, просту діагностику і лікування основних найпоширеніших захворювань, травм та отруєнь, профілактичні заходи, направлення пацієнта для надання спеціалізованої і високоспеціалізованої допомоги;

- спеціалізовану (вторинну) лікувально-профілактичну допомогу лікарями, які мають відповідну спеціалізацію і можуть забезпечити більш кваліфіковане консультування, діагностику, профілактику та лікування, ніж лікарі загальної практики;

- високоспеціалізовану (третинну) лікувально-профілактичну допомогу лікарем або групою лікарів, які мають відповідну підготовку у галузі складних для діагностики і лікування захворювань, у разі лікування хвороб, що потребують спеціальних методів діагностики лікування, а також з метою встановлення діагнозу і проведення лікування захворювань, що рідко, але зустрічаються.

При визначенні індивідуального здоров'я людини частіше всього користуються визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ): «Здоров'я – це стан фізичного, духовного і соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороб і фізичних дефектів».

Відомо три види здоров'я: фізичне, психічне і моральне (соціальне). Фізичне здоров'я – це природний стан організму, обумовлене нормальним функціонуванням усіх його систем. Якщо добре працюють всі органи і системи, то і весь організм людини (система саморегулююча) розвивається вірно. Психічне здоров'я залежить від стану головного мозку, воно характеризується рівнем і якістю мислення, розвитком уваги і пам'яті, ступенем емоційної стійкості, розвитком волевих якостей. Моральне здоров'я – це ті моральні принципи, які є основою соціального життя людини, тобто життя в певному людському суспільстві. Відмінними ознаками морального здоров'я людини є, насамперед, свідоме ставлення до праці, оволодіння скарбами культури. В даний час при організації освітнього процесу перед кожним вищим навчальним закладом постає питання про підготовку фахівців на високому рівні, із застосуванням сучасних методів організації навчально-виховного процесу, забезпечують використання ними отриманих знань і умінь пізніше, в практичній роботі або наукових дослідженнях. Проте повноцінне використання професійних знань і умінь можливо при позитивному стані здоров'я, високої працездатності молодих фахівців, які можуть бути придбані ними при регулярних і спеціально організованих заняттях фізичною культурою і спортом.

Аналіз літературних джерел дозволив нам з'ясувати, що фізична культура є важливим елементом системи освіти й виховання, специфічний зміст рухової діяльності. Однак, сучасний освітній процес з фізичного виховання у вишах здійснюється на недостатньому рівні. Фізичне виховання студентів зводиться тільки до академічних занять з фізичного виховання, а в окремих вузах вони взагалі відсутні. Постає проблема запровадження поза аудиторних занять з фізичної культури, які спрямовані на активізацію оздоровчої фізкультурно-масової роботи

студентів медичних вузів. Значне місце повинні займати змагання та спортивно-оздоровчі заходи на базі вишу та поза ним. Необхідно запроваджувати залучення студентів до різних оздоровчих програм, семінарів, навчальних курсів, ленкційних занять з фаху, під час яких розглядаються проблеми здоров'я, увявлення про здоровий спосіб життя і науково-методичне забезпечення навчального процесу з фізичного виховання. Обов'язковою умовою є створення спортивних студентських клубів. Отже, здоров'я студентської молоді – це основа сучасного та майбутнього благополуччя, необхідна умова активної життєдіяльності та високого трудового потенціалу, індикатор рівня культури та переконливий показник ефективності державної політики у сфері охорони здоров'я молоді.

МИРОВЫЕ ТЕНДЕНЦИИ В МЕДИКАМЕНТОЗНОМ ЛЕЧЕНИИ ДГПЖ

Алексей В. Гаращенко

ООО «Лечебно – диагностический центр» г. Славянск, Украина

Doktoruro@gmail.com

В марте 2016 г. в Мюнхене (Германия) прошёл XXXI Ежегодный конгресс Европейской ассоциации урологов. Представленные материалы конгресса можно разделить на условные тематические секции: рак простаты, ДГПЖ, рак почки и его хирургическое лечение, а также функциональная урология и симптомы нижних мочевых путей (СНМП). В блоке, посвященном симптомам нижних мочевых путей, были озвучены интересные данные о динамике СНМП с возрастом. Так, авторы работ утверждают, что по достижении определенного возрастного порога наблюдается снижение чувствительности мочевого пузыря у всех пациентов, тяжелее становится откладывать акт мочеиспускания, ухудшаются сокращаемость и подвижность пузыря, у женщин снижается максимальное давление закрытия уретры (МУСР). Вместе с тем, у всех пациентов повышаются детрузорная гиперактивность, объем остаточной мочи, у женщин учащаются случаи атрофического вагинита и тазового пролапса, у мужчин чаще встречается обструкция мочевых путей, увеличивается объем простаты. Кроме того, представители обоих полов чаще страдают от ноктурии и вызванной сочетанием этих симптомов депрессии. В связи с этим остро встает вопрос о выборе лекарственного препарата для лечения СНМП у пожилых пациентов. Согласно представленным на конгрессе данным, сегодня лекарственные средства в этой категории можно разделить на 4 группы: абсолютно рекомендованные к применению во всех случаях – таковых пока не разработано; благотворные – среди них дутастерид, фезотеродин и финастерид; применяемые с осторожностью и учетом рисков у пожилых людей – здесь силодозин, солифенацин, тамсулозин, толтеродин, дарифенацин, троспиум, мирабегрон, тадалфил, оксибутинин и, наконец, к нерекондованным у этой группы пациентов средствам относятся

алфузозин, доксазозин, теразозин, оксибутинин и пропиверин.

По теме доброкачественной гиперплазии предстательной железы (ДГПЖ) было опубликовано 31 фундаментальное исследование. Так, итальянские авторы представили доклад о нарушении процесса гибели клеток и дефектах протекания воспалительного процесса. В проведенном исследовании 50 хирургических образцов были взяты у пациентов, перенёвших трансуретральную резекцию простаты. Все они были изучены на предмет присутствия воспалительного инфильтрата с помощью шкалы оценки воспаления. Как оказалось, высокие уровни протеина р62 и низкие уровни LCB часто ассоциированы со снижением аутофагии.

Часть работ на конгрессе была посвящена применению тамсулозина. В частности, японские исследователи провели эксперимент на пожилых экспериментальных животных (крысах), в результате которого предположили, что тамсулозин, благодаря своим нейропротективным свойствам, может применяться у пациентов с возрастными СНМП и ухудшением памяти. Его использование усиливает нейрогенез и подавляет апоптоз в гиппокампе.

Испанские урологи выступили с информацией о применении аналоговой урофлуометрии. Согласно их выводам, она является недорогим, полезным и доступным инструментом оценки Q_{max} и Q_{ave} в ситуациях, где необходима только приблизительная точность объема или при сценарии, когда урофлуометр недоступен.

Просматриваются новые тенденции в комбинированном лечении ДГПЖ. Японские специалисты представили информацию о комбинированной терапии с применением α -адреноблокаторов (α -АБ) и М-холино-блокаторов (М-ХБ). В исследовании приняли участие мужчины старше 50 лет, с I -PSS ≥ 8 , OABSS ≥ 3 , $Q_{max} < 15$ мл/с, объемом простаты более 25 мл и остаточным объемом мочи менее 150 мл. Это было рандомизированное проспективное сравнительное уродинамическое исследование длительной эффективности комбинации α -АБ и М-ХБ у пациентов с доброкачественной гиперплазией простаты и гиперактивностью мочевого пузыря.

Комбинация α -АБ и М-ХБ приобрела особенную популярность с 2015 года. Показаниями к применению можно считать сочетание возраста более 50 лет, I -PSS более 8, признаки гиперактивности, объем простаты более 25 см³ и объем остаточной мочи менее 150 мл, то есть симптомы, наблюдавшиеся у японских пациентов. Новой схемой, набирающей популярность в этом году, является сочетание α -адреноблокаторов и М-холиноблокаторов с ингибиторами 5 α -редуктазы (5-АРИ). Показания для такой комбинации – возраст более 50 лет, снижение Q_{max} менее 10,4 мл/с, уровень ПСА выше 1,5 нг/мл, I -PSS более 8, а также объем простаты более 30 см³.

В рамках подбора пациентов для первичной инициации комбинированной терапии были отдельно отмечены ультразвуковые признаки: длина простатического отдела уретры около 4,5 см, внутрипузырная протрузия: 0–5 мм – на 1 стадии, 5–10

– на 2 и более 15 мм – на 3, – а также толщина (5 мм) и вес (35 гр) детрузора. В теории при назначении пациентам с ДГПЖ лечения с совместным применением α -АБ и 5-АРИ первичная комбинированная терапия продолжается 6–9 месяцев, после чего прием α -АБ прекращается.

Возможность отмены α -АБ спустя несколько месяцев комбинированной терапии хорошо описана. Преимуществами отмены являются цена, лучшая комплаентность и снижение частоты нежелательных явлений. Тем не менее, отмена α -АБ может привести к ухудшению накопительной функции мочевого пузыря, что необходимо учитывать при отмене препарата.

Исследования специалистов из Южной Кореи показывают, что совместное использование 5-АРИ не снижает эффекты ТЗТ. При этом применение 5-АРИ позволяет предотвратить прогрессию СНМП на фоне тестостерон-заместительной терапии.

В целом, по итогам анализа материалов конгресса можно сделать следующие выводы: 1) комбинированная терапия становится все более популярной, однако должна использоваться с осторожностью у пожилых пациентов; 2) использование антикоагулянтов становится рутинной практикой, необходимо поддержание баланса между ингибированием тромбообразования и профилактикой кровотечения; 3) гольмиевая энуклеация и лазерная вапоризация являются методами выбора у пожилых пациентов; 4) ПАЭ и Уролифт являются альтернативными методами выбора в лечении пациентов; 5) гольмиевая энуклеация является альтернативой открытой операции; 6) лазерная вапоризация является эффективным и безопасным методом у пациентов, постоянно принимающих антикоагулянты с невозможностью отмены последних; 7) энуклеация является методом удаления тканей с наименьшей частотой повторных операций, при этом ТУРП остается наиболее часто используемым методом. Таким образом ключевые факторы при выборе метода лечения: состояние пациента, антикоагулянты, цена и ожидаемая продолжительность предстоящей жизни.

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ПАТОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ ПРИ ТРАВМАТИЧНОМУ ПОШКОДЖЕННІ СПИННОГО МОЗКУ

Олександр М. Зинов'єв

Донбаський державний педагогічний університет, м. Слов'янськ, Україна

aleksandr.zinovv@gmail.com

В структурі травматизму хребтово-спінальна травма (що означає наявність пошкодження хребта та спинного мозку) займає третє місце після травми трубчастих кісток, черепно-мозкової травми і складає до 2-3% від усієї травми. При переломах хребта – кожний третій хворий набуває пошкодження спинного мозку. Тенденція збільшення травм спинного мозку пояснюється низкою причин.

Моніторинг вивчення даної проблеми показав, щостійкий характер означеної тенденції обумовлений такими чинниками:

1. Травматичне ураження спинного мозку в результаті механічного впливу - падіння з висоти (30% усіх ушкоджень), придавлювання потерпілих великим тягарем (25% усіх уражень), транспортні катастрофи (34-35% усіх пошкоджень), пірнання на мілководді (10% усіх пошкоджень), побутові та спортивні травми (10 – 15 %).

2. Інфекційні захворювання спинного мозку.

3. Вроджені і спадкоємні дефекти і захворювання спинного мозку.

4. Судинні захворювання спинного мозку.

5. Пухлини спинного мозку, розлад обміну.

Додатково до викладених чинників, як правомірно стверджував В.Г.Григоренко [1], необхідно віднести факт існування у планетарному масштабі комплексу чинників, що виникають у результаті інтенсифікації трудової діяльності людини, впровадження у виробництво величезної кількості механізмів, автоматів, технічних засобів, що забезпечує високі темпи прогресу виробництва, за якими не встигає психічна і фізіологічна адаптація людини, результатом чого є виникнення передумов підвищення загального травматизму і, зокрема рівня травматичного ураження спинного мозку в умовах виробництва.

Означене підтверджується і наступними даними. Щорічно в Україні отримує травми хребта понад 2000 людей, причому в переважній більшості це молоді люди. Частота травми по рівнях пошкодження: шийний відділ – 10% (найчастіше С4-С7), грудний відділ – 40% (найчастіше Д12), поперековий відділ – 50% (найчастіше Л1). Найчастіше пошкоджується один хребець, рідше два, три, чотири. Ця патологія дає високу смертність (при травмі шийного відділу хребта гине 70-80 % потерпілих) і приводить до важкої інвалідизації (як правило інваліди 1 групи). Витрати на лікування одного хворого із травмою хребта та спинного мозку в США оцінюються до 2 млн. доларів.

Статистичні дослідження, проведені нами свідчать про те, що на сьогодні широко розповсюджені травматичні пошкодження спинного мозку. Літературні джерела та практика свідчить, що в людей похилого віку переломи хребта виникають при порівняно невеликій травмі - при падінні навзніч на рівній поверхні землі або підлоги на спину чи сідниці. Досить часто переломи виникають внаслідок падіння з невеликої висоти при виконанні робіт удома, найчастіше зі сходинок, з лавки. Крім звичайних травматичних переломів хребта в людей похилого віку нерідко трапляються патологічні переломи, що виникають на ґрунті онкологічної патології, мієломної хвороби й інших захворювань. Подекуди переломи хребта виникають майже мимовільно. Такі типові старечі переломи хребців межують з патологічними переломами.

Спостереження, які ми провели протягом довгого часу над 125 хворими похилого і старечого віку з переломами хребта (чоловіків 40 і жінок 85), дали такі

показники: травму отримали вдома 48 хворих, на вулиці – 27, при користуванні різними видами транспорту – 21, інші види травматизму – у 29 хворих. Виникнення перелому при падінні на рівному місці зазначено в 76-и хворих, при падінні з невеликої висоти – у 16-и, при різкому згині – у 18-и, при падінні вантажу на спину – у 3-ох. Не змогли вказати причину травми 12 хворих. Майже у всіх випадках падінь відзначається згинний механізм перелому. У більшості переломи виникли внаслідок незначної травми і переломи, по суті, виникли спонтанно, і лише у 24-ох хворих причиною переломів були відносно грубі травми.

Досить гостро стоїть проблема травматичного ураження спинного мозку в дітей. Так переломи і вивихи у дітей зустрічаються досить часто і становлять 6,7% - 11,3% усіх переломів. Як правило, у дітей виникають неускладнені, більш легкі форми пошкоджень хребта. Компресійно-клиновидні переломи тіл хребців є найбільш частою клінічною формою пошкодження. Найчастіше зустрічаються не одиничні, а багаторазові переломи. У більшості переломи локалізуються в шийному та середньо-грудному відділі. Означені особливості травматичного пошкодження спинного мозку пояснюються анатомо-функціональними особливостями дитячого організму і особливостями взаємовідносин дитини з оточуючим середовищем. Викладені факти свідчать, що проблема травматичного ураження хребта з порушеннями функцій спинного мозку на сьогодні існує досить гостро і спеціалісти, які її вивчають, повинні продовжувати роботу з уточнення статистичних даних інвалідності і створення комплексної та ефективної системи профілактики травматизму в умовах побутової і виробничої практик.

Література

1. Григоренко В.Г. Теоретические и методические основы физической реабилитации инвалидов с нарушениями функций спинного мозга. – Учебное пособие. – Радянська Донеччина, 1991. – 179 с.
2. Зінов'єв О. М., Мілевський В. А. Реабілітація інвалідів як спосіб підвищення якості їхнього життя. Conference Proceedings of the International Scientific Internet-Conference *Modern Problems of Improve Living Standards in a Globalized World* (December 8, 2016, Opole – Berdyansk – Slavyansk), 2016. P.245-250; ISBN 978-83-62683-871 (Electronic edition); pp.534, illus., tabs., bibls.

ДО ПИТАННЯ ТВОРЕННЯ ТЕРМІНІВ УКРАЇНСЬКОЇ ГОМЕОПАТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

Тетяна О. Луковенко

Донбаський державний педагогічний університет, м. Слов'янськ, Україна

lukovenkotatyana@gmail.com

Унормування української термінологічної системи є одним із пріоритетних завдань сучасної лінгвістичної науки. Значну увагу мовознавців приділено дослідженню особливостей творення термінів різних галузей знань. Так, предметом наукових розвідок І. М. Кочан, З. Й. Куньч, Г. П. Мацюк, Г. С. Онуфрієнко,

Т. І. Панько, Г. Ф. Ракшанової та інших стала термінологічна деривація. Терміни сучасної української мови, зокрема й гомеопатичні, здебільшого постають морфологічним способом, у якому «чільне місце посідає афіксація, тобто деривація за допомогою афіксальних морфем: префіксів, суфіксів, префіксів і суфіксів одночасно, постфіксів, флексій» [2, с. 167]. Т.І. Панько вважає, що у морфологічній структурі терміна-слова, утвореного через афіксацію, органічно закладені основи структурної систематизації, які мають першочергове значення для термінології [1, с. 121]. Афікс завжди вміщує термінологічну одиницю у «певну матрицю системи, тому семантичне навантаження його у зв'язку з цим інше, ніж у загальнонародній мові: конкретніше, чіткіше» [2, с. 168]. Префіксальний спосіб словотвору традиційно трактують як поєднання префікса з основою (коренем) або зі словом. У термінології для творення нових номінацій використовують питомі та запозичені (інтернаціональні) префікси та префіксоїди без зміни їхніх загальноновживаних значень, які приєднують до власне-мовних та іншомовних лексем.

Завданням нашої розвідки є аналіз префіксального способу творення термінів української гомеопатичної галузі з питомими компонентами.

Сучасна українська гомеопатична термінологія послуговується обмеженою кількістю префіксальних дериватів, що утворені за допомогою власне-мовних формантів. Найпродуктивнішими префіксальними моделями є:

- префікс/префіксоїд + іменник;
- префікс + прикметник.

У термінології досліджуваної нами галузі знань виявлено функціонування термінів з такими власне-мовними формантами: не-, проти-, само-, над-, без-, перед-.

Найбільшою продуктивністю відзначаються іменникові та прикметникові словотвірні моделі з префіксом **не-**. Наприклад:

не- + іменник: *невідповідність* ← *відповідність*, *непрозорість* ← *прозорість*, *непрохідність* ← *прохідність*, *несприйнятливість* ← *сприйнятливість*, *несумісність* ← *сумісність*, *нетоксичність* ← *токсичність*, *нечутливість* ← *чутливість* тощо;

не- + прикметник: *неактивний* ← *активний*, *неболючий* ← *болючий*, *невиразний* ← *виразний*, *незначний* ← *значний*, *неістинний* ← *істинний*, *неістотний* ← *істотний*, *некритичний* ← *критичний*, *ненормальний* ← *нормальний*, *неподібний* ← *подібний*, *неприродний* ← *природний*, *непрямий* ← *прямий*, *нерегулярний* ← *регулярний*, *несприятливий* ← *сприятливий*, *неушкоджений* ← *ушкоджений*, *нешкідливий* ← *шкідливий* тощо.

Менш продуктивними у гомеопатичній галузі є словотвірні моделі з формантами:

проти- : *протидія*, *протиотрута*, *протипоказання* тощо;

само- : *самовідновлення*, *самонавіювання*, *самоотруєння*, *саморегуляція*, *саморозчинення* і под.

над- : надвисокі розведення, надмалі розведення тощо;
перед- : передвісник хвороби, передумова, передчуття і т.ін;
без- : безболісний, безсвідомий, безсиля тощо;
пере- : перенасичення, передозування та ін.

Отже, префіксальний спосіб творення термінів гомеопатії має невисоку продуктивність через нездатність препозитивних формантів утворювати слова з новим лексичним значенням. Перспективним видається подальше дослідження словотвірного аспекту української гомеопатичної термінології.

Література

1. Панько Т. І. Від терміна до системи / Т. І. Панько. – Львів : Вища школа, 1979. – 144 с.
2. Панько Т. І. Українське термінознавство: підручник / Т. І. Панько, І. М. Кочан, Г. П. Мацюк. – Львів : Світ, 1994. – 216 с.
3. Луковенко Т.О. Словник гомеопатичних термінів / Уклад.: Т.О. Луковенко. – Слов'янськ: Видавець Маторін Б.І., 2011. – 158 с.

ВПЛИВ ЗАНЯТЬ АЙКІДО НА ЗДОРОВ'Я УЧНІВ

Ігор М. Макогоненко

УВК «Гармонія», м. Харків, Україна

makogonenko@yahoo.com

На сьогодні найпопулярнішим серед японських єдиноборств є айкідо. Айкідо – це найбагатший арсенал методів оздоровлення, накопичених багатовіковою традицією Індії, Китаю і Японії, сучасна універсальна система захисту від одного або декількох нападників. Айкідо унікальне тим, що займатися ним можна починати у будь-якому віці. Ефективність прийомів будується на вмінні, а не на силі, завдяки цьому воно популярне не тільки серед чоловіків, але й серед жінок, дітей та молоді. Учні, щозаймаються цим видом спорту, значно рідше хворіють на застуду. Оскільки заняття проводяться босоніж, організм людини загартовується, отримуючи масаж біологічно активних точок, що у великій кількості розташовані на підшвах ніг.

Розминка айкідо включає себе елементи самомасажу, постановку правильного дихання, елементи аутотренінгу тощо. В айкідо велика увага приділяється мистецтву «правильного падіння», що дозволяє уникнути травм як під час тренувань, так і у повсякденному житті. Дослідження японських учених вказують на те, що «мистецтво управління життєвою енергією», яке формується і розвивається у процесі занять айкідо, допомагає людям, які страждають гіпертонією, захворюваннями шлунково-кишкового тракту і серцево-судинної системи. Рухи айкідо розвивають сухожилля, м'язи, суглоби і покращують циркуляцію крові. Особливий спосіб і ритм дихання допомагають позбавитися від проблем з артеріальним тиском, зміцнюють серце, сприяють виведенню шлаків з організму. А ще заняття айкідо допомагають зберегти еластичність легенів,

гнучкість грудної клітини та хребта, оптимізувати насиченість тканин киснем і т.д.

У різних культурах і світових традиціях основними фундаментальними параметрами здоров'я є: гнучкість хребта і уміння глибоко розслабитися. Обидві ці якості розвиваються завдяки заняттям айкідо. Ментальна релаксація (тимчасове гальмування активності кори головного мозку) забезпечує повнішу інтеграцію її процесів з підкорковими відділами і дозволяє подолати порушення тонічного ритму. Багатократне повторення вправ, різні перекиди і перекати, стретчинг та аутотренінг, які виконуються на тренуваннях, сприяють збереженню еластичності судинних стінок, позитивно позначаються на стані хребта.

Кровоносна система організму людини має резерв потужності, систему колатералей – судин, що знаходяться в неактивному, потенційному стані. При необхідності цей резерв може швидко активізуватися до величини, що покриває збільшені потреби кровотоку. Колатералі - це судини-замінники, які певним обхідним шляхом доставляють кров у ті ділянки тіла, куди вона з якихось причин не може поступати за звичайною схемою. Колатералі знаходяться в потенційному стані і не можуть прийти в робочий стан миттєво. Дослідження показали, що судинний резерв відмобілізований і готовий до миттєвої дії лише у тих, хто живе усередньогір'ї (від 1000 до 2000 м. над рівнем моря) та систематично займається спортом або фізичною працею. При виконанні вправ і прийомів айкідо частково переживаються великі судини, і в окремих ділянках кровоносної системи виникає локальний застій крові, що активізує систему колатералей. Тренування з айкідо допомагають підтримувати правильну поставу, зміцнюють центральну нервову систему, покращують координацію рухів. Під час виконання різних вправ здійснюється масажна та акупунктурна дія на тіло людини, внаслідок чого відновлюється гармонійна течія внутрішньої енергії *ки*.

Людина – істота соціальна і її природа така, що потребує гармонії із зовнішнім світом. Якщо цей процес порушено, вона переживає дискомфорт, а дисгармонія стосунків з оточуючим світом приводить до погіршення здоров'я. Естетичне почуття в людині примушує її шукати гармонію. Однією із складових успіху занять айкідо є задоволення від спілкування з партнерами по татамі та однодумцями, переживання почуття м'язової радості.

Правильна постава, легка хода, прямий погляд, впевненість у собі і своїх силах – все це результат занять бойовим мистецтвом айкідо. Як правило, учні, які займаються цим видом єдиноборства, стають менш сором'язливими, легко знаходять контакт із однолітками та дорослими, усвідомлено уникають конфліктів, не вирішують їх силою. Філософія айкідо вимагає, щоб всі ввічливо ставилися до оточуючих, доброзичливо спілкувалися, допомагали один одному, були чесними, вміли прощати. Саме тому учні, які займаються айкідо, звикаючи до цих установок, показують приклад поведінки високоморальних людей, тим самим навчаючи і виховуючи суспільство. Айкідо сприяє розвитку дисциплінованості, учні стають уважнішими, кмітливішими, підвищується рівень успішності тощо. Отже,

мистецтво айкідо як система самовдосконалення вийшла з Природи і веде до відповідності з Природою, до гармонійного зв'язку з усіма її рівнями, пластами, проявами. Айкідо вчить відкривати себе для досвіду, не уникати неприємних життєвих моментів, а раціонально вирішувати їх, бути в гармонії із собою і навколишнім світом, вести здоровий спосіб життя і піклуватися про власне здоров'я, укріплюючи його як морально, так і фізично. Не завдавати навколишнім людям неприємностей і незручності, а прагнути до власної досконалості – ось істинна перемога над самим собою в повсякденному житті. Якщо ти не можеш здолати себе, то як ти можеш здолати інших?

Література

1. Макогоненко І.М., Остополець І.Ю. Вплив духовних і гуманістичних аспектів айкідо на якість життя людини. Conference Proceedings of the International Scientific Internet-Conference *Modern Problems of Improve Living Standards in a Globalized World* (December 8, 2016, Opole – Berdyansk – Slavyansk), 2016. – P.260-265; ISBN 978-83-62683-871 (Electronic edition); pp.534, illus., tabs., bibls.

ЕКОФАСИЛІТАЦІЯ І КОНСУЛЬТАТИВНА ПРАКТИКА ЯК ЗАСІБ ПОДОЛАННЯ ОСОБИСТІСНОЇ КРИЗИ

Ірина Ю. Остополець

Донбаський державний педагогічний університет, м. Слов'янськ, Україна

irinaostopolets@gmail.com

Процес розвитку особистості нерідко супроводжується кризами, духовним дисонансом, і потребує кваліфікованої індивідуально-психологічної допомоги. Вважаємо, що саме екофасилітативний супровід і консультативна практика можуть ефективно сприяти цьому процесу.

Екофасилітативний підхід розробив відомий український вчений-практик П.В. Лушин. Концепція цього підходу ґрунтується на розкритті особистісних змін, що виникають під час переходу особистості до нової ідентичності, тобто під час змін системи її уявлень про саму себе чи спосіб власного життя. Зміни ідентичності можуть відбуватися радикально та неочікувано, як власне для суб'єкта, так і для оточуючих. У такий спосіб суб'єкт набуває нових цінностей, переконань, способів дії, у нього формується новий тип емоційного реагування, що супроводжує міжсистемний перехід до принципово нових можливостей ідентичності [1].

Особистісним змінам притаманні такі ознаки: по-перше, вони зумовлені міжсистемним переходом до нової ідентичності; по-друге, цей перехід поєднує як негативні, так і позитивні аспекти (негативні – унаслідок пережитих психологічних травм, що виявляються в невизначеності, позитивні – виникнення принципово нових можливостей, що часто мають соціальне значення) [3].

Таким чином, екофасилітативний підхід П. В. Лушина описує процес змін особистості в період кризи як перехід від застарілої ідентичності до нової, більш

пристосованої до умов зовнішнього середовища. Відповідно до цієї концепції, екофасилітація пов'язана з процесом реконструкції можливостей людини в умовах системних переходів чи змін [2]. Індивідуальні зміни мають системний характер, тобто зміна суб'єкта змінює систему та навпаки. Психотерапевт має допомогти людині розглянути кризові явища як перехідну форму до розвитку нових системних можливостей. Ефективність психологічної допомоги зумовлена відповідальністю клієнта за свій запит і здатністю психотерапевта задовольнити цей запит. Згідно з положеннями екофасилітаційного підходу, немає сенсу відновлювати попередній рівень психологічного здоров'я, однак доцільно інтегрувати набутий досвід екстремального реагування з новими психологічними конструктами, цінностями та способами дії [4].

В нашій консультативній практиці цей підхід реалізовується таким чином. Як правило, психологічна робота клієнта починається набагато раніше самої консультації, оскільки людина, що переживає кризу знаходиться в ситуації невизначеності («Як мені жити далі?», «Що мені робити?», «Чи варто діяти так, чи треба інакше? Тоді, як саме?» і т.д.). Для клієнта важливо перед консультацією максимально чітко сформулювати запит і при цьому нічого революційного не очікувати від консультації. Під час консультації бути спокійним, розслабленим і в той же час сконцентрованим. Не слід хвилюватися з приводу того «Що про мене подумає консультант?», «Як я виглядаю перед психологом?», «Як треба себе вести?» і т.д. В екофасилітаційній практиці діють правила безоцінковості суджень, повного прийняття клієнта і др.

Під час консультації психолог-екофасилітатор пропонує клієнтові описати свою проблему і задає питання з метою уточнення її сутності і важливості для самого клієнта, прагнучи якомога детальніше оглянути її зі сторони. При цьому психолог залишається трансцендентним, ставлячи себе НАД проблемою клієнта, а не на його місце. Основними принципами в роботі екофасилітатора є: 1) профіцитарний, а не дифіцитарний підхід до клієнта (розгляд всіх дій людини в позитивному ключі і відкриття цієї позиції самому клієнту); 2) визначення того, як покращити ситуацію вже сьогодні, не зважаючи на невдачі в минулому (дати шанс); 3) знайти ресурс, який допоможе людині рухатися вперед і реалізовувати власні цілі і т.д.; 4) проаналізувати і оцінити разом з клієнтом любі дії як націлені на покращення психічного стану і використання його енергії для розбудови і реалізації індивідуальної стратегії життя або створення і аналіз разом з клієнтом різних моделей вирішення життєвої ситуації.

Таким чином екофасилітаційна консультативна робота з клієнтом дає можливість експресного (швидкого) вирішення ситуації чи вибору вектору власної дії (не треба довго шукати всі відповіді на запитання в минулому, яке вже не можна змінити). Клієнт усвідомлює, що принаймні ще одна людина (консультант) бачить в ньому не невдачу, а особистість з власним потенціалом. Психолог не вирішує проблему клієнта, а підтримує його здатність самостійно приймати рішення без

допомоги ззовні. Все це дає стійкий результат, адже сам клієнт вирішує свою проблему і в подальшому таким же чином зможе вирішувати і інші життєві задачі, спираючись на власний особистісний ресурс.

Література

1. Лушин П. В. О психологии человека в переходный период: Как выживать, когда все рушится? / П. В. Лушин. – Київ : Наук. світ, 2007. – 205 с.
2. Остополец И.Ю. Экофасилитативный подход в подготовке специалистов в вузе. / И.Ю.Остополец // Conference Proceedings of the 5th International Scientific Conference “Problems and Prospects of Territories Socio-Economic Development (April 14-17), 2016, Opole, Poland. The Academy of Management and Administration in Opole, 2016. P. 186-190
3. Романенко О. В. Роль кризисной интервенции в системе психологической помощи участникам боевых действий / О. В. Романенко // Юридична психологія. – 2016. – № 1 (18), С. 19-32
4. Lushyn P. The paradoxical nature of ecofacilitation in the community of inquiry// Thinking. – 2002. – Vol. 16. – № 1. – P. 12-17.

ОСОБЕННОСТИ КОПИНГ СТРАТЕГИЙ СТУДЕНТОВ В СИТУАЦИИ ХРОНИЧЕСКОГО СТРЕССА

Елена А. Резникова

*Донбасский государственный педагогический университет, г. Славянск, Украина
ereznikova63@gmail.com*

Логика данного исследования предполагает анализ трудных ситуаций и стрессов, представляющих личностные проблемы и затруднения для студентов магистратуры и актуализирующие ихкопинг-стратегии. Проведенный содержательный и количественный анализ факторов (стрессоров), вызывающих тревогу у студентов по данным опросника «Юношеская копинг-шкала» авторов Е. Frydenberg, R. Lewis адаптированная Т.Л. Крюковой позволяет представить их в виде трех групп:

Первая группа (97%) – факторы, тем или иным образом связанные с учебным процессом и последующим трудоустройством. Данные опроса показывают, что получение высшего образования, рассматривается молодыми людьми как ценность, как залог профессиональной карьеры, материального благополучия. Угроза существованию этой ценности с одной стороны вызывает тревогу, беспокоит, с другой стороны мобилизует силы для совладания с трудностями.

Ко второй группе факторов, вызывающих тревогу у студентов мы отнесли факторы, базирующиеся в системе межличностных отношений, выявляемые в 42% случаев от общего числа опрошенных. Наиболее характерными из них являются: межличностные конфликты и их следствия; страх одиночества; боязни отвержения, неумелой презентации; проблемы во взаимоотношениях с противоположным полом; непонимание со стороны родителей и т.д.

Третью группу факторов, вызывающих тревогу у студентов составляют социальные факторы, связанные с системой общественных отношений. В этой

группе факторов мы условно объединили две подгруппы, в первую из которых входят текущие трудности, главным образом, связанные с материальными и бытовыми проблемами, изменениями финансового положения родителей, безработицей родителей (59% случаев). Ко второй подгруппе (19% случаев) можно отнести факторы тревоги экзистенциального характера, связанные с субъективной оценкой сделанного выбора; с осмыслением своего места в Мире; ощущением бессмысленности своего существования; страхом грядущей смерти (своей или близких людей), инвалидности, неизлечимых заболеваний и т.д.

Проведенное ранжирование ретроспективной и актуальной ценности жизненных событий, анализ количественных данных свидетельствуют о наибольшей значимости для студентов магистратуры факторов, связанных с окончанием вуза и последующим трудоустройством (ранг 1). Актуальными для студентов являются трудные ситуации, вызванные с материальными и бытовыми проблемами (ранг 2) и межличностными взаимодействиями (ранг 3). Факторы тревоги экзистенциального характера связаны с личностным будущим, жизненными перспективами (ранг 4).

Наличие хронического стресса у студентов подтвердило исследование уровня тревожности при помощи методики Ч. Д. Спилбергера и Ю.Л.Ханина.

Результаты исследования показали, что у студентов магистратуры уровень тревожности как свойства личности ($49,8 \pm 0,89$), так и ситуационной тревожности ($46,19 \pm 1,02$) в абсолютных цифрах являются высокими по сравнению с нормативными 35-45 баллами по данным Ч.Д.Спилбергера и Ю.Л.Ханина. Учитывая тот факт, что в состоянии тревожности происходит сильная сенсбилизация психоэмоциональной сферы, можно предположить, что а феномен тревожности у студентов является фактором риска.

Исследование базисных копинг-стратегий проводились при использовании методики Д.Амирхана «Индикатор копинг-стратегий», адаптированной Н.А.Сирота и В. М.Ялтонским.

Результаты исследования показали, что копинг-стратегия разрешения проблем имела наиболее высокую оценку в баллах и наибольший удельный вес в структуре копинг-поведения студентов магистратуры ($25,71 \pm 0,36$ или 37,7%).

Показатели копинг-стратегии разрешения проблем в структуре копинг-поведения студентов свидетельствуют об их активной позиции в разрешении стрессовых ситуаций. Студенты для решения стрессовых и проблемных ситуаций использовали механизмы, позволяющие понять причины возникновения проблем и выбрать наиболее адекватные стратегии для их преодоления, и включали: полное сосредоточение на проблеме, тщательное планирование действий, исключаящее импульсивность.

Базисная копинг-стратегия поиск социальной поддержки занимает промежуточное положение и удельный вес в структуре копинг-поведения студентов магистратуры ($22,9 \pm 0,45$ или 33,6%). Как показали результаты проведенного

исследования, студенты использовали поддержку социальных сетей семьи, друзей и значимых других после проведения когнитивной оценки эмоционально-стрессовых и проблемных ситуаций и оценки своих личностных ресурсов, опыта и знаний как недостаточных для их преодоления. Обращает на себя внимание то, что молодые люди обращаясь за поддержкой к друзьям, связывают ее получение с совместным активным отдыхом и отвлечением, расслаблением, а не с решением возникших проблем. Результаты нашего исследования могут интерпретироваться как несформированность более продуктивных и гармоничных стратегий у студентов, помощь в овладении которыми им необходима.

Для того, чтобы социальная поддержка могла стать эффективной, люди должны уметь оценивать свое состояние и обращаться за помощью, когда она необходима. Исследование восприятия социальной поддержки было проведено с использованием многомерной шкалы восприятия социальной поддержки Г.Зимета.

Общая оценка восприятия социальной поддержки у студентов магистратуры составила $7,58 \pm 0,29$ или 60%. При этом получены показатели субъективного восприятия социальной поддержки со стороны семьи ($2,58 \pm 0,12$), значимых других ($2,56 \pm 0,12$) и дружеской поддержки ($2,07 \pm 0,13$).

Результаты исследования показали, что в сложных современных социальных условиях студенты считают свою семью самой надежной социальной сетью, на поддержку которой они чаще всего рассчитывают и от которой ее получают. Обращение за социальной поддержкой к сети значимых лиц обогащало опыт разрешения стрессовых ситуаций, с которыми в повседневной жизни сталкивались студенты. Третьей по значимости социальной сетью, к которой студенты обращались за поддержкой, являлась социально-поддерживающая сеть друзей. Вероятно, для дружеской социально-поддерживающей сети студентов, характерно наличие более широких, но менее стабильных и эмоционально-поддерживающих отношений, закономерных для представителей юношеской возрастной группы.

Показатели копинг-стратегии избегания в структуре копинг-поведения студентов имеют наиболее низкую оценку в баллах и удельный вес ($19,36 \pm 0,36$ или 28,7%).

Базисная копинг-стратегия избегания является формой преодоления стресса, направленной на снижение эмоционального стресса раньше, чем изменится ситуация. Данная стратегия поведения направлена на регулирование эмоций и поддержание аффективного 'равновесия, что способствует смягчению воздействия стрессоров за счет использования интрапсихических механизмов регуляции поведения в ситуациях, решение которых требует отсроченного действия. В структуре копинг-поведения студентов копинг-стратегия избегания проблем занимала последнее место.

Практически все студенты используют такие механизмы избегания как стремление не дать окружающим возможность увидеть, что дела у них идут плохо, ограничение общения с окружающими людьми, предпочтение одиночества.

Значительно реже среди механизмов копинг-стратегии избегания проблем были названы такие, как переключение на другой вид деятельности, занятие домашними делами и хобби, просмотр телепередач, еще реже – чтение книг и т.п. Были названы также несколько когнитивных механизмов избегания: мечтание о лучших временах и мысленное проигрывание различных вариантов ситуаций, которые были направлены на успешное решение проблемы.

Использование мотивационной направленности избегать решения проблем, как свидетельствуют результаты опроса, происходило в отдельных социальных ситуациях и сферах межличностного общения, в которых прогнозировались отрицательные результаты при использовании активных копинг-стратегий.

Результаты исследования стрессовых факторов и уровня тревожности позволяют сделать вывод о том, что студенты магистратуры находятся под воздействием хронического эмоционального стресса. В ситуации хронического эмоционального стресса студенты магистратуры используют весь репертуар активных и пассивных копинг-стратегий.

СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК КРОК ДО ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ МЕДИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ В УКРАЇНІ

Ярослав М. Шатковський
ТОВ «РЕНАРТ», м. Київ, Україна
yaroslav.shatkovskyi@gmail.com

Українська медицина перебуває у стані реформування. Є певні сподівання, що вказані реформи призведуть до покращення стану справ в охороні здоров'я, збільшенню міри задоволеності пацієнтів якістю медичної допомоги, її доступністю. Як відомо, одним з основних принципів діяльності лікувально-профілактичних установ є забезпечення прав громадян при наданні їм медичної допомоги.

Згідно зі статтею 49 Конституції України, кожен має право на охорону здоров'я і медичну допомогу. Медична допомога в державних і комунальних закладах охорони здоров'я надається громадянам безкоштовно. Проте відомо, що, на жаль, у бюджетах різних рівнів засоби на охорону здоров'я виділяються за залишковим принципом, що унеможливує (ускладнює) якісне надання медичної допомоги. Складне фінансове становище в установах охорони здоров'я обумовлює труднощі у забезпеченні якості медичної допомоги.

На думку провідних фахівців вітчизняної охорони здоров'я, проблема реалізації українських реформ у сфері охорони здоров'я пов'язана з недостатньою кількістю коштів, дезінтеграцією системи управління та фінансування, ослабленням функції планування, незапровадженням медичного страхування у його обов'язковій формі. Крім того, варто зазначити, що в Україні, в українському суспільстві з

розвитком ринкових відносин в усіх напрямках суспільного життя бурхливо розвивається інфраструктура сфери послуг. У зв'язку з цим підвищуються вимоги до асортименту і якості надаваних послуг. Не оминула ця тенденція і таку консервативну соціальну сферу як охорона здоров'я. Все більша частина громадян звикає до тієї обставини, що платність у медицині – це не порушення Конституції України, а реалії сьогодення, які дозволяють забезпечувати реалізацію прав, свобод та законних інтересів громадян. Вказане розкриває досить значний економічний потенціал використання системи платного сервісного обслуговування в медицині.

Швидкозмінний характер багатьох процесів, що відбуваються в суспільстві, оприлюднює складні проблеми в розвитку охорони здоров'я. Вона займає вагоме місце в соціально-економічному і суспільному житті. Необхідно створювати умови для того, щоб в цій галузі складалася система цивілізованих суспільних відносин соціального партнерства, які передбачають максимальне врахування інтересів різних соціальних груп, верств, узгодження їх і можливо більш повну реалізацію. Інакше вони не будуть ефективно сприяти формуванню стійкого соціально-економічного розвитку і політичної стабільності, встановленню злагоди в суспільстві.

Можливості механізму соціального партнерства як можна більш повно відповідають сутності розробленої системи платного сервісного обслуговування в медицині. Така система дозволяє поєднувати інтереси різних соціальних груп, не порушуючи права на безкоштовне медичне обслуговування жодної з них, і в той же час розкриває додаткові можливості для окремих категорій громадян. При цьому вирішується питання про матеріальне стимулювання медичних працівників, а також з'являється можливість для лікувальних установ підтримувати свою матеріальну базу у задовільному стані, що є умовою збалансованості інтересів роботодавців і працівників.

Саме у цьому механізмі ми бачимо узгодженість інтересів всіх сторін, адже головне завдання соціального партнерства полягає не в нівелюванні відмінності інтересів, а, навпаки, у необхідності врахування їх різниці, в проведенні погодженої політики, яка б шляхом взаємних поступок сприяла прийняттю адекватних рішень.

Узгодження інтересів працівників, роботодавців, недержавних і некомерційних організацій, бізнесу та органів влади сприяє активному залученню працівників до процесу управління, появи нового типу суспільних відносин, згладжуванню поляризації соціальної структури в суспільстві, формування середнього класу, масового входження різних соціальних груп і верств населення в ринкові відносини не тільки через насичення ринку споживчими товарами, але і через отримання доходів і підвищення якості життя.

Таким чином, саме втілення принципів соціального партнерства з урахуванням норм чинного законодавства з питань охорони здоров'я населення, може, на наш погляд, сприяти подальшому розвитку охорони здоров'я при використанні системи альтернативного сервісного обслуговування в медицині.

The background is split into two vertical sections. The left section is teal with several diagonal, semi-transparent lines of varying shades. The right section is a solid dark blue. A thin, white, curved line separates the two sections, starting from the right edge and curving towards the left.

ISBN 978-83-62683-23-9